

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР
ГУМАНІТАРНИХ ПРОБЛЕМ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ВИХОВНОЇ ТА СОЦІАЛЬНО-
ПСИХОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

**ЗБІРНИК МЕТОДИК ДЛЯ ДІАГНОСТИКИ
ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ВІЙСЬКОВОЇ
СЛУЖБИ ЗА КОНТРАКТОМ ДО
ДІЯЛЬНОСТІ У СКЛАДІ МИРОТВОРЧИХ
ПІДРОЗДІЛІВ**

**Методичний посібник
(частина I)**

Київ – 2011

ББК 88.4:88.5

УДК 159.923.33:355.48

Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Копаниця О.В., Малхазов О.Р. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів: Методичний посібник. – К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2011. – 281 с.
ISBN

У методичному посібнику викладено відібрані авторським колективом 27 психодіагностичних методик, які можуть застосовуватися з метою діагностування тривалої та короткочасної психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів.

Посібник може бути використано в роботі фахівців з виховної та соціально-психологічної роботи, командирів підрозділів та інших військових фахівців, робота яких пов'язана з підготовкою військовослужбовців до участі в миротворчій діяльності.

Рецензенти:

Макаренко М.В. – доктор біологічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу воєнно-психологічних досліджень Науково-дослідного центру гуманітарних проблем Збройних Сил України;

Клименко В.В. – доктор психологічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії вікової психофізіології Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України.

Рекомендовано до друку Науковою радою Науково-дослідного центру гуманітарних проблем Збройних Сил України (протокол № 8 від 24 вересня 2010 р.)

ISBN

© Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С.,
Копаниця О.В., Малхазов О.Р.

ЗМІСТ

(методики представлені в українськомовному та російськомовному варіантах)

ВСТУП	6
I. МЕТОДИКИ ДІАГНОСТИКИ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ ТА ВЛАСТИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ	10
Методика 1.1. “Тест-опитувальник Г. Айзенка – Eysenck Personality Inventory (EPI)”	10
“Тест-опросник Г. Айзенка – Eysenck Personality Inventory (EPI)”	14
Методика 1.2. Опитувальник Міні-мульти	18
Опросник Мини-мульти	26
Методика 1.3. “Шкала темпераментів” Л. Терстоуна (в адаптації Хойновського)	34
“Шкала темпераментов” Л. Терстоуна (в адаптации Хойновского)	41
Методика 1.4. Опитувальник К. Леонгарда-Г. Шмишека	49
Опросник К. Леонгарда-Г. Шмишека	54
Методика 1.5. “Діагностика рівня соціальної фрустрованості”	60
“Диагностика уровня социальной фрустрированности”	62
Методика 1.6. Опитувальник для діагностики властивостей нервової системи Я. Стреляу	64
Опросник для диагностики свойств нервной системы Я. Стреляу	74
Методика 1.7. “Діагностика ступеня готовності до ризику” (Шуберта)	84
“Диагностика степени готовности к риску” (Шуберта)	88
Методика 1.8. Методика самооцінки функціонального стану “САН” (В.А. Доскін та ін.)	91
Методика самооценки функционального состояния “САН” (В.А. Доскин и др.)	92
Методика 1.9. Методика самооцінки емоційного стану Уессмана-Рікса	94
Методика самооценки эмоционального состояния Уэссмана-Рикса	97
Методика 1.10. “Шкала оцінки рівня реактивної (ситуативної) та особистісної тривожності”	100
“Шкала оценки уровня реактивной (ситуативной) и личностной тревожности”	103

Методика 1.11. “Особистісна шкала прояву тривоги Дж. Тейлор” (в модифікації В.Г. Норакидзе)	106
“Личностная шкала проявления тревоги Дж. Тейлор” (в модификации В.Г. Норакидзе)	109
Методика 1.12. “Диференціальна діагностика депресивних станів”	112
“Дифференциальная диагностика депрессивных состояний”	120
Методика 1.13. Методика дослідження рівня суб’єктивного контролю (РСК) Дж. Роттера (адаптована НДІ ім. В.М. Бехтерева)	128
Методика исследование уровня субъективного контроля (УСК) Дж. Роттера (адаптирована НИИ им. В.М. Бехтерева)	135
Методика 1.14. “Шкала самоефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема”	142
“Шкала самооэффективности Р. Шварцера и М. Ерусалема”	144

II. МЕТОДИКИ ДІАГНОСТИКИ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ

Методика 2.15. “Діагностика мотивації до успіху” (Т. Елерс)	146
“Диагностика мотивации к успеху” (Т. Элерс)	149
Методика 2.16. “Діагностика мотивації до уникнення невдач” (Т. Елерс)	152
“Диагностика мотивации к избеганию неудач” (Т. Элерс)	154
Методика 2.17. Мотивація професійної діяльності (методика К. Замфір у модифікації А. Реана)	156
Мотивация профессиональной деятельности (методика К. Замфир в модификации А. Реана)	159

III. МЕТОДИКИ ДІАГНОСТИКИ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН ТА КОМПЕТЕНТНОСТІ У СПІЛКУВАННІ

Методика 3.18. “Властивості характеру – опитувальник самооцінки Т. Лірі”	162
“Свойства характера – опросник самооценки Т. Лири”	172
Методика 3.19. “Оцінка комунікативних і організаторських схильностей – КОС” (В.В. Синявського і Б.О. Федоришина)	182
“Оценка коммуникативных и организаторских склонностей – КОС” (В.В. Синявского и Б.А. Федоришина)	186

Методика 3.20. “Q-сортування” (В. Стефансона)	191
“Q-сортировка” (В. Стефансона)	195
IV. МЕТОДИКИ ДІАГНОСТИКИ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ	200
Методика 4.21. “Оперативна пам’ять”	200
“Оперативная память”	201
Методика 4.22. “Розстановка чисел”	202
“Расстановка чисел”	204
V. МЕТОДИКИ ДІАГНОСТИКИ ІНТЕЛЕКТУ ТА	
КРЕАТИВНОСТІ	207
Методика 5.23. “Матриці прогресивні Дж. Равена”	207
“Матрицы прогрессивные Дж. Равена”	240
Методика 5.24. Методика дослідження креативності	243
Методика исследования креативности	252
VI. МЕТОДИКИ ДІАГНОСТИКИ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИХ	
ОСОБЛИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ	262
Методика 6.25. Методика шкалової самооцінки	
психофізіологічного стану (О.М. Кокун)	262
Методика шкалированной самооценки	
психофизиологического состояния (О.М. Кокун)	263
Методика 6.26. “Реакція на рухомий об’єкт – РРО”	265
“Реакция на движущийся объект – РДО”	267
Методика 6.27. “Тепінг-тест”	269
“Теппинг-тест”	270
Анкета-відзив про службову та професійну діяльність військового спеціаліста	272
Анкета-отзыв о служебной и профессиональной деятельности военного специалиста	274
Література	276
Коротка інформація про авторів-укладачів	279

ВСТУП

Участь у міжнародних миротворчих операціях є для України важливою складовою зовнішньої політики та сприяє зростанню її авторитету в системі колективної світової безпеки. За 18 років своєї миротворчої діяльності Україна за обсягом завдань увійшла до першої двадцятки найбільш активних держав-миротворців. За цей період у міжнародних миротворчих операціях взяли участь понад 30 тисяч військовослужбовців ЗС України. Миротворчі операції нашої країни мають достатньо широку географію.

На військовослужбовців миротворчих підрозділів покладаються складні, відповідальні завдання: із забезпечення безпеки та додержання прав людини, усунення загрози миру; надання гуманітарної допомоги населенню, яке постраждало внаслідок міждержавних або внутрішніх конфліктів, надання допомоги в подоланні наслідків таких конфліктів тощо.

Професійна діяльність військовослужбовців-миротворців характеризується тривалою дією значної кількості стресогенних психотравмуючих факторів. Значний рівень вітальної небезпеки, напружений робочий цикл, умови праці та побуту дають підстави віднести миротворчу діяльність за важкістю та напруженістю трудового процесу до робіт середньої важкості й важких, а за шкідливістю й небезпекою факторів виробничого середовища – до IV класу небезпеки (екстремальних). Відомо, що після виконання місії в 10% особового складу миротворчих підрозділів спостерігаються граничні психічні розлади, а у віддаленому періоді 60% військовослужбовців мають їх ознаки. Виникнення у військовослужбовців-миротворців нервово-психічних розладів, психічної дезадаптації та стресових станів нерідко стає безпосередньою причиною зривів у професійній діяльності, втрати або значного зниження працездатності, міжособистісних конфліктів, порушень дисципліни, зловживання алкоголем та інших негативних явищ.

Специфічні географічні, кліматичні та етнічні умови діяльності, іноді пов'язані з дією на людину інформаційної зброї, біологічних субстанцій, електромагнітного та лазерного випромінювання, наявність постійної загрози для життя, страх бути пораненим, отримати травму та багато інших факторів висувають високі вимоги, в першу чергу, до **психологічної готовності** до діяльності в

особливих умовах миротворчої місії, оскільки саме від такої готовності залежить не лише ефективність миротворчої діяльності, але й особиста безпека військовослужбовців. Адже саме психологічна готовність, як усвідомлене відображення наявного потенціалу й актуального стану системи “особистість-діяльність”, забезпечує формування особистісного змісту участі військовослужбовця у службово-бойовій діяльності, своєчасність і доцільність поточних оперативних службово-бойових дій, їхню адекватність правоохоронним нормам та умовам службово-бойових ситуацій, ситуативну стійкість і врегульованість дій при зростанні напруженості, відновлення вихідних характеристик психологічної структури діяльності після виконання військовослужбовцями службово-бойових завдань. Тому в процесі відбору, підготовки та безпосереднього виконання військовослужбовцями миротворчих місій обов’язковим слід вважати діагностування рівня їх психологічної готовності до такої діяльності.

Психологічна готовність військовослужбовця до виконання миротворчих операцій розуміється як інтегративне особистісне утворення, яке складається із тривалої та короткочасної готовності й забезпечує його психологічну придатність до миротворчої діяльності.

Тривала готовність формується впродовж тривалого часу військово-професійної підготовки та діяльності військовослужбовця й характеризує його *потенційну* психологічну здатність до виконання різних завдань під час здійснення миротворчих операцій. *Короткочасна* – базується на основі першої та характеризує *наявну* на даний період часу (від дня до кількох днів) психологічну здатність до виконання конкретних миротворчих завдань.

Можливі випадки відсутності у військовослужбовця короткочасної (ситуативної) психологічної готовності (внаслідок захворювання, поранення, травми та ін.) при наявності тривалої (потенційної) готовності. І, в той же час, є неможливою наявність короткочасної психологічної готовності без наявності тривалої.

У **тривалій** психологічній готовності військовослужбовців до виконання миротворчих операцій можна виділити дві основні складові: особистісну та функціональну готовність.

Особистісна готовність передбачає наявність 4-х компонентів:

- моральна готовність (усвідомлення обов’язку, відповідальності, небезпеки для власного життя, соціального та особистісного сенсу участі в миротворчій діяльності, активна життєва позиція, самокритичність, потреба в особистому самовдосконаленні);

- вольова готовність (впевненість у собі, зібраність, організованість, сміливість, рішучість, самоконтроль, витримка, готовність до ризику);
- комунікативна готовність (наявність загальних і професійних комунікативних якостей: комунікабельності, поваги до колег, готовності до взаємодопомоги, переконливості, володіння професійною мовою, вміння віддавати чіткі команди та ін.);
- загальнопсихологічна готовність (оптимальний рівень особистісної тривожності, високі здібності саморегуляції психічного стану, розвинуті інтелектуальні якості, розвинені здібності до планування, моделювання, програмування, оцінки результатів діяльності тощо).

У функціональну входять 6 компонентів:

- мотиваційна готовність (відданість військовій службі, потреба в професійному самовдосконаленні, в успішному вирішенні професійних завдань, переконання в необхідності професії, бажання досягти успіху й показати себе в ній з кращого боку та ін.);
- когнітивна готовність (знання професійних обов'язків, функцій, оцінка їх суспільної значущості, знання способів, методів, засобів вирішення професійних завдань, усвідомлення своїх можливостей, здібностей, знання особливостей та ймовірних змін у службовій діяльності та ін.);
- креативна готовність (здатність генерувати ідеї, гнучкість розуму, та ін.);
- орієнтаційна готовність (знання та уявлення про особливості й умови службової діяльності, її вимоги до особистості);
- операційна готовність (наявність вмінь і навичок, необхідних для вирішення професійних завдань, володіння способами та прийомами професійної діяльності, здатність до модулювання своєї діяльності та антиципації);
- оцінювальна готовність (адекватна самооцінка своєї професійної підготовленості та відповідності результатів вирішення службових задач визначеним вимогам).

Короткочасну психологічну готовність військовослужбовців до виконання миротворчих операцій складають 5 основних компонентів:

- мотиваційна готовність (мотивація на виконання завдань безпосередньої миротворчої місії);

- орієнтаційна готовність (знання та уявлення про особливості й умови миротворчої місії, вирішуваних у ній завдань, вимог, які вона ставить до особистості миротворця, та ін.);
- операційна готовність (актуальна можливість до реалізації наявних вмінь і навичок, необхідних для вирішення професійних завдань);
- оцінювальна готовність (адекватна самооцінка своїх можливостей щодо вирішення поставлених задач);
- емоційна готовність (оптимальний рівень ситуативної тривожності, позитивна настроєність на вирішення миротворчих завдань, зібраність, впевненість у своїх силах та ін.).

У даному посібнику викладено відібрані нами 27 психодіагностичних методик, використання яких надасть можливість вирішити завдання діагностування рівня психологічної готовності військовослужбовців до діяльності у складі миротворчих підрозділів за всіма її вищерозглянутими видами, складовими та компонентами.

Для діагностики тривалої психологічної готовності військовослужбовців до виконання миротворчих операцій використовуються методики: 1.1, 1.2., 1.3., 1.4., 1.5., 1.6., 1.7., 1.10., 1.11., 1.12., 1.13., 1.14., 2.15., 2.16., 2.17., 3.18., 3.19., 3.20., 4.21., 4.22., 5.23., 5.24., 6.27.

Діагностику короткочасної психологічної готовності військовослужбовців до виконання миротворчих операцій рекомендується здійснювати, використовуючи методики: 1.8., 1.9., 1.10., 1.12., 6.25., 6.26., 6.27.

Для зручності, психодіагностичні методики згруповано в посібнику за шістьма розділами, в яких викладено методики діагностики: 1) психічних станів та властивостей особистості; 2) мотиваційної сфери особистості; 3) міжособистісних відносин та компетентності у спілкуванні; 4) пізнавальних процесів; 5) інтелекту та креативності; 6) психофізіологічних особливостей особистості.

З метою підвищення якості діагностики методики викладено у двох (українськомовному та російськомовному) варіантах, щоб кожен із досліджуваних міг обрати найбільш для нього зрозумілий.

І. МЕТОДИКИ ДІАГНОСТИКИ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ ТА ВЛАСТИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Методика 1.1. “Тест-опитувальник Г. Айзенка – Eysenck Personality Inventory (EPI)”

Методика призначена для діагностування екстраверсії-інтроверсії та нейротизму як базисних особистісних вимірів, які описують, на думку автора, всю сукупність рис людини.

Інструкція: “Вам буде запропоновано відповісти на низку запитань. Відповідайте тільки “так” або “ні”, відзначаючи знаком плюс (+) у відповідній графі реєстраційного бланка, якщо Ви згодні, і знаком (-), якщо не згодні, не роздумуйте! Важлива Ваша безпосередня реакція. Досліджуються тільки Ваші особистісні особливості, тому правильних або неправильних відповідей не існує”.

Ніяких роз’яснень під час проведення опитування з окремих питань давати не можна. Питання складені так, що вони повинні бути зрозумілі людині з будь-яким рівнем освіти.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
Спеціальність _____ Військове звання _____

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57			

Текст опитувальника

1. Чи часто Ви відчуваєте потяг до нових вражень, до того, щоб “підбадьоритися”, відчути збудження?
2. Чи часто Ви відчуваєте, що маєте потребу в друзях, які Вас розуміють, можуть Вас підбадьорити або втішити?
3. Ви людина безтурботна?
4. Чи не вважаєте Ви, що Вам важко відповідати “ні”?
5. Чи замислюєтеся Ви перед тим, як що-небудь зробити?
6. Якщо Ви обіцяєте щось зробити, чи завжди Ви дотримуєтеся своїх обіцянок (незалежно від того, зручно це Вам чи ні)?
7. Чи часто у Вас бувають спади та підйоми настрою?
8. Зазвичай Ви дієте та говорите швидко, не роздумуючи?
9. Чи часто Ви відчуваєте себе нещасною людиною без достатніх на те причин?
10. Зробили б Ви майже все, що завгодно, на спір?
11. Чи виникає у Вас почуття сором’язливості й зніяковілості, коли Ви хочете познайомитися з людиною протилежної статі, яка Вам симпатична?
12. Чи буває так, що розізлившись, Ви втрачаєте витримку?
13. Чи часто Ви дієте непомірковано під впливом хвилинного настрою?
14. Чи часто Ви тривожитесь через те, що зробили чи сказали що-небудь таке, чого не слід було б робити або говорити?
15. Чи віддаєте Ви перевагу читанню книг, а не зустрічі з людьми?
16. Чи легко Вас образити?
17. Чи любите Ви часто бувати в компанії?
18. Чи бувають у Вас іноді такі думки, які Ви хотіли б приховати від інших?
19. Чи правда, що Ви іноді настільки сповнені енергії, що все “горить” у руках, а іноді відчуваєте сильну млявість?
20. Чи надаєте Ви перевагу тому, щоб мати поменше друзів, проте особливо близьких до Вас?
21. Чи часто Ви мрієте?
22. Коли на Вас кричать, чи відповідаєте Ви тим же?
23. Чи часто Вас турбує почуття провини?
24. Чи всі Ваші звички хороші й бажані?

25. Чи здатні Ви дати волю своїм почуттям і щосили повеселитися в шумній компанії?
26. Чи вважаєте Ви себе людиною збудливою й чутливою?
27. Чи вважають Вас людиною живою та веселою?
28. Чи часто, зробивши якусь важливу справу, Ви повертаєтеся до неї подумки й міркуєте, що могли б зробити її краще?
29. Ви більше мовчите, коли перебуваєте в товаристві інших людей?
30. Ви іноді пліткуєте?
31. Чи буває, що Вам не спиться через те, що різні думки приходять у голову?
32. Якщо Ви хочете дізнатися про що-небудь, то Ви віддасте перевагу тому, щоб прочитати про це в книзі, ніж запитати?
33. Чи буває у Вас сильне серцебиття?
34. Чи подобається Вам робота, яка вимагає від Вас пильної уваги?
35. Чи бувають у Вас напади тремтіння?
36. Чи вірно, що Ви завжди кажете про знайомих людей тільки добре навіть тоді, коли впевнені, що вони про це не дізнаються?
37. Вам неприємно знаходитися в компанії, де жартують один над одним?
38. Чи Ви дратівливі?
39. Чи подобається Вам робота, яка вимагає швидкості дії?
40. Чи хвилюєтеся Ви з приводу різних неприємностей, які могли б статися, хоча все скінчилося благополучно?
41. Ви неквапливі в рухах?
42. Ви коли-небудь запізнювалися на побачення або на роботу?
43. Чи часто Вам сняться кошмари?
44. Чи правда, що Ви так любите побалакати, що не пропустите нагоди поговорити з незнайомою людиною?
45. Чи турбують Вас які-небудь болі?
46. Ви б відчували себе дуже нещасним, якби тривалий час були позбавлені широкого спілкування з людьми?
47. Чи можете Ви назвати себе нервовою людиною?
48. Чи є серед Ваших знайомих люди, які Вам явно не подобаються?

49. Чи можете Ви сказати, що Ви дуже впевнена в собі людина?
50. Чи легко Ви ображаєтеся, коли вказують на Ваші помилки в роботі або на Ваші особисті промахи?
51. Ви вважаєте, що важко отримати справжнє задоволення від вечірки?
52. Чи турбує Вас почуття, що Ви чимось гірші за інших?
53. Чи легко Вам внести пожвавлення в досить нудну компанію?
54. Чи буває, що Ви говорите про речі, в яких зовсім не розбираєтеся?
55. Чи турбуєтеся Ви про своє здоров'я?
56. Чи любите Ви жартувати над іншими?
57. Чи страждаєте Ви від безсоння?

“Ключ”

Шкала “Екстраверсія-Інтроверсія”

Відповідь “так” – питання 1, 3, 8, 10, 13, 17, 22, 25, 27, 39, 44, 46, 49, 53, 56.

Відповідь “ні” – питання 5, 15, 20, 29, 32, 34, 37, 41, 51.

Шкала “Нейротизм-Стабільність”

Відповідь “так” – питання 2, 4, 7, 9, 11, 14, 16, 19, 21, 23, 26, 28, 31, 33, 35, 38, 40, 43, 45, 47, 50, 52, 55, 57.

Шкала “Корекції”

Відповідь “так” – питання 6, 24, 36.

Відповідь “ні” – питання 12, 18, 30, 42, 48, 54.

Інтерпретація результатів

Шкала “Корекції”

0-3 бали – відвертий;

4-6 балів – ситуативний;

7-9 балів – брехливий.

Слід зазначити, що в даному випадку мова йде тільки про ступінь відвертості при відповідях на питання тесту, а не про брехню як особистісну характеристику. За умови, якщо за шкалою “корекції” набрано більше 5 балів – даним довіряти не можна.

Шкала “Екстраверсія-Інтроверсія”

0-2 бали – над-інтроверт;

3-6 балів – інтроверт;

7-10 балів – потенційний інтроверт;

11-14 балів – амбіверт;

15-18 балів – потенційний екстраверт;

19-22 бали – екстраверт;

23-24 бали – над-екстраверт.

Шкала “Нейротизм”

0-2 бали – над-конкордант;

3-6 балів – конкордант;

7-10 балів – потенційний конкордант;

11-14 балів – нормостенік;

15-18 балів – потенційний дискордант;

19-22 бали – дискордант;

23-24 бали – над-дискордант.

Якщо оцінка респондента збігається з відповіддю в “ключі”, то нараховується 1 бал, не збігається – 0 балів.

Методика “Тест-опросник Г. Айзенка – Eysenck Personality Inventory (EPI)”

Методика предназначена для діагностики екстраверсії-інтроверсії і нейротизма як базисних личностних измерень, описують, по мненню автора, всю сукупність черт людини.

Інструкція: “Вам буде запропоновано відповісти на ряд запитань. Відповідайте тільки “да” або “ні”, відзначаючи знаком плюс (+) в відповідній графі реєстраційного бланка, якщо Ви погоджені, і знаком (-), якщо не погоджені, не роздумуйте! Важна Ваша безпосередня реакція. Вивчаються тільки Ваші особисті особливості, тому правильних або неправильних відповідей не існує”.

Ніяких роз’яснень в час проведення опитування по окремим запитанням давати не можна. Запитання складені так, що вони повинні бути зрозуміли людині з будь-яким рівнем освіти.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____
 Дата обследования _____ Возраст ____ Специальность _____
 Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57			

Текст опросника

1. Часто ли Вы испытываете тягу к новым впечатлениям, к тому, чтобы “встряхнуться”, испытать возбуждение?
2. Часто ли Вы чувствуете, что нуждаетесь в друзьях, которые Вас понимают, могут Вас ободрить или утешить?
3. Вы человек беззаботный?
4. Не находите ли Вы, что Вам трудно отвечать “нет”?
5. Задумываетесь ли Вы перед тем, как что-либо предпринять?
6. Если Вы обещаете что-то сделать, всегда ли Вы сдерживаете свои обещания (независимо от того, удобно это Вам или нет)?
7. Часто ли у Вас бывают спады и подъемы настроения?
8. Обычно Вы действуете и говорите быстро, не раздумывая?
9. Часто ли Вы чувствуете себя несчастным человеком без достаточных на то причин?
10. Сделали бы Вы почти все, что угодно, на спор?
11. Возникает ли у Вас чувство робости и смущения, когда Вы хотите познакомиться с человеком противоположного пола, который Вам симпатичен?
12. Бывает ли, что разозлившись Вы выходите из себя?

13. Часто ли Вы действуете необдуманно под влиянием минутного настроения?

14. Часто ли Вы беспокоитесь из-за того, что сделали или сказали что-нибудь такое, чего не следовало бы делать или говорить?

15. Предпочитаете ли Вы чтение книг встрече с людьми?

16. Легко ли Вас обидеть, задеть?

17. Любите ли Вы часто бывать в компании?

18. Бывают ли у Вас иногда такие мысли, которые Вы хотели бы скрыть от других?

19. Верно ли, что Вы иногда настолько полны энергии, что все “горит” в руках, а иногда чувствуете сильную вялость?

20. Предпочитаете ли Вы иметь поменьше друзей, но зато особенно близких Вам?

21. Часто ли Вы мечтаете?

22. Когда на Вас кричат, отвечаете ли Вы тем же?

23. Часто ли Вас беспокоит чувство вины?

24. Все ли Ваши привычки хороши и желательны?

25. Способны ли Вы дать волю своим чувствам и вовсю повеселиться в шумной компании?

26. Считаете ли Вы себя человеком возбудимым и чувствительным?

27. Считают ли Вас человеком живым и веселым?

28. Часто ли, сделав какое-нибудь важное дело, Вы возвращаетесь к нему мысленно и думаете, что могли бы сделать его лучше?

29. Вы больше молчите, когда находитесь в обществе других людей?

30. Вы иногда сплетничаете?

31. Бывает ли, что Вам не спится из-за того, что разные мысли приходят в голову?

32. Если Вы хотите узнать о чем-нибудь, то Вы предпочитаете прочитать об этом в книге, нежели спросить?

33. Бывает ли у Вас сильное сердцебиение?

34. Нравится ли Вам работа, которая требует от Вас пристального внимания?

35. Бывают ли у Вас приступы дрожи?

36. Верно ли, что Вы всегда говорите о знакомых людях только хорошее даже тогда, когда уверены, что они об этом не узнают?

37. Вам неприятно находиться в компании, где подшучивают друг над другом?

38. Раздражительны ли Вы?

39. Нравится ли Вам работа, которая требует быстроты действия?

40. Волнуетесь ли Вы по поводу разных неприятностей, которые могли бы произойти, хотя все закончилось благополучно?

41. Вы неторопливы в движениях?
42. Вы когда-нибудь опаздывали на свидания или на работу?
43. Часто ли Вам снятся кошмары?
44. Верно ли, что Вы так любите поговорить, что не упустите случая побеседовать с незнакомым человеком?
45. Беспокоят ли Вас какие-нибудь боли?
46. Вы бы чувствовали себя очень несчастным, если бы длительное время были лишены широкого общения с людьми?
47. Можете ли Вы назвать себя нервным человеком?
48. Есть ли среди ваших знакомых такие, которые Вам явно не нравятся?
49. Можете ли Вы сказать, что Вы весьма уверенный в себе человек?
50. Легко ли Вы обижаетесь, когда указывают на Ваши ошибки в работе или на Ваши личные промахи?
51. Вы считаете, что трудно получить настоящее удовольствие от вечеринки?
52. Беспокоит ли Вас чувство, что Вы чем-то хуже других?
53. Легко ли Вам внести оживление в довольно скучную компанию?
54. Бывает ли, что Вы говорите о вещах, в которых совсем не разбираетесь?
55. Беспокоитесь ли Вы о своем здоровье?
56. Любите ли Вы подшучивать над другими?
57. Страдаете ли Вы бессонницей?

“Ключ”

Шкала “Экстраверсия-Интроверсия”

Ответ “да” – вопросы 1, 3, 8, 10, 13, 17, 22, 25, 27, 39, 44, 46, 49, 53, 56.

Ответ “нет” – вопросы 5, 15, 20, 29, 32, 34, 37, 41, 51.

Шкала “Нейротизм-Стабильность”

Ответ “да” – вопросы 2, 4, 7, 9, 11, 14, 16, 19, 21, 23, 26, 28, 31, 33, 35, 38, 40, 43, 45, 47, 50, 52, 55, 57.

Шкала “Коррекции”

Ответ “да” – вопросы 6, 24, 36.

Ответ “нет” – вопросы 12, 18, 30, 42, 48, 54.

Интерпретация результатов

Шкала “Коррекции”

0-3 балла – откровенный;

4-6 баллов – ситуативный;

7-9 баллов – лживый.

Следует отметить, что в данном случае речь идет только о степени искренности при ответах на вопросы теста, а отнюдь не о лживости, как личностной характеристике. При условии, если по шкале “Коррекции” набрано более 5 баллов – данным доверять нельзя.

Шкала “Екстраверсія-Інтроверсія”

0-2 балла – сверх-интроверт;

3-6 баллов – интроверт;

7-10 баллов – потенциальный интроверт;

11-14 баллов – амбиверт;

15-18 баллов – потенциальный экстраверт;

19-22 балла – экстраверт;

23-24 балла – сверх-экстраверт.

Шкала “Нейротизм”

0-2 балла – сверх-конкордант;

3-6 баллов – конкордант;

7-10 баллов – потенциальный конкордант;

11-14 баллов – нормостеник;

15-18 баллов – потенциальный дискордант;

19-22 балла – дискордант;

23-24 балла – сверх-дискордант.

При совпадении оценки с ответом в “ключе” – 1 балл, при не совпадении – 0 баллов.

Методика 1.2. Опитувальник Міні-мульти

Опитувальник Міні-мульти являє собою скорочений варіант ММРІ і спрямований на оцінку властивостей особистості, містить 71 питання, 11 шкал, з них 3 – оціночні. Перші 3 оціночні шкали вимірюють щирість респондента, ступінь достовірності результатів тестування та величину корекції, що вноситься надмірною обережністю. Інші 8 шкал є базисними й оцінюють властивості особистості.

Час проведення опитування не обмежується.

Опитування рекомендується проводити індивідуально або в групі, за наявності в кожного респондента тексту опитувальника та бланка для відповідей, у присутності експериментатора, якому респонденти можуть задавати питання.

Інструкція: “Зараз Ви ознайомитеся з твердженнями, які стосуються стану Вашого здоров’я і Вашого характеру. Прочитайте кожне твердження і вирішить, вірно воно чи невірно по відношенню до Вас. Якщо Ви згодні з твердженням, то в клітинці з номером питання поставте знак “+” (“так”, “вірно”), якщо не згодні – знак “-” (“ні”, “невірно”). Не гайте часу на роздумування. Найбільш природнім є те рішення, яке першим приходить у голову”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____

Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____

Спеціальність _____ Військове звання _____

В	1	Н	В	21	Н	В	41	Н	В	61	Н	L
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	F
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	K
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	1
В	6	Н	В	26	Н	В	46	Н	В	66	Н	2
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	3
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	4
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	5
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	6
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	7
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	8
В	11	Н	В	31	Н	В	51	Н	В	71	Н	
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
В	16	Н	В	36	Н	В	56	Н				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>				

Текст опитувальника

1. У Вас добрий апетит.
2. Вранці Ви зазвичай відчуваєте, що виспалися й відпочили.
3. У Вашому повсякденному житті багато цікавого.
4. Ви працюєте з великим напруженням.
5. Часом Вам у голову приходять такі нехороші думки, що про них краще не розповідати.
6. У Вас дуже рідко буває запор.
7. Іноді Вам дуже хотілося назавжди піти з дому.
8. Часом у Вас бувають напади нестримного сміху або плачу.
9. Часом Вас турбує нудота й позиви на блювоту.
10. У Вас таке враження, що Вас ніхто не розуміє.
11. Іноді Вам хочеться вилятися.
12. Кожного тижня Вам сняться кошмари.
13. Вам важче зосередитися, ніж більшості людей.
14. З Вами відбувалися (або відбуваються) дивні речі.
15. Ви досягли б у житті набагато більшого, якби люди не були налаштовані проти Вас.
16. У дитинстві Ви свого часу скоювали крадіжки.
17. Бувало, що по кілька днів, тижнів або цілих місяців Ви нічим не могли зайнятися, тому що важко було змусити себе включитися в роботу.
18. У Вас переривчастий і тривожний сон.
19. Коли Ви знаходитесь серед людей, Вам чуються дивні речі.
20. Більшість людей, які Вас знають, не вважають Вас неприємною людиною.
21. Вам часто доводилося підкорятися кому-небудь, хто знав менше Вашого.
22. Більшість людей задоволені своїм життям більше, ніж Ви.
23. Дуже багато людей перебільшують свої нещастя, щоб домогтися співчуття та допомоги.
24. Іноді Ви сердитесь.
25. Вам дійсно не вистачає впевненості в собі.
26. У Вас часто бувають посмикування в м'язах.
27. У Вас часто буває відчуття, ніби Ви зробили щось неправильне або недобре.
28. Зазвичай Ви задоволені своєю долею.

29. Деякі так люблять командувати, що Вам хочеться все зробити всупереч, хоча Ви знаєте, що вони праві.

30. Ви вважаєте, що проти Вас щось замишляють.

31. Більшість людей здатні домагатися вигоди не зовсім чесним шляхом.

32. Вас часто турбує шлунок.

33. Часто Ви не можете зрозуміти, чому напередодні Ви були в поганому настрої і роздратовані.

34. Часом Ваші думки плинули так швидко, що Ви не встигали їх висловлювати.

35. Ви вважаєте, що Ваше сімейне життя не гірше, ніж у більшості Ваших знайомих.

36. Часом Ви впевнені у власній непотрібності.

37. В останні роки Ваше самопочуття було в основному гарним.

38. У Вас бували періоди, під час яких Ви щось робили та потім не могли пригадати, що саме.

39. Ви вважаєте, що Вас часто незаслужено карали.

40. Ви ніколи не відчували себе краще, ніж тепер.

41. Вам байдуже, що думають про Вас інші.

42. З пам'яттю у Вас все гаразд.

43. Вам важко підтримувати розмову з людиною, з якою Ви тільки що познайомилися.

44. Більшу частину часу Ви відчуваєте загальну слабкість.

45. У Вас рідко болить голова.

46. Іноді Вам бувало важко зберегти рівновагу при ходьбі.

47. Не всі Ваші знайомі Вам подобаються.

48. Є люди, які намагаються вкрасти Ваші ідеї та думки.

49. Ви вважаєте, що скоювали вчинки, які не можна пробачити.

50. Ви вважаєте, що Ви занадто сором'язливі.

51. Ви майже завжди про що-небудь тривожитесь.

52. Ваші батьки часто не схвалювали Ваших знайомств.

53. Іноді Ви трохи пліткуєте.

54. Часом Ви відчуваєте, що Вам незвичайно легко приймати рішення.

55. У Вас буває сильне серцебиття і Ви часто задихаєтесь.

56. Ви запальні, але відхідливі.

57. У Вас бувають періоди такого неспокою, що важко всидіти на місці.

58. Ваші батьки та інші члени родини часто прискіплюються до Вас.

59. Ваша доля нікого особливо не цікавить.

60. Ви не засуджуєте людину, яка не проти скористатися в своїх інтересах помилками іншого.

61. Іноді Ви сповнені енергії.

62. За останній час у Вас погіршився зір.

63. Часто у Вас дзвенить або шумить у вухах.

64. У Вашому житті були випадки (може бути, тільки один), коли Ви відчували, що на Вас діє гіпноз.

65. У Вас бувають періоди, коли Ви незвично веселі без особливої причини.

66. Навіть перебуваючи в товаристві, Ви зазвичай відчуваєте себе самотньо.

67. Ви вважаєте, що майже кожен може збрехати, щоб уникнути неприємностей.

68. Ви відчуваєте гостріше, ніж більшість інших людей.

69. Часом Ваша голова працює як би повільніше, ніж зазвичай.

70. Ви часто розчаровуєтесь у людях.

71. Ви зловживаєте спиртними напоями.

До методики додається спеціальний бланк, де на одному боці фіксуються відповіді респондента, а на зворотному боці бланка експериментатор будує профіль особистості респондента з урахуванням значення шкали корекції, додаючи до вказаних у бланку шкал відповідне значення шкали корекції. Таблиця цих значень приведена нижче.

“Ключ”

Шкали	Відповіді	№ твердження
<i>L</i>	Невірно (Н)	5,11,24,47,53
<i>F</i>	Н	22,24,61
	Вірно (В)	9,12,15,19,30,38,48,49,58,59,64,71
<i>K</i>	Н	11,23,31,33,34,36,40,41,43,51,56, 61,65,67,69,70
<i>I (Hs)</i>	Н	1,2,6,37,45
	В	9,18,26,32,44,46,55,62,63

2 (D)	H	1,3,6,11,28,37,40,42,60,65,71
	B	9,13,17,18,22,25,36,44
3 (Hy)	H	1,2,3,11,23,28,29,31,33,35,37,40,41,43,45,50,56
	B	9,13,18,26,44,46,55,57,62
4 (Pd)	H	3,28,34,35,41,43,50,65
	B	7,10,13,14,15,16,22,27,52,58,71
5 (Pa)	H	28,29,31,67
	B	5,8,10,15,30,39,63,64,66,68
6 (Pt)	H	2,3,42
	B	5,8,13,17,22,25,27,36,44,51,57,66,68
7 (Se)	H	3,42
	B	5,7,8,10,13,14,15,16,17,26,30,38,39,46,57,63,64,66
8 (Ma)	H	43
	B	4,7,8,21,29,34,38,39,54,57,60

Значення шкали К

К	0,5К	0,4К	0,2К
16	8	6	3
15	8	6	3
14	7	6	3
13	7	5	3
12	6	5	2
11	6	4	2
10	5	4	2
9	5	4	2
8	4	3	2
7	4	3	1
6	3	2	1
5	3	2	1
4	2	2	1
3	2	2	1
2	1	1	0
1	1	1	0

Профільний аркуш

	T	L	F	K	1	2	3	4	5	6	7	8	
110	M						26	23				30	110
					24				14	27		17	
100						20		21		23			100
	12				21		22		12		26	15	
90								19		25			90
	10				18	15			10			15	
80	5						18	17		21	22		80
		5			15		16	15	8	19	20	11	
70	4		15			12					18		70
	3	8			12		14			17		9	
60			12					13	6		16		60
	2	4	9		9	8		11		15			
50							10				14	7	50
	1	2	6		6		8	9		13	12		
40	0					4			2	11	10	5	40
		11	3		5		6	7					
30										9	8		30
			0		0							5	
20						0			0				20
							7			7	6		
	T	L	F	K	1	2	3	4	5	6	7	8	T
					Q5K			Q4K		1K	1K	Q2K	
					==			==		==	==	==	

Обробка результатів

Значення шкали К додається до базисних шкал № 1, 4, 6, 7, 8. Наприклад: якщо за шкалою К отримано 9 балів, то до значення шкали №1, виходячи з таблиці значень шкали К, додають 5 балів, до значення шкали №4 – 4 бали, до значення шкал №6 і №7 – по 9 балів, до значення шкали №8 – 2 бали.

Оціночні шкали:

1. Шкала брехні (L).
2. Шкала достовірності (F).
3. Шкала корекції (K).

Базисні шкали:

1. Іпохондрії (Hs).
2. Депресії (D).
3. Істерії (Hy).
4. Психопатії (Pd).
5. Паранойяльності (Pa).
6. Психастенії (Pt).
7. Шизоїдності (Se).
8. Гіпоманії (Ma).

Високими оцінками по всіх шкалах, після побудови профіля особистості, є оцінки, що перевищують 70. Низькими оцінками вважаються оцінки нижче 40.

Опис шкал

Шкала брехні (L) – оцінює щирість респондента.

Шкала достовірності (F) – виявляє недостовірні відповіді: чим більше значення за цією шкалою, тим менш надійними є результати.

Шкала корекції (K) – згладжує спотворення, що вносяться надмірною обережністю й контролем респондента під час тестування. Високі показники за цією шкалою говорять про неусвідомлений контроль поведінки. Шкала (K) використовується для корекції базисних шкал, які залежать від її величини.

Базисні шкали

1. *Іпохондрія (Hs)* – близькість респондента до астено-невротичного типу. Респонденти з високими оцінками неквапливі, пасивні, приймають усе на віру, покірні владі, повільно пристосовуються, погано переносять зміну обстановки, легко втрачають рівновагу в соціальних конфліктах.

2. *Депресія (D)* – високі оцінки мають чутливі, сенситивні особи, схильні до тривог, боязкі, сором'язливі. У справах вони старанні, сумлінні, високоморальні та обов'язкові, але не здатні прийняти рішення самостійно, немає впевненості в собі, при найменших невдачах вони впадають у відчай.

3. *Істерія (Hu)* – виявляє осіб, схильних до неврологічних захисних реакцій конверсійного типу. Вони використовують симптоми соматичного захворювання як засіб уникнення відповідальності. Всі проблеми вирішуються відходом у хворобу. Головною особливістю таких людей є прагнення видаватися більше, значніше, ніж є насправді, прагнення звернути на себе увагу, жага захоплення. Почуття таких людей поверхневі й інтереси неглибокі.

4. *Психопатія (Pd)* – високі оцінки за цією шкалою свідчать про соціальну дезадаптацію, такі люди агресивні, конфліктні, нехтують соціальними нормами й цінностями. Настрій у них нестійкий, вони образливі, збудливі та чутливі. Можливий і тимчасовий підйом за цією шкалою, викликаний якою-небудь причиною.

5. *Паранойяльність (Pa)* – основна риса людей з високими показниками за цією шкалою – схильність до формування надцінних ідей. Це люди однобічні, агресивні та злопам'ятні. Хто не згодний з ними, хто думає інакше, той або дурна людина, або ворог. Свої погляди вони активно нав'язують, тому мають часті конфлікти з оточуючими. Власні найменші вдачі вони завжди переоцінюють.

6. *Психастенія (Pt)* – діагностує осіб із тривожно-недовірливим типом характеру, яким властиві тривожність, боязливість, нерішучість, постійні сумніви.

7. *Шизоїдність (Se)* – особам з високими показниками за цією шкалою властивий шизоїдний тип поведінки. Вони здатні тонко відчувати та сприймати абстрактні образи, але повсякденні радощі й прикрощі не викликають у них емоційного відгуку. Таким чином, загальною рисою шизоїдного типу є поєднання підвищеної чутливості з емоційною холодністю та відчуженістю в міжособистісних стосунках.

8. *Гіпоманія (Ma)* – для осіб із високими оцінками за цією шкалою характерний піднесений настрій незалежно від обставин. Вони активні, діяльні, енергійні та життєрадісні. Вони люблять роботу з частими змінами, охоче контактують із людьми, проте інтереси їх поверхневі й нестійкі, їм не вистачає витримки та наполегливості.

Опросник Мини-мульти

Опросник Мини-мульти представляє собою скорочений варіант ММРІ і направлений на оцінку властивостей особистості, містить 71 запитання, 11 шкал, з яких 3 – оціночні. Перші 3 оціночні шкали вимірюють щирість респондента, ступінь достовірності результатів тестування і величину корекції, вносячи надмірну обережність. Решта 8 шкал є базисними і оцінюють властивості особистості.

Час проведення опитування не обмежується.

Опитання рекомендується проводити індивідуально або в групі, при наявності у кожного респондента текст опитування і бланк для відповідей, в присутності експериментатора, якому респонденти можуть задавати запитання.

Інструкція: “Сейчас Ви ознайомитеся з твердженнями, стосуються стану Вашого здоров'я і Вашого характеру. Прочитайте кожне твердження і вирішіть, чи воно вірно або невірно стосовно Вас. Якщо Ви згодні з твердженням, то в клітинку з номером питання поставте знак “+” (“да”, “вірно”), якщо не згодні – знак “-” (“ні”, “невірно”). Не витрачайте часу на роздумування. Найбільш природно те рішення, яке першим приходить в голову”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст _____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

В	Н	В	Н	В	Н	В	Н	L
☐	1 ☐	☐	21 ☐	☐	41 ☐	☐	61 ☐	
☐	2 ☐	☐	22 ☐	☐	42 ☐	☐	62 ☐	F
☐	3 ☐	☐	23 ☐	☐	43 ☐	☐	63 ☐	
☐	4 ☐	☐	24 ☐	☐	44 ☐	☐	64 ☐	K
☐	5 ☐	☐	25 ☐	☐	45 ☐	☐	65 ☐	
								1
В	Н	В	Н	В	Н	В	Н	
☐	6 ☐	☐	26 ☐	☐	46 ☐	☐	66 ☐	
☐	7 ☐	☐	27 ☐	☐	47 ☐	☐	67 ☐	2
☐	8 ☐	☐	28 ☐	☐	48 ☐	☐	68 ☐	
☐	9 ☐	☐	29 ☐	☐	49 ☐	☐	69 ☐	3
☐	10 ☐	☐	30 ☐	☐	50 ☐	☐	70 ☐	
								4
В	Н	В	Н	В	Н	В	Н	5
☐	11 ☐	☐	31 ☐	☐	51 ☐	☐	71 ☐	
☐	12 ☐	☐	32 ☐	☐	52 ☐			6
☐	13 ☐	☐	33 ☐	☐	53 ☐			
☐	14 ☐	☐	34 ☐	☐	54 ☐			7
☐	15 ☐	☐	35 ☐	☐	55 ☐			
								8
В	Н	В	Н	В	Н			
☐	16 ☐	☐	36 ☐	☐	56 ☐			
☐	17 ☐	☐	37 ☐	☐	57 ☐			
☐	18 ☐	☐	38 ☐	☐	58 ☐			
☐	19 ☐	☐	39 ☐	☐	59 ☐			
☐	20 ☐	☐	40 ☐	☐	60 ☐			

Текст опросника

1. У Вас хороший аппетит.
2. По утрам Вы обычно чувствуете, что выспались и отдохнули.
3. В Вашей повседневной жизни масса интересного.
4. Вы работаете с большим напряжением.
5. Временами Вам приходят в голову такие нехорошие мысли, что о них лучше не рассказывать.
6. У Вас очень редко бывает запор.
7. Иногда Вам очень хотелось навсегда уйти из дома.
8. Временами у Вас бывают приступы неудержимого смеха или плача.
9. Временами Вас беспокоит тошнота и позывы на рвоту.
10. У Вас такое впечатление, что Вас никто не понимает.
11. Иногда Вам хочется выругаться.
12. Каждую неделю Вам снятся кошмары.
13. Вам труднее сосредоточиться, чем большинству людей.
14. С Вами происходили (или происходят) странные вещи.
15. Вы достигли бы в жизни гораздо большего, если бы люди не были настроены против Вас.
16. В детстве Вы одно время совершали кражи.
17. Бывало, что по несколько дней, недель или целых месяцев Вы ничем не могли заняться, потому что трудно было заставить себя включиться в работу.
18. У Вас прерывистый и беспокойный сон.
19. Когда Вы находитесь среди людей, Вам слышатся странные вещи.
20. Большинство знающих Вас людей не считают Вас неприятным человеком.
21. Вам часто приходилось подчиняться кому-нибудь, кто знал меньше Вашего.
22. Большинство людей довольны своей жизнью более, чем Вы.
23. Очень многие преувеличивают свои несчастья, чтобы добиться сочувствия и помощи.
24. Иногда Вы сердитесь.
25. Вам определенно не хватает уверенности в себе.
26. У Вас часто бывают подергивания в мышцах.
27. У Вас часто бывает чувство, как будто Вы сделали что-то неправильное или нехорошее.
28. Обычно Вы удовлетворены своей судьбой.

29. Некоторые так любят командовать, что Вам хочется все сделать наперекор, хотя Вы знаете, что они правы.
30. Вы считаете, что против Вас что-то замышляют.
31. Большинство людей способно добиваться выгоды не совсем честным путем.
32. Вас часто беспокоит желудок.
33. Часто Вы не можете понять, почему накануне Вы были в плохом настроении и раздражены.
34. Временами Ваши мысли текли так быстро, что Вы не успевали их высказывать.
35. Вы считаете, что Ваша семейная жизнь не хуже, чем у большинства Ваших знакомых.
36. Временами Вы уверены в собственной бесполезности.
37. В последние годы Ваше самочувствие было в основном хорошим.
38. У Вас бывали периоды, во время которых Вы что-то делали и потом не могли вспомнить, что именно.
39. Вы считаете, что Вас часто незаслуженно наказывали.
40. Вы никогда не чувствовали себя лучше, чем теперь.
41. Вам безразлично, что думают о Вас другие.
42. С памятью у Вас все благополучно.
43. Вам трудно поддерживать разговор с человеком, с которым Вы только что познакомились.
44. Большую часть времени Вы чувствуете общую слабость.
45. У Вас редко болит голова.
46. Иногда Вам бывало трудно сохранить равновесие при ходьбе.
47. Не все Ваши знакомые Вам нравятся.
48. Есть люди, которые пытаются украсть Ваши идеи и мысли.
49. Вы считаете, что совершали поступки, которые нельзя простить.
50. Вы считаете, что Вы слишком застенчивы.
51. Вы почти всегда о чем-нибудь тревожитесь.
52. Ваши родители часто не одобряли Ваших знакомств.
53. Иногда Вы немного сплетничаете.
54. Временами Вы чувствуете, что Вам необыкновенно легко принимать решения.
55. У Вас бывает сильное сердцебиение и Вы часто задыхаетесь.
56. Вы вспыльчивы, но отходчивы.
57. У Вас бывают периоды такого беспокойства, что трудно усидеть на месте.

58. Ваши родители и другие члены семьи часто придираются к Вам.

59. Ваша судьба никого особенно не интересует.

60. Вы не осуждаете человека, который не прочь воспользоваться в своих интересах ошибками другого.

61. Иногда Вы полны энергии.

62. За последнее время у Вас ухудшилось зрение.

63. Часто у Вас звенит или шумит в ушах.

64. В Вашей жизни были случаи (может быть, только один), когда Вы чувствовали, что на Вас действует гипноз.

65. У Вас бывают периоды, когда Вы необычно веселы без особой причины.

66. Даже находясь в обществе, Вы обычно чувствуете себя одиноко.

67. Вы считаете, что почти каждый может солгать, чтобы избежать неприятностей.

68. Вы чувствуете острее, чем большинство других людей.

69. Временами Ваша голова работает как бы медленнее, чем обычно.

70. Вы часто разочаровываетесь в людях.

71. Вы злоупотребляете спиртными напитками.

К методике прилагается специальный бланк, где на одной стороне фиксируются ответы респондента, а на обратной стороне бланка экспериментатор строит профиль личности респондента с учетом значения шкалы коррекции, добавляя к указанным в бланке шкалам соответствующее значение шкалы коррекции. Таблица этих значений приведена ниже.

“Ключ”

Шкалы	Ответы	№ утверждения
<i>L</i>	Неверно (Н)	5,11,24,47,53
<i>F</i>	Н	22,24,61
	Верно (В)	9,12,15,19,30,38,48,49,58,59,64,71
<i>K</i>	Н	11,23,31,33,34,36,40,41,43,51,56, 61,65,67,69,70
<i>I (Hs)</i>	Н	1,2,6,37,45
	В	9,18,26,32,44,46,55,62,63

2 (D)	H	1,3,6,11,28,37,40,42,60,65,71
	B	9,13,17,18,22,25,36,44
3 (Hy)	H	1,2,3,11,23,28,29,31,33,35,37,40,41,43,45,50,56
	B	9,13,18,26,44,46,55,57,62
4 (Pd)	H	3,28,34,35,41,43,50,65
	B	7,10,13,14,15,16,22,27,52,58,71
5 (Pa)	H	28,29,31,67
	B	5,8,10,15,30,39,63,64,66,68
6 (Pt)	H	2,3,42
	B	5,8,13,17,22,25,27,36,44,51,57,66,68
7 (Se)	H	3,42
	B	5,7,8,10,13,14,15,16,17,26,30,38,39,46,57,63,64,66
8 (Ma)	H	43
	B	4,7,8,21,29,34,38,39,54,57,60

Значення шкали К

К	0,5К	0,4К	0,2К
16	8	6	3
15	8	6	3
14	7	6	3
13	7	5	3
12	6	5	2
11	6	4	2
10	5	4	2
9	5	4	2
8	4	3	2
7	4	3	1
6	3	2	1
5	3	2	1
4	2	2	1
3	2	2	1
2	1	1	0
1	1	1	0

Профильный лист

	T	L	F	K	1	2	3	4	5	6	7	8	
110	M						26	23			30	17	110
100		24				24			14	27			100
90		12				20		21			28		90
80		10				18	15	20		10		24	80
70		5	5			15		16	15	8	19	20	70
60		4		15		12		14				18	60
50		3	5		12	12		13		6		16	50
40		2	4	9		9	8	10	11		15	14	40
30		1	2	6		6		8	9		13	12	30
20		0				4				2	11	10	20
		1	3		5		6	7		9	8		
			0		0	0			0			5	
					0	0	2			7	6		
	T	L	F	K	1	2	3	4	5	6	7	8	T
					Q,5K			Q,4K		1K	1K	Q,2K	
					==			==		==	==	==	

Обработка результатов

Значение шкалы К добавляется к базисным шкалам № 1, 4, 6, 7, 8. Например: если по шкале К получено 9 баллов, то к значению шкалы № 1, исходя из таблицы значений шкалы К, добавляют 5 баллов, к значению шкалы № 4 – 4 балла, к значению шкал № 6 и № 7 по 9 баллов, к значению шкалы № 8 – 2 балла.

Оценочные шкалы:

1. Шкала лжи (L).
2. Шкала достоверности (F).
3. Шкала коррекции (K).

Базисные шкалы:

1. Ипохондрии (Hs).
2. Депрессии (D).
3. Истории (Hy).
4. Психопатии (Pd).
5. Паранойяльности (Pa).
6. Психастении (Pt).
7. Шизоидность (Se).
8. Гипомании (Ma).

Высокими оценками по всем шкалам, после построения профиля личности, являются оценки, превышающие 70. Низкими оценками считаются оценки ниже 40.

Описание шкал

Шкала лжи (L) – оценивает искренность респондента.

Шкала достоверности (F) – выявляет недостоверные ответы: чем больше значение по этой шкале, тем менее достоверны результаты.

Шкала коррекции (K) – сглаживает искажения, вносимые чрезмерной осторожностью и контролем респондента во время тестирования. Высокие показатели по этой шкале говорят о неосознанном контроле поведения. Шкала (K) используется для коррекции базисных шкал, которые зависят от ее величины.

Базисные шкалы

1. *Ипохондрия (Hs)* – близость респондента к астено-невротическому типу. Респонденты с высокими оценками медлительны, пассивны, принимают все на веру, покорны власти, медленно приспособляются, плохо переносят смену обстановки, легко теряют равновесие в социальных конфликтах.

2. *Депрессия (D)* – высокие оценки имеют чувствительные, сенситивные лица, склонные к тревогам, робкие, застенчивые. В делах они старательны, добросовестны, высокоморальны и обязательны, но не способны принять решение самостоятельно, нет уверенности в себе, при малейших неудачах они впадают в отчаяние.

3. *Истерия (Hy)* – выявляет лиц, склонных к неврологическим защитным реакциям конверсионного типа. Они используют симптомы соматического заболевания как средство избегания ответственности. Все проблемы разрешаются уходом в болезнь. Главной особенностью таких людей является стремление казаться больше, значительнее, чем есть на самом деле, стремление обратить на себя внимание, во что бы то ни стало, жажда восхищения. Чувства таких людей поверхностны и интересы неглубоки.

4. *Психопатия (Pd)* – высокие оценки по этой шкале свидетельствуют о социальной дезадаптации, такие люди агрессивны, конфликтны, пренебрегают социальными нормами и ценностями. Настроение у них неустойчивое, они обидчивы, возбудимы и чувствительны. Возможен временный подъем по этой шкале, вызванный какой-нибудь причиной.

5. *Паранойяльність (Pa)* – основна черта людей з високими показателями по цій шкалі – схильність до формування сверхценних ідей. Це люди односторонні, агресивні та злопам'ятні. Хто не погоджений з ними, хто думає інакше, той або гупий челоуек, або враг. Свої взиляды они активно насаждають, поэтому имеют частые конфликты с окружающими. Собственные малейшие удачи они всегда переоценивают.

6. *Психастения (Pt)* – диагностирует лиц с тревожно-мнительным типом характера, которым свойственны тревожность, боязливость, нерешительность, постоянные сомнения.

7. *Шизоидность (Se)* – лицам с высокими показателями по этой шкале свойствен шизоидный тип поведения. Они способны тонко чувствовать и воспринимать абстрактные образы, но повседневные радости и горести не вызывают у них эмоционального отклика. Таким образом, общей чертой шизоидного типа является сочетание повышенной чувствительности с эмоциональной холодностью и отчужденностью в межличностных отношениях.

8. *Гипомания (Ma)* – для лиц с высокими оценками по этой шкале характерно приподнятое настроение независимо от обстоятельств. Они активны, деятельны, энергичны и жизнерадостны. Они любят работу с частыми переменами, охотно контактируют с людьми, однако интересы их поверхностны и неустойчивы, им не хватает выдержки и настойчивости.

Методика 1.3. “Шкала темпераментів” Л. Герстоуна (в адаптації Хойновського)

Методика спрямована на дослідження особливостей темпераменту людини.

Інструкція: “Ця шкала використана в дослідженнях особливостей рис особистості і включає в себе питання, що стосуються схильностей, звичок і інтересів людини. В ній немає питань, які можуть Вас збентежити, тому Вам слід відповідати на всі питання відверто й сумлінно. Будь-яка недбалість може ускладнити результат і дати невірну картину особливостей властивостей Вашої особи. На запитання можна відповісти “так”, “ні”, “не знаю”. Відповідайте “не знаю” лише в тих випадках, коли Вам важко відповісти “так” чи “ні”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
 Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
 Спеціальність _____ Військове звання _____

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
101	102	103	104	105	106	107	108	109	110
111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
121	122	123	124	125	126	127	128	129	130
131	132	133	134	135	136	137	138	139	140

Текст опитувальника

1. Чи подобалися Вам в дитинстві ігри, що вимагають великої рухливості?
2. Чи любите Ви займатись у вільний час фізичною роботою?
3. Чи часто Ви розповідаєте жарти, щоб розвеселити інших?
4. Чи важко Вам виступати з промовою перед великою групою людей?
5. Чи легко змінюється Ваш настрій під впливом інших людей?
6. Чи часто Ви зустрічаєтеся зі своїми друзями вечорами?
7. Чи часто Ви включаєте в свою роботу нові ідеї?
8. Чи часто Ви в розмові з іншими жестикулюєте руками, головою?
9. Чи грали Ви колись за власним бажанням у футбол?
10. Чи любите Ви розважатися в компанії весело та безтурботно?
11. Чи часто ви є організатором будь-яких колективних заходів?
12. Чи можете Ви відпочивати в галасливій компанії?
13. Чи є їжа, яку Ви не любите?

14. Чи часто Ви буваєте замислені?
15. Зазвичай Ви працюєте швидко й енергійно?
16. Чи отримуєте Ви задоволення від роботи з використанням технічних інструментів?
17. Чи любите Ви бути присутнім у місцях, де щось відбувається?
18. Чи любите Ви керувати на зборах?
19. Чи часто Ви помічаєте за собою деякі особливості, які перешкоджають Вам прийняти рішення?
20. Чи легко Ви знайомитеся з новими людьми (випадковими)?
21. Чи любите Ви роботу, що вимагає терпіння й старанності?
22. Якщо Ви уявите себе за кермом автомобіля, подобалася б Вам швидка їзда?
23. Чи любите Ви роботу, що вимагає фізичних зусиль?
24. Чи охоче Ви веселите й пожвавлюєте компанію?
25. Чи любите Ви роботу, що вимагає багато розмов з іншими людьми?
26. Чи залишаєтеся Ви зазвичай стриманим і спокійним, коли інші втрачають голову?
27. Чи легко Ви домагаєтеся дружби й довіри?
28. Чи любите Ви займатися теоретичними проблемами?
29. Як Ви вважаєте, чи швидко Ви зазвичай справляєтеся зі своїми проблемами?
30. Чи часто Ви займаєтеся спортом?
31. Чи любите Ви ризикувати для отримання задоволення від ризику?
32. Чи любите Ви роботу, в якій треба багато говорити?
33. Чи можете Ви займатися при включеному радіоприймачі?
34. Чи думаєте Ви, що Вас часто вважають неприємним, холодним?
35. Чи були Ви серйозною дитиною?
36. Чи часто Ви поспішаєте?
37. Чи вправно Ви користуєтеся інструментами?
38. Чи любите Ви часті зміни або розмаїтість?
39. Чи любите Ви бути лідером у заходах із друзями?
40. Чи часто Ви переходите від печалі до радості і від радості до смутку без поважної причини?
41. Чи любите Ви роботу, яка потребує багатьох контактів з людьми?
42. Чи віддаєте Ви перевагу при вирішенні важливої проблеми самостійно поміркувати, ніж порадитися з іншими?

43. Чи вважаєте Ви, що у Вас є звичка щось крутити в руках?
44. Чи захоплювало Вас коли-небудь полювання?
45. Чи любите Ви роботу, в якій треба змагатися з іншими?
46. Чи любите Ви, щоб на Вас звертали увагу?
47. Чи можете Ви творчо працювати в умовах, які не сприяють зосередженню?
48. Чи любите Ви відзначати річниці, дні народження та інше?
49. Чи любите Ви роботу, яка вимагає великої акуратності?
50. Чи вважають Вас спокійною людиною?
51. Чи часто Ви відчуваєте потребу в русі й фізичному навантаженні?
52. Чи вважають Вас безтурботною людиною?
53. Чи любите Ви виступати з новими проектами, ідеями?
54. Чи буває, що Ви несподівано відчуваєте сильний голод?
55. Чи вважаєте Ви себе малодоступною людиною для інших?
56. Чи віддаєте Ви перевагу роботі на самоті?
57. Чи часто Ви чекаєте, щоб Ваші проблеми вирішилися самі?
58. Чи любите Ви показувати свою перевагу в силі над іншими?
59. Чи любите Ви роботу, в якій часто змінюється характер діяльності?
60. Під час товариських заходів чи віддаєте Ви перевагу триматися осторонь?
61. Чи часто Вас дратують повсякденні дрібниці?
62. Чи інші люди залюбки з Вами відверті?
63. Чи любите Ви роботу, при якій треба багато читати?
64. Чи Ви розмовляєте повільніше, ніж інші люди?
65. Чи Ви були в дитинстві членом команди з волейболу або баскетболу?
66. Чи маєте Ви зазвичай на все готову відповідь?
67. Чи охоче Ви підтримуєте нові проекти?
68. Чи втрачаєте Ви апетит, коли щось виводить Вас з рівноваги?
69. Чи любите Ви бути членом різних організацій, секцій, федерацій?
70. Чи любите Ви впроваджувати нові методи роботи?
71. Чи швидко Ви їсте, навіть коли у Вас багато часу?
72. Чи любите Ви рубати дрова?
73. Чи кричите Ви зазвичай разом з іншими, коли дивитесь змагання?

74. В небезпечній, складній ситуації чи схильні Ви брати ініціативу в свої руки?
75. Чи дратує Вас, коли Вам заважають, а треба зосередитися?
76. Чи відчуваєте Ви себе вільно у великій компанії?
77. Коли Ви були дитиною, чи часто Ви грали один?
78. Зазвичай чи швидко Ви працюєте?
79. Чи були Ви капітаном спортивної команди?
80. Чи часто Ви задоволені собою та оточуючими?
81. Чи любите Ви говорити тости і виступати з промовою?
82. Чи легко Ви відновлює перервану роботу?
83. Зазвичай чи відверті Ви з незнайомими?
84. Чи любите Ви розповідати людям про те, що з Вами трапилось?
85. Чи любите Ви повільну роботу, що вимагає розмірковування?
86. Хотіли б Ви займатися боксом?
87. Чи пригадуєте Ви зазвичай одразу прізвище людини, яку Ви зустріли?
88. Чи трапляється Вам вносити нові пропозиції на зборах?
89. Чи хвилюєтеся Ви зазвичай, коли роботу треба виконати в строк?
90. Чи висловлюєтеся Ви звичайно в розмові без труднощів?
91. Чи любите Ви винаходити нове обладнання та методи роботи?
92. Чи надаєте Ви перевагу зробити щось самому, ніж чекати, поки це зроблять інші?
93. Чи приносить Вам задоволення змагатися з кимось?
94. Чи любите Ви швидко й різноманітну роботу?
95. Чи легко Вам віддати наказ іншим?
96. Чи часто Ви буваєте нетерплячі?
97. Чи багато часу зазвичай необхідно іншим, щоб з Вами познайомитися?
98. Чи любите Ви працювати в спокійному й тихому місці?
99. Чи розмовляєте Ви зазвичай голосніше за інших?
100. Хотіли б Ви їздити верхи заради задоволення?
101. Чи встаєте Ви вранці з ліжка швидко й енергійно?
102. Чи часто Ви вичікуєте та віддаєте ініціативу іншим?
103. Чи вважають Вас інші оптимістом?
104. Чи часто Ви сумуєте в компанії?
105. Чи часто Ви вважаєте, що книги більш цікаві, ніж люди?

106. Чи любите Ви роботу, що вимагає руху?
107. Чи справляєтеся Ви зазвичай швидко з ремонтом?
108. Чи швидко Ви зазвичай приймаєте рішення?
109. Чи уникаєте Ви виступати з промовою?
110. Чи швидко Ви прокидаєтесь?
111. Чи любите Ви проводити вільний час в компанії?
112. Чи любите Ви аналізувати свої вчинки?
113. Чи часто Ви працюєте повільно, не поспішаючи?
114. Чи любите Ви проводити свій вільний час на повітрі?
115. Чи були Ви в молодості організатором сміливих вчинків?
116. Чи буває так, що Ви в компанії розмовляєте одночасно з кількома людьми?
117. Чи буває так, що Ви говорите не замислюючись, а потім шкодуєте про це?
118. Чи часто Ви відчуваєте бажання залишитися на самоті?
119. Чи надаєте Ви перевагу черпати знання з книг, ніж із життя?
120. Чи ходите Ви зазвичай швидше за інших?
121. Чи любите Ви іноді відчувати втому від фізичної роботи?
122. Чи часто Ви відчуваєте, що у Вас надлишок енергії?
123. Чи траплялося Вам у дитинстві бути лідером в іграх?
124. Чи легко інші люди впливають на Вас?
125. Чи охоче Ви працюєте в колективі?
126. Чи віддаєте Ви перевагу ввечері залишатися на самоті, ніж перебувати в компанії?
127. Чи швидко Ви зазвичай одягаєтесь?
128. Чи часто у Вас холодні руки й ноги?
129. Чи легко Ви приймаєте рішення?
130. Зазвичай Ви без великих коливань приймаєте рішення?
131. Чи Ви зазвичай засмучуєтесь перед від'їздом?
132. Чи любите Ви, коли Вас відвідують під час хвороби?
133. Чи любите Ви залишатися зі своїми думками наодинці?
134. Чи швидко Ви пишете?
135. Чи охоче б Ви займалися роботою в саду?
136. Чи довго Ви зазвичай переживаєте що-небудь?
137. Чи любите Ви роботу, що вимагає Вашого впливу на інших?
138. Чи засмучує Вас можливість невдачі?
139. Чи були Ви в дитинстві несміливим?
140. Чи любите Ви мати багато друзів?

“Ключ”

При збігу оцінки з відповіддю в “ключі” – 2 бали, відповідь “не знаю” – 1 бал, при неспівпаданні оцінки з відповіддю в “ключі” – 0 балів.

1. Активність

“Так” – 1, 8, 15, 22, 29, 36, 43, 71, 78, 92, 99, 106, 120, 127, 134;

“Ні” – 50, 57, 64, 85, 113.

2. Фізична активність

“Так” – 2, 9, 16, 23, 30, 37, 44, 51, 58, 65, 72, 79, 86, 93, 100, 107, 114, 121, 135;

“Ні” – 128.

3. Імпульсивність

“Так” – 3, 10, 17, 24, 31, 38, 45, 52, 59, 66, 73, 80, 87, 94, 101, 108, 115, 122, 129;

“Ні” – 136.

4. Лідерство

“Так” – 11, 18, 25, 32, 39, 46, 53, 67, 74, 81, 88, 95, 116, 123, 130, 137;

“Ні” – 4, 60, 102, 109.

5. Врівноваженість

“Так” – 12, 26, 33, 47, 82, 103;

“Ні” – 5, 19, 40, 54, 61, 68, 75, 89, 96, 110, 117, 124, 131, 138.

6. Товариськість

“Так” – 6, 20, 27, 41, 48, 62, 69, 76, 83, 90, 111, 125, 132;

“Ні” – 13, 34, 55, 97, 104, 118, 139.

7. Рефлексивність

“Так” – 7, 14, 21, 28, 35, 42, 49, 56, 63, 70, 77, 91, 98, 105, 112, 119, 126, 133;

“Ні” – 84, 140.

Інтерпретація результатів

0-10 – ніяк не виражена;

11-20 – низький ступінь;

21-30 – середній ступінь;

31-40 – високий ступінь.

Характеристика виділених Л. Терстоуном факторів, що описується тільки за одним полюсом, виглядає таким чином:

1. *Активність*. Такі індивіди швидко працюють, навіть якщо немає необхідності поспішати; швидко рухаються, нетерплячі, навіть якщо потрібно зберігати спокій; постійно в дії, схильні до поспішності. Як правило, багато говорять, ходять, пишуть.

2. *Фізична активність*. Фізично бадьорі індивіди, займаються спортом, люблять роботу, особливо на повітрі та таку, що вимагає м'язових зусиль. Віддають перевагу будь-якій фізичній активності, що супроводжується великими енергетичними затратами.

3. *Імпульсивність*. Настрій безтурботний і легковажний, швидко приймають рішення, дуже легко переходять від однієї задачі до іншої, діють під впливом хвилильних спонукань.

4. *Лідерство*. Схильні керувати іншими людьми, брати на себе відповідальність, ініціативні – хоча насправді не завжди домінують у даній групі – охоче виступають публічно та організують усякі товариські заходи.

5. *Врівноваженість*. Індивіди, для яких характерний незворушний, рівний настрій, у критичні моменти зберігають спокій, мають здібність розряджатися, навіть у несприятливих умовах легко зосереджуються, без зусиль переривають незакінчену роботу або продовжують її, коли вимагає ситуація.

6. *Товариськість*. Люблять перебувати в компанії, легко заводять знайомства, поступливі, доброзичливі, схильні до співпраці, приємні в спілкуванні.

7. *Рефлексивність*. Схильні до роздумів, віддають перевагу теоретичній діяльності, часто займаються самоспостереженням, зазвичай спокійні, охоче працюють на самоті, люблять діяльність, що вимагає точності, охочіше планують, ніж реалізують намічене.

Методика “Шкала темпераментов” Л. Терстоуна (в адаптации Хойновского)

Методика направлена на исследование особенностей темперамента человека.

Инструкция: “Эта шкала использована в исследованиях особенностей черт личности и включает в себя вопросы, касающиеся склонностей, привычек и интересов человека. В ней нет вопросов, которые могут Вас смутить, поэтому Вам следует отвечать на все вопросы откровенно и добросовестно. Всякая небрежность может усложнить результат и дать неверную картину особенностей свойств Вашей личности. На вопрос можно ответить “да”, “нет”, “не знаю”. Отвечайте “не знаю” лишь в тех случаях, когда Вам трудно ответить “да” или “нет”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст _____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
101	102	103	104	105	106	107	108	109	110
111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
121	122	123	124	125	126	127	128	129	130
131	132	133	134	135	136	137	138	139	140

Текст опросника

1. Нравились ли Вам в детстве игры, требующие большой подвижности?

2. Любите ли Вы заниматься в свободное время физической работой?

3. Часто ли Вы рассказываете шутки, чтобы развеселить других?

4. Трудно ли Вам выступать с речью перед большой группой людей?

5. Легко ли меняется Ваше настроение под влиянием других людей?

6. Часто ли Вы встречаетесь со своими друзьями по вечерам?

7. Часто ли Вы включаете в свою работу новые идеи?

8. Часто ли Вы в разговоре с другими жестикулируете руками, головой?

9. Играли ли Вы когда-то по собственной охоте в футбол?

10. Любите ли Вы развлекаться в компании весело и беззаботно?

11. Часто ли Вы являетесь организатором каких-либо коллективных мероприятий?

12. Можете ли Вы отдыхать в шумной компании?
13. Есть ли пища, которую Вы не любите?
14. Часто ли Вы бываете задумчивы?
15. Обычно Вы работаете быстро и энергично?
16. Получаете ли Вы удовольствие от работы с использованием технических инструментов?
17. Любите ли Вы присутствовать в местах, где что-то происходит?
18. Любите ли Вы руководить на собраниях?
19. Часто ли Вы замечаете за собой некоторые особенности, которые затрудняют Вас принять решение?
20. Легко ли Вы знакомитесь с новыми людьми (случайными)?
21. Любите ли Вы работу, требующую терпения и старательности?
22. Если Вы представите себя за рулем автомобиля, нравилась бы Вам быстрая езда?
23. Любите ли Вы работу, требующую физических усилий?
24. Охотно ли Вы веселите и оживляете компанию?
25. Любите ли Вы работу, требующую много разговоров с другими людьми?
26. Остаетесь ли Вы обычно сдержанным и спокойным, когда другие теряют голову?
27. Легко ли Вы добиваетесь дружбы и доверия?
28. Любите ли Вы заниматься теоретическими проблемами?
29. Как Вы считаете, быстро ли Вы обычно справляетесь со своими проблемами?
30. Часто ли Вы занимаетесь спортом?
31. Любите ли Вы рисковать для получения удовольствия от риска?
32. Любите ли Вы работу, в которой надо много говорить?
33. Можете ли Вы заниматься при включенном радиоприемнике?
34. Думаете ли Вы, что Вас часто считают неприятным, холодным?
35. Были ли Вы серьезным ребенком?
36. Часто ли Вы спешите?
37. Ловко ли Вы пользуетесь инструментами?
38. Любите ли Вы частые изменения или разнообразие?
39. Любите ли Вы быть лидером в мероприятиях с друзьями?
40. Часто ли Вы переходите от печали к радости и от радости к печали без уважительной причины?

41. Любите ли Вы работу, которая требует многих контактов с людьми?

42. При решении важной проблемы, предпочитаете ли Вы самостоятельно поразмышлять, чем посоветоваться с другими?

43. Считаете ли Вы, что у Вас есть привычка что-то крутить в руках?

44. Увлекала ли Вас когда-то охота?

45. Любите ли Вы работу, в которой надо соревноваться с другими?

46. Любите ли Вы, чтобы на Вас обращали внимание?

47. Можете ли Вы творчески работать в условиях, не способствующих сосредоточению?

48. Любите ли Вы отмечать годовщины, дни рождения и другое?

49. Любите ли Вы работу, которая требует большой аккуратности?

50. Считают ли Вас спокойным человеком?

51. Часто ли Вы чувствуете потребность в движении и физической нагрузке?

52. Слывете ли Вы беззаботным человеком?

53. Любите ли Вы выступать с новыми проектами, идеями?

54. Бывает ли, что Вы неожиданно чувствуете сильный голод?

55. Считаете ли Вы себя малодоступным для других?

56. Предпочитаете ли Вы работать в одиночестве?

57. Часто ли Вы ждете, чтобы Ваши проблемы решились сами?

58. Любите ли Вы показывать свое превосходство в силе над другими?

59. Любите ли Вы работу, в которой часто меняется характер деятельности?

60. Во время товарищеских мероприятий предпочитаете ли Вы держаться в стороне?

61. Часто ли Вас раздражают повседневные мелочи?

62. Охотно ли другие люди откровенны с Вами?

63. Любите ли Вы работу, при которой надо много читать?

64. Говорите ли Вы медленнее, чем другие люди?

65. Были ли Вы в детстве членом команды по волейболу или баскетболу?

66. Имеете ли Вы обычно на все готовый ответ?

67. Охотно ли Вы поддерживаете новые проекты?

68. Теряете ли Вы аппетит, когда что-то выводит Вас из равновесия?

69. Любите ли Вы быть членом разных организаций, секций, федераций?

70. Любите ли Вы внедрять новые методы работы?
71. Быстро ли Вы едите, даже когда у Вас много времени?
72. Любите ли Вы рубить дрова?
73. Кричите ли Вы обычно вместе с другими, когда смотрите соревнование?
74. В опасной, сложной ситуации склонны ли Вы брать инициативу в свои руки?
75. Раздражает ли Вас, когда Вам мешают, а надо сосредоточиться?
76. Чувствуете ли Вы себя свободно в большой компании?
77. Когда Вы были ребенком, часто ли Вы играли один?
78. Обычно быстро ли Вы работаете?
79. Были ли Вы капитаном спортивной команды?
80. Часто ли Вы довольны собой и окружающими?
81. Любите ли Вы говорить тосты и выступать с речью?
82. Легко ли Вы возобновляете прерванную работу?
83. Обычно откровенны ли Вы с незнакомыми?
84. Любите ли Вы рассказывать людям о том, что с Вами случилось?
85. Любите ли Вы медленную работу, требующую размышления?
86. Хотели бы Вы заниматься боксом?
87. Вспоминаете ли Вы обычно сразу фамилию человека, которого Вы встретили?
88. Случается ли Вам вносить новые предложения на собраниях?
89. Волнуетесь ли Вы обычно, когда работу надо выполнить в срок?
90. Высказываетесь ли Вы обычно в разговоре без затруднения?
91. Любите ли Вы изобретать новое оборудование и методы работы?
92. Предпочитаете ли Вы сделать что-то сами, чем ждать, пока это сделают другие?
93. Приносит ли Вам удовольствие соревноваться с кем-то?
94. Любите ли Вы быструю и разнообразную работу?
95. Легко ли Вам приказывать другим?
96. Часто ли Вы бываете нетерпеливы?
97. Много ли времени обычно необходимо другим, чтобы с Вами познакомиться?
98. Любите ли Вы работать в спокойном и тихом месте?
99. Говорите ли Вы обычно громче других?
100. Хотели бы Вы ездить верхом ради удовольствия?

101. Встаете ли Вы утром с кровати быстро и энергично?
102. Часто ли Вы выжидаете и отдаете инициативу другим?
103. Считают ли Вас другие оптимистом?
104. Часто ли Вы скучаете в компании?
105. Часто ли Вы считаете, что книги более интересны, чем люди?
106. Любите ли Вы работу, требующую движения?
107. Справляетесь ли Вы обычно быстро с ремонтом?
108. Быстро ли Вы обычно принимаете решение?
109. Избегаете ли Вы выступать с речью?
110. Быстро ли Вы просыпаетесь?
111. Любите ли Вы проводить свободное время в компании?
112. Любите ли Вы анализировать свои поступки?
113. Часто ли Вы работаете медленно, неспеша?
114. Любите ли Вы проводить свое свободное время на воздухе?
115. Были ли Вы в молодости организатором смелых поступков?
116. Бывает ли так, что Вы в компании разговариваете одновременно с несколькими людьми?
117. Бывает ли так, что Вы говорите не задумываясь, а потом сожалеете об этом?
118. Часто ли Вы испытываете желание остаться одному?
119. Предпочитаете ли Вы черпать знания из книг, чем из жизни?
120. Ходите ли Вы обычно быстрее других?
121. Любите ли Вы иногда испытывать утомление от физической работы?
122. Часто ли Вы чувствуете, что у Вас избыток энергии?
123. Случалось ли Вам в детстве быть лидером в играх?
124. Легко ли другие люди влияют на Вас?
125. Охотно ли Вы работаете в коллективе?
126. Предпочитаете ли Вы вечером оставаться один, чем находиться в компании?
127. Быстро ли Вы обычно одеваетесь?
128. Часто ли у Вас холодные руки и ноги?
129. Легко ли Вы принимаете решения?
130. Обычно Вы без больших колебаний принимаете решения?
131. Обычно расстраиваетесь ли Вы перед отъездом?
132. Любите ли Вы, когда Вас навещают во время болезни?
133. Любите ли Вы оставаться со своими мыслями наедине?
134. Быстро ли Вы пишете?
135. Охотно ли Вы занимались бы работой в саду?

136. Долго ли Вы обычно переживаете что-либо?
137. Любите ли Вы работу, требующую Вашего влияния на других?
138. Огорчает ли Вас возможность неудачи?
139. Были ли Вы в детстве несмелым?
140. Любите ли Вы иметь много друзей?

“Ключ”

При совпадении оценки с ответом в “ключе” – 2 балла, ответ “не знаю” – 1 балл, при несовпадении оценки с ответом в “ключе” – 0 баллов.

1. Активность

“Да” – 1, 8, 15, 22, 29, 36, 43, 71, 78, 92, 99, 106, 120, 127, 134;

“Нет” – 50, 57, 64, 85, 113.

2. Физическая активность

“Да” – 2, 9, 16, 23, 30, 37, 44, 51, 58, 65, 72, 79, 86, 93, 100, 107, 114, 121, 135;

“Нет” – 128.

3. Импульсивность

“Да” – 3, 10, 17, 24, 31, 38, 45, 52, 59, 66, 73, 80, 87, 94, 101, 108, 115, 122, 129;

“Нет” – 136.

4. Лидерство

“Да” – 11, 18, 25, 32, 39, 46, 53, 67, 74, 81, 88, 95, 116, 123, 130, 137;

“Нет” – 4, 60, 102, 109.

5. Уравновешенность

“Да” – 12, 26, 33, 47, 82, 103;

“Нет” – 5, 19, 40, 54, 61, 68, 75, 89, 96, 110, 117, 124, 131, 138.

6. Общительность

“Да” – 6, 20, 27, 41, 48, 62, 69, 76, 83, 90, 111, 125, 132;

“Нет” – 13, 34, 55, 97, 104, 118, 139.

7. Рефлексивность

“Да” – 7, 14, 21, 28, 35, 42, 49, 56, 63, 70, 77, 91, 98, 105, 112, 119, 126, 133;

“Нет” – 84, 140.

Интерпретация результатов

0-10 – никак не выражено;

11-20 – низкая степень;

21-30 – средняя степень;

31-40 – высокая степень.

Характеристика выделенных Л. Терстоуном факторов, описываемая только по одному полюсу, выглядит следующим образом:

1. *Активность*. Такие индивиды быстро работают, даже если нет необходимости спешить; быстро двигаются, нетерпеливы, даже если требуется сохранять спокойствие; постоянно в действии, склонны к поспешности. Как правило, много говорят, ходят, едят.

2. *Физическая активность*. Физически бодрые индивиды, занимаются спортом, любят работу, особенно на воздухе и требующую мускульных усилий. Предпочитают всякую физическую активность, сопровождающуюся большими энергетическими затратами.

3. *Импульсивность*. Настроение беззаботное и легкомысленное, быстро принимают решение, очень легко переходят от одной задачи к другой, действуют под влиянием минутных побуждений.

4. *Лидерство*. Склонны руководить другими людьми, брать на себя ответственность, инициативны – хотя в действительности не всегда доминируют в данной группе, – охотно выступают публично и организуют всякие товарищеские мероприятия.

5. *Уравновешенность*. Индивиды, для которых характерно невозмутимое, ровное расположение духа, в критические моменты сохраняют спокойствие, обладают способностью разряжаться, даже в неблагоприятных условиях легко сосредотачиваются, без труда прерывают неоконченную работу или продолжают ее, когда требует ситуация.

6. *Общительность*. Любят находиться в компании, легко заводят знакомства, покладисты, доброжелательны, склонны к сотрудничеству, приятны в общении.

7. *Рефлексивность*. Склонны к размышлениям, предпочитают теоретическую деятельность практической, часто занимаются самонаблюдением, обычно спокойны, охотно работают в уединении, любят деятельность, требующую точности, охотней планируют, чем реализуют намеченное.

Методика 1.4. Опитувальник К. Леонгарда-Г. Шмішека

Призначений для діагностування типу акцентуації особистості.

Інструкція: “Вам пропонується відповісти на 88 запитань, які стосуються різних сторін Вашої особистості. Якщо Ви згодні із ствердженням, поставте в реєстраційному бланку поруч з номером запитання знак “+” (“так”), якщо ні – знак “-”. Довго над питаннями не розмірковуюйте, правильних і неправильних відповідей немає”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____

Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____

Спеціальність _____ Військове звання _____

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44
45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66
67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88

Текст опитувальника

1. У Вас часто веселий і безтурботний настрій?
2. Ви чутливі до образ?
3. Чи буває так, що у Вас на очі навертаються сльози в кіно, театрі, в бесіді тощо?
4. Зробивши щось, Ви сумніваєтеся, чи все зроблено правильно, до тих пір, поки ще раз не переконаєтеся в тому, що все зроблено правильно?
5. В дитинстві Ви були таким же сміливим і відчайдушним, як усі Ваші однолітки?
6. Чи часто у Вас змінюється настрій від стану безпричинної радості до стану глибокого суму?
7. Чи є Ви центром уваги в колективі, в компанії?
8. Чи буває так, що Ви безпричинно знаходитеся в такому буркотливому настрої, що з Вами краще не розмовляти?
9. Ви серйозна людина?

10. Чи здатні Ви захоплюватися будь-чим?
11. Ви підприємливий?
12. Ви швидко забуваєте, якщо Вас хтось образить?
13. Чи Ви м'якосердий?
14. Опускаючи лист у поштову скриньку, чи перевіряєте Ви, проводячи рукою по щілині скриньки, що лист повністю впав?
15. Чи прагнете Ви бути в числі кращих співробітників?
16. Чи бувало Вам страшно в дитинстві під час грози або при зустрічі з незнайомим собакою, а може, таке відчуття буває і тепер?
17. Чи прагнете Ви в усьому і всюди дотримуватися порядку?
18. Чи залежить Ваш настрій від зовнішніх обставин?
19. Чи люблять Вас Ваші знайомі?
20. Чи часто у Вас буває відчуття сильного внутрішнього занепокоєння, відчуття можливої біди, неприємності?
21. У Вас часто буває дещо пригнічений настрій?
22. Чи була у Вас хоча б один раз істерика або нервовий зрив?
23. Чи важко Вам усидіти на одному місці?
24. Якщо до Вас поставилися несправедливо, чи енергійно Ви відстоюєте свої інтереси?
25. Чи можете Ви зарізати курку, вівцю?
26. Чи роздратовує Вас, якщо вдома занавіска або край скатертини висять нерівно, і чи відразу Ви прагнете поправити їх?
27. У дитинстві Ви боялися залишатися один у будинку?
28. Чи часто у Вас безпричинно змінюється настрій?
29. Чи завжди Ви прагнете бути достатньо сильним фахівцем у своїй справі?
30. Чи швидко Ви починаєте злитися або впадати в гнів?
31. Чи можете Ви бути дуже веселим?
32. Чи буває так, що відчуття повного щастя буквально пронизує Вас?
33. Як Ви думаєте, чи вийшов би з Вас ведучий, конференсьє в концерті, виставі?
34. Ви звичайно виказуєте свою думку достатньо відверто і недвозначно?
35. Вам важко переносити вид крові? Чи не викликає це у Вас неприємного відчуття?
36. Чи любите Ви роботу, де необхідна висока особистісна відповідальність?

37. Чи схильні Ви захищати тих, по відношенню до кого, на Ваш погляд, учинили несправедливо?
38. Вам важко, страшно спускатися в темний підвал?
39. Чи віддаєте Ви перевагу роботі, де необхідно діяти швидко, але не вимагається високої її якості?
40. Чи товариська Ви людина?
41. В школі Ви охоче декламували вірші?
42. Чи тікали Ви в дитинстві з домівки?
43. Чи здається Вам життя важким?
44. Чи буває так, що після конфлікту або образи Ви були до того засмучені, що займатися справою здавалося просто нестерпно?
45. Чи можна сказати, що при невдачі Ви не втрачаєте відчуття гумору?
46. Чи робите Ви першим кроки до примирення, якщо Вас хто-небудь образив?
47. Ви дуже любите тварин?
48. Чи повертаєтеся Ви, щоб переконатися, що залишили будинок або робоче місце в порядку?
49. Чи переслідує Вас неясна думка про те, що з Вами, Вашими близькими може трапитися щось страшне?
50. Чи вважаєте Ви, що Ваш настрій дуже мінливий?
51. Чи важко Вам доповідати, виступати перед аудиторією?
52. Чи можете Ви вдарити кривдника, якщо він Вас образить?
53. У Вас велика потреба в спілкуванні з іншими людьми?
54. Ви належите до тих, хто при розчаруванні впадає в глибокий відчай?
55. Вам подобається робота, що вимагає енергійної організаторської діяльності?
56. Чи наполегливо Ви добиваєтеся наміченої мети, якщо на шляху до неї доводиться долати масу перешкод?
57. Чи може трагічний фільм зворушити Вас так, що на очах виступлять сльози?
58. Чи часто Вам важко заснути через те, що проблеми попереднього або майбутнього дня весь час крутяться у Вас у голові?
59. У школі Ви іноді підказували своїм товаришам або давали їм списувати?
60. Чи потрібне Вам велике напруження волі, щоб вночі пройти через кладовище?

61. Чи ретельно Ви стежите за тим, щоб кожна річ у Вашій квартирі була точно на одному й тому ж місці?
62. Чи буває так, що перед сном у Вас гарний настрій, а вранці Ви встаєте похмурим?
63. Чи легко Ви звикаєте до нових ситуацій?
64. Чи бувають у Вас головні болі?
65. Ви часто смієтеся?
66. Чи можете Ви бути привітним із тими, кого явно не цінуєте, не любите, не поважаєте?
67. Ви рухлива людина?
68. Ви дуже переживаєте через несправедливість?
69. Ви настільки любите природу, що можете назвати себе її другом?
70. Йдучи з дому або лягаючи спати, Ви перевіряєте, чи вимкнено скрізь світло і чи замкнуті двері?
71. Ви дуже боязливі?
72. Чи зміниться Ваш настрій при вживанні алкоголю?
73. Раніше Ви охоче брали участь у гуртках художньої самодіяльності, а може, і зараз берете участь?
74. Чи відчуваєте Ви іноді потяг до чогось невідомого, цікавого?
75. Ви розцінюєте життя більш песимістично, ніж радісно?
76. Чи може Ваш настрій змінитися так різко, що стан радості раптом змінюється похмурою пригніченістю?
77. Чи вдається Вам під час спілкування з людьми підняти їм настрій?
78. Чи довго Ви переживаєте гнів, зберігаєте почуття образи?
79. Чи переживаєте Ви довгий час горе інших людей?
80. Чи часто Ви, будучи школярем, переписували сторінки у Вашому зошиті, якщо допускали виправлення?
81. Чи ставитеся Ви до людей більше з недовірою та обережністю, ніж із довірливістю?
82. Чи часто Ви бачите страшні сни?
83. Чи буває, що Ви остерігаєтеся того, що можете кинутися під колеса потягу, що рухається, або вистрибнути з високо розташованого відкритого вікна?
84. У веселій компанії Вам стає веселіше?
85. Чи здатні Ви відволіктися від важкої проблеми, яка вимагає обов'язкового рішення?

86. Ви стаєте менш стриманим і відчуваєте себе більш вільно, якщо приймете алкоголь?

87. У бесіді Ви скупі на слова?

88. Якби Вам необхідно було грати на сцені, Ви змогли б так увійти в роль, щоб забули про те, що це тільки гра?

“Ключ”

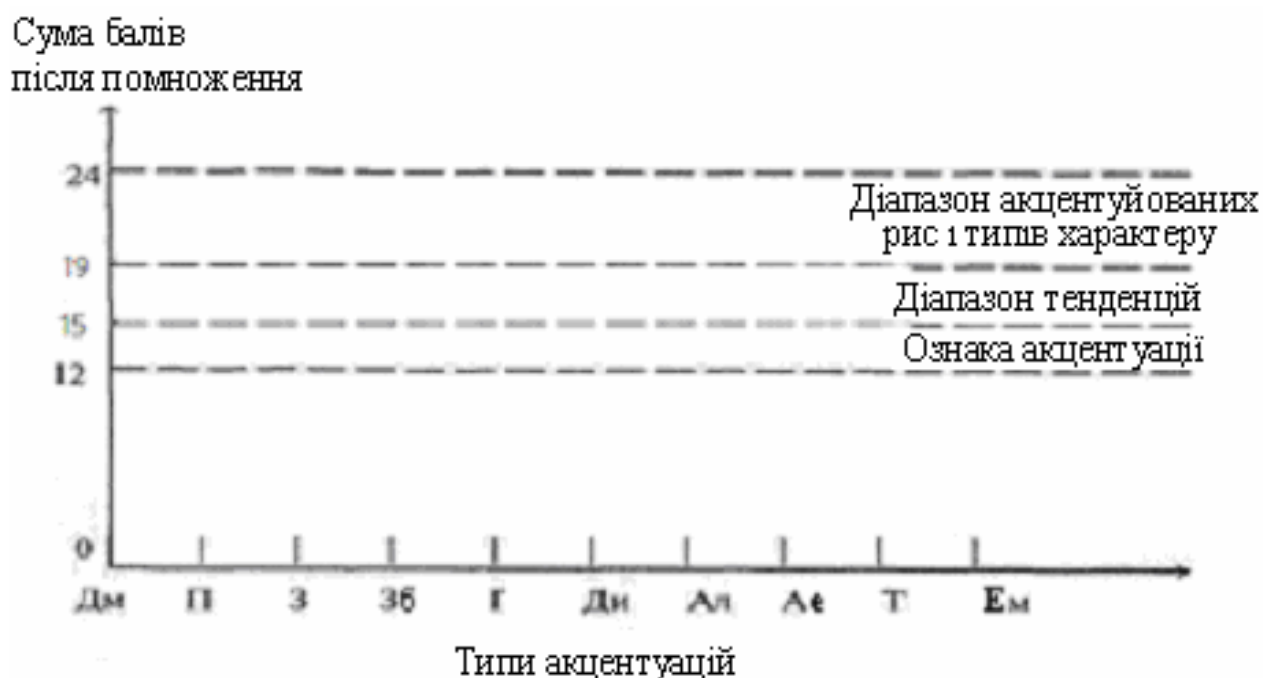
<i>Акцентації характеру</i>	<p>Демонстративність (× 2): <i>Так:</i> 7, 19, 22, 29, 41, 44, 63, 66, 73, 85, 88; <i>Ні:</i> 51.</p> <p>Педантичність (× 2): <i>Так:</i> 4, 14, 17, 26, 39, 48, 58, 61, 70, 80, 83; <i>Ні:</i> 36.</p> <p>Застрягання (× 2): <i>Так:</i> 2, 12, 15, 24, 34, 37, 46, 56, 68, 78, 81; <i>Ні:</i> 59.</p> <p>Збудженість (× 3): <i>Так:</i> 8, 20, 30, 42, 52, 64, 74, 86; <i>Ні:</i> –.</p>
<i>Акцентації темпераменту</i>	<p>Гіпертимність (× 3): <i>Так:</i> 1, 11, 23, 33, 45, 55, 67, 77; <i>Ні:</i> –.</p> <p>Дистимність (× 3): <i>Так:</i> 9, 21, 43, 75, 87; <i>Ні:</i> 31, 53, 65.</p> <p>Тривожність (× 3): <i>Так:</i> 16, 27, 38, 49, 60, 71, 82; <i>Ні:</i> 5.</p> <p>Циклотимність (× 3): <i>Так:</i> 6, 18, 28, 40, 50, 62, 72, 84; <i>Ні:</i> –.</p> <p>Екзальтованість (× 6): <i>Так:</i> 10, 32, 54, 76; <i>Ні:</i> –.</p> <p>Емотивність (× 3): <i>Так:</i> 3, 13, 35, 47, 57, 69, 79; <i>Ні:</i> 25.</p>

Обробка результатів

Для їх обробки потрібно виготовити трафарети згідно з “ключами”, які накладаються на реєстраційний бланк, заповнений респондентом. Потім здійснюється підрахунок відповідей. Згідно з “ключами” та помножених згідно з ними на 2, 3 або 6. За умови збігу відповіді на питання з “ключем” такій відповіді нараховується 1 бал, при неспівпаданні з “ключем” бали не нараховуються.

Максимальна сума балів після помноження – 24. За деякими джерелами, ознаками акцентуації вважається величина більша за 12 балів.

Інші вважають, що сума балів у межах від 15 до 19 свідчить лише про тенденцію до того чи іншого типу акцентуації. І лише у випадку перевищення 19 балів риса є акцентуваною.

Опросник К. Леонгарда-Г. Шмишека

Предназначен для диагностики типа акцентуации личности.

Инструкция: “Вам предлагается ответить на 88 вопросов, касающихся различных сторон Вашей личности. Если Вы согласны с утверждением, поставьте в регистрационном бланке рядом с его номером знак “+”, если “нет” – знак “-”. Над вопросами долго не думайте, правильных и неправильных ответов нет”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____
 Дата обследования _____ Возраст _____ Специальность _____
 Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44
45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66
67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88

Текст опросника

1. У Вас часто веселое и беззаботное настроение?
2. Вы чувствительны к оскорблениям?
3. Бывает ли так, что у Вас на глаза наворачиваются слезы в кино, театре, в беседе и пр.?
4. Сделав что-то, Вы сомневаетесь, все ли сделано правильно, до тех пор, пока еще раз не убедитесь в том, что все сделано правильно?
5. В детстве Вы были таким же смелым и отчаянным, как все Ваши сверстники?
6. Часто ли у Вас меняется настроение от состояния беспричинной радости до состояния глубокой печали?
7. Являетесь ли Вы центром внимания в коллективе, в компании?
8. Бывает ли так, что Вы беспричинно находите в таком ворчливом настроении, что с Вами лучше не разговаривать?
9. Вы серьезный человек?
10. Способны ли Вы восторгаться, восхищаться чем-либо?
11. Предприимчивы ли Вы?
12. Вы быстро забываете, если Вас кто-то оскорбит?
13. Мягкосердечны ли Вы?
14. Опуская письмо в почтовый ящик, проверяете ли Вы, проводя рукой по щели ящика, что письмо полностью упало?
15. Стремитесь ли Вы считаться в числе лучших сотрудников?

16. Бывало ли Вам страшно в детстве во время грозы или при встрече с незнакомой собакой, а может, такое чувство бывает и теперь?

17. Стремитесь ли Вы во всем и всюду соблюдать порядок?

18. Зависит ли Ваше настроение от внешних обстоятельств?

19. Любят ли Вас Ваши знакомые?

20. Часто ли у Вас бывает чувство сильного внутреннего беспокойства, ощущение возможной беды, неприятности?

21. У Вас часто бывает несколько подавленное настроение?

22. Была ли у Вас хотя бы один раз истерика или нервный срыв?

23. Трудно ли Вам усидеть на одном месте?

24. Если по отношению к Вам несправедливо поступили, энергично ли Вы отстаиваете свои интересы?

25. Можете ли Вы зарезать курицу, овцу?

26. Раздражает ли Вас, если дома занавеска или край скатерти висят неровно, и сразу ли Вы стремитесь поправить их?

27. В детстве Вы боялись оставаться один в доме?

28. Часто ли у Вас беспричинно меняется настроение?

29. Всегда ли Вы стремитесь быть достаточно сильным специалистом в своем деле?

30. Быстро ли Вы начинаете злиться или впадать в гнев?

31. Можете ли Вы быть очень веселым?

32. Бывает ли так, что ощущение полного счастья буквально пронизывает Вас?

33. Как Вы думаете, получился бы из Вас ведущий, конференсье в концерте, представлении?

34. Вы обычно высказываете свое мнение достаточно откровенно и недвусмысленно?

35. Вам трудно переносить вид крови? Не вызывает ли это у Вас неприятного ощущения?

36. Любите ли Вы работу, где необходима высокая личная ответственность?

37. Склонны ли Вы защищать тех, по отношению к которым поступили, на Ваш взгляд, несправедливо?

38. Вам трудно, страшно спускаться в темный подвал?

39. Предпочитаете ли Вы работу, где необходимо действовать быстро, но не требуется высокого ее качества?

40. Общительный ли Вы человек?

41. В школе Вы охотно декламировали стихи?

42. Убегали ли Вы в детстве из дома?
43. Кажется ли Вам жизнь трудной?
44. Бывает ли так, что после конфликта или обиды Вы были до того расстроены, что заниматься делом казалось просто невыносимо?
45. Можно ли сказать, что при неудаче Вы не теряете чувства юмора?
46. Предпринимаете ли Вы первым шага к примирению, если Вас кто-нибудь обидел?
47. Вы очень любите животных?
48. Возвращаетесь ли Вы, чтобы убедиться, что оставили дом или рабочее место в порядке?
49. Преследует ли Вас неясная мысль о том, что с Вами, Вашими близкими может случиться что-то страшное?
50. Считаете ли Вы, что Ваше настроение очень изменчиво?
51. Трудно ли Вам докладывать, выступать перед аудиторией?
52. Можете ли Вы ударить обидчика, если он Вас оскорбит?
53. У Вас большая потребность в общении с другими людьми?
54. Вы относитесь к тем, кто при разочаровании впадает в глубокое отчаяние?
55. Вам нравится работа, требующая энергичной организаторской деятельности?
56. Настойчиво ли Вы добиваетесь намеченной цели, если на пути к ней приходится преодолевать массу препятствий?
57. Может ли трагический фильм взволновать Вас так, что на глазах выступают слезы?
58. Часто ли Вам трудно уснуть из-за того, что проблемы предыдущего или будущего дня все время крутятся у Вас в голове?
59. В школе Вы иногда подсказывали своим товарищам или давали им списывать?
60. Требуется ли Вам большое напряжение воли, чтобы ночью пройти через кладбище?
61. Тщательно ли Вы следите за тем, чтобы каждая вещь в Вашей квартире была точно на одном и том же месте?
62. Бывает ли так, что перед сном у Вас хорошее настроение, а утром Вы встаете мрачным?
63. Легко ли Вы привыкаете к новым ситуациям?
64. Бывают ли у Вас головные боли?
65. Вы часто смеетесь?

66. Можете ли Вы быть приветливым с теми, кого явно не цените, не любите, не уважаете?
67. Вы подвижный человек?
68. Вы очень переживаете из-за несправедливости?
69. Вы настолько любите природу, что можете назвать себя ее другом?
70. Уходя из дому или ложась спать, Вы проверяете, погашен ли везде свет и заперты ли двери?
71. Вы очень боязливы?
72. Изменится ли Ваше настроение при приеме алкоголя?
73. Раньше Вы охотно участвовали в кружках художественной самодеятельности, а может, и сейчас участвуете?
74. Испытываете ли Вы иногда влечение к чему-то заманчиво неведомому?
75. Вы расцениваете жизнь скорее пессимистично, нежели радостно?
76. Может ли Ваше настроение измениться так резко, что состояние радости вдруг сменяется угрюмой подавленностью?
77. Удастся ли Вам при общении с людьми поднять им настроение?
78. Долго ли Вы храните чувство гнева, досады?
79. Переживаете ли Вы долгое время горести других людей?
80. Часто ли Вы, будучи школьником, переписывали страницы в Вашей тетради, если допускали помарки?
81. Относитесь ли Вы к людям скорее с недоверием и осторожностью, чем с доверчивостью?
82. Часто ли Вы видите страшные сны?
83. Бывает ли, что Вы остерегаетесь того, что можете броситься под колеса проходящего поезда или выпрыгнуть из высоко расположенного окна?
84. В веселой компании Вам становится веселее?
85. Способны ли Вы отвлечься от трудной проблемы, требующей обязательного решения?
86. Вы становитесь менее сдержанным и чувствуете себя более свободно, если примете алкоголь?
87. В беседе Вы скупы на слова?
88. Если бы Вам необходимо было играть на сцене, Вы смогли бы так войти в роль, что забыли бы о том, что это только игра?

“Ключ”

<i>Акцентуации характера</i>	<p>Демонстративность (× 2): <i>Да:</i> 7, 19, 22, 29, 41, 44, 63, 66, 73, 85, 88; <i>Нет:</i> 51.</p> <p>Педантичность (× 2): <i>Да:</i> 4, 14, 17, 26, 39, 48, 58, 61, 70, 80, 83; <i>Нет:</i> 36.</p> <p>Застревание (× 2): <i>Да:</i> 2, 12, 15, 24, 34, 37, 46, 56, 68, 78, 81; <i>Нет:</i> 59.</p> <p>Возбудимость (× 3): <i>Да:</i> 8, 20, 30, 42, 52, 64, 74, 86; <i>Нет:</i> –.</p>
<i>Акцентуации темперамента</i>	<p>Гипертимность (× 3): <i>Да:</i> 1, 11, 23, 33, 45, 55, 67, 77; <i>Нет:</i> –.</p> <p>Дистимность (× 3): <i>Да:</i> 9, 21, 43, 75, 87; <i>Нет:</i> 31, 53, 65.</p> <p>Тревожность (× 3): <i>Да:</i> 16, 27, 38, 49, 60, 71, 82; <i>Нет:</i> 5.</p> <p>Циклотимность (× 3): <i>Да:</i> 6, 18, 28, 40, 50, 62, 72, 84; <i>Нет:</i> –.</p> <p>Экзальтированность (× 6): <i>Да:</i> 10, 32, 54, 76; <i>Нет:</i> –.</p> <p>Эмотивность (× 3): <i>Да:</i> 3, 13, 35, 47, 57, 69, 79; <i>Нет:</i> 25.</p>

Обработка результатов

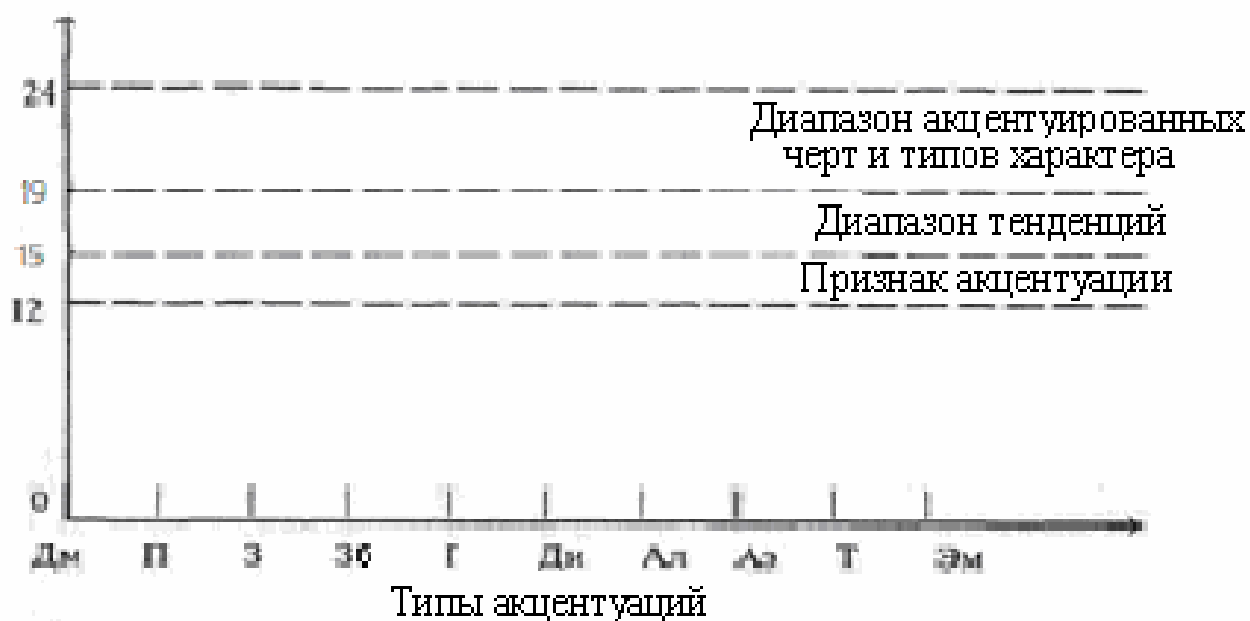
Для их обработки нужно изготовить трафареты в соответствии с “ключами”, которые накладываются на регистрационный бланк, заполненный респондентом. Затем осуществляется подсчет ответов, соответствующих “ключам” и умноженных согласно им на 2, 3 или 6. При совпадении ответа на вопрос с “ключом” ответу присваивается один балл, при несовпадении с “ключом” баллы не начисляются.

Максимальная сумма баллов после умножения – 24. По некоторым источникам, признаками акцентуации считается величина, превосходящая 12 баллов.

Другие считают, что сумма баллов в диапазоне от 15 до 19 говорит лишь о тенденции к тому или другому типу акцентуации. И лишь в случае превышения 19 баллов черта является акцентуированной.

Сумма баллов

после умножения

Методика 1.5. “Діагностика рівня соціальної фрустрованості”

Методика спрямована на оцінку ступеня незадоволеності-задоволеності соціальними досягненнями в різних сферах життєдіяльності. Розроблена Л.І. Вассерманом і модифікована В.В. Бойком.

Інструкція: “Прочитайте кожне запитання та вкажіть у реєстраційному бланку тільки один варіант відповіді, який найбільш точно характеризує Ваш ступінь незадоволеності-задоволеності своїми досягненнями в різних сферах життєдіяльності”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
 Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
 Спеціальність _____ Військове звання _____

Чи задоволені Ви	Повністю задоволений	Скоріше задоволений	Важко відповісти	Скоріше незадоволений	Повністю незадоволений
1. Своєю освітою					
2. Взаємовідносинами з товаришами по службі					
3. Взаємовідносинами з командирами					
4. Взаємовідносинами з підлеглими					
5. Змістом своєї служби в цілому					
6. Умовами професійної діяльності					
7. Своїм положенням у суспільстві					
8. Матеріальним станом					
9. Житлово-побутовими умовами					
10. Відносинами з дружиною					
11. Відносинами з дитиною (дітьми)					
12. Відносинами з батьками					
13. Обстановкою в суспільстві (державі)					
14. Відносинами з друзями, найближчими знайомими					
15. Сферою послуг і побутового обслуговування					
16. Сферою медичного обслуговування					
17. Проведенням дозвілля					
18. Можливістю проводити відпустку					
19. Можливістю вибору місця служби					
20. Своїм способом життя в цілому					

Обробка результатів

По кожному пункту визначається показник рівня фрустрованості. Він може варіюватися від 0 до 4 балів. Кожному варіанту відповіді присвоюються бали: повністю задоволений – 0, скоріше задоволений – 1, важко відповісти – 2, скоріше незадоволений – 3, повністю незадоволений – 4.

Якщо методика використовується для виявлення показника групи респондентів, то необхідно:

- 1) отримати окремо добутки числа респондентів, які обрали ту чи іншу відповідь, на бал, який присвоюється відповіді;
- 2) підрахувати суму цих добутків;
- 3) розділити її на загальне число респондентів, які відповіли на даний пункт. Можна визначити підсумковий середній індекс рівня соціальної фрустрованості. Для цього треба скласти показники фрустрованості по всіх пунктах і поділити суму на число пунктів (20).

В масових обстеженнях вельми показовим є відсоток осіб, які вибрали той або інший варіант відповіді на конкретний пункт.

Інтерпретація результатів

Висновки про рівень соціальної фрустрованості робляться з урахуванням величини бала (середнього бала) за кожним пунктом. Чим більше бал, тим вище рівень соціальної фрустрованості.

- 3,5-4 бали – дуже високий рівень фрустрованості;
- 3,0-3,4 бала – підвищений рівень фрустрованості;
- 2,5-2,9 бала – помірний рівень фрустрованості;
- 2,0-2,4 бала – невизначений рівень фрустрованості;
- 1,5-1,9 бала – понижений рівень фрустрованості;
- 0,6-1,4 бала – дуже низький рівень;
- 0-0,5 – відсутність (майже відсутність) фрустрованості.

Методика “Диагностика уровня социальной фрустрированности”

Методика направлена на оценку степени неудовлетворенности-удовлетворенности социальными достижениями в различных сферах жизнедеятельности. Разработана Л.И. Вассерманом и модифицирована В.В Бойко.

Інструкція: “Прочтите каждый вопрос и укажите в регистрационном бланке только один вариант ответа, который наиболее точно характеризует степень Вашей неудовлетворенности-удовлетворенности своими достижениями в разных сферах жизнедеятельности”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____
 Дата обследования _____ Возраст _____ Специальность _____
 Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

Удовлетворены ли Вы	Полностью удовлет- ворен	Скорее удовлет- ворен	Затрудня- юсь ответить	Скорее неудовлет- ворен	Полностью неудовлет- ворен
1	2	3	4	5	6
1. Своим образованием					
2. Взаимоотношениями с сослуживцами					
3. Взаимоотношениями с командирами					
4. Взаимоотношениями с подчиненными					
5. Содержанием своей службы в целом					
6. Условиями профессиональной деятельности					
7. Своим положением в обществе					
8. Материальным положением					
9. Жилищно-бытовыми условиями					
10. Отношениями с супругой					
11. Отношениями с ребенком (детьми)					
12. Отношениями с родителями					
13. Обстановкой в обществе (государстве)					
14. Отношениями с друзьями, ближайшими знакомыми					
15. Сферой услуг и бытового обслуживания					
16. Сферой медицинского обслуживания					
17. Проведением досуга					
18. Возможностью проводить отпуск					
19. Возможностью выбора места службы					
20. Своим образом жизни в целом					

Обработка результатов

По каждому пункту определяется показатель уровня фрустрированности. Он может варьироваться от 0 до 4 баллов. Каждому варианту ответа присваиваются баллы: полностью удовлетворен – 0, скорее удовлетворен – 1, затрудняюсь ответить – 2, скорее не удовлетворен – 3, не удовлетворен полностью – 4.

Если методика используется для выявления показателя у группы респондентов, то надо:

- 1) получить отдельно произведения числа респондентов, выбравших тот или иной ответ, на балл, присвоенный ответу;
- 2) подсчитать сумму этих произведений;
- 3) разделить ее на общее число ответивших на данный пункт.

Можно определить итоговый средний индекс уровня социальной фрустрированности. Для этого надо сложить показатели фрустрированности по всем пунктам и разделить сумму на число пунктов (20).

В массовых обследованиях весьма показателен процент лиц, выбравших тот или иной вариант ответа на конкретный пункт.

Интерпретация результатов

Выводы об уровне социальной фрустрированности делаются с учетом величины балла (среднего балла) по каждому пункту. Чем больше балл, тем выше уровень социальной фрустрированности:

- 3,5-4 балла – очень высокий уровень фрустрированности;
- 3,0-3,4 – повышенный уровень фрустрированности;
- 2,5-2,9 – умеренный уровень фрустрированности;
- 2,0-2,4 – неопределенный уровень фрустрированности;
- 1,5-1,9 – пониженный уровень фрустрированности;
- 0,6-1,4 – очень низкий уровень;
- 0-0,5 – отсутствие (почти отсутствие) фрустрированности.

Методика 1.6. Опитувальник для діагностики властивостей нервової системи Я. Стреляу

Методика спрямована на вивчення сили нервових процесів за збудженням-гальмуванням і рухливістю.

Інструкція: “Вам будуть запропоновані питання про особливості Вашої поведінки в різних умовах і ситуаціях. Це не перевірка розуму чи здібностей, тому немає відповідей вірних чи невірних. Ми зацікавлені в правдивих відповідях. На питання слід відповідати по черзі, не повертаючись до попередніх відповідей. Відповідайте “так”, “ні”, “не знаю”, роблячи помітку у відповідній графі реєстраційного бланку. Не пропускайте жодного питання. Починайте!”

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____ Дата обстеження _____ Вік _____
 Посада (підрозділ) _____ Спеціальність _____ Військове звання _____

№ з/п	Так	Ні	Не знаю
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			
26			
27			
28			
29			
30			

№ з/п	Так	Ні	Не знаю
31			
32			
33			
34			
35			
36			
37			
38			
39			
40			
41			
42			
43			
44			
45			
46			
47			
48			
49			
50			
51			
52			
53			
54			
55			
56			
57			
58			
59			
60			

№ з/п	Так	Ні	Не знаю
61			
62			
63			
64			
65			
66			
67			
68			
69			
70			
71			
72			
73			
74			
75			
76			
77			
78			
79			
80			
81			
82			
83			
84			
85			
86			
87			
88			
89			
90			

№ з/п	Так	Ні	Не знаю
91			
92			
93			
94			
95			
96			
97			
98			
99			
100			
101			
102			
103			
104			
105			
106			
107			
108			
109			
110			
111			
112			
113			
114			
115			
116			
117			
118			
119			
120			

№ з/п	Так	Ні	Не знаю
121			
122			
123			
124			
125			
126			
127			
128			
129			
130			
131			
132			
133			
134			

Текст опитувальника.

1. Чи відносите Ви себе до людей, які легко встановлюють товариські контакти?
2. Чи здатні Ви утриматися від тієї або іншої дії до моменту, поки не отримаєте відповідного розпорядження?
3. Чи достатньо Вам нетривалого відпочинку для відновлення сил після тривалої роботи?
4. Чи вмієте Ви працювати в несприятливих умовах?
5. Чи утримуєтеся Ви під час дискусій від неділових, емоційних аргументів?
6. Чи легко Ви повертаєтеся до роботи, яку раніше виконували, після тривалої перерви (відпустки, канікул)?
7. Коли Ви захоплені роботою, чи забуваєте про втому?
8. Чи здатні Ви, доручивши кому-небудь певну роботу, терпляче чекати на її закінчення?
9. Чи засинаєте Ви легко та однаково, лягаючи спати в різний час доби?
10. Чи вмієте Ви зберігати таємницю, якщо Вас про це попросять?
11. Чи легко Вам повертатися до роботи, якою Ви не займалися кілька тижнів або місяців?
12. Чи можете Ви терпляче пояснювати кому-небудь щось незрозуміле?
13. Чи подобається Вам робота, що вимагає розумового напруження?
14. Чи викликає у Вас монотонна робота нудьгу або сонливість?
15. Чи легко Ви засинаєте після сильних переживань?
16. Чи можете Ви, якщо потрібно, утриматися від прояву своєї переваги?
17. Чи ведете Ви себе невимушено у присутності незнайомих людей?
18. Чи важко Вам стримати злість або роздратування?
19. Чи в змозі Ви володіти собою у важкі хвилини?
20. Чи вмієте Ви, коли це потрібно, пристосувати свою поведінку до поведінки оточуючих?
21. Чи охоче Ви беретесь за виконання відповідальних робіт?

22. Чи впливає оточення, в якому Ви знаходитесь, на Ваш настрій?
23. Чи здатні Ви переносити невдачі?
24. У присутності того, чия думка для Вас має значення, чи говорите Ви так само вільно, як звичайно?
25. Чи викликають у Вас роздратування несподівані зміни у Вашому розпорядку дня?
26. Чи є у Вас на все “готові відповіді”?
27. Чи в змозі Ви вести себе спокійно, коли чекаєте на важливе для себе рішення?
28. Чи легко Ви організуєте перші дні своєї відпустки, канікул?
29. Чи володієте Ви, так званою, “швидкою реакцією”?
30. Чи легко Ви пристосовуєте свою ходу або манеру їсти до ходи або манери їсти людей більш повільних?
31. Чи швидко Ви засинаєте?
32. Чи охоче Ви виступаєте на зборах, семінарах?
33. Чи легко Вам зіпсувати настрій?
34. Чи легко Ви відриваєтеся від роботи, яку виконуєте?
35. Чи утримуєтеся Ви від розмов, якщо вони заважають іншим?
36. Чи легко Вас спровокувати на що-небудь?
37. При спільному виконанні будь-якої роботи чи легко Ви спрацьовуєтеся з партнером?
38. Чи завжди Ви замислюєтеся перед виконанням якої-небудь важливої справи?
39. Якщо Ви читаєте який-небудь текст, то чи вдається Вам простежити від початку до кінця хід думок автора?
40. Чи легко Ви вступаєте в розмову з попутниками?
41. Чи утримуєтеся Ви від доказу неправоти співбесідника, якщо це за яких-то причин недоцільно?
42. Чи охоче Ви беретеся за роботу, що вимагає великої спритності рук?
43. Чи в змозі Ви змінити вже прийняте рішення, враховуючи думку інших?
44. Чи швидко Ви звикаєте до нової системи роботи?
45. Чи можете Ви працювати і вночі, після того, як працювали весь день?
46. Чи швидко Ви читаєте белетристичну літературу?

47. Чи часто Ви відмовляєтеся від своїх намірів, якщо виникають перешкоди?
48. Чи зберігаєте Ви самовладання в ситуаціях, які того потребують?
49. Чи прокидаєтеся Ви зазвичай швидко і без зусиль?
50. Чи в змозі Ви утриматися від моментальної, імпульсивної реакції?
51. Чи можете Ви працювати в гучній обстановці?
52. Чи можете Ви утриматися, коли необхідно, від того, щоб не сказати правду в очі?
53. Чи успішно Ви стримуєте хвилювання перед іспитом, напередодні зустрічі з начальником?
54. Чи подобаються Вам часті зміни та різноманітності?
55. Чи швидко Ви звикаєте до нового середовища?
56. Чи відновлюєте Ви повністю свої сили після нічного відпочинку, якщо напередодні вдень у Вас була важка робота?
57. Чи уникаєте Ви занять, виконання яких вимагає різноманітних дій протягом короткого часу?
58. Як правило, Ви самостійно справляєтеся з виниклими труднощами?
59. Чи очікуєте Ви закінчення промови кого-небудь, перш ніж почнете говорити самі?
60. Не вміючи плавати, чи стрибнули б Ви у воду, щоб врятувати потопуючого?
61. Чи здатні Ви до напруженої роботи, навчання?
62. Чи можете Ви утриматися від недоречних зауважень?
63. Чи надаєте Ви значення постійному місцю під час роботи, прийому їжі, на лекціях?
64. Чи легко Вам переходити від одного заняття до іншого?
65. Чи зважуєте Ви всі “за” та “проти” перед тим, як прийняти важливе рішення?
66. Чи легко Ви долаєте перешкоди, які Вам зустрічаються?
67. Чи утримуєтеся Ви від розглядання чужих речей, паперів?
68. Чи відчуваєте Ви нудьгу, коли займаєтеся стереотипної діяльністю, яка завжди виконується однаково?
69. Чи вдається Вам дотримуватися правил поведінки в громадських місцях?

70. Чи утримуєтеся Ви під час розмови, виступу чи відповіді на питання від зайвих рухів, жестикуляції?
71. Чи подобається Вам жвавий рух навколо?
72. Чи подобається Вам заняття (робота), що вимагає великого зусилля (великих зусиль)?
73. Чи в змозі Ви тривалий час зосереджувати увагу на виконанні певного завдання?
74. Чи любите Ви завдання, що вимагають швидких рухів?
75. Чи вмієте Ви володіти собою у важких життєвих ситуаціях?
76. Якщо треба, чи підніметеся Ви з ліжка відразу після того, як прокинулися?
77. Чи можете Ви після закінчення дорученої Вам роботи терпляче чекати, поки закінчать свою роботу інші?
78. Чи дієте Ви так само чітко й після того, як спостерігали (стали свідком) якоїсь неприємної події?
79. Чи швидко Ви переглядаєте газети?
80. Чи трапляється Вам говорити так швидко, що Вас важко зрозуміти?
81. Чи можете Ви, не виспавшись, нормально працювати?
82. Чи в змозі Ви працювати тривалий час без перерви?
83. Чи в змозі Ви працювати, якщо у Вас болить голова, зуб і т.д.?
84. Чи спокійно Ви продовжуєте роботу, яку необхідно закінчити, якщо Ваші товариші розважаються і чекають на Вас?
85. Чи відповідаєте Ви швидко на несподівані питання?
86. Чи швидко Ви говорите звичайно?
87. Чи можете Ви спокійно працювати, якщо чекаєте гостей?
88. Чи легко Ви змінюєте свою думку під впливом розумних аргументів?
89. Чи терплячі Ви?
90. Чи можете Ви пристосуватися до ритму роботи людини, більш повільної, ніж Ви?
91. Чи можете Ви планувати свої заняття так, щоб виконувати в один і той же час кілька взаємопов'язаних справ?
92. Чи може весела компанія змінити Ваш пригнічений настрій?
93. Чи вмієте Ви без особливих зусиль виконувати декілька дій одночасно?

94. Чи зберігаєте Ви психічну рівновагу, коли буваєте свідком нещасного випадку на вулиці?

95. Чи любите Ви роботу, що вимагає безліч різноманітних маніпуляцій?

96. Чи зберігаєте Ви спокій, якщо хто-небудь з близьких страждає?

97. Чи самостійні Ви у важких життєвих ситуаціях?

98. Чи відчуваєте Ви себе вільно у великій або незнайомій компанії?

99. Чи можете Ви одразу перервати розмову, якщо це потрібно (наприклад, при початку кіносеансу, концерту, лекції)?

100. Чи легко Ви пристосовуєтеся до методів роботи інших людей?

101. Чи подобається Вам часто змінювати вид занять?

102. Чи схильні Ви брати ініціативу у свої руки, якщо трапляється що-небудь надзвичайно непередбачуване?

103. Чи утримуєтеся Ви від сміху в невідповідних ситуаціях?

104. Чи починаєте Ви працювати відразу ж інтенсивно?

105. Чи наважуєтеся Ви виступити проти загальноприйнятої думки, якщо Вам здається, що Ви маєте рацію?

106. Чи вдається Вам подолати стан тимчасової депресії (пригніченості)?

107. Чи нормально Ви засинаєте після сильного розумового стомлення?

108. Чи в змозі Ви спокійно, довго чекати, наприклад, в черзі?

109. Утримуєтеся Ви від втручання, якщо заздалегідь відомо, що воно ні до чого не приведе?

110. Чи можете Ви спокійно аргументувати свою позицію в конфліктній ситуації?

111. Чи можете Ви миттєво реагувати в незвичайній ситуації?

112. Чи ведете Ви себе тихо, якщо Вас про це просять?

113. Чи погоджуєтеся Ви без особливих внутрішніх коливань на болісні лікарські процедури?

114. Чи вмієте Ви інтенсивно працювати?

115. Чи охоче Ви змінюєте місця відпочинку, розваг?

116. Чи важко Вам звикнути до нового розпорядку дня?

117. Чи поспішаєте Ви надати допомогу в нещасних випадках?

118. Коли Ви присутні на спортивних змаганнях тощо, чи утримуєтеся Ви від вигуків, жестів?

119. Чи подобається Вам робота (заняття), що вимагає за своїм характером частих розмов із різними людьми?

120. Чи володієте Ви своєю мімікою?

121. Чи подобаються Вам заняття, які вимагають енергійних рухів?

122. Чи вважаєте Ви себе сміливою людиною?

123. Чи переривається у Вас голос (Вам важко говорити) в незвичайній ситуації?

124. Чи можете Ви подолати збентеження, небажання працювати в момент невдачі?

125. Чи в змозі Ви тривалий час стояти, сидіти спокійно, якщо Вас про це просять?

126. Чи в змозі Ви стримати веселощі, якщо це може когось зачепити?

127. Чи легко Ви переходите від печалі до радості?

128. Чи легко Ви виходите з рівноваги?

129. Чи дотримуєтеся Ви без особливих зусиль обов'язкових у Вашому середовищі правил поведінки?

130. Чи подобається Вам виступати публічно?

131. Чи беретеся Ви зазвичай до роботи швидко, без тривалого підготовчого періоду?

132. Чи готові Ви прийти на допомогу іншому, ризикуючи своїм життям?

133. Чи енергійні Ваші рухи?

134. Чи охоче Ви виконуєте відповідальну роботу?

“Ключ”

1. Сила процесів збудження

“Так” – 3, 4, 7, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 24, 32, 39, 45, 56, 58, 60, 61, 66, 72, 73, 78, 81, 82, 83, 94, 97, 98, 102, 105, 106, 113, 114, 117, 121, 122, 124, 130, 132, 133, 134;

“Ні” – 47, 51, 107, 123.

2. Сила процесів гальмування

“Так” – 2, 5, 8, 10, 12, 16, 27, 30, 35, 37, 38, 41, 48, 50, 52, 53, 62, 65, 69, 70, 75, 77, 84, 87, 89, 90, 96, 99, 103, 108, 109, 110, 112, 118, 120, 125, 126, 129;

“Ні” – 18, 34, 36, 59, 67, 128.

3. Рухливість нервових процесів

“Так” – 1, 6, 9, 11, 14, 20, 22, 26, 28, 29, 31, 33, 40, 42, 43, 44, 46, 49, 54, 55, 64, 68, 71, 74, 76, 79, 80, 85, 86, 88, 91, 92, 93, 95, 100, 101, 104, 111, 115, 116, 119, 127, 131;

“Ні” – 25, 57, 63.

Обробка та інтерпретація результатів

Оцінка кожної властивості (сили процесів збудження і гальмування, а також рухливості нервових процесів) проводиться шляхом складання балів, отриманих за відповіді на питання. Якщо відповідь респондента збігається з “ключем”, то вона оцінюється в 2 бали, якщо не збігається, то респондент отримує нульову оцінку. Відповідь “не знаю” оцінюється в 1 бал.

“Сирий” бал за кожною шкалою порівнюється з діагностичними статистичними межами:

$$(M \pm S),$$

де M – середнє нормативної вибірки;

S – стандартне відхилення.

Значення середніх (M) і стандартних відхилень (S)

	M	S
шкала 1	37	12
шкала 2	32	11
шкала 3	36	12

Врівноваженість нервових процесів за силою (баланс) визначається шляхом ділення балів за силою збудження на бали за силою гальмування і виражається часткою від ділення:

$$\text{УРІВНОВАЖЕНІСТЬ} = \frac{\text{сила збудження}}{\text{сила гальмування}}$$

Чим ближче до одиниці отримане значення, тим вищою є врівноваженість.

Урівноваженою людиною є та, для якої значення дроби не виходить за межі інтервалу 0,85-1,15.

Якщо значення дробу виходить за межі інтервалу, то можна стверджувати, що даний індивідуум відрізняється неврівноваженістю своєї психологічної активності.

Якщо значення дробу менше 0,85 – це означає неврівноваженість у бік гальмування, тобто процеси збудження не врівноважують собою процеси гальмування;

якщо значення більше 1,15 – це означає неврівноваженість у бік збудження, тобто процеси гальмування не врівноважують собою процеси збудження.

Рівень процесів збудження – норма від 25 до 49; 62 – вище середнього.

Рівень процесів гальмування – норма від 21 до 43; 61 – вище середнього.

Рухливість нервових процесів – норма від 24 до 48; 58 – вище середнього.

Рівень процесів збудження (шкала 1):

– високий бал (вище межі “середнє плус стандартне відхилення”) відображає силу процесу збудження;

– низький бал (нижче межі “середнє мінус стандартне відхилення”) вказує на слабкість процесу збудження.

Рівень процесів гальмування (шкала 2):

– високий бал відображає силу процесу гальмування;

– низький бал – слабкість процесу гальмування.

Рухливість нервових процесів (шкала 3):

– високий бал відображає рухливість нервових процесів;

– низький бал – інертність нервових процесів.

Рівень процесів збудження

Високі бали – сильна реакція у відповідь на збудження, стимул; не виявляються ознаки поза межного гальмування, пряма кореляція з високими показниками за тепінг-тестом: швидкі включаємість в роботу, впрацьованість і досягнення високої продуктивності; низька стомлюваність; висока працездатність і витривалість.

Низькі бали – слабка і запізнююча реакція на збудження, швидко досягається поза межне гальмування, аж до ступору, відмови в роботі; низькі показники за тепінг-тестом; повільні: включаємість в роботу, впрацьованість і невисока продуктивність праці; висока втомлюваність; низька працездатність і витривалість.

Рівень процесів гальмування

Високі бали – сильні нервові процеси з боку гальмування; збудження, стимули легко гасяться; швидке реагування на дії у відповідь на прості сенсорні сигнали, хороша реакція, високий самоконтроль, зібраність, пильність, холоднокровність у поведінкових реакціях.

Низькі бали – слабкість процесів гальмування, імпульсивність в діях у відповідь на стимул, слабкий самоконтроль в поведінкових реакціях, певне розгальмовування, розхлябаність, невимогливість і поблажливість до себе; повільне або запізнююче реагування на дії у відповідь на прості сигнали; погана реакція, нерівне реагування, неадекватні реакції, схильність до істерії.

Рівень рухливості нервових процесів

Високі бали – легкість перемикавання нервових процесів від збудження до гальмування і навпаки; швидкий перехід від одних видів діяльності до інших; швидке перемикавання, рішучість, сміливість у поведінкових реакціях.

Низькі бали – характерні для людей, схильних працювати за стереотипом, таких, що не люблять швидких і несподіваних змін у діяльності, інертних, таких, що виявляють, як правило, низьку здатність перемикатися на нові види робіт й успішно освоювати нову професію, не придатні для роботи в швидкоплинних умовах.

Опросник для диагностики свойств нервной системы Я. Стреляу

Методика направлена на изучение силы нервных процессов по возбуждению-торможению и подвижности.

Инструкция: “Вам будут предложены вопросы об особенностях Вашего поведения в различных условиях и ситуациях. Это не испытание ума или способностей, поэтому нет ответов правильных или неправильных. Мы заинтересованы в правдивых ответах. На вопросы следует отвечать поочередно, не возвращаясь к предыдущим ответам. Отвечайте “да”, “нет”, “не знаю”, делая пометку в соответствующей графе регистрационного бланка. Не пропускайте какого-либо вопроса. Начинайте!”

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст _____

Должность (подразделение) _____

Специальность _____

Воинское звание _____

№ п/п	Да	Нет	Не знаю
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			
26			
27			
28			
29			
30			

№ п/п	Да	Нет	Не знаю
31			
32			
33			
34			
35			
36			
37			
38			
39			
40			
41			
42			
43			
44			
45			
46			
47			
48			
49			
50			
51			
52			
53			
54			
55			
56			
57			
58			
59			
60			

№ п/п	Да	Нет	Не знаю
61			
62			
63			
64			
65			
66			
67			
68			
69			
70			
71			
72			
73			
74			
75			
76			
77			
78			
79			
80			
81			
82			
83			
84			
85			
86			
87			
88			
89			
90			

№ п/п	Да	Нет	Не знаю
91			
92			
93			
94			
95			
96			
97			
98			
99			
100			
101			
102			
103			
104			
105			
106			
107			
108			
109			
110			
111			
112			
113			
114			
115			
116			
117			
118			
119			
120			

№ п/п	Да	Нет	Не знаю
121			
122			
123			
124			
125			
126			
127			
128			
129			
130			
131			
132			
133			
134			

Текст опросника

1. Относите ли Вы себя к людям, легко устанавливающим товарищеские контакты?
2. Способны ли Вы воздержаться от того или иного действия до момента, пока не получите соответствующего распоряжения?
3. Достаточно ли Вам непродолжительного отдыха для восстановления сил после продолжительной работы?
4. Умеете ли Вы работать в неблагоприятных условиях?
5. Воздерживаетесь ли Вы во время дискуссий от неделовых, эмоциональных аргументов?
6. Легко ли Вам втянуться в работу после длительного перерыва (отпуска, каникул)?
7. Будучи увлеченным работой, забываете ли Вы об усталости?
8. Способны ли Вы, поручив кому-нибудь определенную работу, терпеливо ожидать ее окончания?
9. Засыпаете ли Вы легко и одинаково, ложась спать в разное время суток?
10. Умеете ли хранить тайну, если Вас об этом попросят?
11. Легко ли Вам возвращаться к работе, которой Вы не занимались несколько недель или месяцев?
12. Можете ли Вы терпеливо объяснять кому-либо что-то непонятное?
13. Нравится ли Вам работа, требующая умственного напряжения?
14. Вызывает ли у Вас монотонная работа скуку или сонливость?
15. Легко ли Вы засыпаете после сильных переживаний?
16. Можете ли Вы, если нужно, воздержаться от проявления своего превосходства?
17. Ведете ли Вы себя естественно в присутствии незнакомых людей?
18. Трудно ли Вам сдерживать злость или раздражение?
19. В состоянии ли Вы владеть собой в тяжелые минуты?
20. Умеете ли Вы, когда это требуется, приспособить свое поведение к поведению окружающих?
21. Охотно ли Вы беретесь за выполнение ответственных работ?

22. Влияет ли обычное окружение, в котором Вы находитесь, на Ваше настроение?
23. Способны ли Вы переносить неудачи?
24. В присутствии того, чьим мнением особенно дорожите, говорите ли Вы так же свободно, как обычно?
25. Вызывают ли у Вас раздражение неожиданные изменения в Вашем распорядке дня?
26. Есть ли у Вас на все “готовые ответы”?
27. В состоянии ли Вы вести себя спокойно, когда ждете важное для себя решение?
28. Легко ли Вы организуете первые дни своего отпуска, каникул?
29. Обладаете ли Вы так называемой “быстрой реакцией”?
30. Легко ли Вы приспособливаете свою походку или манеру есть к походке или манере есть людей более медлительных?
31. Быстро ли Вы засыпаете?
32. Охотно ли Вы выступаете на собраниях, семинарах?
33. Легко ли Вам испортить настроение?
34. Трудно ли Вам оторваться от выполняемой работы?
35. Воздерживаетесь ли Вы от разговоров, если они мешают другим?
36. Легко ли Вас спровоцировать на что-либо?
37. При совместном выполнении какой-либо работы легко ли Вы срабатываете с партнером?
38. Всегда ли Вы задумываетесь перед выполнением какого-либо важного дела?
39. Если Вы читаете какой-либо текст, то удастся ли Вам следить от начала до конца за ходом рассуждений автора?
40. Легко ли Вы вступаете в разговор с попутчиками?
41. Воздерживаетесь ли Вы от доказательства неправоты собеседника, если это по тем или иным причинам нецелесообразно?
42. Охотно ли Вы беретесь за работу, требующую большой ловкости рук?
43. В состоянии ли Вы изменить уже принятое решение, учитывая мнение других?
44. Быстро ли Вы привыкаете к новой системе работы?
45. Можете ли Вы работать и ночью, после того, как работали весь день?
46. Быстро ли Вы читаете беллетристическую литературу?

47. Часто ли Вы отказываетесь от своих намерений, если возникают препятствия?
48. Сохраняете ли Вы самообладание в ситуациях, которые того требуют?
49. Просыпаетесь ли Вы обычно быстро и без труда?
50. В состоянии ли Вы воздержаться от моментальной, импульсивной реакции?
51. Можете ли Вы работать в шумной обстановке?
52. Можете ли Вы воздержаться, когда необходимо, от того, чтобы сказать правду в глаза?
53. Успешно ли Вы сдерживаете волнение перед экзаменом, накануне встречи с начальником?
54. Нравятся ли Вам частые перемены и разнообразия?
55. Быстро ли Вы привыкаете к новой среде?
56. Восстанавливаете ли полностью свои силы после ночного отдыха, если накануне днем у Вас была тяжелая работа?
57. Избегаете ли Вы занятий, выполнение которых требует разнообразных действий в течение короткого времени?
58. Как правило, Вы самостоятельно справляетесь с возникшими трудностями?
59. Ожидаете ли Вы окончания речи кого-либо, прежде чем начнете говорить сами?
60. Не умея плавать, прыгнули бы Вы в воду, чтобы спасти утопающего?
61. Способны ли Вы к напряженной работе, учебе?
62. Можете ли Вы удержаться от неуместных замечаний?
63. Придаете ли Вы значение постоянному месту во время работы, приема пищи, на лекциях?
64. Легко ли Вам переходить от одного занятия к другому?
65. Взвешиваете ли Вы все “за” и “против” перед тем, как принять важное решение?
66. Легко ли Вы преодолеваете встречающиеся Вам препятствия?
67. Воздерживаетесь ли Вы от рассматривания чужих вещей, бумаг?
68. Испытываете ли Вы скуку, когда занимаетесь стереотипной деятельностью, которая всегда выполняется одинаково?
69. Удастся ли Вам соблюдать правила поведения в общественных местах?

70. Воздерживаетесь ли Вы во время разговора, выступления или ответа на вопросы от лишних движений, жестикуляции?
71. Нравится ли Вам оживленное движение вокруг?
72. Нравится ли Вам занятие (работа), требующая большого усилия (больших усилий)?
73. В состоянии ли Вы длительное время сосредоточивать внимание на выполнении определенной задачи?
74. Любите ли Вы задания, требующие быстрых движений?
75. Умеете ли Вы владеть собой в трудных жизненных ситуациях?
76. Если надо, подниметесь ли Вы с постели сразу после пробуждения?
77. Можете ли Вы после окончания порученной Вам работы терпеливо ждать, пока закончат свою работу другие?
78. Действуете ли Вы так же четко и после того, как наблюдали (стали свидетелем) какого-то неприятного события?
79. Быстро ли Вы просматриваете газеты?
80. Случается ли Вам говорить так быстро, что Вас трудно понять?
81. Можете ли Вы, не выспавшись, нормально работать?
82. В состоянии ли Вы работать длительное время без перерыва?
83. В состоянии ли Вы работать, если у Вас болит голова, зуб и т.д.?
84. Спокойно ли Вы продолжаете работу, которую необходимо закончить, если Ваши товарищи развлекаются и ждут Вас?
85. Отвечаете ли Вы быстро на неожиданные вопросы?
86. Быстро ли Вы говорите обычно?
87. Можете ли Вы спокойно работать, если ждете гостей?
88. Легко ли Вы меняете свое мнение под влиянием убедительных аргументов?
89. Терпеливы ли Вы?
90. Можете ли приспособиться к ритму работы человека, более медлительного, чем Вы?
91. Можете ли Вы планировать свои занятия, чтобы выполнять в одно и то же время несколько взаимосвязанных дел?
92. Может ли веселая компания изменить Ваше угнетенное настроение?

93. Умеете ли Вы без особого труда выполнять несколько действий одновременно?

94. Сохраняете ли Вы психическое равновесие, когда являетесь свидетелем несчастного случая на улице?

95. Любите ли Вы работу, требующую множества разнообразных манипуляций?

96. Сохраняете ли Вы спокойствие, если кто-либо из близких страдает?

97. Самостоятельны ли Вы в трудных жизненных ситуациях?

98. Свободно ли Вы чувствуете себя в большой или незнакомой компании?

99. Можете ли Вы сразу прервать разговор, если это требуется (например, при начале киносеанса, концерта, лекции)?

100. Легко ли Вы приспосабливаетесь к методам работы других людей?

101. Нравится ли Вам часто менять вид занятий?

102. Склонны ли Вы брать инициативу в свои руки, если случается что-нибудь “из ряда вон выходящее”?

103. Воздерживаетесь ли Вы от смеха в неподходящих ситуациях?

104. Начинаете ли Вы работать сразу же интенсивно?

105. Решаетесь ли Вы выступить против общепринятого мнения, если Вам кажется, что Вы правы?

106. Удастся ли Вам преодолеть состояние временной депрессии (подавленности)?

107. Нормально ли Вы засыпаете после сильного умственного утомления?

108. В состоянии ли Вы спокойно, долго ждать, например, в очереди?

109. Воздерживаетесь ли Вы от вмешательства, если заранее известно, что оно ни к чему не приведет?

110. Можете ли Вы спокойно аргументировать свою позицию в конфликтной ситуации?

111. Можете ли Вы мгновенно реагировать в необычной ситуации?

112. Ведете ли Вы себя тихо, если Вас об этом попросят?

113. Соглашаетесь ли Вы без особых внутренних колебаний на болезненные врачебные процедуры?

114. Умеете ли Вы интенсивно работать?

115. Охотно ли Вы меняете места отдыха, развлечений?
116. Трудно ли Вам привыкнуть к новому распорядку дня?
117. Спешите ли Вы оказать помощь в несчастных случаях?
118. Присутствуя на спортивных соревнованиях и т.п., воздерживаетесь ли Вы от выкриков, жестов?
119. Нравится ли Вам работа (занятия), требующая по своему характеру частых разговоров с разными людьми?
120. Владаете ли Вы своей мимикой?
121. Нравятся ли Вам занятия, которые требуют энергичных движений?
122. Считаете ли Вы себя смелым человеком?
123. Прерывается ли у Вас голос (Вам трудно говорить) в необычной ситуации?
124. Можете ли Вы преодолеть обескураженность, нежелание работать в момент неудачи?
125. В состоянии ли Вы длительное время стоять, сидеть спокойно, если Вас об этом просят?
126. В состоянии ли Вы подавить веселье, если это может кого-либо задеть?
127. Легко ли Вы переходите от печали к радости?
128. Легко ли Вы выходите из равновесия?
129. Соблюдаете ли Вы без особых затруднений обязательные в Вашей среде правила поведения?
130. Нравится ли Вам выступать публично?
131. Приступаете ли Вы обычно к работе быстро, без длительного подготовительного периода?
132. Готовы ли Вы прийти на помощь другому, рискуя своей жизнью?
133. Энергичны ли Ваши движения?
134. Охотно ли Вы выполняете ответственную работу?

“Ключ”

1. Сила процессов возбуждения

“Да” – 3, 4, 7, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 24, 32, 39, 45, 56, 58, 60, 61, 66, 72, 73, 78, 81, 82, 83, 94, 97, 98, 102, 105, 106, 113, 114, 117, 121, 122, 124, 130, 132, 133, 134;

“Нет” – 47, 51, 107, 123.

2. Сила процессов торможения

“Да” – 2, 5, 8, 10, 12, 16, 27, 30, 35, 37, 38, 41, 48, 50, 52, 53, 62, 65, 69, 70, 75, 77, 84, 87, 89, 90, 96, 99, 103, 108, 109, 110, 112, 118, 120, 125, 126, 129;

“Нет” – 18, 34, 36, 59, 67, 128.

3. Подвижность нервных процессов

“Да” – 1, 6, 9, 11, 14, 20, 22, 26, 28, 29, 31, 33, 40, 42, 43, 44, 46, 49, 54, 55, 64, 68, 71, 74, 76, 79, 80, 85, 86, 88, 91, 92, 93, 95, 100, 101, 104, 111, 115, 116, 119, 127, 131;

“Нет” – 25, 57, 63.

Обработка и интерпретация результатов

Оценка каждого свойства (силы процессов возбуждения и торможения, а также подвижности нервных процессов) производится путем суммирования баллов, полученных за ответы на вопросы. Если ответ респондента совпадает с “ключом”, то он оценивается в 2 балла, если не совпадает, то респондент получает нулевую оценку. Ответ “не знаю” оценивается в 1 балл.

“Сырой” балл по каждой шкале сравнивается с диагностическими статистическими границами:

$$(M \pm S),$$

где M – среднее нормативной выборки;

S – стандартное отклонение.

Значение средних (M) и стандартных отклонений (S)

	M	S
шкала 1	37	12
шкала 2	32	11
шкала 3	36	12

Уравновешенность нервных процессов по силе (баланс) определяется путем деления баллов по силе возбуждения на баллы по силе торможения и выражается частным от деления:

$$\text{УРАВНОВЕШЕННОСТЬ} = \frac{\text{сила возбуждения}}{\text{сила торможения}}$$

Чем ближе к единице полученное значение, тем более высокой является уравновешенность.

Уравновешенным человеком является тот, для которого значение дроби не выходит за пределы интервала 0,85-1,15.

Если значение дроби выходит за пределы интервала, то можно утверждать, что данный индивидуум отличается неуравновешенностью своей психологической активности.

Если значение дроби меньше 0,85 – это означает неуравновешенность в сторону торможения, т.е. процессы возбуждения не уравновешивают собою процессы торможения;

если значение больше 1,15 – это означает неуравновешенность в сторону возбуждения, т.е. процессы торможения не уравновешивают собою процессы возбуждения.

Уровень процессов возбуждения – норма от 25 до 49; 62 – выше среднего.

Уровень процессов торможения – норма от 21 до 43; 61 – выше среднего.

Подвижность нервных процессов – норма от 24 до 48; 58 – выше среднего.

Уровень процессов возбуждения (шкала 1):

– высокий балл (выше границы “среднее плюс стандартное отклонение”) отражает силу процесса возбуждения;

– низкий балл (ниже границы “среднее минус стандартное отклонение”) указывает на слабость процесса возбуждения.

Уровень процессов торможения (шкала 2):

– высокий балл отражает силу процесса торможения;

– низкий балл – слабость процесса торможения.

Подвижность нервных процессов (шкала 3):

– высокий балл отражает подвижность нервных процессов;

– низкий балл – инертность нервных процессов.

Уровень процессов возбуждения

Высокие баллы – сильная ответная реакция на возбуждение, стимул; не обнаруживаются признаки запредельного торможения, прямая корреляция с высокими показателями по теппинг-тесту: быстрые включаемость в работу, вработываемость и достижение высокой производительности; низкая утомляемость; высокая работоспособность и выносливость.

Низкие баллы – слабая и запоздалая реакция на возбуждение, быстро достигается предельное торможение, вплоть до ступора, отказа в работе; низкие показатели по теппинг-тесту; медленные: включаемость в работу, вработываемость и невысокая производительность труда; высокая утомляемость; низкая работоспособность и выносливость.

Уровень процессов торможения

Высокие баллы – сильные нервные процессы со стороны торможения; возбуждения, стимулы легко гасятся; быстрое реагирование ответными действиями на простые сенсорные сигналы, хорошая реакция; высокий самоконтроль, собранность, бдительность, хладнокровие в поведенческих реакциях.

Низкие баллы – слабость процессов торможения, импульсивность в ответных действиях на стимул, слабый самоконтроль в поведенческих реакциях, определенная расторможенность, расхлябанность, нетребовательность и снисходительность к себе; медленное или запоздалое реагирование ответными действиями на простые сигналы; плохая реакция, неровное реагирование, неадекватные реакции, склонность к истерии.

Уровень подвижности нервных процессов

Высокие баллы – легкость переключения нервных процессов от возбуждения к торможению и наоборот; быстрый переход от одних видов деятельности к другим; быстрая переключаемость, решительность, смелость в поведенческих реакциях.

Низкие баллы – характерны для людей, склонных работать по стереотипу, не любящих быстрых и неожиданных изменений в деятельности, инертных, проявляющих, как правило, низкую способность переключаться на новые виды работ и успешно осваивать новую профессию; не пригодны для работы в быстроменяющихся условиях.

Методика 1.7. “Діагностика ступеня готовності до ризику” (Шуберта)

Методика дозволяє виміряти тенденцію людини до ризику в умовах фізичної небезпеки.

Інструкція: “Оцініть ступінь своєї готовності виконати дії, про які Вас запитують. При відповіді на кожне з 25 питань поставте відповідний бал за такою схемою:

- 2 бали – повністю згоден, “Так”;
- 1 бал – скоріше “Так”, ніж “Ні”;
- 0 балів – ні “Так”, ні “Ні”, щось середнє, “важко сказати”;
- 1 бал – скоріше “Ні”, ніж “Так”;
- 2 бали – повністю не згоден, “Ні”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
 Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
 Спеціальність _____ Військове звання _____

№ питання	Ні	Скоріше ні, ніж так	Важко сказати	Скоріше так, ніж ні	Так
	-2	-1	0	1	2
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					
18					
19					
20					
21					
22					
23					
24					
25					

Текст опитувальника

1. Перевищили б Ви встановлену швидкість, щоб швидше надати необхідну медичну допомогу тяжкохворій людині?
2. погодилися б Ви заради доброго заробітку брати участь у небезпечній і тривалій експедиції?
3. Стали б Ви на шляху небезпечного зломщика, який втікає?
4. Могли б Ви їхати на підніжці товарного вагона на швидкості більше 100 км/год?
5. Чи можете Ви на другий день після безсонної ночі нормально працювати?
6. Стали б Ви першим переходити дуже холодну річку?
7. Позичили б Ви другу велику суму грошей, будучи не зовсім упевненим, що він зможе Вам повернути ці гроші?
8. Увійшли б Ви разом з приборкувачем у клітку з левами, якщо б він Вас запевнив, що це безпечно?
9. Могли б Ви під чийсь керівництвом залізи на високу фабричну трубу?
10. Могли б Ви без тренування керувати парусним човном?
11. Ризикнули б Ви схопити за вуздечку коня, що біжить?
12. Могли б Ви після 5 пляшок міцного пива їхати на велосипеді?
13. Могли б Ви зробити стрибок з парашутом?
14. Могли б Ви за необхідності проїхати без квитка на поїзді дальнього сполучення?
15. Могли б Ви зробити автотурне, якби за кермом сидів Ваш знайомий, який зовсім недавно був у важкій дорожній пригоді?
16. Могли б Ви з 10-метрової висоти стрибнути на тент пожежної команди?
17. Могли б Ви, щоб позбутися затяжної хвороби з постільним режимом, піти на небезпечну для життя операцію?
18. Могли б Ви зістрибнути з підніжки товарного вагону, що рухається зі швидкістю 50 км/год?
19. Могли б Ви, як виняток, разом з сімома іншими людьми, піднятися в ліфті, розрахованому лише на шість осіб?
20. Могли б Ви за велику грошову винагороду перейти з зав'язаними очима жваве вуличне перехрестя?
21. Взятися б Ви за небезпечну для життя роботу, якби за неї добре платили?

22. Могли б Ви після трьох стаканів горілки обчислювати відсотки?

23. Могли б Ви за вказівкою Вашого начальника взятися за високовольтний провід, якщо б він запевнив Вас, що провід знеструмлений?

24. Могли б Ви після деяких попередніх пояснень керувати вертольотом?

25. Могли б Ви, маючи квитки, але без грошей і продуктів, здійснити поїздку на поїзді дальнього сполучення?

Обробка результатів

Підрахуйте суму набраних Вами балів відповідно до інструкції. Загальна оцінка тесту дається за безперервною шкалою як відхилення від середнього значення. Позитивні відповіді свідчать про схильність до ризику. Значення тесту: від -50 до +50 балів.

Інтерпретація результатів

Менше -30 балів – занадто обережні;
від -10 до +10 балів – середні значення;
понад 20 балів – схильні до ризику.

Висока готовність до ризику супроводжується низькою мотивацією до уникнення невдач (захистом). Готовність до ризику достовірно пов'язана прямо пропорційно з числом допущених помилок.

Аналіз результатів досліджень дозволяє виділити певні закономірності:

- з віком готовність до ризику знижується;
- у більш досвідчених працівників готовність до ризику нижче, ніж у недосвідчених;
- у жінок готовність до ризику реалізується за більш визначених умов, ніж у чоловіків;
- у військових командирів і керівників підприємств готовність до ризику вище, ніж у студентів;
- у людини, від якої всі відцуралися, зі зростанням її “відкинутості”, в ситуації внутрішнього конфлікту зростає готовність до ризику;
- в умовах групи готовність до ризику проявляється сильніше, ніж тоді коли люди діють поодиноці, і залежить від групових очікувань.

Методика “Диагностика степени готовности к риску” (Шуберта)

Методика позволяет измерить тенденцию человека к риску в условиях физической опасности.

Инструкция: “Оцените степень своей готовности совершить действия, о которых Вас спрашивают. При ответе на каждый из 25 вопросов поставьте соответствующий балл по следующей схеме:

2 балла – полностью согласен, “Да”;

1 балл – скорее “Да”, чем “Нет”;

0 баллов – ни “Да”, ни “Нет”, нечто среднее, “трудно сказать”;

-1 балл – скорее “Нет”, чем “Да”;

-2 балла – полностью не согласен, “Нет”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст ____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

№ вопроса	Нет	Скорее нет, чем да	Трудно сказать	Скорее да, чем нет	Да
	-2	-1	0	1	2
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					
18					
19					
20					
21					
22					
23					
24					
25					

Текст опросника

1. Превысили бы Вы установленную скорость, чтобы быстрее оказать необходимую медицинскую помощь тяжелобольному человеку?

2. Согласились бы Вы ради хорошего заработка участвовать в опасной и длительной экспедиции?

3. Стали бы Вы на пути убегающего опасного взломщика?

4. Могли бы Вы ехать на подножке товарного вагона при скорости более 100 км/час?

5. Можете ли Вы на другой день после бессонной ночи нормально работать?

6. Стали бы Вы первым переходить очень холодную реку?

7. Одолжили бы Вы другу большую сумму денег, будучи не совсем уверенным, что он сможет Вам вернуть эти деньги?

8. Вошли бы Вы вместе с укротителем в клетку со львами при его заверении, что это безопасно?

9. Могли бы Вы под чьим-то руководством залезть на высокую фабричную трубу?

10. Могли бы Вы без тренировки управлять парусной лодкой?

11. Рискнули бы Вы схватить за уздечку бегущую лошадь?

12. Могли бы Вы после 5 бутылок крепкого пива ехать на велосипеде?

13. Могли бы Вы совершить прыжок с парашютом?

14. Могли бы Вы при необходимости проехать без билета на поезде дальнего следования?

15. Могли бы Вы совершить автотурне, если бы за рулем сидел Ваш знакомый, который совсем недавно был в тяжелом дорожном происшествии?

16. Могли бы Вы с 10-метровой высоты прыгнуть на тент пожарной команды?

17. Могли бы Вы, чтобы избавиться от затяжной болезни с постельным режимом, пойти на опасную для жизни операцию?

18. Могли бы Вы спрыгнуть с подножки товарного вагона, движущегося со скоростью 50 км/час?

19. Могли бы Вы, в виде исключения, вместе с семьей другими людьми, подняться в лифте, рассчитанном только на шесть человек?

20. Могли бы Вы за большое денежное вознаграждение перейти с завязанными глазами оживленный уличный перекресток?

21. Взялись бы Вы за опасную для жизни работу, если бы за нее хорошо платили?

22. Могли бы Вы после трех стаканов водки вычислять проценты?

23. Могли бы Вы по указанию Вашего начальника взяться за высоковольтный провод, если бы он заверил Вас, что провод обесточен?

24. Могли бы Вы после некоторых предварительных объяснений управлять вертолетом?

25. Могли бы Вы, имея билеты, но без денег и продуктов, предпринять поездку на поезде дальнего следования?

Обработка результатов

Подсчитайте сумму набранных Вами баллов в соответствии с инструкцией. Общая оценка теста дается по непрерывной шкале как отклонение от среднего значения. Положительные ответы свидетельствуют о склонности к риску. Значения теста: от -50 до +50 баллов.

Интерпретация результатов

Меньше -30 баллов – слишком осторожны;

от -10 до +10 баллов – средние значения;

свыше +20 баллов – склонны к риску.

Высокая готовность к риску сопровождается низкой мотивацией к избеганию неудач (защитой). Готовность к риску достоверно связана прямо пропорционально с числом допущенных ошибок.

Анализ результатов исследований позволяет выделить определенные закономерности:

– с возрастом готовность к риску падает;

– у более опытных работников готовность к риску ниже, чем у неопытных;

– у женщин готовность к риску реализуется при более определенных условиях, чем у мужчин;

– у военных командиров и руководителей предприятий готовность к риску выше, чем у студентов;

– с ростом отверженности личности, в ситуации внутреннего конфликта растет готовность к риску;

– в условиях группы готовность к риску проявляется сильнее, чем при действиях в одиночку, и зависит от групповых ожиданий.

Методика 1.8. Методика самооцінки функціонального стану “САН” (В.А. Доскін та ін.)

Методика призначена для оперативної оцінки самопочуття, активності та настрою (перші букви цих функціональних станів і складають назву опитувальника).

Інструкція: “Вам необхідно співвіднести свій стан із рядом ознак за багатоступінчатою шкалою. Шкала складається з індексів (3 2 1 0 1 2 3) і розташована між тридцятьма парами слів протилежного значення, які відображають рухливість, швидкість і темп протікання функцій (активність), силу, здоров’я, стомлення (самопочуття), а також характеристики емоційного стану (настрій). Ви повинні вибрати та помітити цифру, яка найбільш точно відображає Ваш стан у момент обстеження”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____

Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____

Спеціальність _____ Військове звання _____

1. Самопочуття добре	3	2	1	0	1	2	3	Самопочуття погане
2. Відчуваю себе сильним								Відчуваю себе слабким
3. Пасивний								Активний
4. Малорухливий								Рухливий
5. Веселий								Сумний
6. Гарний настрій								Поганий настрій
7. Працездатний								Розбитий
8. Повний сил								Знесилений
9. Неквапливий								Швидкий
10. Бездіяльний								Діяльний
11. Щасливий								Нещасний
12. Життєрадісний								Похмурий
13. Напружений								Розслаблений
14. Здоровий								Хворий
15. Збайдужілий								Захоплений
16. Байдужий								Схвильований
17. Запальнийний								Смутний
18. Радісний								Тужливий
19. Відпочилий								Втомлений
20. Свіжий								Виснажений
21. Сонливий								Збуджений
22. Бажання відпочити								Бажання працювати
23. Спокійний								Заклопотаний
24. Оптимістичний								Песимістичний
25. Витривалий								Швидко втомлюється
26. Бадьорий								В’ялий
27. Розуміти важко								Розуміти легко
28. Неуважний								Уважний
29. Повний надій								Розчарований
30. Задоволений								Незадоволений

“Ключ”

Шкала “самопочуття” – 1, 2, 7, 8, 13, 14, 19, 20, 25, 26.

Шкала “активність” – 3, 4, 9, 10, 15, 16, 21, 22, 27, 28.

Шкала “настрій” – 5, 6, 11, 12, 17, 18, 23, 24, 29, 30.

Обробка та інтерпретація результатів

Під час обробки отриманих даних оцінки респондентів необхідно перекодувати таким чином: *індекс 3*, який відповідає незадовільному самопочуттю, низькій активності та поганому настрою, приймається за 1 бал; наступний *індекс 2* приймається за 2 бали; *індекс 1* – за 3 бали і так до *індекса 3* з протилежного боку шкали, який відповідно приймається за 7 балів (*увага*: полюси шкали постійно змінюються).

Позитивні функціональні стани завжди отримують високі бали, а негативні – низькі. По цих “приведених балах” і розраховується середнє арифметичне як у цілому, так і окремо з активності, самопочуття та настрою.

При аналізі функціонального стану важливими є не тільки значення окремих його показників, але і їх співвідношення. У відпочилої людини оцінки активності, настрою та самопочуття зазвичай приблизно рівні. В міру наростання втомленості співвідношення між ними змінюється за рахунок відносного зниження самопочуття й активності в порівнянні з настроєм.

Методика самооценки функционального состояния “САН” (В.А. Доскин и др.)

Методика предназначена для оперативной оценки самочувствия, активности и настроения (по первым буквам этих функциональных состояний и назван опросник).

Инструкция: “Вам необходимо соотнести свое состояние с рядом признаков по многоступенчатой шкале. Шкала состоит из индексов (3 2 1 0 1 2 3) и расположена между тридцатью парами слов противоположного значения, отражающих подвижность, скорость и темп протекания функций (активность), силу, здоровье, утомление (самочувствие), а также характеристики эмоционального состояния (настроение). Вы должны выбрать и отметить цифру, наиболее точно отражающую Ваше состояние в момент обследования”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст _____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

1. Самочувствие хорошо	3	2	1	0	1	2	3	Самочувствие плохое
2. Чувствую себя сильным								Чувствую себя слабым
3. Пассивный								Активный
4. Малоподвижный								Подвижный
5. Веселый								Грустный
6. Хорошее настроение								Плохое настроение
7. Работоспособный								Разбитый
8. Полный сил								Обессиленный
9. Медлительный								Быстрый
10. Бездеятельный								Деятельный
11. Счастливый								Несчастный
12. Жизнерадостный								Мрачный
13. Напряженный								Расслабленный
14. Здоровый								Больной
15. Безучастный								Увлеченный
16. Равнодушный								Взволнованный
17. Восторженный								Унылый
18. Радостный								Печальный
19. Отдохнувший								Усталый
20. Свежий								Изнуренный
21. Сонливый								Возбужденный
22. Желание отдохнуть								Желание работать
23. Спокойный								Озабоченный
24. Оптимистичный								Пессимистичный
25. Выносливый								Утомляемый
26. Бодрый								Вялый
27. Соображать трудно								Соображать легко
28. Рассеянный								Внимательный
29. Полный надежд								Разочарованный
30. Довольный								Недовольный

“Ключ”

Шкала “самочувствие” – 1, 2, 7, 8, 13, 14, 19, 20, 25, 26.

Шкала “активность” – 3, 4, 9, 10, 15, 16, 21, 22, 27, 28.

Шкала “настроение” – 5, 6, 11, 12, 17, 18, 23, 24, 29, 30.

Обработка и интерпретация результатов

При обработке оценки респондентов перекодируются следующим образом: *индекс 3*, соответствующий неудовлетворительному самочувствию, низкой активности и плохому настроению, принимается за 1 балл; следующий за ним *индекс 2* – за 2; *индекс 1* – за 3 балла и так до *индекса 3* с противоположной стороны шкалы, который соответственно принимается за 7 баллов (*внимание*: полюса шкалы постоянно меняются).

Положительные состояния всегда получают высокие баллы, а отрицательные – низкие. По этим “приведенным” баллам и рассчитывается среднее арифметическое как в целом, так и отдельно по активности, самочувствию и настроению.

При анализе функционального состояния важны не только значения отдельных его показателей, но и их соотношение. У отдохнувшего человека оценки активности, настроения и самочувствия обычно примерно равны. По мере нарастания усталости соотношение между ними изменяется за счет относительного снижения самочувствия и активности по сравнению с настроением.

Методика 1.9. Методика самооценки эмоционального стану Уессмана-Рікса

Методика самооценки эмоционального стану була розроблена американськими психологами А. Уессманом і Д. Ріксом. Вона є досить простим опитувальником для самооценки емоційних станів (наводиться її скорочений варіант). Вимірювання в цій методиці проводиться за десятибальною системою.

Інструкція: “Виберіть у кожному із запропонованих наборів тверджень те, яке найточніше відображає Ваш стан зараз. Номер твердження, вибраного з кожного набору, обведіть кружечком у відповідному рядку реєстраційного бланку”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
 Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
 Спеціальність _____ Військове звання _____

“Спокійність – тривожність”										“Енергійність – втомленість”									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

“Піднесення – пригніченість”										“Впевненість у собі – безпорадність”									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Список тверджень за всіма шкалами „Спокійність – тривожність”

10. Цілковита спокійність. Непохитно впевнений у собі.
9. Виключно холонокровний, на рідкість впевнений і не хвилююся.
8. Відчуття повного благополуччя. Впевнений і відчуваю себе невимушено.
7. В цілому впевнений і вільний від стурбованості.
6. Ніщо особливо мене не турбує. Почуваю себе більш-менш невимушено.
5. Деяко занепокоєний, відчуваю себе скуто, трохи стривожений.
4. Переживаю деяку занепокоєність, страх, неспокій або невизначеність. Знервований, хвилююся, роздратований.
3. Значна невпевненість. Вельми травмований невизначеністю. Відчуваю страхи.
2. Величезна тривожність, занепокоєність. Знищений страхом.
1. Повністю збожеволів від страху. Втратив розум. Наляканий труднощами, які не розв’язати.

„Енергійність – втомленість”

10. Поривання, що не знає перешкод. Життєва сила виплескується через край.
9. Життєздатність, величезна енергія, що б'є через край, сильне прагнення до діяльності.
8. Багато енергії, сильна потреба у дії.
7. Почуваю себе свіжим, у запасі значна енергія.
6. Почуваю себе досить свіжим, у міру бадьорий.
5. Злегка втомився. Лінощі. Енергії не вистачає.
4. Доволі стомлений. У запасі не дуже багато енергії.
3. Велика стомленість. Млявий. Мізерні ресурси енергії.
2. Жахливо стомлений. Майже виснажений і практично не здатний до дії. Майже не залишилося запасів енергії.
1. Абсолютно видихався. Нездатний навіть до самого незначного зусилля.

„Піднесення – пригніченість”

10. Сильний підйом, запальні веселощі.
9. Збуджений, у піднесеному стані. Сприймає все із захватом.
8. Збуджений, у доброму настрої.
7. Почуваю себе дуже добре. Життєрадісний.
6. Почуваю себе доволі добре, “в порядку”.
5. Почуваю себе трохи пригніченим, “так собі”.
4. Настрій пригнічений і дещо сумний.
3. Пригноблений і почуваю себе дуже пригніченим. Настрій безумовно сумний.
2. Дуже пригнічений. Почуваю себе просто жахливо.
1. Крайня депресія і зневір'я. Пригнічений. Усе чорно й сіро.

„Впевненість у собі – безпорадність”

10. Для мене немає нічого неможливого. Зможу зробити все, що захочу.
9. Відчуваю велику впевненість у собі. Впевнений у своїх звершеннях.
8. Дуже впевнений у своїх здібностях.
7. Відчуваю, що моїх здібностей достатньо й мої перспективи хороші.
6. Почуваю себе доволі компетентним.

5. Відчуваю, що мої вміння й здібності дещо обмежені.
4. Почуваю себе доволі нездібним.
3. Пригнічений своєю слабкістю й нестатком здібностей.
2. Почуваю себе жалюгідним і нещасним. Втомився від своєї некомпетентності.
1. Давить почуття слабкості й марності зусиль. У мене нічого не виходить.

Обробка результатів

Спочатку визначаються показники за кожною зі шкал “Спокійність-тривожність”, “Енергійність-втомленість”, “Піднесення-пригніченість”, “Впевненість у собі-безпорадність”, які відповідають обраному респондентом номеру твердження. Далі обчислюють інтегральний показник емоційного стану респондента за формулою:

$$ЕС = (I_1 + I_2 + I_3 + I_4) / 4,$$

де ЕС – інтегральний показник емоційного стану;

I_1, I_2, I_3 та I_4 – індивідуальні показники за відповідними шкалами.

Інтерпретація результатів

ЕС може змінюватися від 1 до 10.

Якщо він знаходиться в межах 8-10 балів, то його можна інтерпретувати як дуже добрий;

у межах 6-7 балів – як добрий;

4-5 балів – як погіршений;

1-3 бали – як поганий і дуже поганий.

Методика самооценки эмоционального состояния Уэссмана-Рикса

Методика самооценки эмоционального состояния была разработана американскими психологами А. Уэссманом и Д. Риксом. Она является достаточно простым опросником для самооценки эмоциональных состояний (приводится ее сокращенный вариант). Измерение в этой методике проводится по десятибалльной системе.

Инструкция: “Выберите в каждом из предложенных наборов суждений то, которое лучше всего описывает Ваше состояние сейчас. Номер суждения, выбранного из каждого набора, обведите кружочком в соответствующей строке регистрационного бланка”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____
 Дата обследования _____ Возраст _____ Специальность _____
 Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

“Спокойствие – тревожность”										“Энергичность – усталость”									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

“Приподнятость – подавленность”										“Уверенность в себе – беспомощность”									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Список утверждений по всем шкалам

“Спокойствие – тревожность”

10. Совершенное спокойствие. Непоколебимо уверен в себе.
9. Исключительно хладнокровен, на редкость уверен и не волнуюсь.
8. Ощущение полного благополучия. Уверен и чувствую себя непринужденно.
7. В целом уверен и свободен от беспокойства.
6. Ничего особенно не беспокоит меня. Чувствую себя более или менее непринужденно.
5. Несколько озабочен, чувствую себя скованно, немного встревожен.
4. Переживаю некоторую озабоченность, страх, беспокойство или неопределенность. Нервозен, волнуюсь, раздражен.
3. Значительная неуверенность. Весьма травмирован неопределенностью. Страшно
2. Огромная тревожность, озабоченность. Изведен страхом.
1. Совершенно обезумел от страха. Потерял рассудок. Напуган неразрешимыми трудностями.

“Энергичность – усталость”

10. Порыв, не знающий преград. Жизненная сила выплескивается через край.
9. Бьющая через край жизнеспособность, огромная энергия, сильное стремление к деятельности.
8. Много энергии, сильная потребность в действии.
7. Чувствую себя свежим, в запасе значительная энергия.
6. Чувствую себя довольно свежим, в меру бодр.
5. Слегка устал. Леность. Энергии не хватает.
4. Довольно усталый. В запасе не очень много энергии.
3. Большая усталость. Вялый. Скучные ресурсы энергии.
2. Ужасно утомлен. Почти изнурен и практически не способен к действию. Почти не осталось запасов энергии.
1. Абсолютно выдохся. Неспособен даже к самому незначительному усилию.

“Приподнятость – подавленность”

10. Сильный подъем, восторженное веселье.
9. Возбужден, в приподнятом состоянии. Восторженность.
8. Возбужден, в хорошем расположении духа.
7. Чувствую себя очень хорошо. Жизнерадостен.
6. Чувствую себя довольно хорошо, „ в порядке”.
5. Чувствую себя чуть-чуть подавленно, „так себе”.
4. Настроение подавленное и несколько унылое.
3. Угнетен и чувствую себя очень подавленно. Настроение определенно унылое.
2. Очень угнетен. Чувствую себя просто ужасно.
1. Крайняя депрессия и упадок духа. Подавлен. Все черно и серо.

“Уверенность в себе – беспомощность”

10. Для меня нет ничего невозможного. Смогу сделать все, что захочу.
9. Чувствую большую уверенность в себе. Уверен в своих свершениях.
8. Очень уверен в своих способностях.
7. Чувствую, что моих способностей достаточно и мои перспективы хороши.
6. Чувствую себя довольно компетентным.

5. Чувствую, что мои умения и способности несколько ограничены.
4. Чувствую себя довольно неспособным.
3. Подавлен своей слабостью и недостатком способностей.
2. Чувствую себя жалким и несчастным. Устал от своей некомпетентности.
1. Давящее чувство слабости и тщетности усилий. У меня ничего не получается.

Обработка результатов

Сначала определяются показатели по каждой из шкал “Спокойствие-тревожность”, “Энергичность-усталость”, “Подъем-подавленность”, “Уверенность в себе-беспомощность”, соответствующие выбранному респондентом номеру утверждения. Далее вычисляют интегральный показатель эмоционального состояния респондента по формуле:

$$\text{ЭС} = (И_1 + И_2 + И_3 + И_4) / 4,$$

где ЭС – интегральный показатель эмоционального состояния;
И₁, И₂, И₃ и И₄ – индивидуальные показатели по соответствующим шкалам.

Интерпретация результатов

ЭС может изменяться от 1 до 10.

Если он находится в пределах 8-10 баллов, то его можно интерпретировать как очень хорошее;

в пределах 6-7 баллов – как хорошее;

4-5 баллов – как ухудшенное;

1-3 балла – как плохое и очень плохое.

Методика 1.10. “Шкала оцінки рівня реактивної (ситуативної) та особистісної тривожності”

Методика є інформативним способом самооцінки рівня тривожності в даний момент (реактивна тривожність, як стан) і особистісної тривожності (як стійка характеристика людини). Розроблена Ч.Д. Спілбергером і адаптована Ю.Л. Ханіним.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
 Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
 Спеціальність _____ Військове звання _____

А. Шкала самооцінки реактивної тривожності

Інструкція: “Прочитайте уважно кожен з приведених нижче тверджень і закресліть відповідну цифру праворуч від кожного з тверджень залежно від того, **як Ви себе почуваєте в даний момент.** Над питаннями довго не замислюйтесь, оскільки правильних чи неправильних відповідей немає”.

№ з/п	Твердження	Варіанти відповідей			
		Ні, це не так	Мабуть, так	Вірно	Цілком правильно
1	Я спокійний	1	2	3	4
2	Мені ніщо не загрожує	1	2	3	4
3	Я знаходжуся в стані напруги	1	2	3	4
4	Я відчуваю жаль	1	2	3	4
5	Я почуваю себе вільно	1	2	3	4
6	Я засмучений	1	2	3	4
7	Мене хвилюють можливі невдачі	1	2	3	4
8	Я почуваю себе відпочившим	1	2	3	4
9	Я собою не вдоволений	1	2	3	4
10	Я відчуваю внутрішнє задоволення	1	2	3	4
11	Я впевнений у собі	1	2	3	4
12	Я нервую	1	2	3	4
13	Я не знаходжу собі місця	1	2	3	4
14	Я напружений	1	2	3	4
15	Я не почуваю скутості, напруженості	1	2	3	4
16	Я задоволений	1	2	3	4
17	Я занепокоєний	1	2	3	4
18	Я занадто збуджений і мені не по собі	1	2	3	4
19	Мені радісно	1	2	3	4
20	Мені приємно	1	2	3	4

Б. Шкала самооцінки особистісної тривожності

Інструкція: “Прочитайте уважно кожен з приведених нижче тверджень і закресліть відповідну цифру праворуч від кожного з тверджень залежно від того, **як Ви себе почуваєте звичайно**. Над питаннями довго не замислюйтеся, оскільки правильних чи неправильних відповідей немає”.

№ з/п	Твердження	Варіанти відповідей			
		Ні, це не так	Мабуть, так	Вірно	Цілком правильно
21	Я відчуваю задоволення	1	2	3	4
22	Я дуже швидко втомлююся	1	2	3	4
23	Я легко можу заплакати	1	2	3	4
24	Я хотів би бути таким же щасливим, як і інші	1	2	3	4
25	Я програю від того, що недостатньо швидко приймаю рішення	1	2	3	4
26	Звичайно я почуваю себе бадьорим	1	2	3	4
27	Я спокійний, холонокровний і зібраний	1	2	3	4
28	Очікувані труднощі звичайно дуже тривожать мене	1	2	3	4
29	Я занадто переживаю через дрібниці	1	2	3	4
30	Я цілком щасливий	1	2	3	4
31	Я приймаю все занадто близько до серця	1	2	3	4
32	Мені не вистачає впевненості в собі	1	2	3	4
33	Звичайно я почуваю себе в безпеці	1	2	3	4
34	Я намагаюся уникати критичних ситуацій і труднощів	1	2	3	4
35	У мене буває хандра	1	2	3	4
36	Я задоволений	1	2	3	4
37	Усякі дрібниці відволікають і хвилюють мене	1	2	3	4
38	Я так сильно переживаю свої розчарування, що потім довго не можу про них забути	1	2	3	4
39	Я врівноважена людина	1	2	3	4
40	Мене охоплює сильне занепокоєння, коли я думаю про свої справи і турботи	1	2	3	4

Обработка результатов

Показники реактивной тревожности (РТ) та особистісної тривожності (ОТ) підраховуються окремо по формулах:

$$1. \text{РТ} = \Sigma_1 - \Sigma_2 + 50,$$

де Σ_1 – сума закреслених на бланку цифр по пунктах шкали 3, 4, 6, 7, 9, 12, 13, 14, 17, 18;

Σ_2 – сума інших закреслених цифр (пункти 1, 2, 5, 8, 10, 11, 15, 16, 19, 20).

$$2. \text{ОТ} = \Sigma_1 - \Sigma_2 + 35,$$

де Σ_1 – сума закреслених цифр на бланку по пунктах шкали 22, 23, 24, 25, 28, 29, 31, 32, 34, 35, 37, 38, 40;

Σ_2 – сума інших цифр по пунктах 21, 26, 27, 30, 33, 36, 39.

Интерпретация результатов

Для інтерпретації результатів використовуються такі орієнтовані оцінки:

0-30 балів – низька тривожність;

31-45 балів – помірна тривожність;

вище 45 балів – висока тривожність.

Методика “Шкала оценки уровня реактивной (ситуативной) и личностной тревожности”

Методика является информативным способом самооценки уровня тревожности в данный момент (реактивная тревожность, как состояние) и личностной тревожности (как устойчивая характеристика человека). Разработана Ч.Д. Спилбергером и адаптирована Ю.Л. Ханиным.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____
 Дата обследования _____ Возраст ____ Специальность _____
 Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

А. Шкала самооценки реактивной тревожности

Инструкция: “Прочитайте внимательно каждое из приведенных ниже предложений и зачеркните соответствующую цифру справа в зависимости от того, **как Вы себя чувствуете в данный момент.** Над вопросами долго не задумывайтесь, поскольку правильных или неправильных ответов нет”.

№ п/п	Суждения шкалы	Выбираемые ответы			
		Нет, это не так	Пожалуй, так	Верно	Совершенно верно
1	Я спокоен	1	2	3	4
2	Мне ничто не угрожает	1	2	3	4
3	Я нахожусь в состоянии напряжения	1	2	3	4
4	Я испытываю сожаление	1	2	3	4
5	Я чувствую себя свободно	1	2	3	4
6	Я расстроен	1	2	3	4
7	Меня волнуют возможные неудачи	1	2	3	4
8	Я чувствую себя отдохнувшим	1	2	3	4
9	Я не доволен собой	1	2	3	4
10	Я испытываю чувство внутреннего удовлетворения	1	2	3	4
11	Я уверен в себе	1	2	3	4
12	Я нервничаю	1	2	3	4
13	Я не нахожу себе места	1	2	3	4
14	Я взвинчен	1	2	3	4
15	Я не чувствую скованности, напряженности	1	2	3	4
16	Я доволен	1	2	3	4
17	Я озабочен	1	2	3	4
18	Я слишком возбужден и мне не по себе	1	2	3	4
19	Мне радостно	1	2	3	4
20	Мне приятно	1	2	3	4

Б. Шкала самооценки личностной тревожности

Инструкция: “Прочитайте внимательно каждое из приведенных ниже предложений и зачеркните соответствующую цифру справа в зависимости от того, как Вы себя чувствуете обычно. Над вопросами долго не задумывайтесь, поскольку правильных или неправильных ответов нет”.

№ п/п	Суждения шкалы	Выбираемые ответы			
		Нет, это не так	Пожалуй, так	Верно	Совершенно верно
21	Я испытываю удовольствие	1	2	3	4
22	Я очень быстро устаю	1	2	3	4
23	Я легко могу заплакать	1	2	3	4
24	Я хотел бы быть таким же счастливым, как и другие	1	2	3	4
25	Я проигрываю потому, что не достаточно быстро принимаю решения	1	2	3	4
26	Обычно я чувствую себя бодрым	1	2	3	4
27	Я спокоен, хладнокровен и собран	1	2	3	4
28	Меня тревожат ожидаемые трудности	1	2	3	4
29	Я слишком переживаю из-за пустяков	1	2	3	4
30	Я вполне счастлив	1	2	3	4
31	Я принимаю все слишком близко к сердцу	1	2	3	4
32	Мне не хватает уверенности в себе	1	2	3	4
33	Обычно я чувствую себя в безопасности	1	2	3	4
34	Я стараюсь избегать критических ситуаций	1	2	3	4
35	У меня бывает хандра	1	2	3	4
36	Я доволен	1	2	3	4
37	Всякие пустяки отвлекают и волнуют меня	1	2	3	4
38	Я так сильно переживаю свои разочарования, что потом долго не могу о них забыть	1	2	3	4
39	Я уравновешенный человек	1	2	3	4
40	Меня охватывает сильное беспокойство, когда я думаю о своих делах и заботах	1	2	3	4

Обработка результатов

Показатели реактивной тревожности (РТ) и личностной тревожности (ЛТ) подсчитываются отдельно по формулам:

$$1. \text{РТ} = \Sigma_1 - \Sigma_2 + 50,$$

где Σ_1 – сумма зачеркнутых на бланке цифр по пунктам шкалы 3, 4, 6, 7, 9, 12, 13, 14, 17, 18;

Σ_2 – сумма других зачеркнутых цифр (пункты 1, 2, 5, 8, 10, 11, 15, 16, 19, 20).

$$2. \text{ЛТ} = \Sigma_1 - \Sigma_2 + 35,$$

где Σ_1 – сумма зачеркнутых цифр на бланке по пунктам шкалы 22, 23, 24, 25, 28, 29, 31, 32, 34, 35, 37, 38, 40;

Σ_2 – сумма других цифр по пунктам 21, 26, 27, 30, 33, 36, 39.

Интерпретация результатов

Для интерпретации результатов используются следующие ориентированные оценки:

0-30 баллов – низкая тревожность;

31-45 баллов – умеренная тревожность;

выше 45 баллов – высокая тревожность.

Методика 1.11. “Особистісна шкала прояву тривоги Дж. Тейлор” (в модифікації В.Г. Норакидзе)

Методика призначена для вимірювання рівня тривожності.

У 1975 р. В.Г. Норакидзе доповнив опитувальник шкалою брехні, яка дозволяє судити про демонстративність, нещирість у відповідях. Методика використовується при індивідуальному та груповому обстеженні, здатна вирішувати як теоретичні, так і практичні завдання й може бути включена в батарею інших тестів.

Для зручності користування кожне твердження може пропонуватися респонденту на окремій картці. Відповідно до інструкції респондент відкладає картки вправо і вліво залежно від того, згоден він чи не згоден з твердженнями, що містяться в них. Тестування триває 15-30 хв.

Інструкція: “Прочитайте уважно кожне з 60-ти запропонованих тверджень, які вимагають однозначних відповідей (“так” або “ні”). У реєстраційному банку, у клітинці, відповідній номеру твердження, поставте знак “+” (так), якщо згодні, або “-” (ні), якщо не згодні. Відповідайте швидко, довго не замислюйтесь”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____

Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____

Спеціальність _____ Військове звання _____

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60

Текст опитувальника

1. Я можу довго працювати не втомлюючись.
2. Я завжди виконую свої обіцянки, не зважаючи на те, зручно мені це чи ні.
3. Зазвичай руки й ноги в мене теплі.
4. У мене рідко болить голова.
5. Я впевнений у своїх силах.
6. Очікування мене нервує.
7. Часом мені здається, що я ні на що не здатний.
8. Зазвичай я відчуваю себе цілком щасливим.
9. Я не можу зосередитися на чомусь одному.
10. У дитинстві я завжди негайно й покірливо виконував все те, що мені доручали.
11. Раз на місяць або частіше в мене буває розлад шлунка.
12. Я часто ловлю себе на тому, що мене щось тривожить.
13. Я думаю, що я не більше нервовий, ніж більшість людей.
14. Я не надто сором'язливий.
15. Життя для мене майже завжди пов'язане з великим напруженням.
16. Іноді буває, що я говорю про речі, в яких не розбираюся.
17. Я червонію не частіше, ніж інші.
18. Я часто засмучуюсь через дрібниці.
19. Я рідко помічаю в себе серцебиття або задишку.
20. Не всі люди, яких я знаю, мені подобаються.
21. Я не можу заснути, якщо мене щось тривожить.
22. Зазвичай я спокійний і мене нелегко засмутити.
23. Мене часто мучать нічні кошмари.
24. Я схильний все сприймати надто серйозно.
25. Коли я нервую, в мене посилюється пітливість.

26. У мене неспокійний і переривчастий сон.
27. В іграх я волію скоріше вигравати, ніж програвати.
28. Я більш чутливий, ніж більшість інших людей.
29. Буває, що нескромні жарти та гостроти викликають у мене сміх.
30. Я хотів би бути так само задоволений своїм життям, як, мабуть, задоволені інші.
31. Мій шлунок сильно турбує мене.
32. Я постійно заклопотаний своїми матеріальними та службовими справами.
33. Я насторожено ставлюся до деяких людей, хоча знаю, що вони не можуть заподіяти мені шкоди.
34. Мені часом здається, що переді мною нагромаджені такі труднощі, яких мені не подолати.
35. Я легко ніяковію.
36. Часом я стаю настільки збудженим, що це заважає мені заснути.
37. Я вважаю за краще ухилятися від конфліктів і скрутних ситуацій.
38. У мене бувають напади нудоти та блювоти.
39. Я ніколи не спізнювався на побачення або роботу.
40. Часом я відчуваю, що від мене немає ніякої користі.
41. Іноді мені хочеться вилаятися.
42. Майже завжди я відчуваю тривогу у зв'язку з чим-небудь або з ким-небудь.
43. Мене турбують можливі невдачі.
44. Я часто боюся, що ось-ось почервонію.
45. Мене нерідко охоплює відчай.
46. Я – людина нервова і легко збуджувана.
47. Я часто помічаю, що мої руки тремтять, коли я намагаюся що-небудь зробити.
48. Я майже завжди відчуваю відчуття голоду.
49. Мені не вистачає впевненості в собі.
50. Я легко пітнію навіть у прохолодні дні.
51. Я часто мрію про такі речі, про які краще нікому не розповідати.
52. У мене дуже рідко болить живіт.
53. Я вважаю, що мені дуже важко зосередитися на який-небудь задачі або роботі.
54. У мене бувають періоди такого сильного занепокоєння, що я не можу довго всидіти на одному місці.

55. Я завжди відповідаю на листи відразу ж після прочитання.
56. Я легко засмучуюсь.
57. Практично я ніколи не червонію.
58. У мене набагато менше різних побоювань і страхів, ніж у моїх друзів і знайомих.
59. Буває, що я відкладаю на завтра те, що слід зробити сьогодні.
60. Зазвичай я працюю з великою напругою.

“Ключ”

В 1 бал оцінюються відповіді “так” до висловлювань 6, 7, 9, 11, 12, 13, 15, 18, 21, 23, 24, 25, 26, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 42, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 53, 54, 56, 60 і відповіді “ні” до висловлювань 1, 3, 4, 5, 8, 14, 17, 19, 22, 39, 43, 52, 57, 58.

Неправдивими вважаються відповіді “так” до висловлювань 2, 10, 55 і “ні” до висловлювань 16, 20, 27, 29, 41, 51, 59.

Інтерпретація результатів

Сумарна оцінка: 40-50 балів розглядаються як показник дуже високого рівня тривоги; 25-39 балів свідчать про високий рівень тривоги; 16-24 бала – про середній рівень (з тенденцією до високого); 5-15 балів – про середній рівень (з тенденцією до низького); 0-4 бала – про низький рівень тривоги.

Методика “Личностная шкала проявления тревоги Дж. Тейлор” (в модификации В.Г. Норакидзе)

Методика предназначена для измерения уровня тревожности.

В 1975 г. В.Г. Норакидзе дополнил опросник шкалой лжи, которая позволяет судить о демонстративности, неискренности в ответах. Методика используется при индивидуальном и групповом обследовании, способна решать как теоретические, так и практические задачи и может быть включена в батарею других тестов.

Для удобства пользования каждое утверждение может предлагаться респонденту на отдельной карточке. Согласно инструкции респондент откладывает карточки вправо и влево в зависимости от того, согласен он или не согласен с содержащимися в них утверждениями. Тестирование продолжается 15-30 мин.

Инструкция: “Прочитайте внимательно каждое из 60-ти предложенных утверждений, которые требуют однозначных ответов (“да” или “нет”). В регистрационном банке, в клеточке, соответствующей номеру утверждения, поставьте знак “+” (да), если согласны, или “-” (нет), если не согласны. Отвечайте быстро, долго не задумывайтесь”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____
 Дата обследования _____ Возраст ____ Специальность _____
 Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60

Текст опросника

1. Я могу долго работать не уставая.
2. Я всегда выполняю свои обещания, не считаясь с тем, удобно мне это или нет.
3. Обычно руки и ноги у меня теплые.
4. У меня редко болит голова.
5. Я уверен в своих силах.
6. Ожидание меня нервирует.
7. Порой мне кажется, что я ни на что не годен.
8. Обычно я чувствую себя вполне счастливым.
9. Я не могу сосредоточиться на чем-либо одном.
10. В детстве я всегда немедленно и безропотно выполнял все то, что мне поручали.
11. Раз в месяц или чаще у меня бывает расстройство желудка.
12. Я часто ловлю себя на том, что меня что-то тревожит.
13. Я думаю, что я не более нервный, чем большинство людей.
14. Я не слишком застенчив.
15. Жизнь для меня почти всегда связана с большим напряжением.
16. Иногда бывает, что я говорю о вещах, в которых не разбираюсь.
17. Я краснею не чаще, чем другие.
18. Я часто расстраиваюсь из-за пустяков.
19. Я редко замечаю у себя сердцебиение или одышку.
20. Не все люди, которых я знаю, мне нравятся.
21. Я не могу уснуть, если меня что-то тревожит.
22. Обычно я спокоен и меня нелегко расстроить.

23. Меня часто мучают ночные кошмары.
24. Я склонен все принимать слишком серьезно.
25. Когда я нервничаю, у меня усиливается потливость.
26. У меня беспокойный и прерывистый сон.
27. В играх я предпочитаю скорее выигрывать, чем проигрывать.
28. Я более чувствителен, чем большинство других людей.
29. Бывает, что нескромные шутки и остроты вызывают у меня смех.
30. Я хотел бы быть так же доволен своей жизнью, как, вероятно, довольны другие.
31. Мой желудок сильно беспокоит меня.
32. Я постоянно озабочен своими материальными и служебными делами.
33. Я настороженно отношусь к некоторым людям, хотя знаю, что они не могут причинить мне вреда.
34. Мне порой кажется, что передо мной нагромождены такие трудности, которых мне не преодолеть.
35. Я легко прихожу в замешательство.
36. Временами я становлюсь настолько возбужденным, что это мешает мне заснуть.
37. Я предпочитаю уклоняться от конфликтов и затруднительных положений.
38. У меня бывают приступы тошноты и рвоты.
39. Я никогда не опаздывал на свидания или работу.
40. Временами я определенно чувствую себя бесполезным.
41. Иногда мне хочется выругаться.
42. Почти всегда я испытываю тревогу в связи с чем-либо или с кем-либо.
43. Меня беспокоят возможные неудачи.
44. Я часто боюсь, что вот-вот покраснею.
45. Меня нередко охватывает отчаяние.
46. Я – человек нервный и легковозбудимый.
47. Я часто замечаю, что мои руки дрожат, когда я пытаюсь что-нибудь сделать.
48. Я почти всегда испытываю чувство голода.
49. Мне не хватает уверенности в себе.
50. Я легко потею даже в прохладные дни.
51. Я часто мечтаю о таких вещах, о которых лучше никому не рассказывать.

52. У меня очень редко болит живот.
53. Я считаю, что мне очень трудно сосредоточиться на какой-либо задаче или работе.
54. У меня бывают периоды такого сильного беспокойства, что я не могу долго усидеть на одном месте.
55. Я всегда отвечаю на письма сразу же после прочтения.
56. Я легко расстраиваюсь.
57. Практически я никогда не краснею.
58. У меня гораздо меньше различных опасений и страхов, чем у моих друзей и знакомых.
59. Бывает, что я откладываю на завтра то, что следует сделать сегодня.
60. Обычно я работаю с большим напряжением.

“Ключ”

В 1 балл оцениваются ответы “да” к высказываниям 6, 7, 9, 11, 12, 13, 15, 18, 21, 23, 24, 25, 26, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 42, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 53, 54, 56, 60 и ответы “нет” к высказываниям 1, 3, 4, 5, 8, 14, 17, 19, 22, 39, 43, 52, 57, 58.

Лживыми считаются ответы “да” к высказываниям 2, 10, 55 и “нет” к высказываниям 16, 20, 27, 29, 41, 51, 59.

Интерпретация результатов

Суммарная оценка: 40-50 баллов рассматриваются как показатель очень высокого уровня тревоги; 25-39 баллов свидетельствуют о высоком уровне тревоги; 16-24 балла – о среднем уровне (с тенденцией к высокому); 5-15 баллов – о среднем уровне (с тенденцией к низкому); 0-4 балла – о низком уровне тревоги.

Методика 1.12. “Дифференціальна діагностика депресивних станів”

Методика дозволяє виявити такі форми психічних станів, як апатія, гіпотимія, дисфорія, розгубленість, тривога, страх.

Інструкція: “Виберіть найбільш прийнятний варіант відповіді (0, 1, 2 або 3) в кожній з 44 груп суджень про психічний стан. Обраний варіант відповіді обведіть кружечком у реєстраційному бланку напроти номера відповідної групи”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
 Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
 Спеціальність _____ Військове звання _____

№ групи	Варіанти відповідей			
	0	1	2	3
1	0	1	2	3
2	0	1	2	3
3	0	1	2	3
4	0	1	2	3
5	0	1	2	3
6	0	1	2	3
7	0	1	2	3
8	0	1	2	3
9	0	1	2	3
10	0	1	2	3
11	0	1	2	3
12	0	1	2	3
13	0	1	2	3
14	0	1	2	3
15	0	1	2	3
16	0	1	2	3
17	0	1	2	3
18	0	1	2	3
19	0	1	2	3
20	0	1	2	3
21	0	1	2	3
22	0	1	2	3
23	0	1	2	3
24	0	1	2	3
25	0	1	2	3
26	0	1	2	3
27	0	1	2	3
28	0	1	2	3
29	0	1	2	3
30	0	1	2	3
31	0	1	2	3
32	0	1	2	3
33	0	1	2	3
34	0	1	2	3
35	0	1	2	3
36	0	1	2	3
37	0	1	2	3
38	0	1	2	3
39	0	1	2	3
40	0	1	2	3
41	0	1	2	3
42	0	1	2	3
43	0	1	2	3
44	0	1	2	3

Текст опитувальника

- 1 0 Мій настрій зараз не більше пригнічений (сумний), ніж звичайно.
1 Мабуть, він більш пригнічений (сумний), ніж звичайно.
2 Так, він більш пригнічений (сумний), ніж звичайно.
3 Мій настрій набагато більше пригнічений (сумний), ніж звичайно.
- 2 0 Я відчуваю, що у мене немає тужливого (жалобного) настрою.
1 У мене іноді буває такий настрій.
2 У мене часто буває такий настрій.
3 Такий настрій буває у мене постійно.
- 3 0 Я не почуваю себе так, ніби я залишився(лась) без чогось дуже важливого для мене.
1 У мене іноді буває таке відчуття.
2 У мене часто буває таке відчуття.
3 Я постійно почуваю себе так, ніби я залишився(лась) без чогось дуже важливого для мене.
- 4 0 У мене не буває відчуття, ніби моє життя зайшло в глухий кут.
1 У мене іноді буває таке відчуття.
2 У мене часто буває таке відчуття.
3 Я постійно почуваю себе так, ніби моє життя зайшло в глухий кут.
- 5 0 У мене не буває відчуття, ніби я постарів(ла).
1 У мене іноді буває таке відчуття.
2 У мене часто буває таке відчуття.
3 Я постійно відчуваю, ніби я постарів(ла).
- 6 0 У мене не буває станів, коли на душі дуже важко.
1 У мене іноді буває такий стан.
2 У мене часто буває такий стан.
3 Я постійно перебуваю в такому стані.
- 7 0 Я почуваю себе спокійним за своє майбутнє, як звичайно.
1 Мабуть, майбутнє турбує мене дещо більше, ніж зазвичай.
2 Майбутнє турбує мене значно більше, ніж зазвичай.
3 Майбутнє турбує мене набагато більше, ніж зазвичай.
- 8 0 У своєму минулому я бачу поганого не більше, ніж зазвичай.
1 У своєму минулому я бачу поганого дещо більше, ніж зазвичай.
2 У своєму минулому я бачу поганого значно більше, ніж зазвичай.
3 У своєму минулому я бачу набагато більше поганого, ніж зазвичай.

- 9 0 Надій на краще в мене не менше, ніж зазвичай.
1 Таких надій у мене трохи менше, ніж зазвичай.
2 Таких надій у мене значно менше, ніж зазвичай.
3 Надій на краще в мене набагато менше, ніж зазвичай.
- 10 0 Я боязкий(ка) не більше, ніж звичайно.
1 Я боязкий(ка) дещо більше, ніж звичайно.
2 Я боязкий(ка) значно більше, ніж звичайно.
3 Я боязкий(ка) набагато більше, ніж звичайно.
- 11 0 Хороше мене радує, як і раніше.
1 Я відчуваю, що воно радує мене дещо менше, чим раніше.
2 Воно радує мене значно менше, чим раніше.
3 Я відчуваю, що воно радує мене набагато менше, чим раніше.
- 12 0 У мене немає відчуття, що моє життя не має сенсу.
1 У мене іноді буває таке відчуття.
2 У мене часто буває таке відчуття.
3 Я постійно відчуваю себе так, ніби моє життя не має сенсу.
- 13 0 Я образливий(а) не більше, ніж зазвичай.
1 Мабуть, я трохи більш образливий(а), ніж звичайно.
2 Я образливий(а) значно більше, ніж зазвичай.
3 Я образливий(а) набагато більше, ніж зазвичай.
- 14 0 Я отримую задоволення від приємного, як і раніше.
1 Я отримую такого задоволення дещо менше, ніж раніше.
2 Я отримую такого задоволення значно менше, ніж раніше.
3 Я не отримую тепер задоволення від приємного.
- 15 0 Зазвичай я не відчуваю провини, якщо немає на це причини.
1 Іноді я почуваю себе так, ніби в чомусь я винен(на)
2 Я часто почуваю себе так, ніби в чомусь я винен(на).
3 Я постійно почуваю себе так, ніби в чомусь я винен(на).
- 16 0 Якщо щось у мене не так, я звинувачую себе не більше, ніж звичайно.
1 Я звинувачую себе за це дещо більше, ніж звичайно.
2 Я звинувачую себе за це значно більше, ніж звичайно.
3 Якщо щось у мене не так, я звинувачую себе набагато більше, ніж звичайно.

- 17 0 Зазвичай у мене не буває ненависті до себе.
1 Іноді буває, що я ненавиджу себе.
2 Часто буває так, що я себе ненавиджу.
3 Я постійно відчуваю, що я ненавиджу себе.
- 18 0 У мене не буває почуття, ніби я загруз(ла) в гріхах.
1 У мене іноді тепер буває це почуття.
2 У мене часто буває тепер це почуття.
3 Це почуття в мене тепер не проходить.
- 19 0 Я звинувачую себе за проступки інших не більше, ніж звичайно.
1 Я звинувачую себе за них дещо більше, ніж звичайно.
2 Я звинувачую себе за них значно більше, ніж звичайно.
3 За проступки інших я звинувачую себе набагато більше, ніж звичайно.
- 20 0 Стану, коли все здається безглуздим, у мене зазвичай не буває.
1 Іноді в мене буває такий стан.
2 У мене часто буває тепер такий стан.
3 Цей стан у мене тепер не проходить.
- 21 0 Почуття, що я заслужив(ла) на кару, в мене не буває.
1 Тепер іноді буває.
2 Воно часто буває в мене.
3 Це почуття в мене тепер практично не проходить.
- 22 0 Я бачу в собі не менше хорошого, ніж раніше.
1 Я бачу в собі дещо менше хорошого, ніж раніше.
2 Я бачу в собі значно менше хорошого, ніж раніше.
3 Я бачу в собі набагато менше хорошого, ніж раніше.
- 23 0 Зазвичай я думаю, що в мені поганого не більше, ніж у інших.
1 Іноді я думаю, що в мені поганого більше, ніж у інших.
2 Я часто так думаю.
3 Я постійно думаю, що поганого в мені більше, ніж у інших.
- 24 0 Бажання померти в мене не буває.
1 Це бажання в мене іноді буває.
2 Це бажання в мене буває тепер часто.
3 Це тепер постійне моє бажання.
- 25 0 Я не плачу.
1 Я іноді плачу.
2 Я плачу часто.
3 Я хочу плакати, але сліз у мене вже немає.

- 26 0 Я не відчуваю, що я дратівливий(ва).
1 Я дратівливий(ва) дещо більше, ніж звичайно.
2 Я дратівливий(ва) значно більше, ніж звичайно.
3 Я дратівливий(ва) набагато більше, ніж звичайно.
- 27 0 У мене не буває станів, коли я не відчуваю своїх емоцій.
1 Іноді в мене буває такий стан.
2 У мене часто буває такий стан.
3 Цей стан у мене тепер не проходить.
- 28 0 Моя розумова активність ніяк не змінилася.
1 Я відчуваю тепер якусь “неясність” у своїх думках.
2 Я відчуваю тепер, що я сильно “отупів (ла)”, (“у голові мало думок”).
3 Я зовсім ні про що тепер не думаю (“голова пуста”).
- 29 0 Я не втратив(ла) інтерес до інших людей.
1 Я відчуваю, що колишній інтерес до людей дещо зменшився.
2 Я відчуваю, що мій інтерес до людей набагато зменшився.
3 У мене зовсім пропав інтерес до людей (“я нікого не хочу бачити”).
- 30 0 Я приймаю рішення, як і зазвичай.
1 Мені важче приймати рішення, ніж зазвичай.
2 Мені набагато важче приймати рішення, ніж зазвичай.
3 Я вже не можу сам(а) ухвалити ніяких рішень.
- 31 0 Я не менш привабливий(а), ніж звичайно.
1 Мабуть, я дещо менш привабливий(а), ніж зазвичай.
2 Я значно менш привабливий(а), ніж зазвичай.
3 Я відчуваю, що я виглядаю тепер просто потворно.
- 32 0 Я можу працювати, як звичайно.
1 Мені дещо важче працювати, ніж зазвичай
2 Мені значно важче працювати, ніж зазвичай.
3 Я зовсім не можу тепер працювати (“все валиться з рук”).
- 33 0 Я сплю не гірше, ніж зазвичай.
1 Я сплю дещо гірше, ніж зазвичай.
2 Я сплю значно гірше, ніж зазвичай.
3 Тепер я майже зовсім не сплю.
- 34 0 Я втомлююся не більше, ніж зазвичай.
1 Я втомлююся дещо більше, ніж зазвичай.
2 Я втомлююся значно більше, ніж зазвичай.
3 У мене вже немає ніяких сил щось робити.

- 35 0 Мій апетит не гірше, ніж звичайно.
 1 Мій апетит дещо гірше, ніж звичайно.
 2 Мій апетит значно гірше, ніж звичайно.
 3 Апетиту в мене тепер зовсім немає.
- 36 0 Моя вага залишається незмінною.
 1 Я трохи схуд(ла) останнім часом.
 2 Я помітно схуд(ла) останнім часом.
 3 Останнім часом я дуже схуд(ла).
- 37 0 Я дорожу своїм здоров'ям, як і зазвичай.
 1 Я дорожу своїм здоров'ям менше, ніж зазвичай
 2 Я дорожу своїм здоров'ям значно менше, ніж зазвичай.
 3 Я зовсім не дорожу тепер своїм здоров'ям.
- 38 0 Я цікавлюся сексом, як і раніше.
 1 Я дещо менше цікавлюся сексом, ніж раніше.
 2 Я цікавлюся сексом значно менше, ніж раніше.
 3 Я повністю втратив(ла) інтерес до сексу.
- 39 0 Я не відчуваю, що моє "Я" якимось змінилося.
 1 Тепер я відчуваю, що моє "Я" дещо змінилося.
 2 Тепер я відчуваю, що моє "Я" значно змінилося.
 3 Моє "Я" так змінилося, що тепер я не впізнаю себе сам(а).
- 40 0 Я відчуваю біль, як і зазвичай.
 1 Я відчуваю біль сильніше, ніж зазвичай.
 2 Я відчуваю біль слабше, ніж зазвичай.
 3 Я майже не відчуваю тепер болю.
- 41 0 Деякі розлади (сухість у роті, серцебиття, запори, задуха) в мене бувають не частіше, ніж зазвичай.
 1 Ці розлади бувають у мене дещо частіше, ніж звичайно.
 2 Деякі з цих розладів бувають у мене значно частіше, ніж звичайно.
 3 Ці розлади бувають у мене набагато частіше, ніж звичайно.
- 42 0 Вранці мій настрій зазвичай не гірше, ніж ближче до ночі.
 1 Вранці він у мене трохи гірший, ніж ближче до ночі.
 2 Вранці він у мене значно гірший, ніж ближче до ночі.
 3 Вранці мій настрій набагато гірший, ніж ближче до ночі.
- 43 0 У мене не буває спадів настрою навесні (восени).
 1 Таке якимось зі мною було.
 2 Зі мною таке було два або три рази.
 3 Зі мною було таке багато разів.

- 44 0 Поганий настрій у мене буває, але це триває недовго.
1 Пригнічений настрій у мене може тривати по тижню, до місяця
2 Пригнічений настрій у мене може тривати місяцями.
3 Пригнічений настрій у мене може тривати до року й більше.

Обробка результатів

Визначається сума відзначених номерів відповідей (вони одночасно є балами).

Інтерпретація результатів

- 1-9 – депресія відсутня, або незначна;
10-24 – депресія мінімальна;
25-44 – легка депресія;
45-67 – помірна депресія;
68-87 – виражена депресія;
88 і більше – глибока депресія.

Якісний аналіз результатів обстеження дозволяє виявляти такі форми психічних станів.

Апатія. Стан байдужості, повної індиферентності до того, що відбувається, до оточуючих, свого положення, минулого життя, перспектив на майбутнє. Це стійке або швидкоплинне тотальне випадіння як вищих і соціальних почуттів, так і уроджених емоційних програм.

Гіпотимія (знижений настрій). Афективна пригніченість у вигляді засмученості, тужливості з переживанням втрати, безвиході, розчарування, приреченості, ослаблення прив'язаності до життя. Позитивні емоції при цьому поверхневі, виснажені, можуть бути повністю відсутні.

Дисфорія (“погано переносу”, “несу погане, недобре”). Похмурість, озлобленість, ворожість, понурий настрій з буркотливістю, невдоволенням, неприязним ставленням до оточуючих, спалахами роздратовування, гніву, люті з агресією та руйнівними діями.

Розгубленість. Гостре відчуття невміння, безпорадності, нерозуміння самих простих ситуацій та змін свого психічного стану. Типові надзміненість, нестійкість уваги, запитливий вираз обличчя, пози й жести спантеличеної і вкрай невпевненої людини.

Тривога. Неясне, незрозуміле самій людині відчуття зростаючої небезпеки, передчуття катастрофи, напружене очікування трагічного результату. Емоційна енергія діє настільки потужно, що виникають своєрідні фізичні відчуття: “всередині все стислося в клубок, напружилося, натягнулося як струна, ось-ось порветься, лусне...”. Тривога супроводжується руховим збудженням, тривожними вигуками, відтінками інтонацій, перебільшеними виразними актами.

Страх. Розлитий стан, який переноситься на всі обставини й проєкціюється на все в оточуючому. Страх також може бути пов’язаний з певними ситуаціями, об’єктами, особами та виражається переживанням небезпеки, безпосередньої загрози життю, здоров’ю, благополуччю, престижу. Може супроводжуватися своєрідними фізичними відчуттями, що свідчать про внутрішню концентрацію енергій: “усередині похололо, обірвалося”, “ворушиться волосся”, “скувало груди” і т. п.

Методика “Дифференциальная диагностика депрессивных состояний”

Методика позволяет выявить такие формы психических состояний, как апатия, гипотимия, дисфория, растерянность, тревога, страх.

Инструкция: “Выберите наиболее подходящий вариант ответа (0, 1, 2 или 3) в каждой из 44 групп суждений о психическом состоянии. Выбранный вариант ответа обведите кружочком в регистрационном бланке напротив номера соответствующей группы”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст ____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

№ группы	Варианты ответов			
	0	1	2	3
1	0	1	2	3
2	0	1	2	3
3	0	1	2	3
4	0	1	2	3
5	0	1	2	3
6	0	1	2	3
7	0	1	2	3
8	0	1	2	3
9	0	1	2	3
10	0	1	2	3
11	0	1	2	3
12	0	1	2	3
13	0	1	2	3
14	0	1	2	3
15	0	1	2	3
16	0	1	2	3
17	0	1	2	3
18	0	1	2	3
19	0	1	2	3
20	0	1	2	3
21	0	1	2	3
22	0	1	2	3
23	0	1	2	3
24	0	1	2	3
25	0	1	2	3
26	0	1	2	3
27	0	1	2	3
28	0	1	2	3
29	0	1	2	3
30	0	1	2	3
31	0	1	2	3
32	0	1	2	3
33	0	1	2	3
34	0	1	2	3
35	0	1	2	3
36	0	1	2	3
37	0	1	2	3
38	0	1	2	3
39	0	1	2	3
40	0	1	2	3
41	0	1	2	3
42	0	1	2	3
43	0	1	2	3
44	0	1	2	3

Текст опросника

- 1 0 Мое настроение сейчас не более подавлено (печально), чем обычно.
1 Пожалуй, оно более подавлено (печально), чем обычно.
2 Да, оно более подавлено (печально), чем обычно.
3 Мое настроение намного более подавлено (печально), чем обычно.
- 2 0 Я чувствую, что у меня нет тоскливого (траурного) настроения.
1 У меня иногда бывает такое настроение.
2 У меня часто бывает такое настроение.
3 Такое настроение бывает у меня постоянно.
- 3 0 Я не чувствую себя так, будто я остался(лась) без чего-то очень важного для меня.
1 У меня иногда бывает такое чувство.
2 У меня часто бывает такое чувство.
3 Я постоянно чувствую себя так, будто я остался(лась) без чего-то очень важного для меня.
- 4 0 У меня не бывает чувства, будто моя жизнь зашла в тупик.
1 У меня иногда бывает такое чувство.
2 У меня часто бывает такое чувство.
3 Я постоянно чувствую себя так, будто моя жизнь зашла в тупик.
- 5 0 У меня не бывает чувства, будто я состарился(лась).
1 У меня иногда бывает такое чувство.
2 У меня часто бывает такое чувство.
3 Я постоянно чувствую, будто я состарился(лась).
- 6 0 У меня не бывает состояний, когда на душе очень тяжело.
1 У меня иногда бывает такое состояние.
2 У меня часто бывает такое состояние.
3 Я постоянно нахожусь в таком состоянии.
- 7 0 Я чувствую себя спокойным(ой) за свое будущее, как обычно.
1 Пожалуй, будущее беспокоит меня несколько больше, чем обычно.
2 Будущее беспокоит меня значительно больше, чем обычно.
3 Будущее беспокоит меня намного больше, чем обычно.
- 8 0 В своем прошлом я вижу плохого не больше, чем обычно.
1 В своем прошлом я вижу плохого несколько больше, чем обычно.
2 В своем прошлом я вижу плохого значительно больше, чем обычно.
3 В своем прошлом я вижу намного больше плохого, чем обычно.

- 9 0 Надежд на лучшее у меня не меньше, чем обычно.
1 Таких надежд у меня несколько меньше, чем обычно.
2 Таких надежд у меня значительно меньше, чем обычно.
3 Надежд на лучшее у меня намного меньше, чем обычно.
- 10 0 Я боязлив(а) не более обычного.
1 Я боязлив(а) несколько более обычного.
2 Я боязлив(а) значительно более обычного.
3 Я боязлив(а) намного более обычного.
- 11 0 Хорошее меня радует, как и прежде.
1 Я чувствую, что оно радует меня несколько меньше прежнего.
2 Оно радует меня значительно меньше прежнего.
3 Я чувствую, что оно радует меня намного меньше прежнего.
- 12 0 У меня нет чувства, что моя жизнь бессмысленна.
1 У меня иногда бывает такое чувство.
2 У меня часто бывает такое чувство.
3 Я постоянно чувствую себя так, будто моя жизнь бессмысленна.
- 13 0 Я обидчив(а) не больше, чем обычно.
1 Пожалуй, я несколько более обидчив(а), чем обычно.
2 Я обидчив(а) значительно больше, чем обычно.
3 Я обидчив(а) намного больше, чем обычно.
- 14 0 Я получаю удовольствие от приятного, как и раньше.
1 Я получаю такого удовольствия несколько меньше, чем раньше.
2 Я получаю такого удовольствия значительно меньше, чем раньше.
3 Я не получаю теперь удовольствие от приятного.
- 15 0 Обычно я не чувствую вины, если нет на это причины.
1 Иногда я чувствую себя так, будто в чем-то я виноват(а)
2 Я часто чувствую себя так, будто в чем-то я виноват(а).
3 Я постоянно чувствую себя так, будто в чем-то я виноват(а).
- 16 0 Если что-то у меня не так, я виню себя не больше обычного.
1 Я виню себя за это несколько больше обычного.
2 Я виню себя за это значительно больше обычного.
3 Если что-то у меня не так, я виню себя намного больше обычного.
- 17 0 Обычно у меня не бывает ненависти к себе.
1 Иногда бывает, что я ненавижу себя.
2 Часто бывает так, что я себя ненавижу.
3 Я постоянно чувствую, что ненавижу себя.

- 18 0 У меня не бывает чувства, будто я погряз(ла) в грехах.
1 У меня иногда теперь бывает это чувство.
2 У меня часто бывает теперь это чувство.
3 Это чувство у меня теперь не проходит.
- 19 0 Я виню себя за проступки других не больше обычного.
1 Я виню себя за них несколько больше обычного.
2 Я виню себя за них значительно больше обычного.
3 За проступки других я виню себя намного больше обычного.
- 20 0 Состояние, когда все кажется бессмысленным, у меня обычно не бывает.
1 Иногда у меня бывает такое состояние.
2 У меня часто бывает теперь такое состояние.
3 Это состояние у меня теперь не проходит.
- 21 0 Чувства, что я заслужил(а) кару, у меня не бывает.
1 Теперь иногда бывает.
2 Оно часто бывает у меня.
3 Это чувство у меня теперь практически не проходит.
- 22 0 Я вижу в себе не меньше хорошего, чем прежде.
1 Я вижу в себе несколько меньше хорошего, чем прежде.
2 Я вижу в себе значительно меньше хорошего, чем прежде.
3 Я вижу в себе намного меньше хорошего, чем прежде.
- 23 0 Обычно я думаю, что во мне плохого не больше, чем у других.
1 Иногда я думаю, что во мне плохого больше, чем у других.
2 Я часто так думаю.
3 Я постоянно думаю, что плохого во мне больше, чем у других.
- 24 0 Желания умереть у меня не бывает.
1 Это желание у меня иногда бывает.
2 Это желание у меня бывает теперь часто.
3 Это теперь постоянное мое желание.
- 25 0 Я не плачу.
1 Я иногда плачу.
2 Я плачу часто.
3 Я хочу плакать, но слез у меня уже нет.
- 26 0 Я не чувствую, что я раздражителен(на).
1 Я раздражителен(на) несколько больше обычного.
2 Я раздражителен(на) значительно больше обычного.
3 Я раздражителен(на) намного больше обычного.

- 27 0 У меня не бывает состояний, когда я не чувствую своих эмоций.
1 Иногда у меня бывает такое состояние.
2 У меня часто бывает такое состояние.
3 Это состояние у меня теперь не проходит.
- 28 0 Моя умственная активность никак не изменилась.
1 Я чувствую теперь какую-то “неясность” в своих мыслях.
2 Я чувствую теперь, что я сильно “отупел(а)”, (“в голове мало мыслей”).
3 Я совсем ни о чем теперь не думаю (“голова пустая”).
- 29 0 Я не потерял(а) интерес к другим людям.
1 Я чувствую, что прежний интерес к людям несколько уменьшился.
2 Я чувствую, что мой интерес к людям намного уменьшился.
3 У меня совсем пропал интерес к людям (“я никого не хочу видеть”).
- 30 0 Я принимаю решения, как и обычно.
1 Мне труднее принимать решения, чем обычно.
2 Мне намного труднее принимать решения, чем обычно.
3 Я уже не могу сам(а) принять никаких решений.
- 31 0 Я не менее привлекателен(а), чем обычно.
1 Пожалуй, я несколько менее привлекателен(на), чем обычно.
2 Я значительно менее привлекателен(на), чем обычно.
3 Я чувствую, что я выгляжу теперь просто безобразно.
- 32 0 Я могу работать, как обычно.
1 Мне несколько труднее работать, чем обычно
2 Мне значительно труднее работать, чем обычно.
3 Я совсем не могу теперь работать (“все валится из рук”).
- 33 0 Я сплю не хуже, чем обычно.
1 Я сплю несколько хуже, чем обычно.
2 Я сплю значительно хуже, чем обычно.
3 Теперь я почти совсем не сплю.
- 34 0 Я устаю не больше, чем обычно.
1 Я устаю несколько больше, чем обычно.
2 Я устаю значительно больше, чем обычно.
3 У меня уже нет никаких сил что-то делать.
- 35 0 Мой аппетит не хуже обычного.
1 Мой аппетит несколько хуже обычного.
2 Мой аппетит значительно хуже обычного.
3 Аппетита у меня теперь совсем нет.

- 36 0 Мой вес остается неизменным.
1 Я немного похудел (а) в последнее время.
2 Я заметно похудел(а) в последнее время.
3 В последнее время я очень похудел (а).
- 37 0 Я дорожу своим здоровьем, как и обычно.
1 Я дорожу своим здоровьем меньше, чем обычно.
2 Я дорожу своим здоровьем значительно меньше, чем обычно.
3 Я совсем не дорожу теперь своим здоровьем.
- 38 0 Я интересуюсь сексом, как и прежде.
1 Я несколько меньше интересуюсь сексом, чем прежде.
2 Я интересуюсь сексом значительно меньше, чем прежде.
3 Я полностью потерял(а) интерес к сексу.
- 39 0 Я не чувствую, что мое “Я” как-то изменилось.
1 Теперь я чувствую, что мое “Я” несколько изменилось.
2 Теперь я чувствую, что мое “Я” значительно изменилось.
3 Мое “Я” так изменилось, что теперь я не узнаю себя сам(а).
- 40 0 Я чувствую боль, как и обычно.
1 Я чувствую боль сильнее, чем обычно.
2 Я чувствую боль слабее, чем обычно.
3 Я почти не чувствую теперь боли.
- 41 0 Некоторые расстройства (сухость во рту, сердцебиение, запоры, удушье) у меня бывают не чаще, чем обычно.
1 Эти расстройства бывают у меня несколько чаще обычного.
2 Некоторые из этих расстройств бывают у меня значительно чаще обычного.
3 Эти расстройства бывают у меня намного чаще обычного.
- 42 0 Утром мое настроение обычно не хуже, чем к ночи.
1 Утром оно у меня несколько хуже, чем к ночи.
2 Утром оно у меня значительно хуже, чем к ночи.
3 Утром мое настроение намного хуже, чем к ночи.
- 43 0 У меня не бывает спадов настроения весной (осенью).
1 Такое однажды со мной было.
2 Со мной такое было два или три раза.
3 Со мной было такое много раз.
- 44 0 Плохое настроение у меня бывает, но это длится недолго.
1 Подавленное настроение у меня может длиться по неделе, до месяца
2 Подавленное настроение у меня может длиться месяцами.
3 Подавленное настроение у меня может длиться до года и больше.

Обработка результатов

Определяется сумма отмеченных номеров ответов (они одновременно являются баллами).

Интерпретация результатов

1-9 – депрессия отсутствует, либо незначительна;

10-24 – депрессия минимальна;

25-44 – легкая депрессия;

45-67 – умеренная депрессия;

68-87 – выраженная депрессия;

88 и более – глубокая депрессия.

Качественный анализ результатов обследования позволяет выявлять следующие формы психических состояний.

Апатия. Состояние безучастности, равнодушия, полной индифферентности к происходящему, окружающим, своему положению, прошлой жизни, перспективам на будущее. Это стойкое или преходящее тотальное выпадение как высших и социальных чувств, так и врожденных эмоциональных программ.

Гипотимия (сниженное настроение). Аффективная подавленность в виде опечаленности, тоскливости с переживанием потери, безысходности, разочарования, обреченности, ослабления привязанности к жизни. Положительные эмоции при этом поверхностны, истощаемы, могут полностью отсутствовать.

Дисфория (“плохо переношу”, “несу плохое, дурное”). Мрачность, озлобленность, враждебность, угрюмое настроение с ворчливостью, брюзжанием, недовольством, неприязненным отношением к окружающим, вспышками раздражения, гнева, ярости с агрессией и разрушительными действиями.

Растерянность. Острое чувство неумения, беспомощности, непонимания самых простых ситуаций и изменений своего психического состояния. Типичны сверхизменчивость, неустойчивость внимания, вопрошающее выражение лица, позы и жесты озадаченного и крайне неуверенного человека.

Тревога. Неясное, непонятное самому человеку чувство растущей опасности, предчувствия катастрофы, напряженное ожидание трагического исхода. Эмоциональная энергия действует столь мощно, что возникают своеобразные физические ощущения: “внутри все сжалось в комок, напряглось, натянулось как струна, вот-

вот порвется, лопнет...”. Тревога сопровождается двигательным возбуждением, тревожными возгласами, оттенками интонаций, утрированными выразительными актами.

Страх. Разлитое состояние, переносимое на все обстоятельства и проецирующееся на все в окружающем. Страх также может быть связан с определенными ситуациями, объектами, лицами и выражается переживанием опасности, непосредственной угрозы жизни, здоровью, благополучию, престижу. Может сопровождаться своеобразными физическими ощущениями, свидетельствующими о внутренней концентрации энергий: “внутри похолодело, оборвалось”, “шевелются волосы”, “сковало грудь” и т. п.

Методика 1.13. Методика дослідження рівня суб’єктивного контролю (РСК) Дж. Роттера (адаптована НДІ ім. В.М. Бехтєрева)

Методика дозволяє порівняно швидко й ефективно оцінити сформований у респондента рівень суб’єктивного контролю над різними життєвими ситуаціями.

Методика містить 7 шкал у вигляді переліку з 44 тверджень.

Респондент послідовно читає твердження та висловлює своє ставлення до кожного пункту, використовуючи семибальну шкалу оцінок від -3 (“повністю не згоден”) до +3 (“повністю згоден”). Бали заносяться респондентом у реєстраційний бланк.

Тестування може проводитися як індивідуально, так і в групі. В останньому випадку необхідно вжити заходів, що виключають вплив на відповіді інших учасників.

Інструкція: “Вам буде запропоновано 44 твердження. Уважно прочитайте кожне з них і зробіть позначку в реєстраційному бланку, в клітинці, з відповідним номером твердження. Виберіть варіант відповіді, який Вам найбільш підходить:

- 3 – не згоден повністю;
- 2 – не згоден частково;
- 1 – скоріше не згоден, ніж згоден;
- 0 – важко відповісти;
- +1 – скоріше згоден, ніж не згоден;
- +2 – згоден частково;
- +3 – згоден повністю.

Відповідайте швидко, довго не замислюйтесь”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
 Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
 Спеціальність _____ Військове звання _____

№ тверд- ження	Не згоден повністю	Не згоден частково	Скоріше не згоден, ніж згоден	Важко відпо- вісти	Скоріше згоден, ніж не згоден	Згоден частково	Згоден повністю
	-3	-2	-1	0	1	2	3
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							
21							
22							
23							
24							
25							
26							
27							
28							
29							
30							
31							
32							
33							
34							
35							
36							
37							
38							
39							
40							
41							
42							
43							
44							

Текст опитувальника

1. Просування по службі залежить більш за все від вдалого збігу обставин, ніж від здібностей і зусиль людини.
2. Більшість розлучень відбувається через те, що люди не захотіли пристосуватися одна до одної.
3. Хвороба – справа випадку: якщо судилося захворіти, то нічого не вдієш.
4. Люди стають самотніми через те, що самі не виявляють інтересу та дружелюбності до оточуючих.
5. Здійснення моїх бажань часто залежить від везіння.
6. Марно робити зусилля для того, щоб завоювати симпатії інших людей.
7. Зовнішні обставини – батьки й добробут – впливають на сімейне щастя не менше, ніж стосунки подружжя.
8. Я відчуваю, що мало впливаю на те, що відбувається зі мною.
9. Як правило, керівництво виявляється більш ефективним, коли повністю контролює дії підлеглих, а не покладається на їх самостійність.
10. Мої оцінки в школі частіше залежали від випадкових обставин (наприклад, від настрою вчителя), ніж від моїх власних зусиль.
11. Коли я будую плани, то вірю, що зможу здійснити їх.
12. Те, що багатьом здається удачею чи везінням, насправді є результатом довгих цілеспрямованих зусиль.
13. Думаю, що правильний спосіб життя може більше допомогти здоров'ю, ніж лікарі та ліки.
14. Якщо люди не підходять один одному, то як би вони не старалися налагодити сімейне життя, вони не зможуть.
15. Те хороше, що я роблю, зазвичай буває належним чином оцінено іншими.
16. Діти виростають такими, якими їх виховують батьки.
17. Успіх у моїх діях обумовлений моїми власними зусиллями.
18. Я намагаюся не планувати далеко вперед, бо багато залежить від того, як складуться обставини.
19. Мої оцінки в школі більше залежали від моїх знань і підготовленості.
20. У сімейних конфліктах я частіше відчуваю провину за собою, ніж за протилежною стороною.
21. Життя більшості людей залежить від збігу обставин.
22. Я віддаю перевагу такому керівництву, при якому можна самостійно визначати, що та як робити.

23. Думаю, що мій спосіб життя жодною мірою не є причиною моїх хвороб.

24. Як правило, невдалий збіг обставин заважає людям добитися успіху у своїй справі.

25. Врешті-решт за погане управління організацією відповідальні самі люди, які в ній працюють.

26. Я часто відчуваю, що нічого не можу змінити в обставинах, що склалися в сім'ї.

27. Якщо я захочу, то зможу прихилити до себе майже будь-кого.

28. На підростаюче покоління впливає так багато різних обставин, що зусилля батьків щодо їх виховання часто виявляються марними.

29. Те, що зі мною трапляється, – це справа моїх власних рук.

30. Важко зрозуміти, чому керівники діють так, а не інакше.

31. Людина, яка не домоглася успіху в своїй роботі, швидше за все не проявила достатніх зусиль.

32. Частіше я можу добитися від членів моєї сім'ї того, чого хочу.

33. У неприємностях і невдачах, які були в моєму житті, частіше винні інші, ніж я сам.

34. Дитину завжди можна вберегти від простуди, якщо за ним стежити та правильно одягати.

35. У складних обставинах я вважаю за краще почекати, поки проблеми вирішаться самі собою.

36. Успіх є результатом наполегливої роботи та мало залежить від випадку або везіння.

37. Я відчуваю, що від мене більше, ніж від кого б то не було, залежить щастя моєї сім'ї.

38. Мені завжди було важко зрозуміти, чому я подобаюсь одним людям і не подобаюсь іншим.

39. Я завжди віддаю перевагу прийняти рішення та діяти самостійно, а не сподіватися на допомогу інших або долю.

40. На жаль, заслуги людини часто залишаються невизнаними, не дивлячись на всі її старання.

41. У сімейному житті бувають такі ситуації, які неможливо вирішити навіть при найбільшому бажанні.

42. Здібні люди, які не зуміли реалізувати себе, свої здібності, повинні звинувачувати в цьому тільки самих себе.

43. Багато моїх успіхів можливі тільки завдяки допомозі інших людей.

44. Більшість невдач у моєму житті сталося від невміння або ліні та мало залежало від везіння чи невезіння.

“Ключ”

<i>I_{заг.}</i>		<i>I_{досяг.}</i>		<i>I_{невдач}</i>		<i>I_{сім'я}</i>		<i>I_{виробн.відн.}</i>		<i>I_{міжсоб.відн.}</i>		<i>I_{здоров'я}</i>	
+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-
2	1	12	1	2	7	2	7	19	1	4	6	13	3
4	3	15	5	4	24	16	14	22	9	27	38	34	23
11	5	27	6	20	33	20	26	25	10				
12	6	32	14	31	38	32	28	42	30				
13	7	36	26	42	40	37	41						
15	8	37	43	44	41								
16	9												
17	10												
19	14												
20	18												
22	21												
25	23												
27	24												
29	26												
31	28												
32	30												
34	33												
36	35												
37	38												
39	40												
42	41												
44	43												

Обробка результатів

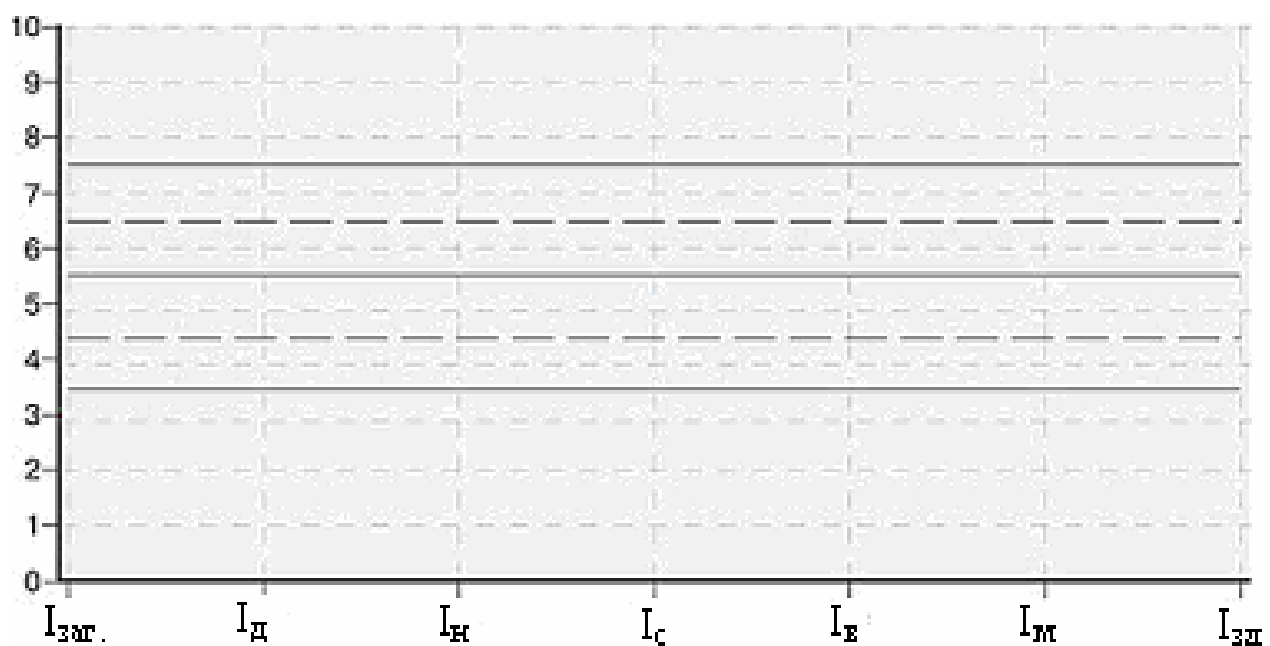
Обробка результатів проводиться шляхом підсумовування співпадаючих з “ключем” відповідей по стовпцях (+) та відповідей зі зворотним знаком (-).

Отримані “сірі” бали за 7 шкалами переводяться в стени.

Переклад “сирих” балів у стандартні оцінки

Стени	“Сирі” бали													
	I _{заг.} інтервал		I _д інтервал		I _н інтервал		I _с інтервал		I _в інтервал		I _м інтервал		I _{зд.} інтервал	
	від	до	від	до	від	до	від	до	від	до	від	до	від	до
1	-132	-14	-36	-11	-36	-8	-30	12	-30	-5	-12	-7	-12	-6
2	-13	-3	-10	-7	-7	-4	-11	-8	-4	-1	-6	-5	-5	-4
3	-2	0	-6	-3	-3	0	-7	-5	0	3	-4	-3	-3	-2
4	10	21	-2	1	1	4	-4	-1	4	7	-2	-1	-1	0
5	22	32	2	5	5	7	0	3	8	11	0	1	1	2
6	33	44	6	9	8	11	4	6	12	15	2	4	3	4
7	45	56	10	14	12	15	7	10	16	19	5	6	5	6
8	57	68	15	18	16	19	11	13	20	23	7	8	7	8
9	69	79	19	22	20	23	14	17	24	27	9	10	9	10
10	80	132	23	36	24	36	18	30	28	30	11	12	11	12

Потім виконується побудова “профілю РСК” за 7 шкалами. Необхідно відкласти отримані 7 результатів (стени) на семи десятибальних шкалах.

Інтерпретація результатів

Проаналізуйте кількісно та якісно отримані показники РСК за 7 шкалами, порівнюючи результати (отриманий “профіль”) з нормою. Відхилення праворуч (> 5,5 стенів) свідчить про інтернальний тип контролю (РСК) у відповідних ситуаціях. Відхилення ліворуч від норми (< 5,5 стенів) свідчить про екстернальний тип РСК.

Шкала загальної інтернальності ($I_{заг}$). Високий показник за цією шкалою відповідає інтернальності в різноманітних життєвих ситуаціях, тобто шкала $I_{заг}$ – транситуативна для респондентів із високим рівнем суб'єктивного контролю; такі люди вважають, що більшість важливих подій у їх житті були результатом їх власних дій. Вони вважають себе відповідальними за те, що відбувається з ними, встановлюють зв'язок між власними якостями та проявленими зусиллями з результатами діяльності. Респонденти з низьким показником $I_{заг}$ схильні приписувати відповідальність за те, що відбувається з ними, зовнішнім силам. Такі респонденти вважають, що результати діяльності та значущі події в їх житті слабо залежать від їх власної активності.

Шкала інтернальності в галузі досягнень (I_d). Високий рівень I_d відповідає схильності респондента вважати досягнуті успіхи результатом власних якостей і проявленої активності. Такі люди впевнені в здатності досягати успіху на шляху до мети. Низький рівень I_d свідчить про відмову вважати досягнення наслідком власних дій. Такі респонденти пояснюють позитивні події результатом везіння чи допомоги інших людей.

Шкала інтернальності в галузі невдач (I_n). Високий показник I_n виявляє внутрішній контроль над негативними подіями. Респонденти з високим рівнем I_n звинувачують себе в неприємних подіях власного життя. Низький показник шкали свідчить про те, що респондент схильний приписувати відповідальність за такі події іншим людям чи вважати їх результатом невезіння.

Шкала інтернальності у сфері сімейних відносин (I_c). Шкала містить пункти, пов'язані з подіями сімейного життя. Високий показник I_c говорить про почуття відповідальності респондента за значущі події, що відбуваються в сім'ї. При низькому значенні I_c респондент переносить відповідальність за те, що відбувається, на інших членів сім'ї.

Шкала інтернальності в галузі виробничих відносин (I_v). Високий показник I_v свідчить про те, що людина вважає свої дії важливим фактором в організації власної виробничої діяльності, у відносинах, які складаються в колективі, у своєму просуванні і т. д. Низький показник I_v вказує на те, що респондент схильний приписувати більш важливе значення зовнішнім обставинам – керівництву, товаришам по роботі, везінню-невдачі.

Шкала інтернальності в галузі міжособистісних відносин (I_m).
Високий показник I_m свідчить про те, що людина вважає себе в силах контролювати свої неформальні відносини з іншими людьми, викликати до себе повагу та симпатію і т. д. Низький I_m , навпаки, вказує на те, що він не вважає себе здатним активно формувати своє коло спілкування й схильний вважати свої відносини результатом дії своїх партнерів.

Шкала інтернальності у сфері здоров'я та хвороби ($I_{зд}$).
Високий показник за цією шкалою говорить про те, що респондент вважає себе відповідальним за стан свого здоров'я. Люди з низьким рівнем $I_{зд}$ вважають стан здоров'я і хворобу результатом випадку, долі. Вони схильні вірити, що одужання відбудеться або спонтанно, або в результаті дій лікарів.

Методика исследование уровня субъективного контроля (УСК) Дж. Роттера (адаптирована НИИ им. В.М. Бехтерева)

Методика позволяет сравнительно быстро и эффективно оценить сформированный у респондента уровень субъективного контроля над разнообразными жизненными ситуациями.

Методика содержит 7 шкал в виде перечня из 44 утверждений.

Респондент последовательно читает утверждения и выражает свое отношение к каждому пункту, используя семибалльную шкалу оценок от -3 (“полностью не согласен”) до $+3$ (“полностью согласен”). Баллы заносятся респондентом в регистрационный бланк.

Тестирование может проводиться как индивидуально, так и в группе. В последнем случае необходимо принять меры, исключающие влияние на ответы других участников.

Инструкция: “Вам будет предложено 44 утверждения. Внимательно прочитайте каждое из них и сделайте отметку в регистрационном бланке, в клетке, соответствующей номеру утверждения. Выберите наиболее подходящий Вам вариант ответа:

- 3 – не согласен полностью;
- 2 – не согласен частично;
- 1 – скорее не согласен, чем согласен;
- 0 – трудно сказать;
- +1 – скорее согласен, чем не согласен;
- +2 – согласен частично;
- +3 – согласен полностью.

Отвечайте быстро, долго не задумывайтесь”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____
 Дата обследования _____ Возраст ____ Специальность _____
 Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

№ утверж- дения	Не согласен полностью	Не согласен частично	Скорее не согласен, чем согласен	Трудно сказать	Скорее согласен, чем не согласен	Согласен частично	Согласен полностью
	-3	-2	-1	0	1	2	3
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							
21							
22							
23							
24							
25							
26							
27							
28							
29							
30							
31							
32							
33							
34							
35							
36							
37							
38							
39							
40							
41							
42							
43							
44							

Текст опросника

1. Продвижение по службе зависит больше от удачного стечения обстоятельств, чем от способностей и усилий человека.
2. Большинство разводов происходит из-за того, что люди не захотели приспособиться друг к другу.
3. Болезнь – дело случая: если суждено заболеть, то ничего не поделаешь.
4. Люди оказываются одинокими из-за того, что сами не проявляют интереса и дружелюбия к окружающим.
5. Осуществление моих желаний часто зависит от везения.
6. Бесполезно предпринимать усилия для того, чтобы завоевать симпатии других людей.
7. Внешние обстоятельства – родители и благосостояние – влияют на семейное счастье не менее, чем отношения супругов.
8. Я чувствую, что мало влияю на то, что происходит со мной.
9. Как правило, руководство оказывается более эффективным, когда полностью контролирует действия подчиненных, а не полагается на их самостоятельность.
10. Мои отметки в школе чаще зависели от случайных обстоятельств (например, от настроения учителя), чем от моих собственных усилий.
11. Когда я строю планы, то верю, что смогу осуществить их.
12. То, что многим кажется удачей или везением, на самом деле является результатом долгих целенаправленных усилий.
13. Думаю, что правильный образ жизни может больше помочь здоровью, чем врачи и лекарства.
14. Если люди не подходят друг к другу, то как бы они ни старались наладить семейную жизнь, они не смогут.
15. То хорошее, что я делаю, обычно бывает по достоинству оценено другими.
16. Дети вырастают такими, какими их воспитывают родители.
17. Успех в моих действиях обусловлен моими собственными усилиями.
18. Я стараюсь не планировать далеко вперед, т.к. многое зависит от того, как сложатся обстоятельства.
19. Мои отметки в школе больше зависели от моих знаний и подготовленности.
20. В семейных конфликтах я чаще чувствую вину за собой, чем за противоположной стороной.

21. Жизнь большинства людей зависит от стечения обстоятельств.

22. Я предпочитаю такое руководство, при котором можно самостоятельно определять, что и как делать.

23. Думаю, что мой образ жизни ни в коей мере не является причиной моих болезней.

24. Как правило, неудачное стечение обстоятельств мешает людям добиться успеха в своем деле.

25. В конце концов за плохое управление организацией ответственны сами люди, которые в ней работают.

26. Я часто чувствую, что ничего не могу изменить в сложившихся обстоятельствах в семье.

27. Если я захочу, то смогу расположить к себе почти любого.

28. На подрастающее поколение влияет так много разных обстоятельств, что усилия родителей по их воспитанию часто оказываются бесполезными.

29. То, что со мной случается, – это дело моих собственных рук.

30. Трудно понять, почему руководители поступают так, а не иначе.

31. Человек, который не добился успеха в своей работе, скорее всего не проявил достаточных усилий.

32. Чаще я могу добиться от членов моей семьи того, чего хочу.

33. В неприятностях и неудачах, которые были в моей жизни, чаще виноваты другие, чем я сам.

34. Ребенка всегда можно уберечь от простуды, если за ним следить и правильно одевать.

35. В сложных обстоятельствах я предпочитаю подождать, пока проблемы разрешатся сами собой.

36. Успех является результатом упорной работы и мало зависит от случая или везения.

37. Я чувствую, что от меня больше, чем от кого бы то ни было, зависит счастье моей семьи.

38. Мне всегда было трудно понять, почему я нравлюсь одним людям и не нравлюсь другим.

39. Я всегда предпочитаю принять решение и действовать самостоятельно, а не надеяться на помощь других или судьбу.

40. К сожалению, заслуги человека часто остаются непризнанными, несмотря на все его старания.

41. В семейной жизни бывают такие ситуации, которые невозможно разрешить даже при самом сильном желании.

42. Способные люди, не сумевшие себя, свои способности реализовать, должны винить в этом только самих себя.

43. Многие мои успехи возможны только благодаря помощи других людей.

44. Большинство неудач в моей жизни произошло от неумения или лени и мало зависело от везения или невезения.

“Ключ”

<i>I_о</i>		<i>I_{достиж.}</i>		<i>I_{неудач}</i>		<i>I_{семья}</i>		<i>I_{произв.отн.}</i>		<i>I_{межсл.отн.}</i>		<i>I_{здоровье}</i>	
+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-
2	1	12	1	2	7	2	7	19	1	4	6	13	3
4	3	15	5	4	24	16	14	22	9	27	38	34	23
11	5	27	6	20	33	20	26	25	10				
12	6	32	14	31	38	32	28	42	30				
13	7	36	26	42	40	37	41						
15	8	37	43	44	41								
16	9												
17	10												
19	14												
20	18												
22	21												
25	23												
27	24												
29	26												
31	28												
32	30												
34	33												
36	35												
37	38												
39	40												
42	41												
44	43												

Обработка результатов

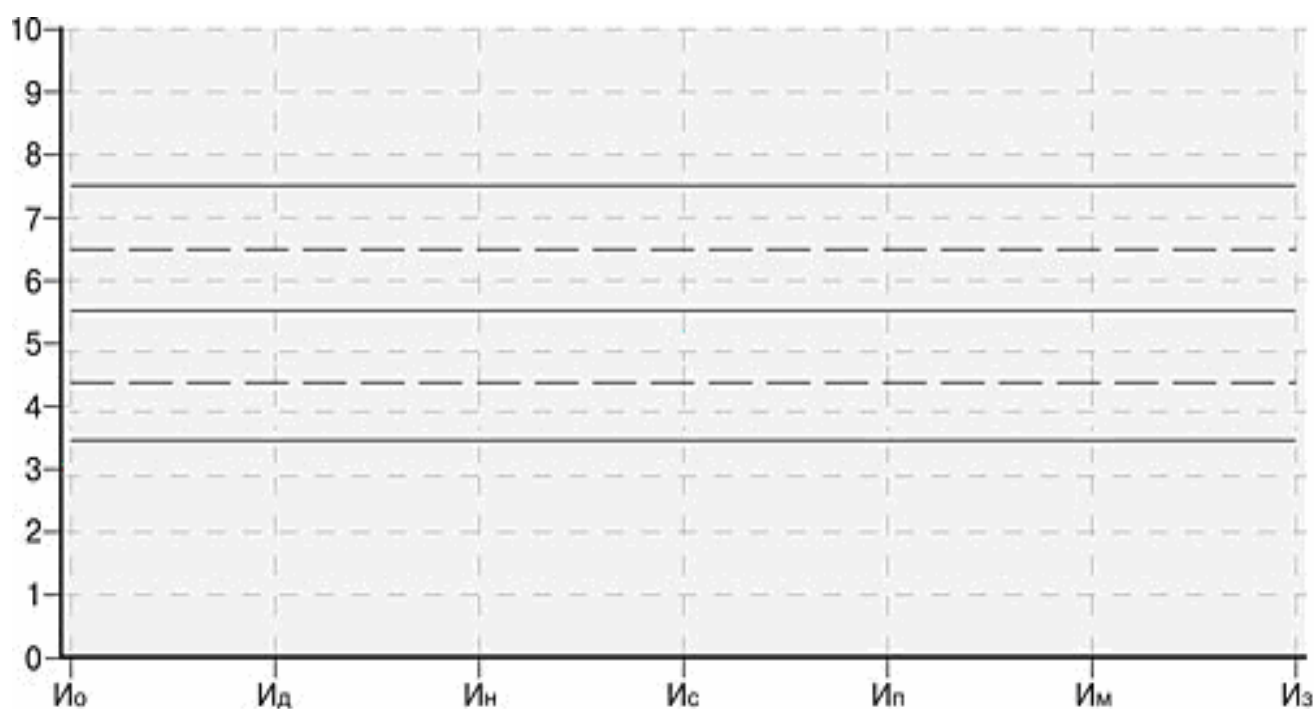
Обработка результатов производится путем суммирования совпадающих с “ключом” ответов по столбцам (+) и ответов с обратным знаком (-).

Полученные “сырые” баллы по 7 шкалам переводятся в стены.

Перевод “сырых” баллов в стандартные оценки

Стены	“Сырые” баллы													
	Ио интервал		Ид интервал		Ин интервал		Ис интервал		Ип интервал		Им интервал		Из интервал	
	от	до	от	до	от	до	от	от	до	от	до	от	до	от
1	-132	-14	-36	-11	-36	-8	-30	12	-30	-5	-12	-7	-12	-6
2	-13	-3	-10	-7	-7	-4	-11	-8	-4	-1	-6	-5	-5	-4
3	-2	0	-6	-3	-3	0	-7	-5	0	3	-4	-3	-3	-2
4	10	21	-2	1	1	4	-4	-1	4	7	-2	-1	-1	0
5	22	32	2	5	5	7	0	3	8	11	0	1	1	2
6	33	44	6	9	8	11	4	6	12	15	2	4	3	4
7	45	56	10	14	12	15	7	10	16	19	5	6	5	6
8	57	68	15	18	16	19	11	13	20	23	7	8	7	8
9	69	79	19	22	20	23	14	17	24	27	9	10	9	10
10	80	132	23	36	24	36	18	30	28	30	11	12	11	12

Затем выполняется построение “профиля УСК” по семи шкалам. Необходимо отложить полученные 7 результатов (стен) на семи десятибалльных шкалах.

Интерпретация результатов

Проанализируйте количественно и качественно полученные показатели УСК по семи шкалам, сравнивая свои результаты (полученный “профиль”) с нормой. Отклонение вправо ($> 5,5$ стенов) свидетельствует об интернальном типе контроля (УСК) в соответствующих ситуациях. Отклонение влево от нормы ($< 5,5$ стенов) свидетельствует об экстернальном типе УСК.

Шкала общей интернальности (I_o). Высокий показатель этой шкалы соответствует интернальности в разнообразных жизненных ситуациях, т.е. шкала I_o – транситуативна для респондентов с высоким уровнем субъективного контроля; такие люди считают, что большинство важных событий в их жизни было результатом их собственных действий. Они считают себя ответственными за происходящее с ними, устанавливают связь между собственными качествами и проявленными усилиями с результатами деятельности. Респонденты с низким показателем I_o склонны приписывать ответственность за происходящее с ними внешним силам. Такие респонденты считают, что результаты деятельности и значимые события в их жизни слабо зависят от их собственной активности.

Шкала интернальности в области достижений (I_d). Высокий уровень I_d соответствует склонности респондента считать достигнутые успехи результатом собственных качеств и проявленной активности. Такие люди уверены в способности добиваться успеха на пути к цели. Низкий уровень I_d свидетельствует об отказе считать достижения следствием собственных действий. Такие респонденты объясняют положительные события результатом везения или помощи других людей.

Шкала интернальности в области неудач (I_n). Высокий показатель I_n обнаруживает внутренний контроль над отрицательными событиями. Респонденты с высоким уровнем I_n обвиняют себя в неприятных событиях собственной жизни. Низкий показатель шкалы свидетельствует о том, что респондент склонен приписывать ответственность за подобные события другим людям или считать их результатом невезения.

Шкала интернальности в сфере семейных отношений (I_c). Шкала содержит пункты, относящиеся к событиям семейной жизни. Высокий показатель I_c говорит о чувстве ответственности респондента за значимые события, происходящие в семье. При

низком значенні I_c респондент переносить відповідальність за відбуваюче на інших членів сім'ї.

Шкала інтернальності в області виробничих відносин (I_n). Високий показник I_n свідчить про те, що людина вважає свої дії важливим фактором в організації власної виробничої діяльності, в складаючихся відносинах в колективі, в своєму просуванні і т. д. Низкий показник I_n вказує на те, що респондент схильний приписувати більш важливе значення зовнішнім обставинам – керівництву, колегам по роботі, долі-невдолі.

Шкала інтернальності в області міжособистісних відносин (I_m). Високий показник I_m свідчить про те, що людина вважає себе в змоззі контролювати свої неформальні відносини з іншими людьми, викликати до себе повагу і симпатію і т. д. Низкий I_m , навпаки, вказує на те, що він не вважає себе здатним активно формувати свій коло спілкування і схильний вважати свої відносини результатом дій своїх партнерів.

Шкала інтернальності в сфері здоров'я і хвороби (I_z). Високий показник по цій шкалі говорить про те, що респондент вважає себе відповідальним за стан свого здоров'я. Люди з низьким рівнем I_z вважають стан здоров'я і хворобу результатом випадку, долі. Вони схильні вірити, що одужання відбувається або стихійно, або в результаті дій лікарів.

Методика 1.14. “Шкала самоефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема”

Методика застосовується для вивчення самоефективності – впевненості (переконань) людини щодо її потенційної здатності організувати та здійснити власну діяльність, необхідну для досягнення певної мети. Також самоефективність розуміється і як продуктивний процес інтеграції когнітивних, соціальних та поведінкових компонентів задля здійснення оптимальної стратегії в різноманітних ситуаціях.

Інструкція: “Прочитайте, будь ласка, кожне твердження та вкажіть в реєстраційному бланку одну найбільш слушну відповідь стосовно ефективності Вашої військово-професійної діяльності при виконанні завдань миротворчої місії (позначивши знаком “+” відповідну клітину)”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____

Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____

Спеціальність _____ Військове звання _____

№ з/п	Твердження	Абсолютно невірно	Скоріш невірно	Скоріш вірно	Абсолютно вірно
1	Якщо я добре постараюсь, то завжди знайду вирішення навіть складних проблем				
2	Якщо мені щось заважає, то я все ж знаходжу шляхи досягнення своєї мети				
3	Мені достатньо легко досягати своїх цілей				
4	В несподіваних ситуаціях я завжди знаю, як поводитись				
5	Я вірю, що можу упоратися з непередбаченими труднощами				
6	Якщо я докладу достатньо зусиль, то зможу упоратися з більшістю проблем				
7	Я готовий(а) до будь-яких труднощів, оскільки покладаюся на власні здібності				
8	Якщо переді мною постає якась проблема, то я звичайно знаходжу кілька варіантів її вирішення				
9	Я можу щось вигадати навіть у безвихідній, на перший погляд, ситуації				
10	Я звичайно здатен(а) тримати ситуацію під контролем				

Обробка результатів

Шкала самоефективності складається з 10-ти тверджень, які респонденту пропонується співвіднести з ефективністю своєї діяльності. Позначення респондентом клітини “абсолютно невірно” дає 1 бал; “скоріш невірно” дає 2 бали; “скоріш вірно” – 3 бали; “абсолютно вірно” – 4 бали.

Отримання підсумкового результату здійснюється шляхом складання балів за всіма 10-ма твердженнями.

Інтерпретація результатів

Отримані результати інтерпретуються таким чином:

36-40 балів – висока самоефективність;

30-35 балів – вища за середню;

25-29 балів – середня;

20-24 бали – нижча за середню;

19 і менше балів – низька.

Методика “Шкала самооффективности Р. Шварцера и М. Ерусалема”

Методика применяется для изучения самооффективности – уверенности (убеждений) человека относительно его потенциальной способности организовать и осуществить собственную деятельность, необходимую для достижения определенной цели. Также самооффективность понимается и как продуктивный процесс интеграции когнитивных, социальных и поведенческих компонентов для осуществления оптимальной стратегии в различных ситуациях.

Инструкция: “Прочтите, пожалуйста, каждое утверждение и укажите в регистрационном бланке один наиболее подходящий ответ относительно эффективности Вашей военно-профессиональной деятельности при выполнении задач миротворческой миссии (обозначив знаком “+” соответствующую клетку)”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст _____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

№ п/п	Утверждения	Абсолютно неверно	Скорее неверно	Скорее верно	Абсолютно верно
1	Если я хорошо постараюсь, то всегда найду решение даже сложных проблем				
2	Если мне что-то мешает, то я все же нахожу пути достижения своей цели				
3	Мне достаточно легко достигать своих целей				
4	В неожиданных ситуациях я всегда знаю, как себя вести				
5	Я верю, что могу справиться с непредвиденными трудностями				
6	Если я приложу достаточно усилий, то смогу справиться с большинством проблем				
7	Я готов(а) к любым трудностям, поскольку полагаюсь на собственные способности				
8	Если передо мной возникает некая проблема, то я обычно нахожу несколько вариантов ее решения				
9	Я могу что-нибудь придумать даже в безвыходной, на первый взгляд, ситуации				
10	Я обычно способен(а) держать ситуацию под контролем				

Обработка результатов

Шкала самооффективности состоит из 10-ти утверждений, которые респонденту предлагается соотнести с эффективностью своей деятельности. Обозначение респондентом клетки “абсолютно неверно” дает 1 балл; “скорее неверно” дает 2 балла; “скорее верно” – 3 балла; “абсолютно верно” – 4 балла.

Получение итогового результата осуществляется путем суммирования баллов по всем 10-ти утверждениям.

Интерпретация результатов

Полученные результаты интерпретируются следующим образом:

36-40 баллов – высокая самооффективность;

30-35 баллов – выше средней;

25-29 баллов – средняя;

20-24 балла – ниже средней;

19 и меньше баллов – низкая.

II. МЕТОДИКИ ДІАГНОСТИКИ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ

Методика 2.15. “Діагностика мотивації до успіху” (Т. Елерс)

Методика призначена для діагностики мотиваційної спрямованості особистості на досягнення успіху.

Стимульний матеріал являє собою 41 твердження, на які респонденту необхідно дати один із 2 варіантів відповідей “так” чи “ні”. Тест відноситься до моношкальних методик. Ступінь вираженості мотивації до успіху оцінюється кількістю балів, що збігаються з “ключем”.

Інструкція: “Вам буде запропоновано 41 твердження, які вимагають однозначних відповідей (“так” або “ні”). У реєстраційному банку, у клітинці, відповідній номеру твердження, поставте знак “+” (так), якщо згодні, або “-” (ні), якщо не згодні. Відповідайте швидко, довго не замислюйтесь”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
Спеціальність _____ Військове звання _____

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41				

Стимульний матеріал

1. Коли є вибір між двома варіантами, його краще зробити швидше, ніж відкласти на певний час.
2. Я легко роздратовуюсь, коли помічаю, що не можу на всі 100% виконати завдання.
3. Коли я працюю, це виглядає так, ніби я все “ставлю на карту”.
4. Коли виникає проблемна ситуація, я найчастіше приймаю рішення одним із останніх.
5. Коли в мене два дні підряд немає справи, я втрачаю спокій.
6. У деякі дні мої успіхи нижче за середні.
7. По відношенню до себе я більш строгий, ніж по відношенню до інших.
8. Я більш доброзичливий, ніж інші.
9. Коли я відмовляюся від важкого завдання, я потім суворо засуджую себе, бо знаю, що в ньому я домогся б успіху.
10. У процесі роботи я потребую невеликих пауз для відпочинку.
11. Старанність – це не основна моя риса.
12. Мої досягнення в праці не завжди однакові.
13. Мене більше приваблює інша робота, ніж та, якою я зайнятий.
14. Осуд стимулює мене сильніше, ніж похвала.
15. Я знаю, що мої колеги вважають мене діловою людиною.
16. Перешкоди роблять мої рішення більш твердими.
17. У мене легко викликати честолюбство.
18. Коли я працюю без натхнення, це зазвичай помітно.
19. При виконанні роботи я не розраховую на допомогу інших.
20. Іноді я відкладаю те, що повинен був зробити зараз.
21. Потрібно покладатися тільки на самого себе.
22. У житті мало речей більш важливих, ніж гроші.
23. Завжди, коли мені належить виконати важливе завдання, я ні про що інше не думаю.
24. Я менш честолюбний, ніж багато інших.
25. У кінці відпустки я зазвичай радію, що скоро вийду на роботу.
26. Коли я налаштований на роботу, я роблю її краще й кваліфікованіше за інших.
27. Мені простіше й легше спілкуватися з людьми, які можуть завзято працювати.
28. Коли в мене немає справ, я відчуваю, що мені не по собі.
29. Мені доводиться виконувати відповідальну роботу частіше, ніж іншим.

30. Коли мені доводиться приймати рішення, я намагаюся робити це якомога краще.

31. Мої друзі іноді вважають мене ледачим.

32. Мої успіхи в якійсь мірі залежать від моїх колег.

33. Безглуздо протидіяти волі керівника.

34. Іноді не знаєш, яку роботу доведеться виконувати.

35. Коли щось не ладиться, я нетерплячий.

36. Я зазвичай звертаю мало уваги на свої досягнення.

37. Коли я працюю разом з іншими, моя робота дає більші результати, ніж роботи інших.

38. Багато чого, за що я берусь, я не доводжу до кінця.

39. Я заздрю людям, які не завантажені роботою.

40. Я не заздрю тим, хто прагне влади та становища.

41. Коли я впевнений, що стою на правильному шляху, для доказу своєї правоти я вдаюся аж до крайніх заходів.

“Ключ”

По 1 балу нараховується за відповіді “так” на такі питання:	2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 37, 41
По 1 балу нараховується за відповіді “ні” на такі питання:	6, 19, 18, 20, 24, 31, 36, 38, 39
Не враховуються відповіді на питання:	1, 11, 12, 19, 28, 33, 34, 35, 40

Далі підраховується сума набраних балів.

Інтерпретація результатів

Від 1 до 10 балів – низька мотивація до успіху;

від 11 до 16 балів – середній рівень мотивації;

від 17 до 20 балів – помірно високий рівень мотивації;

більше 21 бала – занадто високий рівень мотивації до успіху.

Результати досліджень показали, що люди, помірно й сильно орієнтовані на успіх, віддають перевагу середньому рівню ризику. Ті ж, хто боїться невдач, віддають перевагу малому або, навпаки, занадто великому рівню ризику. Чим вища мотивація людини до успіху – досягненню мети, тим нижча готовність до ризику. При цьому мотивація до успіху впливає і на надію на успіх: при сильній мотивації до успіху надії на успіх зазвичай скромніші, ніж при слабкій мотивації до успіху. До того ж людям, які мотивовані на успіх і мають великі надії на нього, властиво уникати високого ризику.

З тими, хто сильно мотивований на успіх і має високу готовність до ризику, рідше відбуваються нещасні випадки, ніж із тими, хто має високу готовність до ризику, але високу мотивацію до уникнення невдач (захист). І навпаки, коли у людини є висока мотивація до уникнення невдач (захист), то це перешкоджає мотиву до успіху – досягненню мети.

Методика “Диагностика мотивации к успеху” (Т. Элерс)

Методика предназначена для диагностики мотивационной направленности личности на достижение успеха.

Стимульный материал представляет собой 41 утверждение, на которые респонденту необходимо дать один из 2 вариантов ответов “да” или “нет”. Тест относится к моношкальным методикам. Степень выраженности мотивации к успеху оценивается количеством баллов, совпадающих с “ключом”.

Инструкция: “Вам будет предложено 41 утверждение, которые требуют однозначных ответов (“да” или “нет”). В регистрационном банке, в клеточке, соответствующей номеру утверждения, поставьте знак “+” (да), если согласны, или “-” (нет), если не согласны. Отвечайте быстро, долго не задумывайтесь”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____
 Дата обследования _____ Возраст ____ Специальность _____
 Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41				

Стимульный материал

1. Когда имеется выбор между двумя вариантами, его лучше сделать быстрее, чем отложить на определенное время.
2. Я легко раздражаюсь, когда замечаю, что не могу на все 100 % выполнить задание.
3. Когда я работаю, это выглядит так, будто я все “ставлю на карту”.
4. Когда возникает проблемная ситуация, я чаще всего принимаю решение одним из последних.
5. Когда у меня два дня подряд нет дела, я теряю покой.
6. В некоторые дни мои успехи ниже средних.
7. По отношению к себе я более строг, чем по отношению к другим.
8. Я более доброжелателен, чем другие.
9. Когда я отказываюсь от трудного задания, я потом сурово осуждаю себя, так как знаю, что в нем я добился бы успеха.
10. В процессе работы я нуждаюсь в небольших паузах для отдыха.
11. Усердие - это не основная моя черта.
12. Мои достижения в труде не всегда одинаковы.
13. Меня больше привлекает другая работа, чем та, которой я занят.
14. Порицание стимулирует меня сильнее, чем похвала.
15. Я знаю, что мои коллеги считают меня деловым человеком.
16. Препятствия делают мои решения более твердыми.
17. У меня легко вызвать честолюбие.
18. Когда я работаю без вдохновения, это обычно заметно.
19. При выполнении работы я не рассчитываю на помощь других.
20. Иногда я откладываю то, что должен был сделать сейчас.
21. Нужно полагаться только на самого себя.
22. В жизни мало вещей, более важных, чем деньги.
23. Всегда, когда мне предстоит выполнить важное задание, я ни о чем другом не думаю.
24. Я менее честолюбив, чем многие другие.

25. В конце отпуска я обычно радуюсь, что скоро выйду на работу.

26. Когда я расположен к работе, я делаю ее лучше и квалифицированнее, чем другие.

27. Мне проще и легче общаться с людьми, которые могут упорно работать.

28. Когда у меня нет дел, я чувствую, что мне не по себе.

29. Мне приходится выполнять ответственную работу чаще, чем другим.

30. Когда мне приходится принимать решение, я стараюсь делать это как можно лучше.

31. Мои друзья иногда считают меня ленивым.

32. Мои успехи в какой-то мере зависят от моих коллег

33. Бессмысленно противодействовать воле руководителя.

34. Иногда не знаешь, какую работу придется выполнять.

35. Когда что-то не ладится, я нетерпелив.

36. Я обычно обращаю мало внимания на свои достижения.

37. Когда я работаю вместе с другими, моя работа дает большие результаты, чем работы других.

38. Много, за что я берусь, я не довожу до конца.

39. Я завидую людям, которые не загружены работой.

40. Я не завидую тем, кто стремится к власти и положению.

41. Когда я уверен, что стою на правильном пути, для доказательства своей правоты я иду вплоть до крайних мер.

“Ключ”

По 1 баллу начисляется за ответы “да” на следующие вопросы:	2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 37, 41
По 1 баллу начисляется за ответы “нет” на следующие вопросы:	6, 19, 18, 20, 24, 31, 36, 38, 39
Не учитываются ответы на вопросы:	1, 11, 12, 19, 28, 33, 34, 35, 40

Далее подсчитывается сумма набранных баллов.

Інтерпретація результатів

От 1 до 10 баллов – низкая мотивация к успеху;
от 11 до 16 баллов – средний уровень мотивации;
от 17 до 20 баллов – умеренно высокий уровень мотивации;
свыше 21 балла – слишком высокий уровень мотивации к успеху.

Результаты исследований показали, что люди, умеренно и сильно ориентированные на успех, предпочитают средний уровень риска. Те же, кто боится неудач, предпочитают малый или, наоборот, слишком большой уровень риска. Чем выше мотивация человека к успеху – достижению цели, тем ниже готовность к риску. При этом мотивация к успеху влияет и на надежду на успех: при сильной мотивации к успеху надежды на успех обычно скромнее, чем при слабой мотивации к успеху. К тому же людям, мотивированным на успех и имеющим большие надежды на него, свойственно избегать высокого риска.

С теми, кто сильно мотивирован на успех и имеет высокую готовность к риску, реже происходят несчастные случаи, чем с теми, которые имеют высокую готовность к риску, но высокую мотивацию к избеганию неудач (защиту). И наоборот, когда у человека имеется высокая мотивация к избеганию неудач (защита), то это препятствует мотиву к успеху – достижению цели.

Методика 2.16. “Діагностика мотивації до уникнення невдач” (Т. Елерс)

Методика призначена для діагностики мотиваційної спрямованості особистості до уникнення невдач.

Інструкція: “В реєстраційному бланку Вам пропонується список слів із 30 рядків, по 3 слова в кожному рядку. В кожному рядку оберіть тільки одне з трьох слів, яке найбільш точно Вас характеризує, і підкресліть його”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____

Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____

Спеціальність _____ Військове звання _____

1	2	3
1. Сміливий	пильний	заповзятливий
2. Лагідний	сором'язливий	впертий
3. Обережний	рішучий	песимістичний
4. Непостійний	безцеремонний	уважний
5. Нерозумний	боягузливий	такий, що не думає
6. Спритний	жвавий	передбачливий
7. Холоднокровний	хиткий	завзятий
8. Стрімкий	легковажний	боязкий
9. Такий, що не задумується	манірний	непередбачливий
10. Оптимістичний	добросовісний	чуйний
11. Меланхолійний	такий, що сумнівається	нестійкий
12. Боягузливий	недбалий	схвильований
13. Необачний	тихий	боязкий
14. Уважний	нерозсудливий	сміливий
15. Розсудливий	швидкий	мужній
16. Заповзятливий	обережний	передбачливий
17. Схвильований	неуважний	сором'язливий
18. Легкодухий	необережний	безцеремонний
19. Лякливий	нерішучий	нервовий
20. Відповідальний	відданий	авантюрний
21. Передбачливий	жвавий	відчайдушний
22. Приборканий	байдужий	недбалий
23. Обережний	безтурботний	терплячий
24. Розумний	турботливий	хоробрий
25. Завбачливий	безстрашний	добросовісний
26. Поспішний	лякливий	безтурботний
27. Неуважний	необачний	песимістичний
28. Обачний	розсудливий	заповзятливий
29. Тихий	неорганізований	боязкий
30. Оптимістичний	пильний	безтурботний

“Ключ”

1/2; 2/1; 2/2; 3/1; 3/3; 4/3; 5/2; 6/3; 7/2; 7/3; 8/3; 9/1; 9/2; 10/2; 11/1;
11/2; 12/1; 12/3; 13/2; 13/3; 14/1; 15/1; 16/2; 16/3; 17/3; 18/1; 19/1; 19/2;
20/1; 20/2; 21/1; 22/1; 23/1; 23/3; 24/1; 24/2; 25/1; 26/2; 27/3; 28/1; 28/2;
29/1; 29/3; 30/2.

Обробка результатів

Респондент отримує по 1 балу за вибори, наведені в ключі (цифра перед рискою означає номер рядка, цифра після риски – номер стовпчика, в якому потрібне слово. Наприклад, 1/2 означає, що слово, за яке нараховується один бал, знаходиться в першому рядку, в другому стовпчику – “пильний”). За інший вибір бал не нараховується.

Інтерпретація результатів

Чим більша сума балів, тим вищий рівень мотивації до уникнення невдач, захисту.

Від 2 до 10 балів: низька мотивація до захисту;

від 11 до 16 балів – середній рівень мотивації;

від 17 до 20 балів – високий рівень мотивації;

більше 20 балів – надто високий рівень мотивації до уникнення невдач, захисту.

Методика “Диагностика мотивации к избеганию неудач” (Т. Элерс)

Методика предназначена для диагностики мотивационной направленности личности к избеганию неудач.

Інструкція: “В регистрационном бланке Вам предлагается список слов из 30 строк, по 3 слова в каждой строке. В каждой строке выберите только одно из трех слов, которое наиболее точно Вас характеризует, и подчеркните его”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст _____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

1	2	3
1. Смелый	бдительный	предприимчивый
2. Кроткий	робкий	упрямый
3. Осторожный	решительный	пессимистичный
4. Непостоянный	бесцеремонный	внимательный
5. Неумный	трусливый	недумающий
6. Ловкий	бойкий	предусмотрительный
7. Хладнокровный	колеблющийся	удалой
8. Стремительный	легкомысленный	боязливый
9. Незадумывающийся	жеманный	непредусмотрительный
10. Оптимистичный	добросовестный	чуткий
11. Меланхолический	сомневающийся	неустойчивый
12. Трусливый	небрежный	взволнованный
13. Опрометчивый	тихий	боязливый
14. Внимательный	неблагоразумный	смелый
15. Рассудительный	быстрый	мужественный
16. Предприимчивый	осторожный	предусмотрительный
17. Взволнованный	рассеянный	робкий
18. Малодушный	неосторожный	бесцеремонный
19. Пугливый	нерешительный	нервный
20. Исполнительный	преданный	авантюрный
21. Предусмотрительный	бойкий	отчаянный
22. Укрощенный	безразличный	небрежный
23. Осторожный	беззаботный	терпеливый
24. Разумный	заботливый	храбрый
25. Предвидящий	неустранимый	добросовестный
26. Поспешный	пугливый	беззаботный
27. Рассеянный	опрометчивый	пессимистичный
28. Осмотрительный	рассудительный	предприимчивый
29. Тихий	неорганизованный	боязливый
30. Оптимистичный	бдительный	беззаботный

“Ключ”

1/2; 2/1; 2/2; 3/1; 3/3; 4/3; 5/2; 6/3; 7/2; 7/3; 8/3; 9/1; 9/2; 10/2; 11/1;
11/2; 12/1; 12/3; 13/2; 13/3; 14/1; 15/1; 16/2; 16/3; 17/3; 18/1; 19/1; 19/2;
20/1; 20/2; 21/1; 22/1; 23/1; 23/3; 24/1; 24/2; 25/1; 26/2; 27/3; 28/1; 28/2;
29/1; 29/3; 30/2.

Обработка результатов

Респондент получает по 1 баллу за выборы, приведенные в ключе (цифра перед чертой означает номер строки, цифра после черты – номер столбца, в котором нужно слово. Например, 1/2 означает, что слово, за которое насчитывается 1 балл, находится в первой строке, во втором столбце – “бдительный”). Другие варианты ответов респондентов баллов не получают.

Интерпретация результатов

Чем больше сумма баллов, тем выше уровень мотивации к избеганию неудач, защите.

От 2 до 10 баллов: низкая мотивация к защите;

от 11 до 16 баллов: средний уровень мотивации;

от 17 до 20 баллов: высокий уровень мотивации;

свыше 20 баллов: слишком высокий уровень мотивации к избеганию неудач, защите.

Методика 2.17. Мотивація професійної діяльності (методика К. Замфір у модифікації А. Реана)

Методика використовується для діагностики мотивації професійної діяльності. В основу покладена концепція внутрішньої та зовнішньої мотивації.

Нагадаємо, що про внутрішній тип мотивації слід говорити, коли для особистості має значення діяльність сама по собі. Якщо ж в основі мотивації професійної діяльності лежить прагнення до задоволення інших потреб, зовнішніх по відношенню до змісту самої діяльності (мотиви соціального престижу, зарплати і т. д.), то в даному випадку прийнято говорити про зовнішню мотивацію. Зовнішні мотиви поділяються на зовнішні позитивні та зовнішні негативні. Зовнішні позитивні мотиви, безсумнівно, більш ефективні та більш бажані з усіх точок зору, ніж зовнішні негативні мотиви.

Інструкція: “Прочитайте нижчеприведені мотиви професійної діяльності в реєстраційному бланку та дайте оцінку їх значущості для Вас за п’ятибальною шкалою”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
 Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
 Спеціальність _____ Військове звання _____

Мотиви професійної діяльності	1	2	3	4	5
1. Грошовий заробіток					
2. Прагнення до просування по службі					
3. Прагнення уникнути критики з боку керівника або колег					
4. Прагнення уникнути можливих покарань або неприємностей					
5. Потреба в досягненні соціального престижу й поваги з боку інших					
6. Задоволення від самого процесу та результату роботи					
7. Можливість найбільш повної самореалізації саме в даній діяльності					

Обробка результатів

Підраховуються показники внутрішньої (ВМ), зовнішньої позитивної (ЗПМ) і зовнішньої негативної (ЗНМ) мотивації згідно з такими “ключами”:

$$ВМ = \frac{\text{оцінка п. 6} + \text{оцінка п. 7}}{2};$$

$$ЗПМ = \frac{\text{оцінка п. 1} + \text{оцінка п. 2} + \text{оцінка п. 5}}{3};$$

$$ЗНМ = \frac{\text{оцінка п. 3} + \text{оцінка п. 4}}{2}.$$

Показником вираженості кожного типу мотивації буде число, яке знаходиться в межах від 1 до 5 (в тому числі можливо й дробове).

Інтерпретація результатів

На підставі отриманих результатів визначається мотиваційний комплекс особистості. Мотиваційний комплекс являє собою тип співвідношення між собою трьох видів мотивації: ВМ, ЗПМ і ЗНМ.

До найкращих, оптимальних, мотиваційних комплексів слід відносити такі два типи сполучень:

$$ВМ > ЗПМ > ЗНМ \text{ і } ВМ = ЗПМ > ЗНМ.$$

Найгіршим мотиваційним комплексом є тип $ЗНМ > ЗПМ > ВМ$.

Між цими комплексами укладені проміжні (з точки зору їх ефективності) мотиваційні комплекси.

Під час інтерпретації слід враховувати не лише тип мотиваційного комплексу, але й те, наскільки сильно один тип мотивації перевершує інший за ступенем вираженості.

Наприклад, не можна два мотиваційних комплекси.

Мотиваційні комплекси (приклад)

Мотиви професійної діяльності (№ з/п)	ВМ	ЗПМ	ЗНМ
1	1	2	5
2	2	3	4

І перший, і другий мотиваційний комплекс відносяться до одного і того ж неоптимального типу ЗНМ > ЗПМ > ВМ.

Проте видно, що в першому випадку мотиваційний комплекс особистості значно більш негативний, ніж у другому. У другому випадку, в порівнянні з першим, має місце зниження показника негативної мотивації та підвищення показників зовнішньої позитивної і внутрішньої мотивації.

За даними (Реан А.А., 1990, 1999), задоволеність професією має значиму співвіднесеність з оптимальністю мотиваційного комплексу особистості (позитивний значущий зв'язок, $r = +0,409$). Іншими словами, задоволеність особистості обраною професією тим вище, чим оптимальніше в неї мотиваційний комплекс: висока вага внутрішньої і зовнішньої позитивної мотивації та низька – зовнішньої негативної.

Крім того, встановлена й негативна співвіднесена залежність між оптимальністю мотиваційного комплексу та рівнем емоційної нестабільності особистості (зв'язок значущий, $r = -0,585$).

Чим оптимальніше мотиваційний комплекс, чим більше особистість мотивована самим змістом діяльності, прагненням досягти в ній певних позитивних результатів, тим нижче її емоційна нестабільність. І навпаки, чим більше діяльність особистості обумовлена мотивами уникнення, осудження, бажанням “не потрапити в халепу” (які починають брати верх над мотивами, пов'язаними з цінністю самої діяльності, а також над зовнішньою позитивною мотивацією), тим вище рівень емоційної нестабільності.

Мотивация профессиональной деятельности (методика К. Замфир в модификации А. Реана)

Методика используется для диагностики мотивации профессиональной деятельности. В основу положена концепция внутренней и внешней мотивации.

Напомним, что о внутреннем типе мотивации следует говорить, когда для личности имеет значение деятельность сама по себе. Если же в основе мотивации профессиональной деятельности лежит стремление к удовлетворению иных потребностей, внешних по отношению к содержанию самой деятельности (мотивы социального престижа, зарплаты и т. д.), то в данном случае принято говорить о внешней мотивации. Внешние мотивы делятся на внешние положительные и внешние отрицательные. Внешние положительные мотивы, несомненно, более эффективны и более желательны со всех точек зрения, чем внешние отрицательные мотивы.

Инструкция: “Прочитайте нижеперечисленные мотивы профессиональной деятельности в регистрационном бланке и дайте оценку их значимости для Вас по пятибалльной шкале”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____
Дата обследования _____ Возраст ____ Специальность _____
Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

Мотивы профессиональной деятельности	1	2	3	4	5
1. Денежный заработок					
2. Стремление к продвижению по службе					
3. Стремление избежать критики со стороны руководителя или коллег					
4. Стремление избежать возможных наказаний или неприятностей					
5. Потребность в достижении социального престижа и уважения со стороны других					
6. Удовлетворение от самого процесса и результата работы					
7. Возможность наиболее полной самореализации именно в данной деятельности					

Обработка результатов

Подсчитываются показатели внутренней (ВМ), внешней положительной (ВПМ) и внешней отрицательной (ВОМ) мотивации в соответствии со следующими “ключами”:

$$ВМ = \frac{\text{оценка п. 6} + \text{оценка п. 7}}{2};$$

$$ВПМ = \frac{\text{оценка п. 1} + \text{оценка п. 2} + \text{оценка п. 5}}{3};$$

$$ВОМ = \frac{\text{оценка п. 3} + \text{оценка п. 4}}{2}.$$

Показателем выраженности каждого типа мотивации будет число, заключенное в пределах от 1 до 5 (в том числе возможно и дробное).

Интерпретация результатов

На основании полученных результатов определяется мотивационный комплекс личности. Мотивационный комплекс представляет собой тип соотношения между собой трех видов мотивации: ВМ, ВПМ и ВОМ.

К наилучшим, оптимальным, мотивационным комплексам следует относить следующие два типа сочетаний:

ВМ > ВПМ > ВОМ и ВМ = ВПМ > ВОМ.

Наихудшим мотивационным комплексом является тип ВОМ > ВПМ > ВМ.

Между этими комплексами заключены промежуточные (с точки зрения их эффективности) мотивационные комплексы.

При интерпретации следует учитывать не только тип мотивационного комплекса, но и то, насколько сильно один тип мотивации превосходит другой по степени выраженности.

Например, нельзя два мотивационных комплекса считать абсолютно одинаковыми.

Мотивационные комплексы (пример)

Мотивы профессиональной деятельности (№ п/п)	ВМ	ВПМ	ВОМ
1	1	2	5
2	2	3	4

И первый, и второй мотивационный комплекс относятся к одному и тому же неоптимальному типу $ВОМ > ВПМ > ВМ$.

Однако видно, что в первом случае мотивационный комплекс личности значительно негативнее, чем во втором. Во втором случае, по сравнению с первым, имеет место снижение показателя отрицательной мотивации и повышение показателей внешней положительной и внутренней мотивации.

По данным (Реан А.А., 1990, 1999), удовлетворенность профессией имеет значимую соотнесенность с оптимальностью мотивационного комплекса личности (положительная значимая связь, $r = +0,409$). Иначе говоря, удовлетворенность личности избранной профессией тем выше, чем оптимальнее у нее мотивационный комплекс: высокий вес внутренней и внешней положительной мотивации и низкий – внешней отрицательной.

Кроме того, установлена и отрицательная соотносительная зависимость между оптимальностью мотивационного комплекса и уровнем эмоциональной нестабильности личности (связь значимая, $r = -0,585$).

Чем оптимальнее мотивационный комплекс, чем больше личность мотивирована самим содержанием деятельности, стремлением достичь в ней определенных позитивных результатов, тем ниже ее эмоциональная нестабильность. И наоборот, чем более деятельность личности обусловлена мотивами избегания, порицания, желанием “не попасть впросак” (которые начинают превалировать над мотивами, связанными с ценностью самой деятельности, а также над внешней положительной мотивацией), тем выше уровень эмоциональной нестабильности.

III. МЕТОДИКИ ДІАГНОСТИКИ МІЖСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН ТА КОМПЕТЕНТНОСТІ У СПІЛКУВАННІ

Методика 3.18. “Властивості характеру – опитувальник самооцінки Т. Лірі”

Методика призначена для дослідження уявлень суб'єкта про себе і ідеальне “Я”, а також для вивчення взаємин у малих групах. За допомогою даної методики визначається переважний тип ставлення до людей в самооцінці та взаємооцінці.

При дослідженні міжособистісних відносин, соціальних атитюдів найбільш часто виділяються два чинники: домінування-підкорення та дружелюбність-агресивність. Саме ці чинники визначають загальне враження про людину в процесах міжособистісного сприйняття. Вони названі М. Аргайлом у числі головних компонентів при аналізі стилю міжособистісної поведінки і за змістом можуть бути співвіднесені з двома із трьох головних осей семантичного диференціала Ч. Осгуда – оцінкою та силою. В багаторічному дослідженні, що проводилося американськими психологами під керівництвом Б. Бейлза, поведінка члена групи оцінюється за двома змінними. Їх аналіз здійснюється в тривимірному просторі, що утворений трьома осями: домінуванням-покрою, дружелюбністю-агресивністю, емоційністю-аналітичністю.

Для представлення основних соціальних орієнтацій Т. Лірі розробив умовну схему у вигляді кола, розділеного на сектори. В цьому колі по горизонтальній і вертикальній осях позначено чотири орієнтації: домінування-покура, дружелюбність-ворожість. У свою чергу ці сектори розділені на вісім – відповідно більш приватним відносинам. Для ще більш тонкого описання круг ділять на 16 секторів, але частіше використовуються октанти, певним чином орієнтовані відносно двох головних осей.

Схема Т. Лірі базується на припущенні, що чим ближче виявляються результати респондента до центру кола, тим сильніше взаємозв'язок цих двох змінних. Сума балів кожної орієнтації переводиться в індекс, де домінують вертикальна (домінування-покора) та горизонтальна (дружелюбність-ворожість) осі. Відстань отриманих показників від центру кола вказує на адаптивність або екстремальність інтерперсональної поведінки.

Опитувальник містить 128 оціночних суджень, із яких у кожному з 8 типів відносин утворюються 16 пунктів, упорядкованих по висхідній інтенсивності. Методика побудована так, що судження, спрямовані на з'ясування будь-якого типу відносин, розташовані не підряд, а особливим чином: вони групуються по 4 і повторюються через рівну кількість визначень. При обробці результатів підраховується кількість відносин кожного типу.

Т. Лірі пропонував використовувати методику для оцінки спостережуваної поведінки людей, тобто поведінки в оцінці оточуючих (“з боку”), для самооцінки, оцінки близьких людей, для опису ідеального “Я”. Відповідно до цих рівнів діагностики змінюється інструкція для відповіді.

Різні напрямки діагностики дозволяють визначити тип особистості, а також зіставляти дані за окремими аспектами. Наприклад, “соціальне “Я”, “реальне “Я”, “мої партнери” і т. д.

Методика може бути представлена респонденту або списком (за алфавітом чи у випадковому порядку), або на окремих картках. Йому пропонується вказати ті твердження, які відповідають його уявленням про себе, відносяться до іншої людини або його ідеалу.

Інструкція: “Уважно прочитайте визначення. Номери тих визначень, які відповідають Вашому уявленню про себе, обведіть у кружечок. Якщо повної впевненості немає – не обводьте”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
 Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
 Спеціальність _____ Військове звання _____

Номери визначень			
1	33	65	97
2	34	66	98
3	35	67	99
4	36	68	100
5	37	69	101
6	38	70	102
7	39	71	103
8	40	72	104
9	41	73	105
10	42	74	106
11	43	75	107
12	44	76	108
13	45	77	109
14	46	78	110
15	47	79	111
16	48	80	112
17	49	81	113
18	50	82	114
19	51	83	115
20	52	84	116
21	53	85	117
22	54	86	118
23	55	87	119
24	56	88	120
25	57	89	121
26	58	90	122
27	59	91	123
28	60	92	124
30	62	94	126
31	63	95	127
32	64	96	128

Текст опитувальника

- I. 1. Вміє подобатися.
 2. Справляє враження на оточуючих.
 3. Вміє розпоряджатися, наказувати.
 4. Уміє наполягти на своєму.
- II. 5. Володіє почуттям гідності.
 6. Незалежний.
 7. Здатний сам подбати про себе.
 8. Може проявити байдужість.
- III. 9. Здатний бути суворим.
 10. Строгий, але справедливий.
 11. Може бути щирим.
 12. Критичний до інших.
- IV. 13. Любить поплакатися.
 14. Часто печальний.
 15. Здатний виявляти недовіру.
 16. Часто розчаровується.
- V. 17. Здатний бути критичним до себе.
 18. Здатен визнати свою неправоту.
 19. Охоче підпорядковується.
 20. Лагідний.
- VI. 21. Вдячний.
 22. Такий, що захоплюється і схильний до наслідування.
 23. Шанобливий.
 24. Той, хто шукає схвалення.
- VII. 25. Здатний до співпраці, взаємодопомоги.
 26. Прагне ужитися з іншими.
 27. Доброзичливий.
 28. Уважний і ласкавий.
- VIII. 29. Делікатний.
 30. Той, хто схвалює.
 31. Чуйний до закликів про допомогу.
 32. Безкорисливий.
- I. 33. Здатний викликати захоплення.
 34. Користується в інших повагою.
 35. Володіє талантом керівника.
 36. Любить відповідальність.

- II. 37. Впевнений в собі.
 - 38. Самовпевнений і напористий.
 - 39. Діловий, практичний.
 - 40. Суперничає.
- III. 41. Стійкий і “крутий”, де треба.
 - 42. Невблаганний, але неупереджений.
 - 43. Дратівливий.
 - 44. Відкритий і прямолінійний.
- IV. 45. Не терпить, щоб їм командували.
 - 46. Скептичний.
 - 47. На нього важко справити враження.
 - 48. Образливий, скрупульозний.
- V. 49. Легко ніяковіє.
 - 50. Не впевнений у собі.
 - 51. Поступливий.
 - 52. Скромний.
- VI. 53. Часто вдається до допомоги інших.
 - 54. Дуже шанує авторитети.
 - 55. Охоче приймає поради.
 - 56. Довірливий і прагне радувати інших.
- VII. 57. Завжди люб’язний у спілкуванні.
 - 58. Дорожить думкою навколишніх.
 - 59. Товариський і уживчивий.
 - 60. Добросердий.
- VIII. 61. Добрий, вселяє впевненість.
 - 62. Ніжний і м’якосердий.
 - 63. Любить піклуватися про інших.
 - 64. Щедрий.
- I. 65. Любить давати поради.
 - 66. Справляє враження значущості.
 - 67. Начальницько наказовий.
 - 68. Владний.
- II. 69. Хвалькуватий.
 - 70. Гордовитий і самовдоволений.
 - 71. Думає тільки про себе.
 - 72. Хитрий і розважливий.
- III. 73. Нетерпимий до помилок інших.
 - 74. Своєкорисливий.
 - 75. Відвертий.
 - 76. Часто недружелюбний.

- IV. 77. Озлоблений.
 - 78. Скаржник.
 - 79. Ревний.
 - 80. Довго пам'ятає образи.
- V. 81. Самобичуючий.
 - 82. Соромливий.
 - 83. Безініціативний.
 - 84. Лагідний.
- VI. 85. Залежний, несамотійний.
 - 86. Любить підкорятися.
 - 87. Надає можливість іншим приймати рішення
 - 88. Легко потрапляє в халепу.
- VII. 89. Легко піддається впливу інших.
 - 90. Готовий довіритися будь-кому.
 - 91. Прихильний до всіх без вибору.
 - 92. Всім симпатизує.
- VIII. 93. Пробачає все.
 - 94. Переповнений надмірним співчуттям.
 - 95. Великодушний і терпимий до недоліків.
 - 96. Прагне допомогти кожному.
- I. 97. Прагне до успіху.
 - 98. Чекає захоплення від кожного.
 - 99. Розпоряджається іншими.
 - 100. Деспотичний.
- II. 101. Сноб (судить про людей за рангом і достатком, а не за особистими якостями).
 - 102. Марнославний.
 - 103. Егоїстичний.
 - 104. Холодний, черствий.
- III. 105. Уїдлиий, насмішуватий.
 - 106. Злий, жорстокий.
 - 107. Часто гнівливий.
 - 108. Бездушний, байдужий.
- IV. 109. Злопам'ятний.
 - 110. Проникнутий духом протиріччя.
 - 111. Упертий.
 - 112. Недовірливий і підозрілий.
- V. 113. Боязкий.
 - 114. Сором'язливий.
 - 115. Занадто підкоряється.
 - 116. М'якотілий.

- VI. 117. Майже нікому не заперечує.
 118. Нав'язливий.
 119. Любить, щоб його опікали.
 120. Надмірно довірливий.
- VII. 121. Прагне здобути прихильність кожного.
 122. З усіма погоджується.
 123. Завжди з усіма дружелюбний.
 124. Всіх любить.
- VIII. 125. Надто поблажливий до оточуючих.
 126. Намагається втішити кожного.
 127. Дбає про інших на шкоду собі.
 128. Псує людей надмірною добротою.

Обробка результатів

Бланк відповідей представлений таким чином, що визначення за кожним фактором виявляються згрупованими в мікро-матрицю (для прикладу наведені 1-й і 8-й фактори), що полегшує підрахунок суми балів без використання трафаретів. Кожному обведеному в кружечок номеру визначення присвоюється 1 бал.

Приклад:

I фактор			
1	2	3	4
33	34	35	36
65	66	67	68
96	97	98	99
VIII фактор			
29	30	31	32
61	62	63	64
93	94	95	96
125	126	127	128

Максимальна оцінка рівня – 16 балів, але вона розділена на чотири ступеня вираженості відносин:

0-4 бала – низький	адаптивна поведінка
5-8 балів – помірний	
9-12 балів – високий	екстремальна поведінка до патології
13-16 балів – екстремальний	

Отримані бали переносяться на дискограму, при цьому відстань від центру кола відповідає числу балів за даною октантою (від 0 до 16). Кінці векторів з'єднуються й утворюють особистісний профіль.

За спеціальними формулами визначаються показники за основними чинниками: *домінування* та *дружелюбність*.

$$\text{Домінування} = (I - V) + 0,7 \times (VIII + II - IV - VI).$$

$$\text{Дружелюбність} = (VII - III) + 0,7 \times (VIII - II - IV + VI).$$

Якісний аналіз отриманих даних проводиться шляхом порівняння дискограм, які демонструють відмінність між уявленнями різних людей. С.В. Максимовим наведені індекси точності рефлексії, диференційованості сприйняття, ступеня благополучності положення особистості в групі, ступеня усвідомлення особистістю думки групи, значущості групи для особистості.

Інтерпретація результатів

Типи ставлення до оточуючих.

I. Авторитарний

13-16 – диктаторський, владний, деспотичний характер, тип сильної особистості, яка лідирує у всіх видах групової діяльності. Всіх наставляє, повчає, у всьому прагне покладатися на свою думку, не вміє приймати поради інших. Оточуючі відмічають цю владність, але визнають її.

9-12 – домінантний, енергійний, компетентний, авторитетний лідер, успішний у справах, любить давати поради, вимагає до себе поваги.

0-8 – впевнена в собі людина, завзята та наполеглива, але не обов'язково лідер.

II. Егоїстичний

13-16 – прагне бути “над усіма”, але одночасно осторонь від усіх, самозакоханий, розважливий, незалежний, себелюбний. Труднощі перекладає на оточуючих, сам ставиться до них трохи відчужено, хвалькуватий, самовдоволений, зарозумілий.

0-12 – егоїстичні риси, орієнтація на себе, схильність до суперництва.

III. Агресивний

13-16 – жорсткий і ворожий по відношенню до оточуючих, різкий, агресивність може доходити до асоціальної поведінки.

9-12 – вимогливий, прямолінійний, відвертий, строгий і різкий в оцінці інших, непримиренний, схильний у всьому звинувачувати оточуючих, насмішуватий, іронічний, дратівливий.

0-8 – упертий, завзятий, наполегливий і енергійний.

IV. Підозрілий

13-16 – відчужений по відношенню до ворожого й злобного світу, підозрілий, образливий, схильний до сумніву в усьому, злопам'ятний, постійно на всіх скаржиться, всім незадоволений (шизоїдний тип характеру).

9-12 – критичний, нетовариський, зазнає труднощів у інтерперсональних контактах через невпевненість у собі, підозрілість і страх поганого ставлення, замкнутий, скептичний, розчарований у людях, скритний, свій негативізм проявляє у вербальній агресії.

0-8 – критичний по відношенню до всіх соціальних явищ і оточуючих людей.

V. Покірливий

13-16 – покірний, схильний до самоприниження, слабовольний, схильний поступатися всім і в усьому, завжди ставить себе на останнє місце й засуджує себе, приписує собі провину, пасивний, прагне знайти опору в будь-кому більш сильному.

9-12 – сором'язливий, лагідний, легко бентежиться, схильний підкорятися більш сильному без урахування ситуації.

0-8 – скромний, боязкий, поступливий, емоційно стриманий, здатний підкорятися, не має власної думки, слухняно й чесно виконує свої обов'язки.

VI. Залежний

13-16 – невпевнений у собі, має нав'язливі страхи, побоювання, тривожиться з будь-якого приводу, тому залежить від інших, від чужої думки.

9-12 – слухняний, боязкий, безпомічний, не вміє проявити опір, щиро вважає, що інші завжди праві.

0-8 – конформний, м'який, очікує допомоги та порад, довірливий, схильний захоплюватись оточуючими, ввічливий.

VII. Доброзичливий

9-16 – доброзичливий і люб'язний з усіма, орієнтований на прийняття та соціальне схвалення, прагне задовольнити вимоги всіх, “бути хорошим” для всіх без урахування ситуації, прагне до цілей мікрогруп, має розвинуті механізми витіснення й придушення, емоційно лабільний (істероїдний тип характеру).

0-8 – схильний до співпраці, кооперації, гнучкий і компромісний під час вирішення проблем і в конфліктних ситуаціях, прагне бути в згоді з думкою оточуючих, свідомо конформний, дотримується умовностей, правил і принципів “гарного тону” у відносинах з людьми, ініціативний ентузіаст у досягненні цілей групи, прагне допомагати, відчувати себе в центрі уваги, заслужити визнання й любов, товариський, проявляє теплоту та дружелюбність у відносинах.

VIII. Альтруїстичний

9-16 – гіпервідповідальний, завжди приносить у жертву свої інтереси, прагне допомогти та співчувати всім, нав'язливий у своїй допомозі та занадто активний по відношенню до оточуючих, бере на себе відповідальність за інших (може бути тільки зовнішня “маска”, яка приховує особистість протилежного типу).

0-8 – відповідальний по відношенню до людей, делікатний, м'який, добрий, емоційне ставлення до людей проявляє в співчутті, симпатії, турботі, ласкавий, вміє підбадьорити та заспокоїти оточуючих, безкорисливий і чуйний.

Методика “Свойства характера – опросник самооценки Т. Лири”

Методика предназначена для исследования представлений субъекта о себе и идеальном “Я”, а также для изучения взаимоотношений в малых группах. С помощью данной методики выявляется преобладающий тип отношений к людям в самооценке и взаимооценке.

При исследовании межличностных отношений, социальных аттитюдов наиболее часто выделяются два фактора: доминирование-подчинение и дружелюбие-агрессивность. Именно эти факторы определяют общее впечатление о человеке в процессах межличностного восприятия. Они названы М. Аргайлом в числе главных компонентов при анализе стиля межличностного поведения и по содержанию могут быть соотнесены с двумя из трех главных осей семантического дифференциала Ч. Осгуда – оценкой и силой. В многолетнем исследовании, проводимом американскими психологами под руководством Б. Бейлза, поведение члена группы оценивается по двум переменным. Их анализ осуществляется в трехмерном пространстве, образованном тремя осями: доминированием-подчинением, дружелюбием-агрессивностью, эмоциональностью-аналитичностью.

Для представления основных социальных ориентаций Т. Лири разработал условную схему в виде круга, разделенного на секторы. В этом круге по горизонтальной и вертикальной осям обозначены четыре ориентации: доминирование-подчинение, дружелюбие-враждебность. В свою очередь эти секторы разделены на восемь – соответственно более частным отношениям. Для еще более тонкого описания круг делят на 16 секторов, но чаще используются октанты, определенным образом ориентированные относительно двух главных осей.

Схема Т. Лири основана на предположении, что чем ближе оказываются результаты респондента к центру окружности, тем сильнее взаимосвязь этих двух переменных. Сумма баллов каждой ориентации переводится в индекс, где доминируют вертикальная (доминирование-подчинение) и горизонтальная (дружелюбие-враждебность) оси. Расстояние полученных показателей от центра

окружности указывает на адаптивность или экстремальность интерперсонального поведения.

Опросник содержит 128 оценочных суждений, из которых в каждом из 8 типов отношений образуются 16 пунктов, упорядоченных по восходящей интенсивности. Методика построена так, что суждения, направленные на выяснение какого-либо типа отношений, расположены не подряд, а особым образом: они группируются по 4 и повторяются через равное количество определений. При обработке результатов подсчитывается количество отношений каждого типа.

Т. Лири предлагал использовать методику для оценки наблюдаемого поведения людей, т.е. поведения в оценке окружающих (“со стороны”), для самооценки, оценки близких людей, для описания идеального “Я”. В соответствии с этими уровнями диагностики меняется инструкция для ответа.

Разные направления диагностики позволяют определить тип личности, а также сопоставлять данные по отдельным аспектам. Например, “социальное “Я”, “реальное “Я”, “мои партнеры” и т. д.

Методика может быть представлена респонденту либо списком (по алфавиту или в случайном порядке), либо на отдельных карточках. Ему предлагается указать те утверждения, которые соответствуют его представлению о себе, относятся к другому человеку или его идеалу.

Инструкция: “Внимательно прочитайте определения. Номера тех определений, которые соответствуют Вашему представлению о себе, обведите в кружочек. Если полной уверенности нет – не обводите”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст ____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

Номера определений			
1	33	65	97
2	34	66	98
3	35	67	99
4	36	68	100
5	37	69	101
6	38	70	102
7	39	71	103
8	40	72	104
9	41	73	105
10	42	74	106
11	43	75	107
12	44	76	108
13	45	77	109
14	46	78	110
15	47	79	111
16	48	80	112
17	49	81	113
18	50	82	114
19	51	83	115
20	52	84	116
21	53	85	117
22	54	86	118
23	55	87	119
24	56	88	120
25	57	89	121
26	58	90	122
27	59	91	123
28	60	92	124
29	61	93	125
30	62	94	126
31	63	95	127
32	64	96	128

Текст опросника

- I. 1. Умеет нравиться.
2. Производит впечатление на окружающих.
3. Умеет распоряжаться, приказывать.
4. Умеет настоять на своем.
- II. 5. Обладает чувством достоинства.
6. Независимый.
7. Способен сам позаботиться о себе.
8. Может проявить безразличие.
- III. 9. Способен быть суровым.
10. Строгий, но справедливый.
11. Может быть искренним.
12. Критичен к другим.
- IV. 13. Любит поплакаться.
14. Часто печален.
15. Способен проявлять недоверие.
16. Часто разочаровывается.
- V. 17. Способен быть критичным к себе.
18. Способен признать свою неправоту.
19. Охотно подчиняется.
20. Покладистый.
- VI. 21. Благодарный.
22. Восхищающийся и склонный к подражанию.
23. Уважительный.
24. Ищущий одобрения.
- VII. 25. Способный к сотрудничеству, взаимопомощи.
26. Стремится ужиться с другими.
27. Доброжелательный.
28. Внимательный и ласковый.
- VIII. 29. Деликатный.
30. Одобряющий.
31. Отзывчивый к призывам о помощи.
32. Бескорыстный.
- I. 33. Способен вызвать восхищение.
34. Пользуется у других уважением.
35. Обладает талантом руководителя.
36. Любит ответственность.

- II. 37. Уверен в себе.
- 38. Самоуверен и напорист.
- 39. Деловой, практичный.
- 40. Соперничающий.
- III. 41. Стойкий и “крутой”, где надо.
- 42. Неумолимый, но беспристрастный.
- 43. Раздражительный.
- 44. Открытый и прямолинейный.
- IV. 45. Не терпит, чтобы им командовали.
- 46. Скептичен.
- 47. На него трудно произвести впечатление.
- 48. Обидчивый, щепетильный.
- V. 49. Легко смущается.
- 50. Не уверен в себе.
- 51. Уступчивый.
- 52. Скромный.
- VI. 53. Часто прибегает к помощи других.
- 54. Очень почитает авторитеты.
- 55. Охотно принимает советы.
- 56. Доверчив и стремится радовать других.
- VII. 57. Всегда любезен в общении.
- 58. Дорожит мнением окружающих.
- 59. Общительный и уживчивый.
- 60. Добросердечный.
- VIII. 61. Добрый, вселяющий уверенность.
- 62. Нежный и мягкосердечный.
- 63. Любит заботиться о других.
- 64. Щедрый.
- I. 65. Любит давать советы.
- 66. Производит впечатление значительности.
- 67. Начальственно повелительный.
- 68. Властный.
- II. 69. Хвастливый.
- 70. Надменный и самодовольный.
- 71. Думает только о себе.
- 72. Хитрый и расчетливый.
- III. 73. Нетерпим к ошибкам других.
- 74. Своекорыстный.
- 75. Откровенный.
- 76. Часто недружелюбен.

- IV. 77. Озлоблен.
- 78. Жалобщик.
- 79. Ревнивый.
- 80. Долго помнит обиды.
- V. 81. Самобичующий.
- 82. Застенчивый.
- 83. Безынициативный.
- 84. Кроткий.
- VI. 85. Зависимый, несамостоятельный.
- 86. Любит подчиняться.
- 87. Предоставляет другим принимать решения
- 88. Легко попадает впросак.
- VII. 89. Легко поддается влиянию других.
- 90. Готов довериться любому.
- 91. Благорасположен ко всем без выбора.
- 92. Всем симпатизирует.
- VIII. 93. Прощает все.
- 94. Переполнен чрезмерным сочувствием.
- 95. Великодушен и терпим к недостаткам.
- 96. Стремится помочь каждому.
- I. 97. Стремящийся к успеху.
- 98. Ожидает восхищения от каждого.
- 99. Распоряжается другими.
- 100. Деспотичный.
- II. 101. Сноб (судит о людях по рангу и достатку, а не по личным качествам).
- 102. Тщеславный.
- 103. Эгоистичный.
- 104. Холодный, черствый.
- III. 105. Язвительный, насмешливый.
- 106. Злой, жестокий.
- 107. Часто гневлив.
- 108. Бесчувственный, равнодушный.
- IV. 109. Злопамятный.
- 110. Проникнут духом противоречия.
- 111. Упрямый.
- 112. Недоверчивый и подозрительный.

- V. 113. Робкий.
 114. Стыдливый.
 115. Чрезмерно подчиняемый.
 116. Мягкотелый.
- VI. 117. Почти никому не возражает.
 118. Навязчивый.
 119. Любит, чтобы его опекали.
 120. Чрезмерно доверчив.
- VII. 121. Стремится снискать расположение каждого.
 122. Со всеми соглашается.
 123. Всегда со всеми дружелюбен.
 124. Всех любит.
- VIII. 125. Слишком снисходителен к окружающим.
 126. Старается утешить каждого.
 127. Заботится о других в ущерб себе.
 128. Портит людей чрезмерной добротой.

Обработка результатов

Бланк ответов представлен таким образом, что определения по каждому фактору оказываются сгруппированными в микро-матрицу (для примера приведены 1-й и 8-й факторы), что облегчает подсчет суммы баллов без использования трафаретов. Каждому обведенному в кружочек номеру определения присваивается 1 балл.

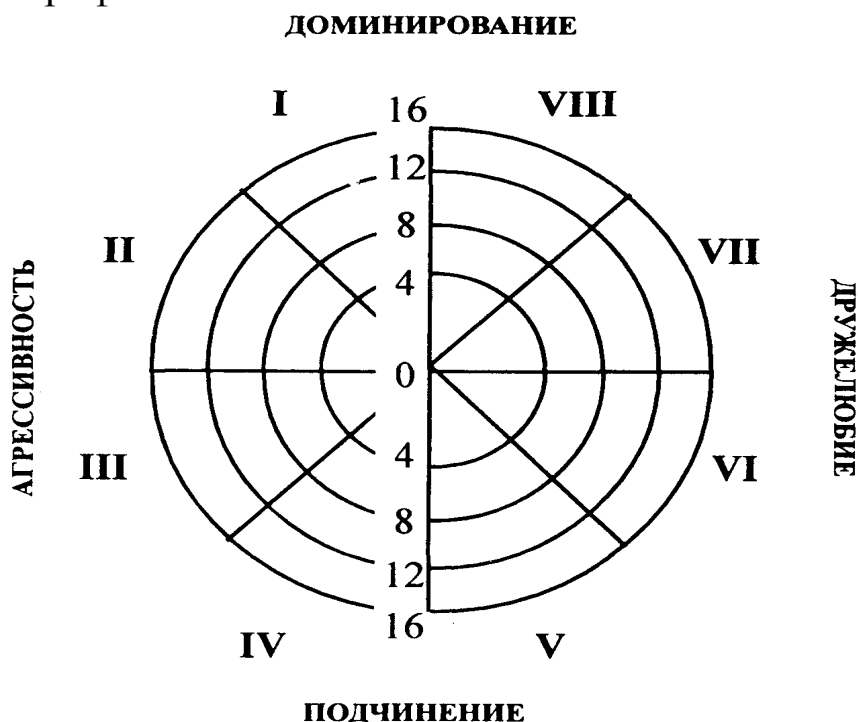
Пример:

I фактор			
1	2	3	4
33	34	35	36
65	66	67	68
96	97	98	99
VIII фактор			
29	30	31	32
61	62	63	64
93	94	95	96
125	126	127	128

Максимальная оценка уровня – 16 баллов, но она разделена на четыре степени выраженности отношения:

0-4 балла – низкая	адаптивное поведение
5-8 баллов – умеренная	
9-12 баллов – высокая	экстремальное поведение до патологии
13-16 баллов - экстремальная	

Полученные баллы переносятся на дискограмму, при этом расстояние от центра круга соответствует числу баллов по данной октанте (от 0 до 16). Концы векторов соединяются и образуют личностный профиль.

По специальным формулам определяются показатели по основным факторам: *доминирование и дружелюбие*.

$$\text{Доминирование} = (I - V) + 0,7 \times (VIII + II - IV - VI).$$

$$\text{Дружелюбие} = (VII - III) + 0,7 \times (VIII - II - IV + VI).$$

Качественный анализ полученных данных проводится путем сравнения дискограмм, демонстрирующих различие между представлениями разных людей. С.В. Максимовым приведены индексы точности рефлексии, дифференцированности восприятия, степени благополучности положения личности в группе, степени осознания личностью мнения группы, значимости группы для личности.

Интерпретация результатов

Типы отношения к окружающим

I. Авторитарный

13-16 – диктаторский, властный, деспотический характер, тип сильной личности, которая лидирует во всех видах групповой деятельности. Всех наставляет, поучает, во всем стремится полагаться на свое мнение, не умеет принимать советы других. Окружающие отмечают эту властность, но признают ее.

9-12 – доминантный, энергичный, компетентный, авторитетный лидер, успешный в делах, любит давать советы, требует к себе уважения.

0-8 – уверенный в себе человек, но не обязательно лидер, упорный и настойчивый.

II. Эгоистичный

13-16 – стремится быть “над всеми”, но одновременно в стороне от всех, самовлюбленный, расчетливый, независимый, себялюбивый. Трудности перекладывает на окружающих, сам относится к ним несколько отчужденно, хвастливый, самодовольный, заносчивый.

0-12 – эгоистические черты, ориентация на себя, склонность к соперничеству.

III. Агрессивный

13-16 – жесткий и враждебный по отношению к окружающим, резкий, жесткий, агрессивность может доходить до асоциального поведения.

9-12 – требовательный, прямолинейный, откровенный, строгий и резкий в оценке других, непримиримый, склонный во всем обвинять окружающих, насмешливый, ироничный, раздражительный.

0-8 – упрямый, упорный, настойчивый и энергичный.

IV. Подозрительный

13-16 – отчужденный по отношению к враждебному и злобному миру, подозрительный, обидчивый, склонный к сомнению во всем, злопамятный, постоянно на всех жалуется, всем недоволен (шизоидный тип характера).

9-12 – критичный, необщительный, испытывает трудности в интерперсональных контактах из-за неуверенности в себе, подозрительности и боязни плохого отношения, замкнутый, скептический, разочарованный в людях, скрытный, свой негативизм проявляет в вербальной агрессии.

0-8 – критичный по отношению ко всем социальным явлениям и окружающим людям.

V. Подчиняемый

13-16 – покорный, склонный к самоунижению, слабовольный, склонный уступать всем и во всем, всегда ставит себя на последнее место и осуждает себя, приписывает себе вину, пассивный, стремится найти опору в ком-либо более сильном.

9-12 – застенчивый, кроткий, легко смущается, склонен подчиняться более сильному без учета ситуации.

0-8 – скромный, робкий, уступчивый, эмоционально сдержанный, способный подчиняться, не имеет собственного мнения, послушно и честно выполняет свои обязанности.

VI. Зависимый

13-16 – неуверенный в себе, имеет навязчивые страхи, опасения, тревожится по любому поводу, поэтому зависим от других, от чужого мнения.

9-12 – послушный, боязливый, беспомощный, не умеет проявить сопротивление, искренне считает, что другие всегда правы.

0-8 – конформный, мягкий, ожидает помощи и советов, доверчивый, склонный к восхищению окружающими, вежливый.

VII. Дружелюбный

9-16 – дружелюбный и любезный со всеми, ориентирован на принятие и социальное одобрение, стремится удовлетворить требования всех, "быть хорошим" для всех без учета ситуации, стремится к целям микрогрупп, имеет развитые механизмы вытеснения и подавления, эмоционально лабильный (истероидный тип характера).

0-8 – склонный к сотрудничеству, кооперации, гибкий и компромиссный при решении проблем и в конфликтных ситуациях, стремится быть в согласии с мнением окружающих, сознательно конформный, следует условностям, правилам и принципам "хорошего тона" в отношениях с людьми, инициативный энтузиаст в достижении целей группы, стремится помогать, чувствовать себя в центре внимания, заслужить признание и любовь, общительный, проявляет теплоту и дружелюбие в отношениях.

VIII. Альтруистический

9-16 – гиперответственный, всегда приносит в жертву свои интересы, стремится помочь и сострадать всем, навязчивый в своей помощи и слишком активный по отношению к окружающим, принимает на себя ответственность за других (может быть только внешняя "маска", скрывающая личность противоположного типа).

0-8 – ответственный по отношению к людям, деликатный, мягкий, добрый, эмоциональное отношение к людям проявляет в сострадании, симпатии, заботе, ласке, умеет подбодрить и успокоить окружающих, бескорыстный и отзывчивый.

Методика 3.19. “Оцінка комунікативних і організаторських схильностей – КОС” (В.В. Снявського і Б.О. Федоришина)

Методика оцінює рівень розвитку комунікативних та організаторських схильностей, що проявляються в різних сферах діяльності, поведінки та міжособистісного спілкування.

Для проведення дослідження необхідно підготувати опитувальник КОС і лист для відповідей. Експеримент може проводитися як індивідуально, так і в групі. Респондентам роздають бланки для відповідей і зачитують інструкцію.

Інструкція: “Вам необхідно відповісти на всі запропоновані питання. Вільно висловлюйте свою думку з кожного питання й відповідайте так: якщо Ваша відповідь на питання позитивна (Ви згодні), то у відповідній клітинці реєстраційного бланка поставте плюс (+), якщо ж Ваша відповідь негативна (Ви не згодні) – поставте знак мінус (-). Слідкуйте, щоб номер питання та номер клітинки, в яку Ви записуєте свою відповідь, співпадали. Майте на увазі, що питання мають загальний характер і не можуть містити всіх необхідних подробиць. Тому уявіть собі типові ситуації та не замислюйтеся над деталями. Не слід витратити багато часу на обмірковування, відповідайте швидко. Можливо, на деякі питання Вам буде важко відповісти. Тому намагайтеся дати ту відповідь, якій Ви вважаєте, що можете віддати перевагу. При відповіді на будь-яке з цих питань звертайте увагу на його перші слова. Ваша відповідь має бути точно узгоджена з ними. Відповідаючи на питання, не намагайтеся справити заздалегідь приємне враження. Для нас важлива не конкретна відповідь, а сумарний бал за серією питань”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
Спеціальність _____ Військове звання _____

1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16
17	18	19	20
21	22	23	24
25	26	27	28
29	30	31	32
33	34	35	36
37	38	39	40

Текст опитувальника

1. Чи багато у Вас друзів, з якими Ви постійно спілкуєтеся?
2. Чи часто Вам вдається схилити більшість своїх товаришів до прийняття ними Вашої думки?
3. Чи довго Вас турбує почуття образи, завдане Вам кимось із Ваших товаришів?
4. Чи завжди Вам важко орієнтуватися в критичній ситуації, що створилася?
5. Чи є у Вас прагнення до встановлення нових знайомств із різними людьми?
6. Чи подобається Вам займатися громадською роботою?
7. Чи вірно, що Вам приємніше й простіше проводити час із книгами або за будь-якими іншими заняттями, ніж із людьми?
8. Якщо виникли будь-які перешкоди в здійсненні Ваших намірів, то чи легко Ви відступаєте від них?
9. Чи легко Ви встановлюєте контакти з людьми, які значно старші за віком?
10. Чи любляете Ви придумувати та організовувати зі своїми товаришами різні ігри і розваги?
11. Чи важко Ви включаєтеся в нову для Вас компанію?
12. Чи часто Ви відкладаєте на інші дні ті справи, які потрібно було б виконати сьогодні?
13. Чи легко Вам вдається встановлювати контакти з незнайомими людьми?
14. Чи прагнете Ви домагатися, щоб Ваші товариші діяли згідно з Вашою думкою?
15. Чи важко Ви освоюєтеся в новому колективі?
16. Чи правда, що у Вас не буває конфліктів із товаришами через невиконання ними своїх обов'язків, зобов'язань?
17. Чи прагнете Ви при слушній нагоді познайомитись і поговорити з новою людиною?
18. Чи часто у вирішенні важливих справ Ви приймаєте ініціативу на себе?
19. Чи дратують Вас оточуючі люди, і чи хочеться Вам побути на самоті?
20. Чи правда, що Ви зазвичай погано орієнтуєтеся в незнайомій для Вас обстановці?
21. Чи подобається Вам постійно знаходитися серед людей?
22. Чи виникає у Вас роздратування, якщо Вам не вдається закінчити розпочату справу?

23. Чи Ви вагаєтеся, відчуваєте незручність або сором'язливість, якщо доводиться проявити ініціативу, щоб познайомитися з новою людиною?

24. Чи правда, що Ви втомлюєтеся від частого спілкування з товаришами?

25. Чи любляете Ви брати участь у колективних іграх?

26. Чи часто Ви проявляєте ініціативу при вирішенні питань, які зачіпають інтереси Ваших товаришів?

27. Чи правда, що Ви відчуваєте себе невпевнено серед малознайомих Вам людей?

28. Чи правда, що Ви рідко прагнете до доказу своєї правоти?

29. Чи гадаєте Ви, що Вам не завдає особливого клопоту внести пожвавлення в малознайому Вам компанію?

30. Чи берете Ви участь у громадській роботі?

31. Чи прагнете Ви обмежити коло своїх знайомих невеликою кількістю людей?

32. Чи правда, що Ви не прагнете відстоювати свою думку або рішення, якщо воно не було відразу прийняте Вашими товаришами?

33. Чи відчуваєте Ви себе невимушено, потрапивши в незнайому компанію?

34. Чи охоче Ви беретеся до організації різних заходів для своїх товаришів?

35. Чи правда, що Ви не відчуваєте себе достатньо впевненим і спокійним, коли доводиться говорити що-небудь великій групі людей?

36. Чи часто Ви спізнюєтеся на ділові зустрічі, побачення?

37. Чи правда, що у Вас багато друзів?

38. Чи часто Ви опиняєтеся в центрі уваги своїх товаришів?

39. Чи часто Ви бентежитесь, відчуваєте незручність при спілкуванні з незнайомими людьми?

40. Чи правда, що Ви не дуже впевнено почуваете себе в оточенні великої групи своїх товаришів?

“Ключ”

Схильності	Відповіді	Номери питань
Комунікативні	(+) так	1, 5, 9, 13, 17, 21, 25, 29, 33, 37
	(-) ні	3, 7, 11, 15, 19, 23, 27, 31, 35, 39
Організаторські	(+) так	2, 6, 10, 14, 18, 22, 26, 30, 34, 38
	(-) ні	4, 8, 12, 16, 20, 24, 28, 32, 36, 40

(*Комунікативні схильності*: позитивні відповіді – питання 1-го стовпця і негативні відповіді – питання 3-го стовпця. *Організаторські схильності*: позитивні відповіді – питання 2-го стовпця і негативні відповіді – питання 4-го стовпця).

Обробка результатів

1. Зіставити відповіді респондента з “ключем” і підрахувати кількість збігів окремо за комунікативними та організаторськими схильностями.

2. Обчислити оціночні коефіцієнти комунікативних (K_k) і організаторських (K_o) схильностей як відношення кількості співпадаючих відповідей за комунікативними схильностями (K_x) та організаторськими схильностями (O_x) до максимально можливого числа збігів (20) за формулами:

$$K_k = \frac{K_x}{20}, \quad K_o = \frac{O_x}{20}.$$

Для якісної оцінки результатів необхідно зіставити отримані коефіцієнти зі шкальними оцінками.

Шкала оцінок комунікативних та організаторських схильностей

K_k	K_o	Шкальна оцінка
0,10-0,45	0,20-0,55	1
0,46-0,55	0,56-0,65	2
0,56-0,65	0,66-0,70	3
0,66-0,75	0,71-0,80	4
0,76-1,00	0,81-1,00	5

Інтерпретація результатів

При аналізі отриманих результатів необхідно враховувати такі параметри:

1. Респонденти, які отримали оцінку 1, характеризуються низьким рівнем прояву комунікативних і організаторських схильностей.

2. Респондентам, що отримали оцінку 2, комунікативні та організаторські схильності притаманні на рівні нижче середнього. Вони не прагнуть до спілкування, почувають себе скуто в новій компанії, колективі, вважають за краще проводити час наодинці з собою, обмежують свої знайомства, відчувають труднощі у встановленні контактів із людьми та, виступаючи перед аудиторією,

погано орієнтуються в незнайомій ситуації, не відстоюють свою думку, важко переживають образи; прояв ініціативи в громадській діяльності вкрай занижений, у багатьох справах вони вважають за краще уникати прийняття самостійних рішень.

3. Для респондентів, які отримали оцінку 3, характерний середній рівень прояву комунікативних та організаторських схильностей. Вони прагнуть до контактів з людьми, не обмежують коло своїх знайомств, відстоюють свою думку, планують свою роботу, проте потенціал їх схильностей не відрізняється високою стійкістю. Ця група респондентів потребує подальшої серйозної та планомірної виховної роботи з формування й розвитку комунікативних та організаторських схильностей.

4. Респонденти, які отримали оцінку 4, належать до групи з високим рівнем прояву комунікативних і організаторських схильностей. Вони не розгублюються в новій обстановці, швидко знаходять друзів, постійно прагнуть розширити коло своїх знайомих, займаються громадською діяльністю, допомагають близьким, друзям, виявляють ініціативу в спілкуванні, із задоволенням беруть участь в організації громадських заходів, здатні прийняти самостійне рішення у важкій ситуації. Все це вони роблять не з примусу, а згідно з внутрішніми прагненнями.

5. Респонденти, які отримали вищу оцінку 5, володіють дуже високим рівнем прояву комунікативних і організаторських схильностей. Вони відчують потребу в комунікативній і організаторській діяльності й активно прагнуть до неї. Швидко орієнтуються у важких ситуаціях, невимушено поводять себе в новому колективі, ініціативні, воліють у важливій справі або в складній ситуації, що створилася, приймати самостійні рішення, відстоюють свою думку та домагаються, щоб вона було прийнята товаришами, можуть внести позитивні зміни в незнайому компанію, люблять організовувати всякі ігри, заходи, наполегливі в діяльності, яка їх приваблює. Вони самі шукають такі справи, які б задовольняли їх потребу в комунікації та організаторській діяльності.

Методика “Оценка коммуникативных и организаторских склонностей – КОС” (В.В. Синявского и Б.А. Федоришина)

Методика оценивает уровень развития коммуникативных и организаторских склонностей, проявляемых в различных сферах деятельности, поведения и межличностного общения.

Для проведения исследования необходимо подготовить вопросник КОС и лист для ответов. Эксперимент может проводиться как индивидуально, так и в группе. Респондентам раздают бланки для ответов и зачитывают инструкцию.

Инструкция: “Вам нужно ответить на все предложенные вопросы. Свободно выражайте свое мнение по каждому вопросу и отвечайте так: если Ваш ответ на вопрос положителен (Вы согласны), то в соответствующей клетке регистрационного бланка поставьте плюс (+), если же Ваш ответ отрицателен (Вы не согласны) – поставьте знак минус (-). Следите, чтобы номер вопроса и номер клетки, куда Вы запишете свой ответ, совпадали. Имейте в виду, что вопросы носят общий характер и не могут содержать всех необходимых подробностей. Поэтому представьте себе типичные ситуации и не задумывайтесь над деталями. Не следует тратить много времени на обдумывание, отвечайте быстро. Возможно, на некоторые вопросы Вам будет трудно ответить. Тогда постарайтесь дать тот ответ, который Вы считаете предпочтительным. При ответе на любой из этих вопросов обращайтесь внимание на его первые слова. Ваш ответ должен быть точно согласован с ними. Отвечая на вопросы, не стремитесь произвести заведомо приятное впечатление. Нам важен не конкретный ответ, а суммарный балл по серии вопросов”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст _____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16
17	18	19	20
21	22	23	24
25	26	27	28
29	30	31	32
33	34	35	36
37	38	39	40

Текст опросника

1. Много ли у Вас друзей, с которыми Вы постоянно общаетесь?
2. Часто ли Вам удается склонить большинство своих товарищей к принятию ими Вашего мнения?
3. Долго ли Вас беспокоит чувство обиды, причиненное Вам кем-то из Ваших товарищей?
4. Всегда ли Вам трудно ориентироваться в создавшейся критической ситуации?
5. Есть ли у Вас стремление к установлению новых знакомств с разными людьми?
6. Нравится ли Вам заниматься общественной работой?
7. Верно ли, что Вам приятнее и проще проводить время с книгами или за какими-либо другими занятиями, чем с людьми?
8. Если возникли какие-либо помехи в осуществлении Ваших намерений, то легко ли Вы отступаете от них?
9. Легко ли Вы устанавливаете контакты с людьми, которые значительно старше Вас по возрасту?
10. Любите ли Вы придумывать и организовывать со своими товарищами различные игры и развлечения?
11. Трудно ли Вы включаетесь в новую для Вас компанию?
12. Часто ли Вы откладываете на другие дни те дела, которые нужно было бы выполнить сегодня?
13. Легко ли Вам удается устанавливать контакты с незнакомыми людьми?
14. Стремитесь ли Вы добиваться, чтобы Ваши товарищи действовали в соответствии с Вашим мнением?
15. Трудно ли Вы осваиваетесь в новом коллективе?
16. Верно ли, что у Вас не бывает конфликтов с товарищами из-за невыполнения ими своих обязанностей, обязательств?
17. Стремитесь ли Вы при удобном случае познакомиться и побеседовать с новым человеком?
18. Часто ли в решении важных дел Вы принимаете инициативу на себя?
19. Раздражают ли Вас окружающие люди, и хочется ли Вам побыть одному?
20. Правда ли, что Вы обычно плохо ориентируетесь в незнакомой для Вас обстановке?
21. Нравится ли Вам постоянно находиться среди людей?

22. Возникает ли у Вас раздражение, если Вам не удастся закончить начатое дело?

23. Испытываете ли Вы чувство затруднения, неудобства или стеснения, если приходится проявить инициативу, чтобы познакомиться с новым человеком?

24. Правда ли, что Вы утомляетесь от частого общения с товарищами?

25. Любите ли Вы участвовать в коллективных играх?

26. Часто ли Вы проявляете инициативу при решении вопросов, затрагивающих интересы Ваших товарищей?

27. Правда ли, что Вы чувствуете себя неуверенно среди малознакомых Вам людей?

28. Верно ли, что Вы редко стремитесь к доказательству своей правоты?

29. Полагаете ли Вы, что Вам не доставляет особого труда внести оживление в малознакомую Вам компанию?

30. Принимаете ли Вы участие в общественной работе?

31. Стремитесь ли Вы ограничить круг своих знакомых небольшим количеством людей?

32. Верно ли, что Вы не стремитесь отстаивать свое мнение или решение, если оно не было сразу принято Вашими товарищами?

33. Чувствуете ли Вы себя непринужденно, попав в незнакомую компанию?

34. Охотно ли Вы приступаете к организации различных мероприятий для своих товарищей?

35. Правда ли, что Вы не чувствуете себя достаточно уверенным и спокойным, когда приходится говорить что-либо большой группе людей?

36. Часто ли Вы опаздываете на деловые встречи, свидания?

37. Верно ли, что у Вас много друзей?

38. Часто ли Вы оказываетесь в центре внимания своих товарищей?

39. Часто ли Вы смущаетесь, чувствуете неловкость при общении с незнакомыми людьми?

40. Правда ли, что Вы не очень уверенно чувствуете себя в окружении большой группы своих товарищей?

“Ключ”

Склонности	Ответы	Номера вопросов
Коммуникативные	(+) да	1, 5, 9, 13, 17, 21, 25, 29, 33, 37
	(-) нет	3, 7, 11, 15, 19, 23, 27, 31, 35, 39
Организаторские	(+) да	2, 6, 10, 14, 18, 22, 26, 30, 34, 38
	(-) нет	4, 8, 12, 16, 20, 24, 28, 32, 36, 40

(*Коммуникативные склонности*: положительные ответы – вопросы 1-го столбца и отрицательные ответы – вопросы 3-го столбца. *Организаторские склонности*: положительные ответы – вопросы 2-го столбца и отрицательные ответы – вопросы 4-го столбца).

Обработка результатов

1. Сопоставить ответы респондента с “ключом” и подсчитать количество совпадений отдельно по коммуникативным и организаторским склонностям.

2. Вычислить оценочные коэффициенты коммуникативных (K_k) и организаторских (K_o) склонностей как отношения количества совпадающих ответов по коммуникативным склонностям (K_x) и организаторским склонностям (O_x) к максимально возможному числу совпадений (20) по формулам:

$$K_k = \frac{K_x}{20}, \quad K_o = \frac{O_x}{20}.$$

Для качественной оценки результатов необходимо сопоставить полученные коэффициенты со шкальными оценками.

Шкала оценок коммуникативных и организаторских склонностей

K_k	K_o	Шкальная оценка
0,10-0,45	0,20-0,55	1
0,46-0,55	0,56-0,65	2
0,56-0,65	0,66-0,70	3
0,66-0,75	0,71-0,80	4
0,76-1,00	0,81-1,00	5

Интерпретация результатов

При анализе полученных результатов необходимо учитывать следующие параметры:

1. Респонденты, получившие оценку 1, характеризуются низким уровнем проявления коммуникативных и организаторских склонностей.

2. Респондентам, получившим оценку 2, коммуникативные и организаторские склонности присущи на уровне ниже среднего. Они не стремятся к общению, чувствуют себя скованно в новой компании, коллективе, предпочитают проводить время наедине с собой, ограничивают свои знакомства, испытывают трудности в установлении контактов с людьми и выступая перед аудиторией, плохо ориентируются в незнакомой ситуации, не отстаивают свое мнение, тяжело переживают обиды; проявление инициативы в общественной деятельности крайне занижено, во многих делах они предпочитают избегать принятия самостоятельных решений.

3. Для респондентов, получившим оценку 3, характерен средний уровень проявления коммуникативных и организаторских склонностей. Они стремятся к контактам с людьми, не ограничивают круг своих знакомств, отстаивают свое мнение, планируют свою работу, однако потенциал их склонностей не отличается высокой устойчивостью. Эта группа респондентов нуждается в дальнейшей серьезной и планомерной воспитательной работе по формированию и развитию коммуникативных и организаторских склонностей.

4. Респонденты, получившие оценку 4, относятся к группе с высоким уровнем проявления коммуникативных и организаторских склонностей. Они не теряются в новой обстановке, быстро находят друзей, постоянно стремятся расширить круг своих знакомых, занимаются общественной деятельностью, помогают близким, друзьям, проявляют инициативу в общении, с удовольствием принимают участие в организации общественных мероприятий, способны принять самостоятельное решение в трудной ситуации. Все это они делают не по принуждению, а согласно внутренним устремлениям.

5. Респонденты, получившие высшую оценку 5, обладают очень высоким уровнем проявления коммуникативных и организаторских склонностей. Они испытывают потребность в коммуникативной и организаторской деятельности и активно стремятся к ней. Быстро ориентируются в трудных ситуациях, непринужденно ведут себя в новом коллективе, инициативны, предпочитают в важном деле или в создавшейся сложной ситуации принимать самостоятельные решения, отстаивают свое мнение и добиваются, чтобы оно было принято товарищами, могут внести оживление в незнакомую компанию, любят организовывать всякие игры, мероприятия, настойчивы в деятельности, которая их привлекает. Они сами ищут такие дела, которые бы удовлетворяли их потребность в коммуникации и организаторской деятельности.

Методика 3.20. “Q-сортування” (В. Стефансона)

Методика “Q-сортування” спрямована на вивчення уявлення людини про себе та оцінку тенденцій її поведінки в групі.

Інструкція: “Вашій увазі пропонується перелік із 60 тверджень, що стосуються поведінки людини в групі. Прочитайте послідовно кожне з них. Якщо Ви згодні з твердженням, то в реєстраційному бланку праворуч від відповідного номера поставте знак “+”, якщо Ви не згодні з твердженням, то ставте знак “-”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
 Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
 Спеціальність _____ Військове звання _____

Номер питання	Так	Ні
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		
29		
30		

Номер питання	Так	Ні
31		
32		
33		
34		
35		
36		
37		
38		
39		
40		
41		
42		
43		
44		
45		
46		
47		
48		
49		
50		
51		
52		
53		
54		
55		
56		
57		
58		
59		
60		

Текст опитувальника

1. Критичний до оточуючих і товаришів.
2. Виникає тривога, коли в групі починається конфлікт.
3. Схильний дотримуватись порад лідера.
4. Не схильний створювати занадто близькі відносини з товаришами.
5. Подобається дружність у групі.

6. Схильний суперечити лідеру.
7. Відчуває симпатії до одного-двох членів групи.
8. Уникає зустрічей і зборів у групі.
9. Подобається похвала лідера.
10. Незалежний у судженнях і манері поведінки.
11. Готовий стати на будь-чий бік у суперечці.
12. Схильний керувати товаришами.
13. Радіє спілкуванню з одним-двома друзями.
14. Зовні спокійний при прояві ворожості з боку членів групи.
- 15 Схильний підтримувати настрій своєї групи.
16. Не надає значення особистим якостям членів групи.
- 17 Схильний відволікати групу від її цілей.
18. Відчуває задоволення в протиставленні себе лідеру.
19. Хотів би зблизитися з деякими членами групи.
20. Вважає за краще залишатися нейтральним у суперечці.
21. Подобається, коли лідер активний і добре керує.
22. Віддає перевагу холоднокровно обговорювати розбіжності.
23. Недостатньо стриманий у вираженні почуттів.
24. Прагне згуртувати навколо себе однодумців.
25. Незадоволений занадто формальними відносинами.
26. Коли звинувачують – розгублюється й мовчить.
27. Віддає перевагу погоджуватися з основними напрямками в групі.
28. Прив'язаний до групи в цілому більше, ніж до певних товаришів.
29. Схильний затягувати та загострювати суперечку.
30. Прагне бути в центрі уваги.
31. Хотів би бути членом більш вузького угруповання.
32. Схильний до компромісів.
33. Відчуває внутрішній неспокій, коли лідер діє всупереч його очікуванням.
34. Хворобливо ставиться до зауважень товаришів.
35. Може бути підступним і улесливим.
36. Схильний прийняти на себе керівництво в групі.
37. Відвертий у групі.
38. Виникає нервове занепокоєння під час розбіжностей у групі.
39. Воліє, щоб лідер брав на себе відповідальність при плануванні робіт.
40. Не схильний відповідати на прояв дружелюбності.
41. Схильний сердитися на товаришів.

42. Намагається вести інших проти лідера.
43. Легко знаходить знайомства за межами групи.
44. Намагається уникати бути втягнутим у суперечку.
45. Легко погоджується з пропозиціями інших членів групи.
46. Чинить опір утворенню угруповань.
47. Насмішкуватий і іронічний, коли роздратований.
48. Виникає неприязнь до тих, хто намагається виділитися.
49. Віддає перевагу меншій, але більш інтимній групі.
50. Намагається не показувати свої справжні почуття.
51. Стає на бік лідера при групових розбіжностях.
52. Ініціативний у встановленні контактів у спілкуванні.
53. Уникає критикувати товаришів.
54. Віддає перевагу звертатися до лідера частіше, ніж до інших.
55. Не подобається, коли відносини в групі стають занадто фамільярними.
56. Любить затівати суперечки.
57. Прагне утримувати своє високе положення в групі.
58. Схильний втручатися в контакти товаришів і порушувати їх.
59. Схильний до “перепалок”, “задирливий”.
60. Схильний висловлювати невдоволення лідером.

“Ключ”

- I. Залежність – 3, 9, 15, 21, 27, 33, 39, 45, 51, 54.
- II. Незалежність – 6, 12, 18, 24, 30, 36, 42, 48, 57, 60.
- III. Товариськість – 5, 7, 13, 19, 25, 31, 37, 43, 49, 52.
- IV. Нетовариськість – 4, 10, 16, 22, 28, 34, 40, 46, 55, 58.
- V. Прийняття “боротьби” – 1, 11, 17, 23, 29, 35, 41, 47, 56, 59.
- VI. Уникнення “боротьби” – 2, 8, 14, 20, 26, 32, 38, 44, 50, 53.

Обробка результатів

Підраховуються тенденції по кожній із сполучених пар. Оскільки заперечення однієї якості є визнанням полярної якості, кількість відповідей “так” додається до кількості відповідей “ні” протилежних тенденцій. Вираженість особистісних властивостей вимірюється не в абсолютних показниках (наприклад, відношення до результату нормативної вибірки, статистичної норми), а відносно вираженості інших властивостей самого респондента. Методика дозволяє визначити шість основних тенденцій поведінки людини в групі: залежність, незалежність, товариськість, нетовариськість, прийняття “боротьби” та уникнення “боротьби”.

У результаті ми отримуємо сумарне кількісне визначення для кожної з перерахованих шести тенденцій.

Тенденція залежності визначена як внутрішнє прагнення індивіда до прийняття групових стандартів і цінностей: соціальних і морально-етичних. Тенденція до товариськості свідчить про контактність, прагнення утворити емоційні зв'язки як у своїй групі, так і за її межами. Тенденція до “боротьби” – активне прагнення особистості брати участь у житті групи, домагатися більш високого статусу в системі міжособистісних взаємин. На противагу цій тенденції, уникнення “боротьби” показує прагнення відхилитися від взаємодії, зберегти нейтралітет у групових суперечках і конфліктах, схильність до компромісних рішень. Кожна з цих тенденцій має внутрішню та зовнішню характеристику, тобто залежність, товариськість і “боротьба” можуть бути істинними, внутрішньо притаманними особистості, а можуть бути зовнішніми, своєрідною “маскою”, що приховує справжнє обличчя людини. Якщо число позитивних відповідей у кожній сполученій парі (залежність-незалежність, товариськість-нетовариськість, прийняття “боротьби”-уникнення “боротьби”) наближається до 20, то ми говоримо про справжню перевагу тієї чи іншої стійкої тенденції, яка властива індивіду і яка виявляється не тільки в певній групі, але й за її межами.

Можлива і нульова оцінка за шкалами, по яким проводиться діагностика, коли суми відповідей “так” і “ні” збігаються. Саме такий стан може бути джерелом внутрішнього конфлікту особистості, яка знаходиться під владою однаково виражених протилежних тенденцій. Постановка основного психологічного діагнозу передбачає визначення ведучої тенденції міжособистісної поведінки індивіда, виходячи з максимально вираженого показника.

Методика “Q-сортировка” (В. Стефансона)

Методика “Q-сортировки” направлена на изучение представления человека о самом себе и оценки тенденций его поведения в группе.

Инструкция: “Вашему вниманию предлагается перечень утверждений, касающихся поведения человека в группе. Прочтите последовательно каждое из них. Если Вы согласны с утверждением, то в регистрационном бланке справа от соответствующего номера поставьте знак “+”, если Вы не согласны с утверждением, то ставьте знак “-”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст _____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

Номер вопроса	Да	Нет
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		
29		
30		

Номер вопроса	Да	Нет
31		
32		
33		
34		
35		
36		
37		
38		
39		
40		
41		
42		
43		
44		
45		
46		
47		
48		
49		
50		
51		
52		
53		
54		
55		
56		
57		
58		
59		
60		

Текст опросника

1. Критичен к окружающим и товарищам.
2. Возникает тревога, когда в группе начинается конфликт.
3. Склонен следовать советам лидера.
4. Не склонен создавать слишком близкие отношения с товарищами.
5. Нравится дружелюбность в группе.
6. Склонен противоречить лидеру.
7. Испытывает симпатии к одному-двум членам группы.
8. Избегает встреч и собраний в группе.
9. Нравится похвала лидера.
10. Независим в суждениях и манере поведения.
11. Готов встать на чью-либо сторону в споре.
12. Склонен руководить товарищами.
13. Радуется общению с одним-двумя друзьями.
14. Внешне спокоен при проявлении враждебности со стороны членов группы.
15. Склонен поддерживать настроение своей группы.
16. Не придает значения личным качествам членов группы.
17. Склонен отвлекать группу от ее целей.
18. Испытывает удовлетворение в противопоставлении себя лидеру.
19. Хотел бы сблизиться с некоторыми членами группы.
20. Предпочитает оставаться нейтральным в споре.
21. Нравится, когда лидер активен и хорошо руководит.
22. Предпочитает хладнокровно обсуждать разногласия.
23. Недостаточно сдержан в выражении чувств.
24. Стремится сплотить вокруг себя единомышленников.
25. Недоволен слишком формальными отношениями.
26. Когда обвиняют – теряется и молчит.
27. Предпочитает соглашаться с основными направлениями в группе.
28. Привязан к группе в целом больше, чем к определенным товарищам.
29. Склонен затягивать и обострять спор.
30. Стремится быть в центре внимания.
31. Хотел бы быть членом более узкой группировки.
32. Склонен к компромиссам.
33. Испытывает внутреннее беспокойство, когда лидер поступает вопреки его ожиданиям.

34. Болезненно относится к замечаниям товарищей.
35. Может быть коварным и льстивым.
36. Склонен принять на себя руководство в группе.
37. Откровенен в группе.
38. Возникает нервное беспокойство во время разногласий в группе.
39. Предпочитает, чтобы лидер брал на себя ответственность при планировании работ.
40. Не склонен отвечать на проявление дружелюбия.
41. Склонен сердиться на товарищей.
42. Пытается вести других против лидера.
43. Легко находит знакомства за пределами группы.
44. Старается избегать быть втянутым в спор.
45. Легко соглашается с предложениями других членов группы.
46. Оказывает сопротивление образованию группировок.
47. Насмешлив и ироничен, когда раздражен.
48. Возникает неприязнь к тем, кто пытается выделиться.
49. Предпочитает меньшую, но более интимную группу.
50. Пытается не показывать свои истинные чувства.
51. Становится на сторону лидера при групповых разногласиях.
52. Инициативен в установлении контактов в общении.
53. Избегает критиковать товарищей.
54. Предпочитает обращаться к лидеру чаще, чем к другим.
55. Не нравится, когда отношения в группе становятся слишком фамильярными.
56. Любит затевать споры.
57. Стремится удерживать свое высокое положение в группе.
58. Склонен вмешиваться в контакты товарищей и нарушать их.
59. Склонен к “перепалкам”, “задиристый”.
60. Склонен выражать недовольство лидером.

“Ключ”

- I. Зависимость – 3, 9, 15, 21, 27, 33, 39, 45, 51, 54.
- II. Независимость – 6, 12, 18, 24, 30, 36, 42, 48, 57, 60.
- III. Общительность – 5, 7, 13, 19, 25, 31, 37, 43, 49, 52.
- IV. Необщительность – 4, 10, 16, 22, 28, 34, 40, 46, 55, 58.
- V. Принятие “борьбы” – 1, 11, 17, 23, 29, 35, 41, 47, 56, 59.
- VI. Избегание “борьбы” – 2, 8, 14, 20, 26, 32, 38, 44, 50, 53.

Обработка результатов

Подсчитываются тенденции по каждой из сопряженных пар. Так как отрицание одного качества является признанием полярного качества, количество ответов “да” складывается с количеством ответов “нет” противоположных тенденций. Выраженность личностных свойств измеряется не в абсолютных показателях (например, отношения к результату нормативной выборки, статистической нормы), а относительно выраженности других свойств самого респондента. Методика позволяет определить шесть основных тенденций поведения человека в группе: зависимость, независимость, общительность, необщительность, принятие “борьбы” и избегание “борьбы”.

В результате мы получаем суммарное количественное определение для каждой из шести перечисленных тенденций.

Тенденция зависимости определена как внутреннее стремление индивида к принятию групповых стандартов и ценностей: социальных и морально-этических. Тенденция к общительности свидетельствует о контактности, стремлении образовать эмоциональные связи, как в своей группе, так и за ее пределами. Тенденция к “борьбе” – активное стремление личности участвовать в жизни группы, добиваться более высокого статуса в системе межличностных взаимоотношений. В противоположность этой тенденции, избегание “борьбы” показывает стремление уйти от взаимодействия, сохранить нейтралитет в групповых спорах и конфликтах, склонность к компромиссным решениям. Каждая из этих тенденций имеет внутреннюю и внешнюю характеристику, т. е. зависимость, общительность и “борьба” могут быть истинными, внутренне присущими личности, а могут быть внешними, своеобразной “маской”, скрывающей истинное лицо человека. Если число положительных ответов в каждой сопряженной паре (зависимость-независимость, общительность-необщительность, принятие “борьбы”-избегание “борьбы”) приближается к 20, то мы говорим об истинном преобладании той или иной устойчивой тенденции, присущей индивиду и проявляющейся не только в определенной группе, но и за ее пределами.

Возможна и нулевая оценка по диагностируемым шкалам, когда суммы ответов “да” и “нет” совпадают. Именно такое положение может явиться источником внутреннего конфликта личности, находящейся во власти имеющих одинаковую выраженность противоположных тенденций. Постановка основного психологического диагноза предполагает определение ведущей тенденции межличностного поведения индивида, исходя из максимально выраженного показателя.

ІV. МЕТОДИКИ ДІАГНОСТИКИ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

Методика 4.21. “Оперативна пам’ять”

Методика застосовується для вивчення оперативної пам’яті.

Зміст завдання полягає в пред’явленні на слух 5 цифр, з яких потрібно додавати кожен попередню до наступної, записуючи отримані суми (виходить 4 суми) в реєстраційний бланк. Сума двох чисел не повинна перевищувати 9.

У контрольному завданні респондентам зачитуються 10 рядів по 5 цифр (3 секунди на зачитування 5 цифр і 7 секунд на запис результатів). Запис відповідей ведеться стовпчиком.

Інструкція: “Вам зачитуватимуться ряди з однозначних чисел. Ваше завдання – запам’ятати ці числа в тому порядку, в якому їх Вам читатимуть. Потім у думці скласти перше число з другим і записати суму; друге число – з третім і записати суму; третє число – з четвертим і записати суму; четверте число – з п’ятим і записати суму. Всього 4 суми, записати їх стовпчиком. Якщо не зумієте підрахувати всі суми, запишіть скільки встигнете. Наприклад, читаю: 2, 5, 3, 1, 4 (записати на дошці), додаю перше число до другого, виходить 7 (записати), друге число – до третього, виходить 8 (записати), третє – до четвертого, виходить 4 (записати), четверте – до п’ятого, виходить 5 (записати). Потім пред’являється наступний ряд чисел. Які питання? (Відповісти на питання). Приготуватися!.. Стоп!”

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____

Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____

Спеціальність _____ Військове звання _____

Ряди чисел	Суми чисел				Ряди чисел	Суми чисел			
а)					е)				
б)					ж)				
в)					з)				
г)					і)				
д)					к)				

Варіант завдання (ряд чисел)

а) 3 1 5 2 7	е) 7 1 5 2 1
б) 4 4 3 5 2	ж) 3 5 1 2 6
в) 1 3 1 5 2	з) 7 1 7 2 6
г) 6 3 1 5 2	і) 3 4 3 2 5
д) 4 2 6 1 3	к) 2 5 3 4 1

“Ключ”

а) 4 6 7 9	е) 8 6 7 3
б) 8 7 8 7	ж) 8 6 3 8
в) 4 4 6 7	з) 8 8 9 8
г) 9 4 6 7	і) 7 7 5 7
д) 6 8 7 4	к) 7 8 7 5

Обробка результатів

Оцінка виводиться в умовних балах за таблицею:

Оцінка в балах	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Кількість правильно записаних сум із 40	39	37- 38	35- 36	31- 34	26- 30	22- 25	18- 21	14- 17	13

Методика “Оперативная память”

Методика применяется для изучения оперативной памяти.

Содержание задания заключается в предъявлении на слух 5 цифр, из которых нужно складывать каждую предшествующую с последующей, записывая полученные суммы (получается 4 суммы). Сумма двух чисел не должна превышать 9.

В контрольном задании респондентам зачитываются 10 рядов по 5 цифр (3 секунды на зачитывание 5 цифр и 7 секунд на запись результатов). Запись ответов ведется столбиком.

Инструкция: “Вам будут зачитываться ряды из пяти однозначных чисел. Ваша задача – запомнить эти числа в том порядке, в котором я буду их читать. Потом в уме сложить первое число со вторым и записать сумму; второе число – с третьим и записать сумму; третье число – с четвертым и записать сумму; четвертое число – с пятым и записать сумму. Всего 4 суммы, записать их столбиком. Если не сумеете подсчитать все суммы, запишите сколько успеете. Например, читаю: 2, 5, 3, 1, 4 (записать на доске), складываю первое число со вторым, получается 7 (записать), второе число – с третьим, получается 8 (записать), третье – с четвертым,

получается 4 (записать), четвертое – с пятым, получается 5 (записать). Затем предъявляется следующий ряд чисел. Какие вопросы? (Ответить на вопросы). Приготовиться!.. Стоп!”

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст _____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

Ряды чисел	Суммы чисел				Ряды чисел	Суммы чисел			
а)					е)				
б)					ж)				
в)					з)				
г)					и)				
д)					к)				

Вариант задания (ряд чисел)

а) 3 1 5 2 7	е) 7 1 5 2 1
б) 4 4 3 5 2	ж) 3 5 1 2 6
в) 1 3 1 5 2	з) 7 1 7 2 6
г) 6 3 1 5 2	и) 3 4 3 2 5
д) 4 2 6 1 3	к) 2 5 3 4 1

“Ключ”

а) 4 6 7 9	е) 8 6 7 3
б) 8 7 8 7	ж) 8 6 3 8
в) 4 4 6 7	з) 8 8 9 8
г) 9 4 6 7	и) 7 7 5 7
д) 6 8 7 4	к) 7 8 7 5

Обработка результатов

Оценка выводится в условных баллах по таблице:

Оценка в баллах	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Количество правильно записанных сумм из 40	39	37-38	35-36	31-34	26-30	22-25	18-21	14-17	13

Методика 4.22. “Розстановка чисел”

Методика призначена для оцінки функції розподілу та переключення уваги. Рекомендується для використання при профвідборі на спеціальності, що вимагають доброго розвитку

функції уваги.

Інструкція: “Завдання Ви будете виконувати на бланку, який має два квадрати. У верхньому квадраті в 25 клітинах розміщені у випадковому порядку вибіркові числа від 1 до 99. У нижньому квадраті є 25 вільних клітин. Ви повинні переписати числа з верхнього квадрата в нижній у строго зростаючому порядку, починаючи з найменшого числа.

Заповнювати нижній квадрат Ви повинні послідовно, рядок за рядком: спочатку п’ять клітинок (зліва направо) першого рядка, потім п’ять клітинок другого рядка і т. д. Ніяких позначок у нижньому квадраті робити не дозволяється. Якщо Ви виявите, що пропустили якесь число, нічого не закреслюйте, а запишіть його в чергову вільну клітинку та обведіть кружком. На виконання завдання дається дві хвилини. Необхідно за цей час розставити максимально можливу кількість чисел, але без помилок”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
Спеціальність _____ Військове звання _____

74	47	95	32	89
68	49	51	25	71
19	62	80	86	42
34	60	79	58	30
5	84	93	26	10

“Ключ”

5	10	19	25	26
30	32	34	42	47
49	51	58	60	62
68	71	74	79	80
84	86	89	93	95

Обробка результатів

Перевірка результатів дослідження проводиться за допомогою бланка-“ключа”. Підраховується кількість чисел, проставлених у нижньому квадраті бланка (продуктивність) і кількість помилок – пропущених чисел (враховуються і помилки, виявлені самим респондентом, – обведені кружком числа). Визначається відносна частота помилкових відповідей (відношення кількості помилок до загальної кількості проставлених чисел).

Шкала оцінок до методики “Розстановка чисел”

Показник	Значення показника									
	23 і більше	22	21	20	18-19	16-17	14-15	13	9-12	8 і менше
Бали	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Методика “Расстановка чисел”

Методика предназначена для оценки функции распределения и переключения внимания. Рекомендуется использовать при профотборе на специальности, требующие хорошего развития функции внимания.

Инструкция: “Задание Вы будете выполнять на бланке, который имеет два квадрата. В верхнем квадрате в 25 клетках размещены в случайном порядке выборочные числа от 1 до 99. В нижнем квадрате имеется 25 свободных клеток. Вы должны переписать числа из верхнего квадрата в нижний в строго возрастающем порядке, начиная с самого маленького числа.

Заполнять нижний квадрат Вы должны построчно: вначале пять клеток (слева направо) первой строчки, затем пять клеток второй строчки и т. д. Никаких пометок в нижнем квадрате делать не

разрешается. Если Вы обнаружите, что пропустили какое-то число, ничего не зачеркивайте, а запишите его в очередную свободную клетку и обведите кружком. На выполнение задания дается две минуты. Необходимо за это время расставить максимально возможное количество чисел, но без ошибок.”

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____
 Дата обследования _____ Возраст ____ Специальность _____
 Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

74	47	95	32	89
68	49	51	25	71
19	62	80	86	42
34	60	79	58	30
5	84	93	26	10

“Ключ”

5	10	19	25	26
30	32	34	42	47
49	51	58	60	62
68	71	74	79	80
84	86	89	93	95

Обработка результатов

Проверка результатов исследования производится с помощью бланка-“ключа”. Подсчитывается количество чисел, проставленных в нижнем квадрате бланка (производительность) и количество ошибок – пропущенных чисел (учитываются и ошибки, обнаруженные самим респондентом, – обведенные кружком числа). Определяется относительная частота ошибочных ответов (отношение количества ошибок к общему количеству проставленных чисел).

Шкала оценок к методике “Расстановка чисел”

Показатель	Значение показателя									
	23 и более	22	21	20	18-19	16-17	14-15	13	9-12	8 и менее
Баллы	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

V. МЕТОДИКИ ДІАГНОСТИКИ ІНТЕЛЕКТУ ТА КРЕАТИВНОСТІ

Методика 5.23. “Матриці прогресивні Дж. Равена”

Методика призначена для вивчення логічності мислення, для виявлення здібності до систематизованої, планомірної, методичної інтелектуальної діяльності. Тест складається з невербальних завдань. Знання, набуті в школі, та життєвий досвід не впливають на результат виконання завдання.

Респонденту пред'являються малюнки з фігурами, які пов'язані між собою певною залежністю і в яких бракує однієї фігури, а внизу вона дається серед 6-8 інших фігур. Завдання респондента – встановити закономірність, що пов'язує між собою фігури на малюнку, та в реєстраційному бланку вказати номер бракуючої фігури з пропонованих варіантів.

Стимульний матеріал тесту складається з брошури, в якій розміщено 60 малюнків, розподілених на 5 серій (А, В, С, D, E) по 12 малюнків у кожній. У кожній серії малюнків містяться завдання наростаючої трудності. В той же час характерне й ускладнення типу завдань від серії до серії.

У серії А – використаний принцип встановлення взаємозв'язку в структурі матриць. Тут завдання полягає в доповненні бракуючої частини основного зображення одним із приведених у кожному малюнку фрагментів. Виконання завдання вимагає від респондента ретельного аналізу структури основного зображення та виявлення цих же особливостей в одному з декількох фрагментів. Потім відбувається злиття фрагмента, його порівняння з оточенням основної частини малюнка.

Серія В – побудована за принципом аналогії між парами фігур. Респондент повинен знайти принцип, відповідно до якого побудована в кожному окремому випадку фігура і, виходячи з цього, підібрати бракуючий фрагмент. При цьому важливо визначити вісь симетрії, відповідно до якої розташовані фігури в основному зразку.

Серія С – побудована за принципом прогресивних змін у фігурах матриць. Ці фігури в межах однієї матриці все більше ускладнюються, відбувається як би безперервний їх розвиток. Збагачення фігур новими елементами підкоряється чіткому принципу, виявивши який, можна підібрати бракуючу фігуру.

Серія D – побудована за принципом перегруповування фігур у матриці. Респондент повинен знайти це перегруповування, що відбувається в горизонтальному й вертикальному положеннях.

Серія E – заснована на принципі розкладання фігур основного зображення на елементи. Бракуючі фігури можна знайти, зрозумівши принцип аналізу та синтезу фігур.

Тест строго регламентований у часі, а саме 40 хвилин. Для того, щоб дотриматися відведеного часу, необхідно слідкувати за тим, щоб до загальної команди: “Приступити до виконання тесту” – ніхто не відкривав малюнки та не підглядав. За командою керівника респонденти починають виконувати завдання методики. Перед цим керівник рекомендує респондентам раціонально витратити час, не зупиняючись довго на особливо складних завданнях. Краще перейти до розв’язання наступних завдань, а якщо залишиться час, повернутися до нерозв’язаних завдань.

Коли мине 20 хвилин, респондентів можна попередити про те, що вони використали половину часу.

Під час виконання завдань тесту необхідно контролювати, щоб респонденти не списували один у одного. По закінченні 40 хвилин – подати команду: “Закрити всім малюнки!”, а потім зібрати бланки відповідей і брошури з малюнками.

Інструкція: “Вам дається брошура, в якій розміщено 60 малюнків, поділених на 5 груп, які називаємо серіями і позначаємо літерами A, B, C, D, E. В кожній серії 12 малюнків, позначених цифрами. Кожне завдання (малюнок) позначається літерою (серія) і цифрою (номер у серії). Кожний малюнок складається з елементів, що розташовані в певній логічній послідовності. Ця послідовність переривається вирізом, обведеним рамкою. Під кожним малюнком розміщено 6-8 варіантів вставок (фрагментів вирізу), серед яких тільки один правильний. Вам потрібно визначити певну закономірність побудови малюнка і вибрати із запропонованих вставок ту, яка відновить його перервану послідовність. Так, наприклад, на малюнку 1 подивимося, яка вставка відновлює запропоновану системність чередування. Правильно, вставка 4. Так само знайдіть потрібну вставку для кожного малюнка і результат запишіть у реєстраційний бланк. Пам’ятайте, що складність завдань від серії A до серії E зростає. Тому намагайтеся не витратити багато часу на перші завдання. Не відволікайтеся на те, щоб слідкувати за часом. За хвилину до закінчення Ви будете попереджені”.

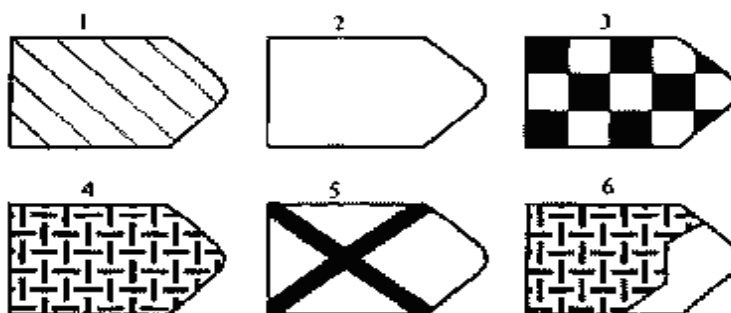
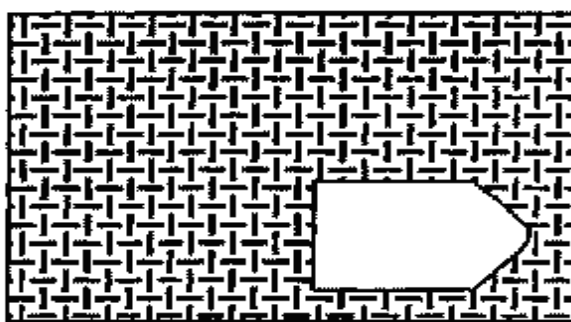
Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
 Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
 Спеціальність _____ Військове звання _____

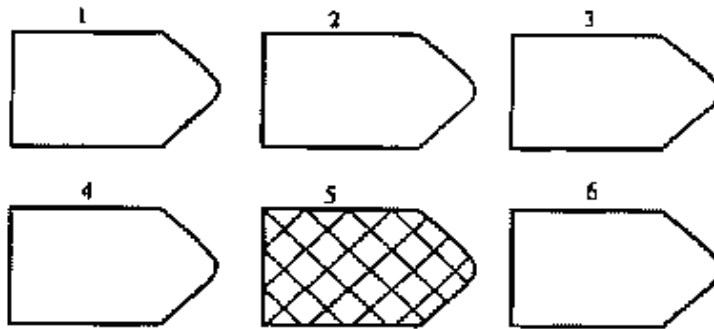
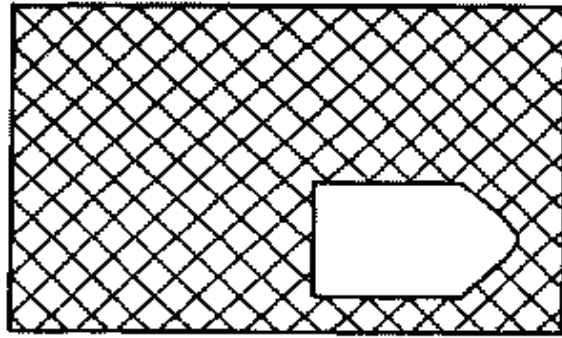
Серія А		Серія В		Серія С		Серія D		Серія E	
A ₁		B ₁		C ₁		D ₁		E ₁	
A ₂		B ₂		C ₂		D ₂		E ₂	
A ₃		B ₃		C ₃		D ₃		E ₃	
A ₄		B ₄		C ₄		D ₄		E ₄	
A ₅		B ₅		C ₅		D ₅		E ₅	
A ₆		B ₆		C ₆		D ₆		E ₆	
A ₇		B ₇		C ₇		D ₇		E ₇	
A ₈		B ₈		C ₈		D ₈		E ₈	
A ₉		B ₉		C ₉		D ₉		E ₉	
A ₁₀		B ₁₀		C ₁₀		D ₁₀		E ₁₀	
A ₁₁		B ₁₁		C ₁₁		D ₁₁		E ₁₁	
A ₁₂		B ₁₂		C ₁₂		D ₁₂		E ₁₂	
Кількість вірних відповідей – _____									

Стимульний матеріал

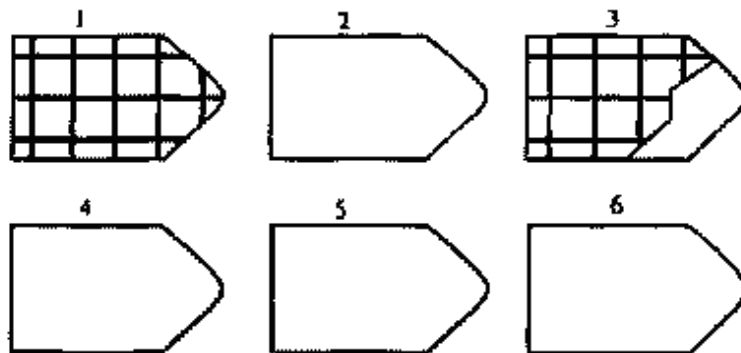
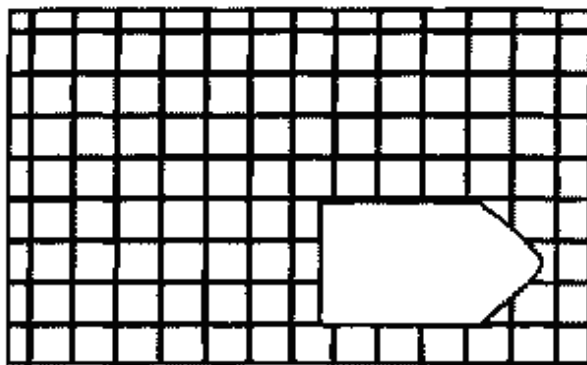
Серія А

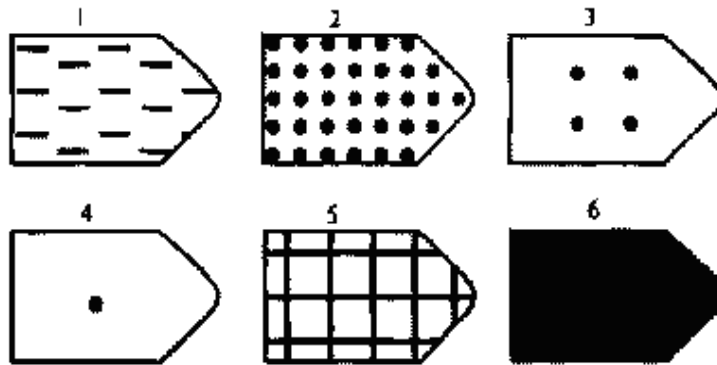
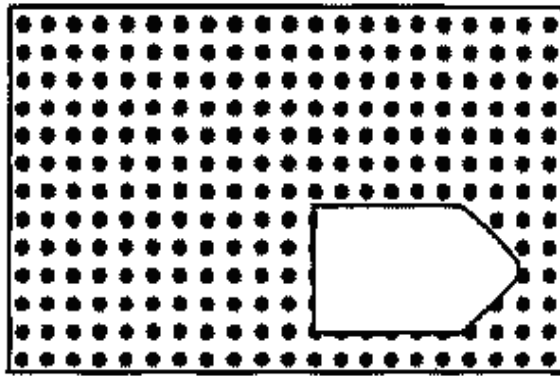
01

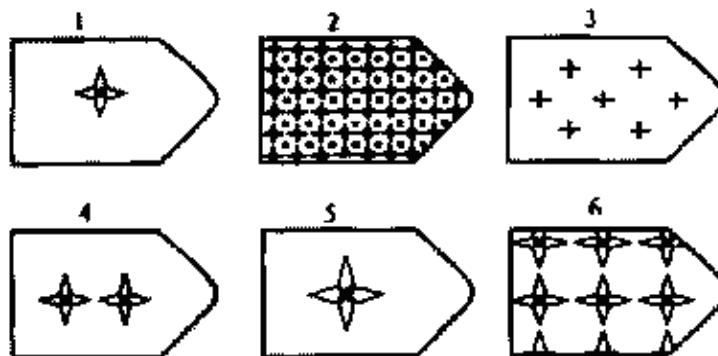
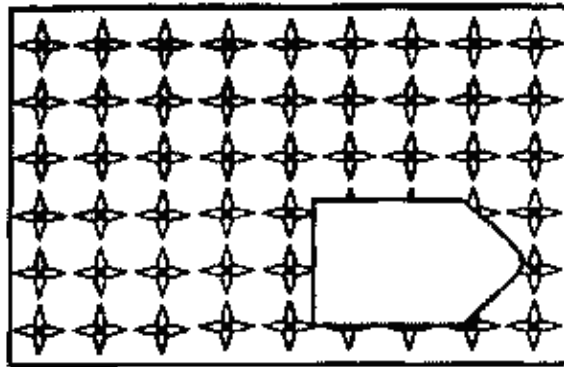
02

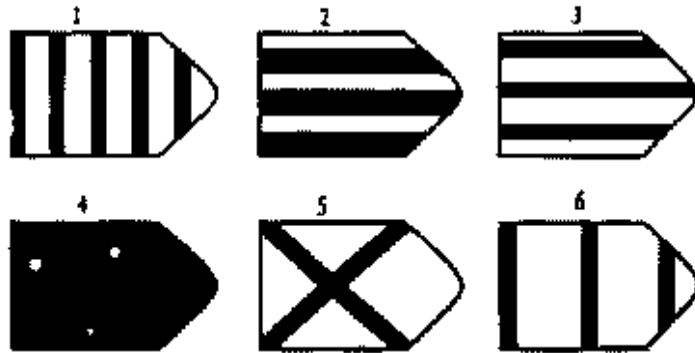
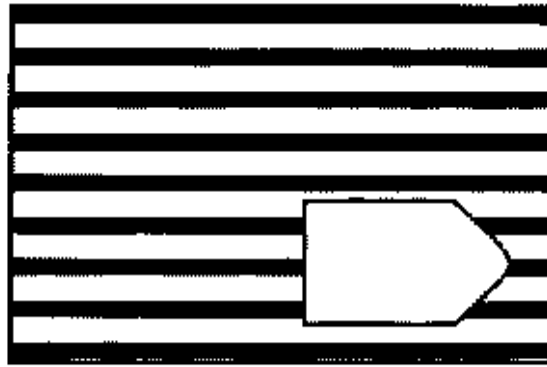
03

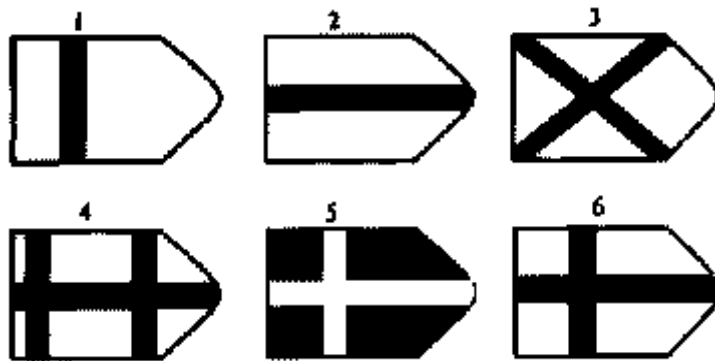
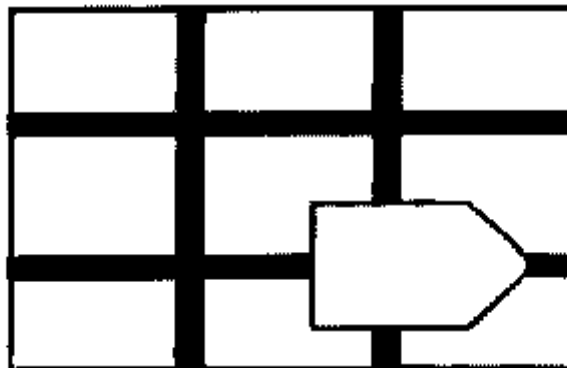
04

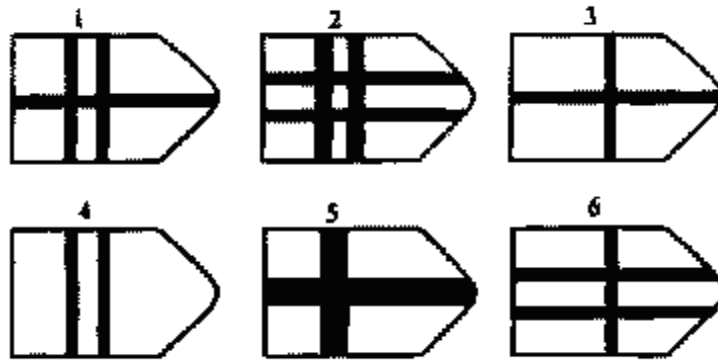
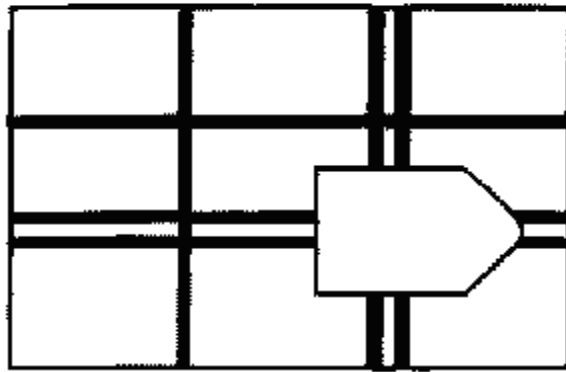
05

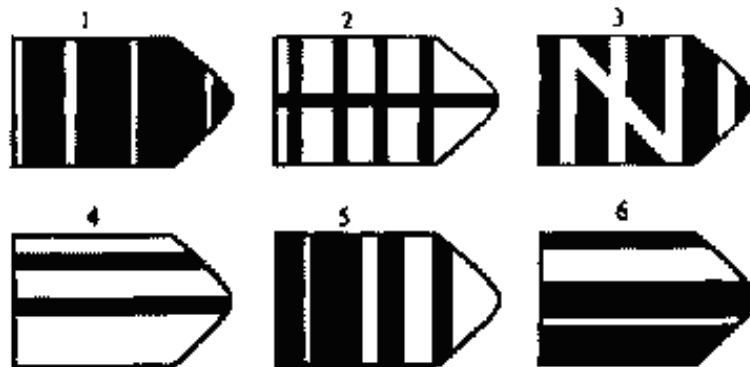
06

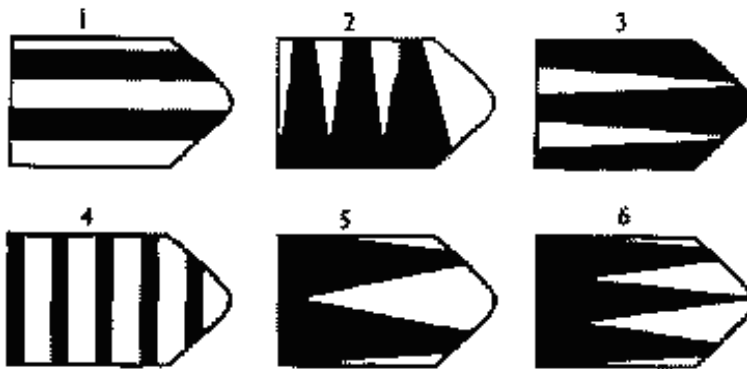
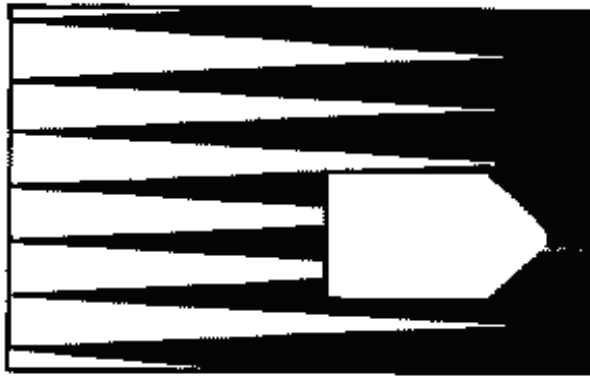
07

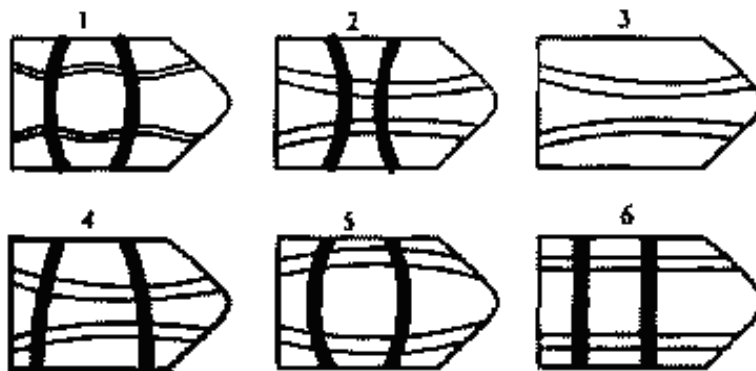
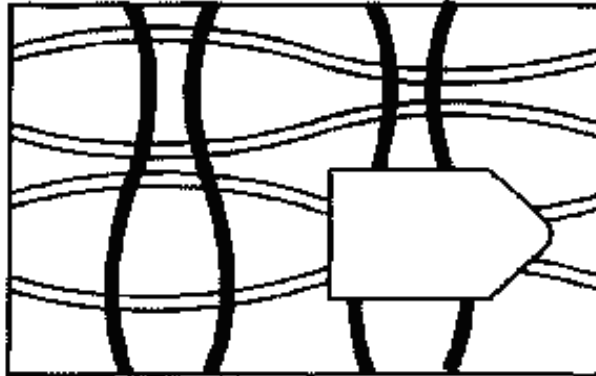
08

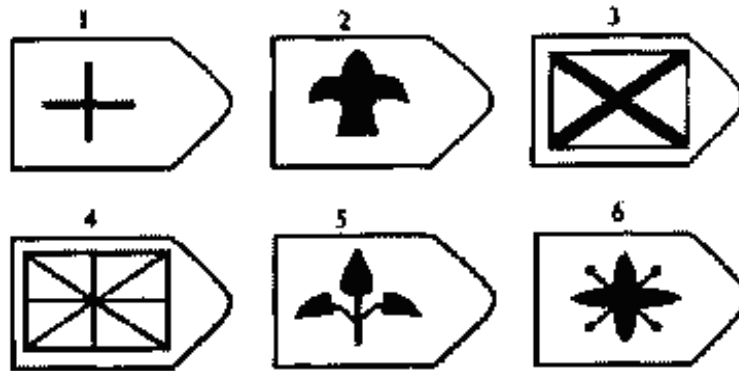
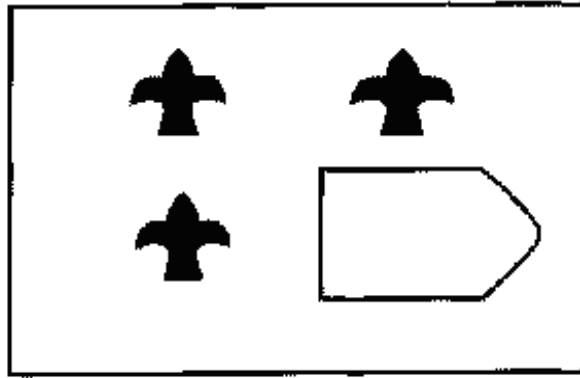
09

10

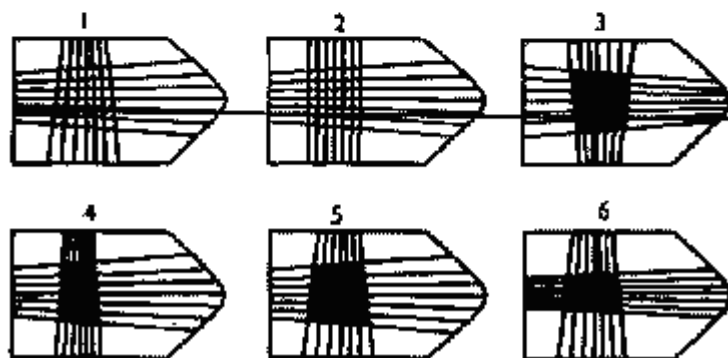
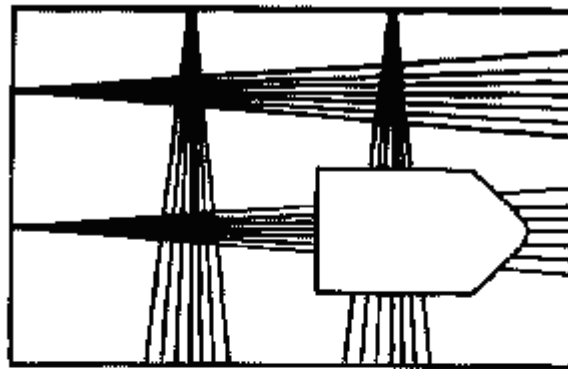

11

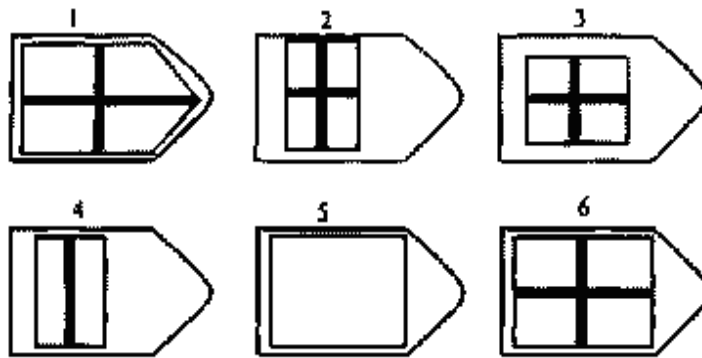
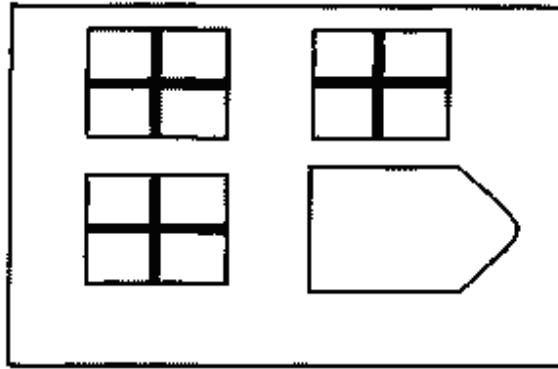

12

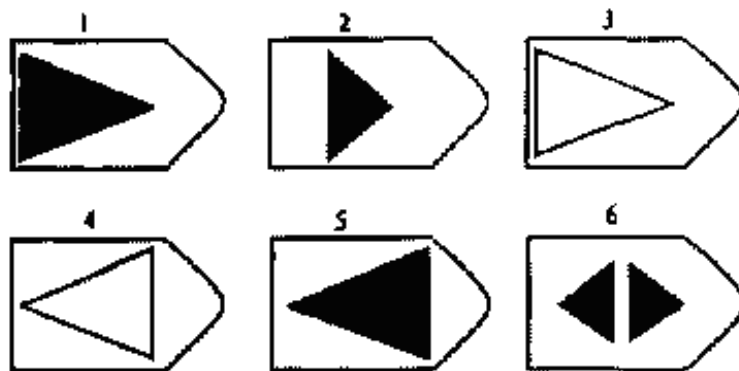
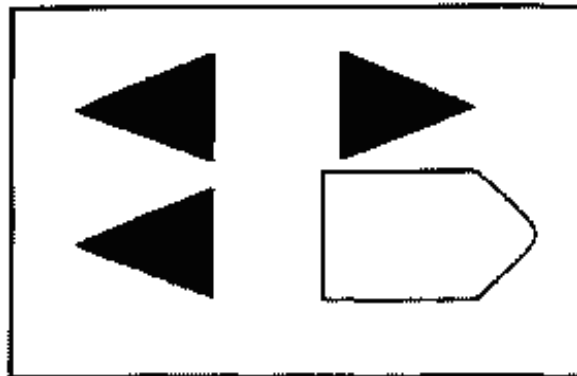
Серія В

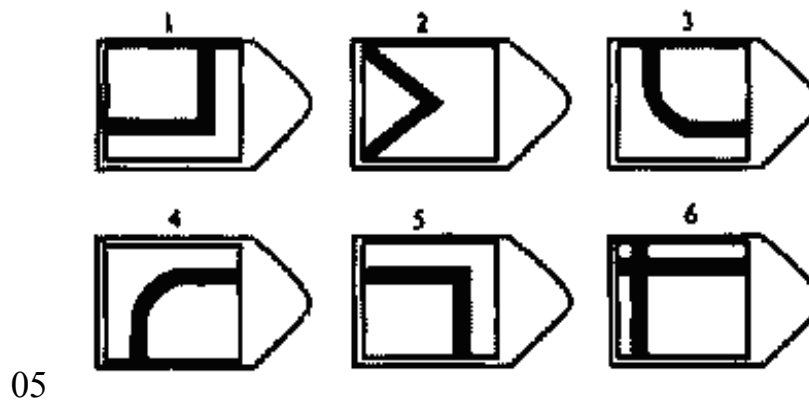
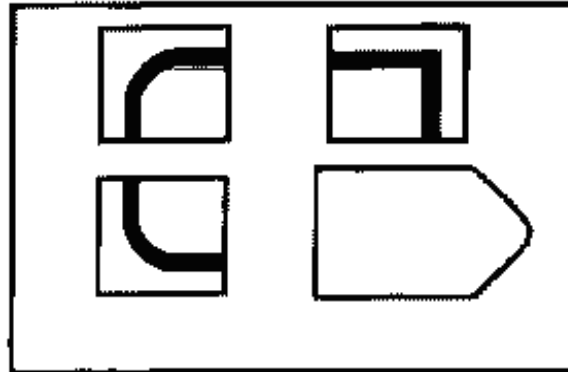
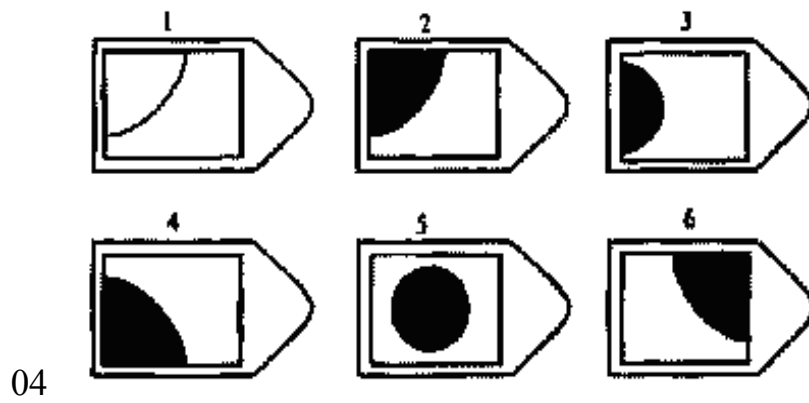
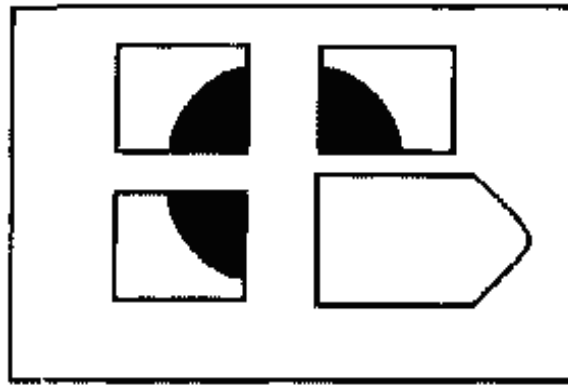
01

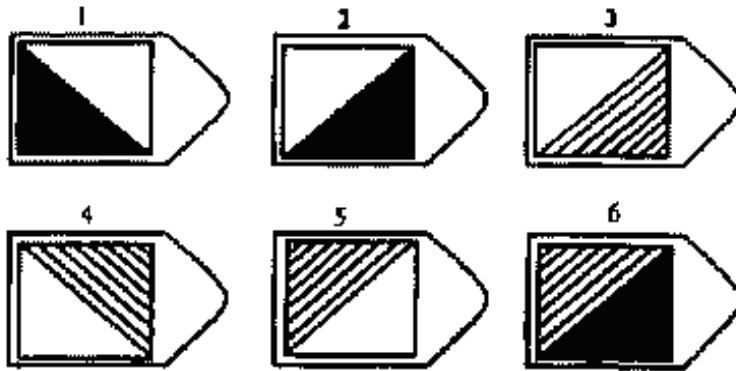
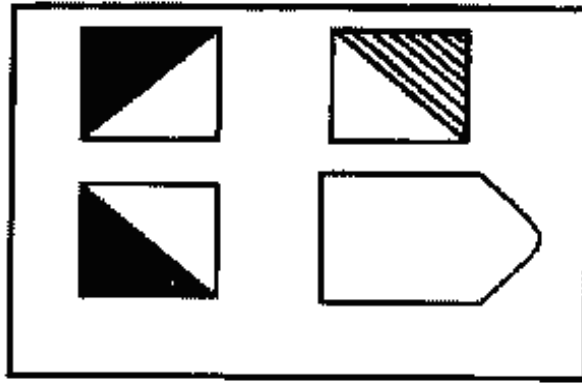

02

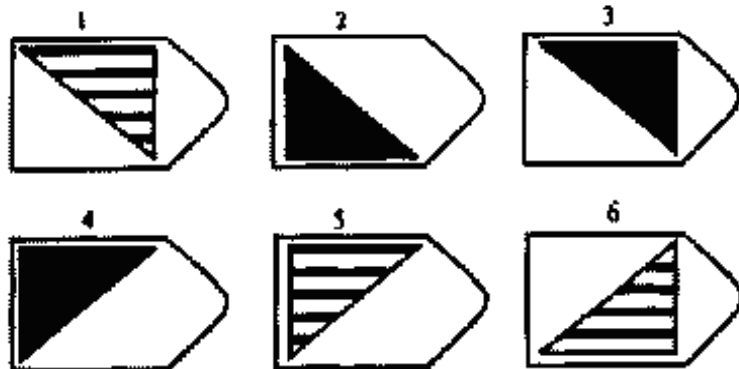
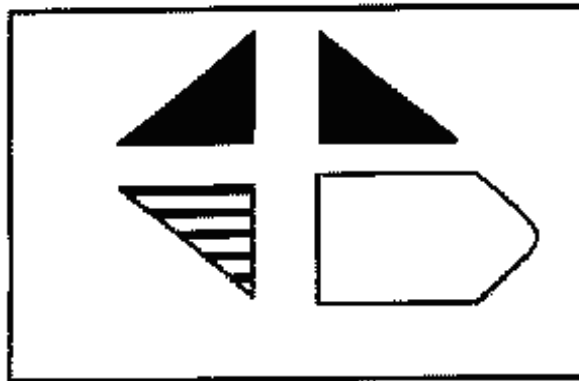

03

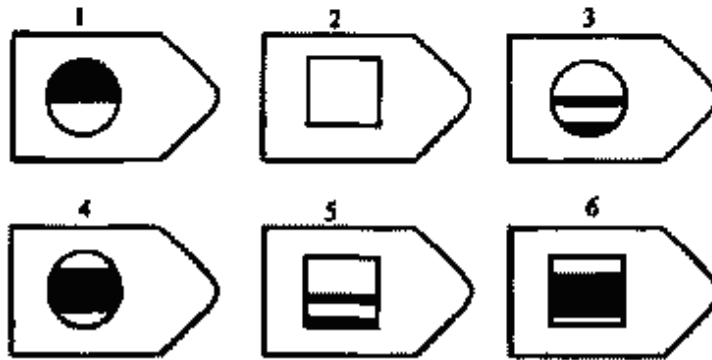
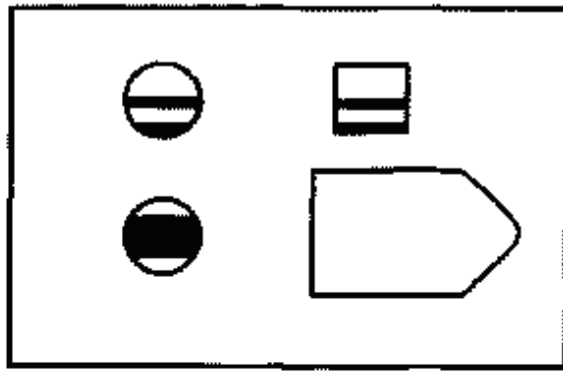

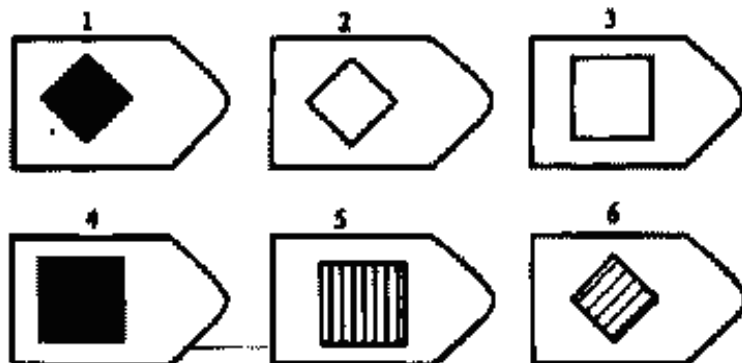
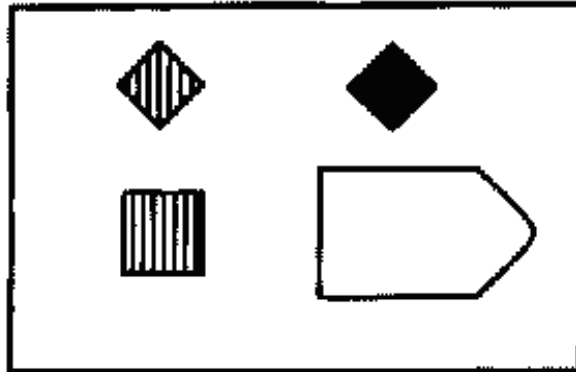
06

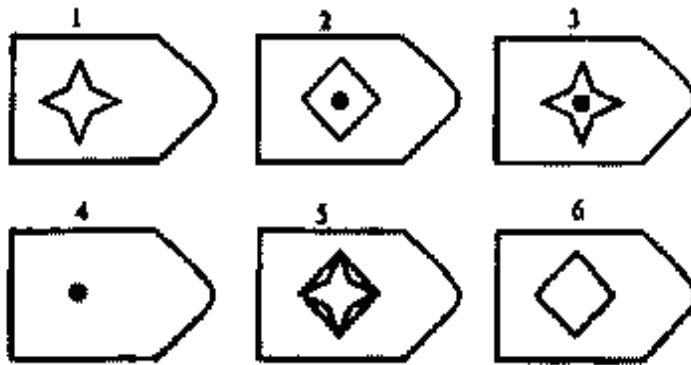
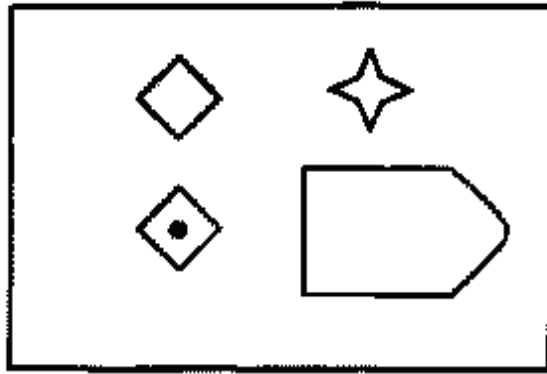
07

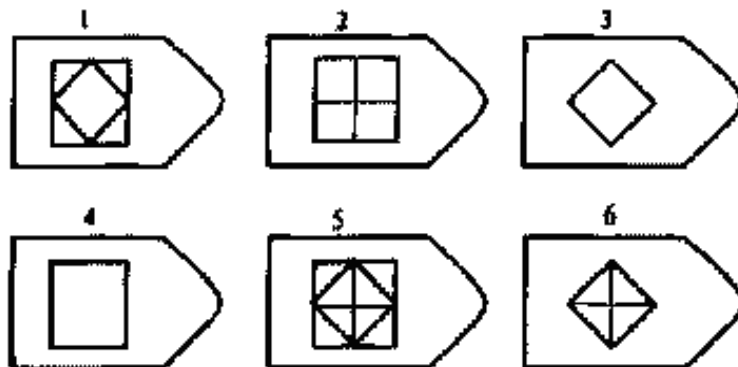
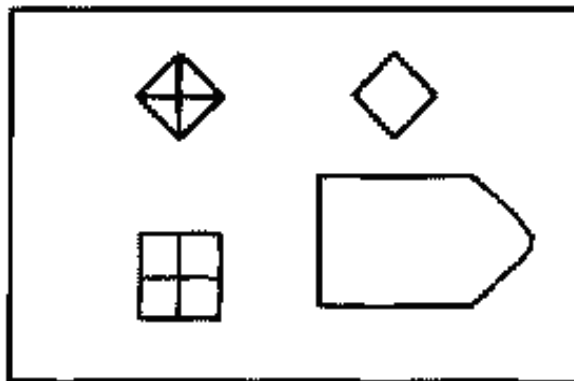
08

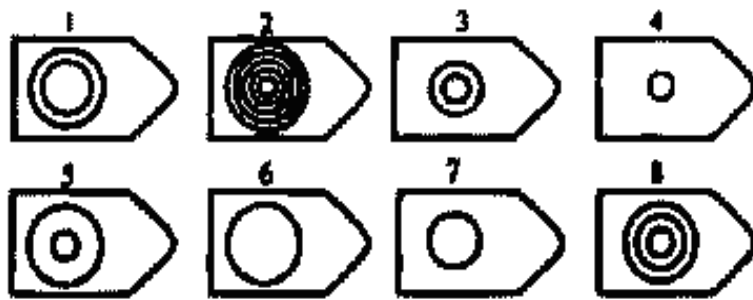
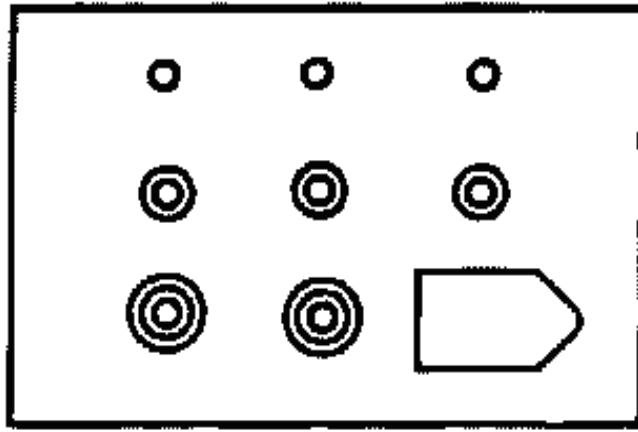
09

10

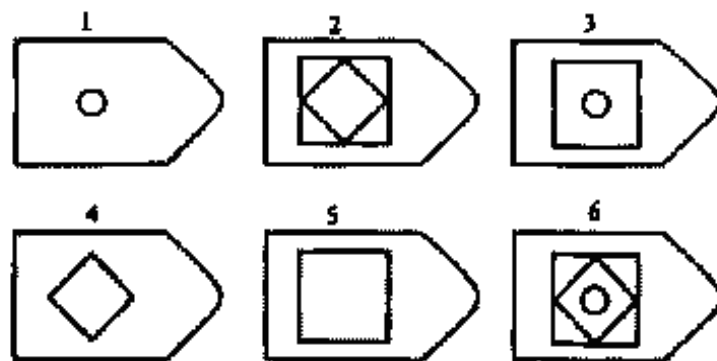
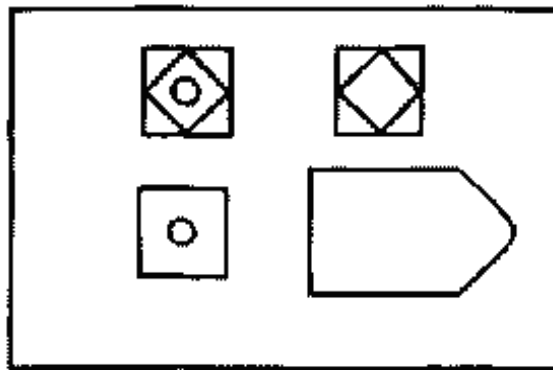

11

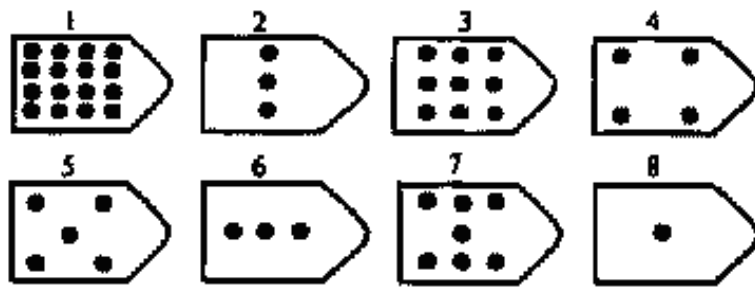
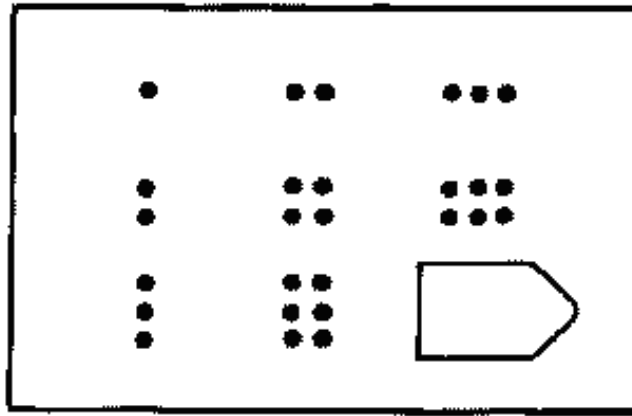

12

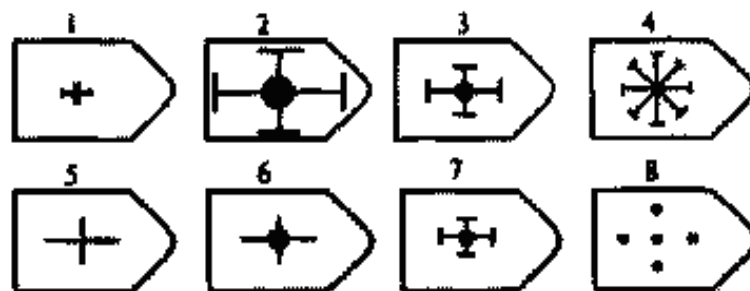
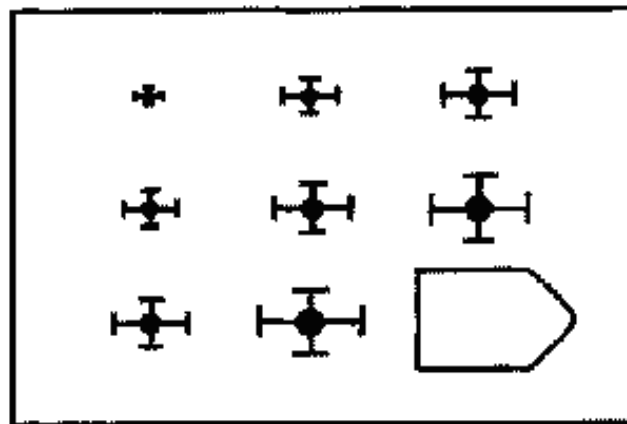
Серія С

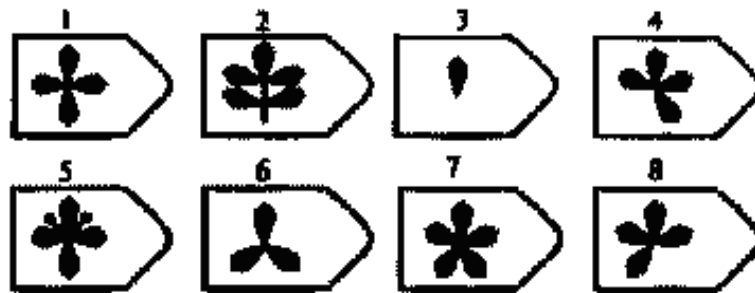
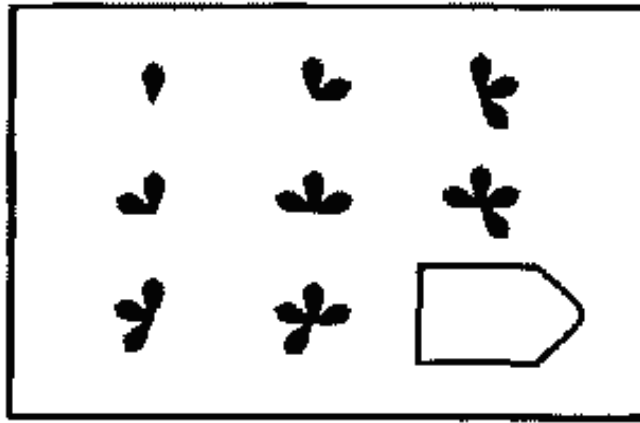
01

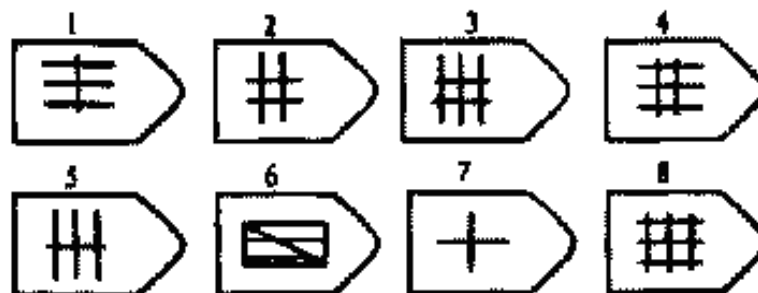
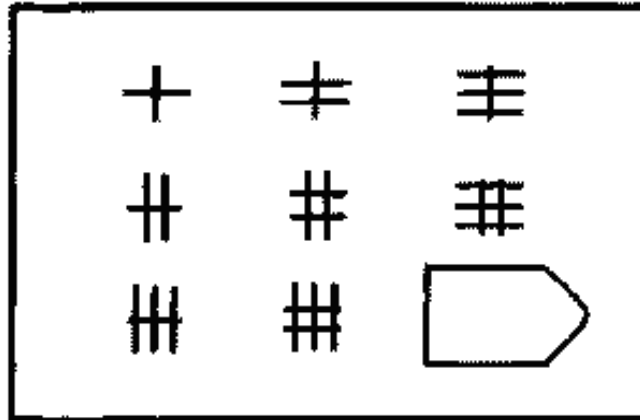
02

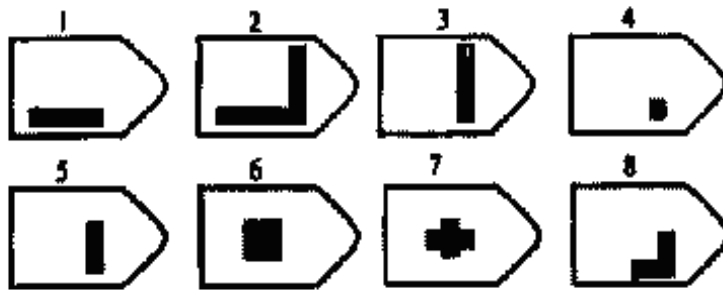
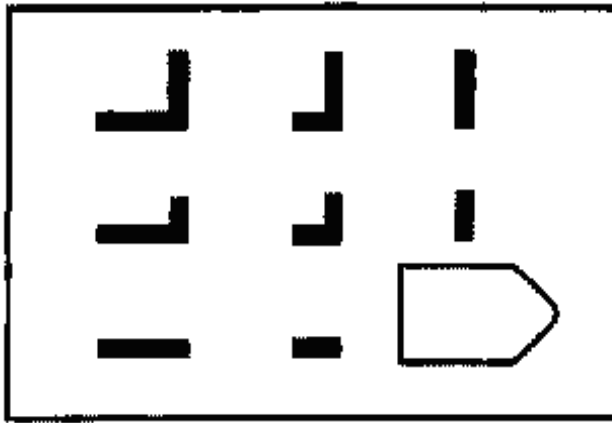
03

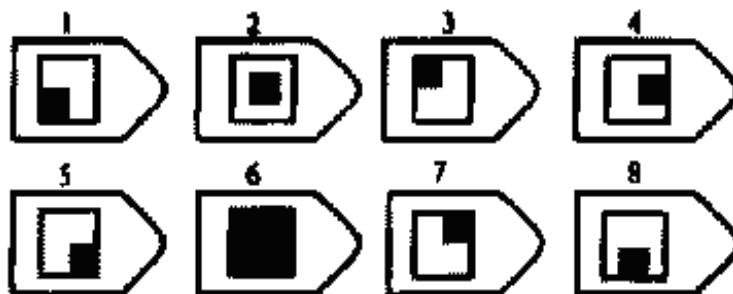
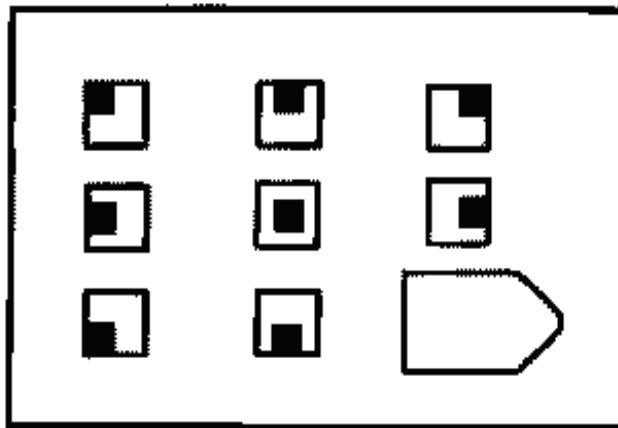
04

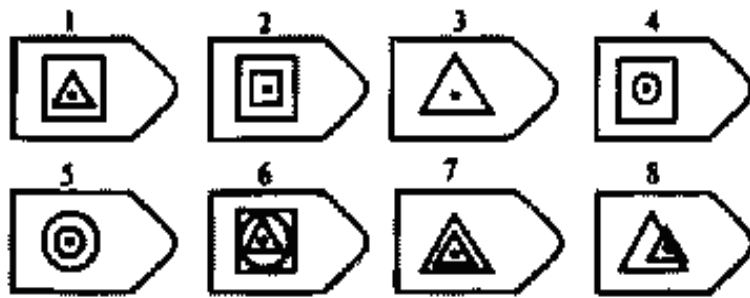
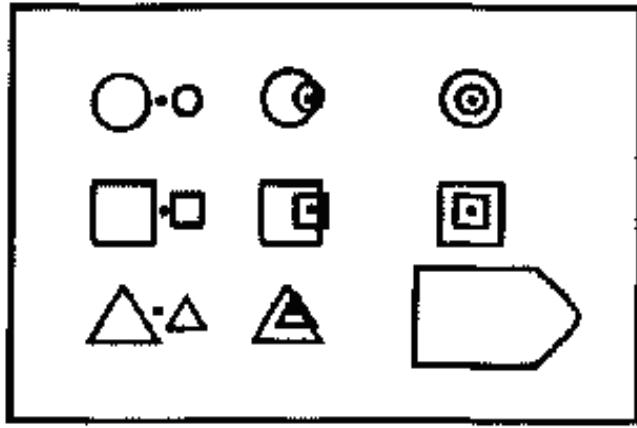
05

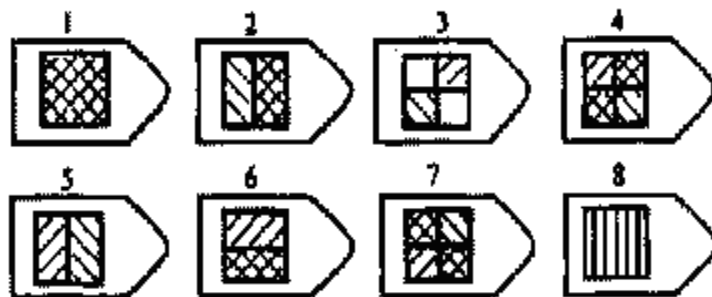
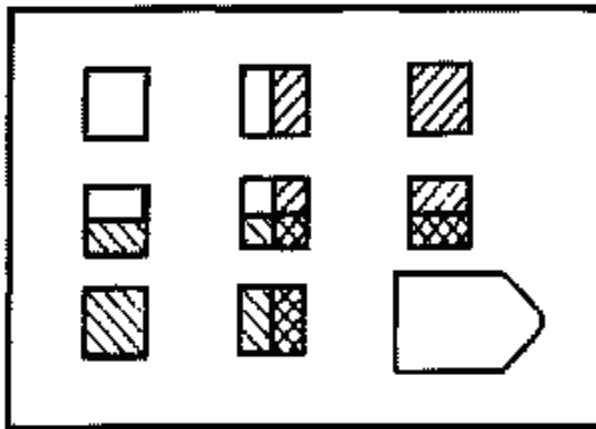
06

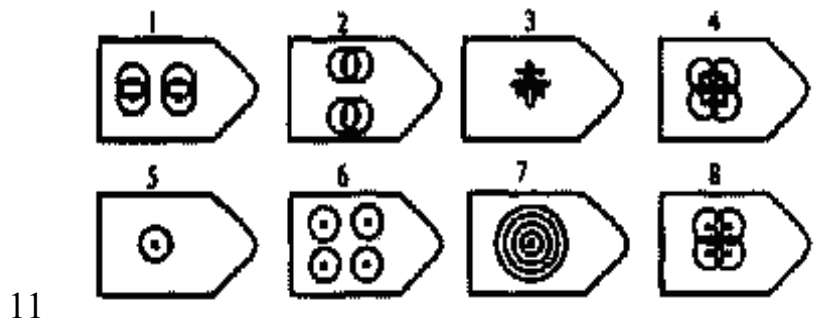
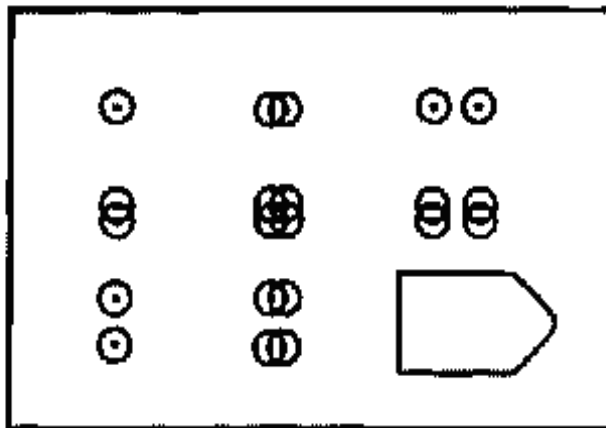
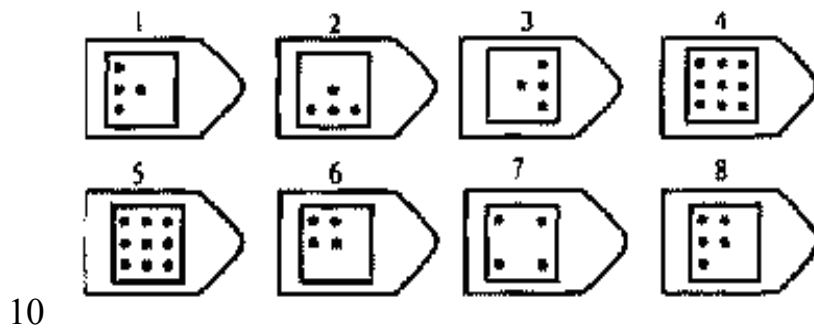
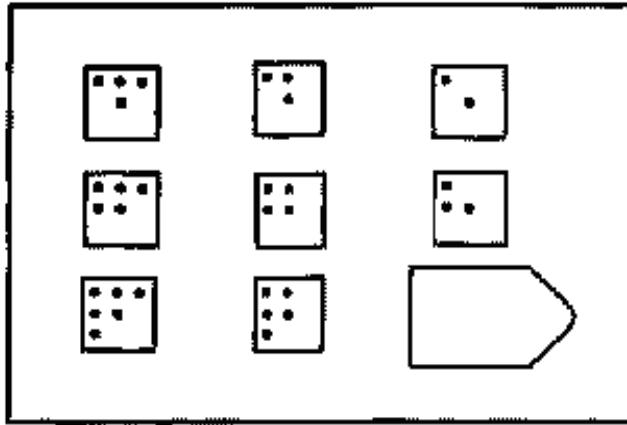
07

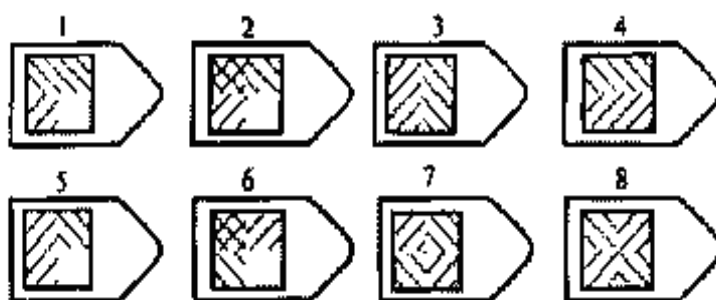
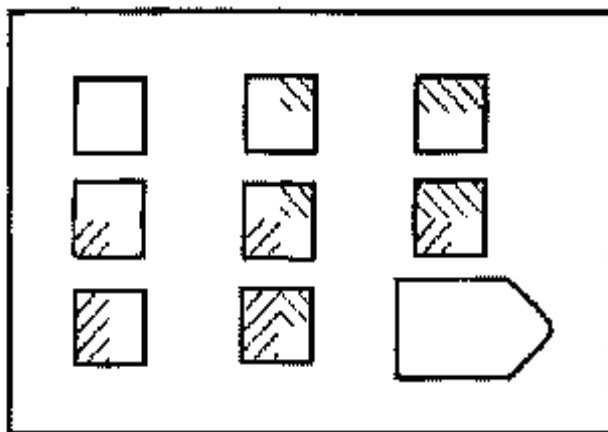

08

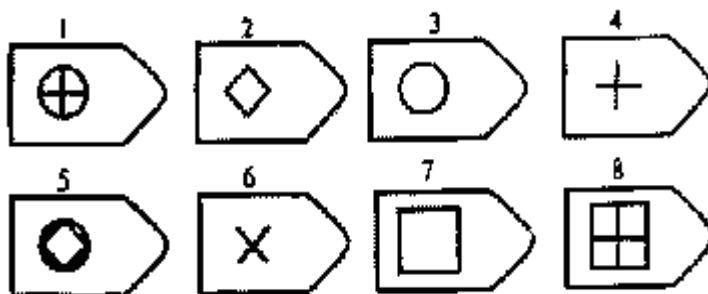
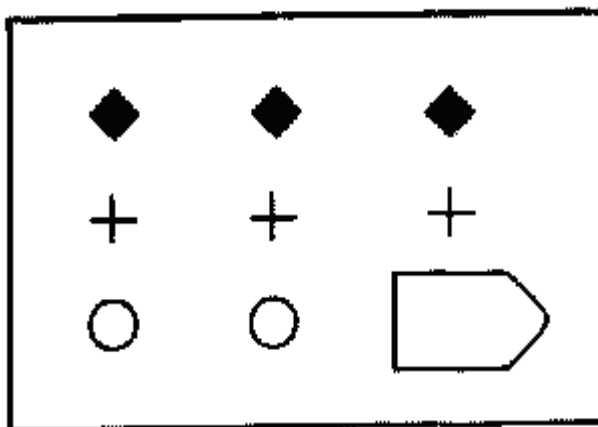
09

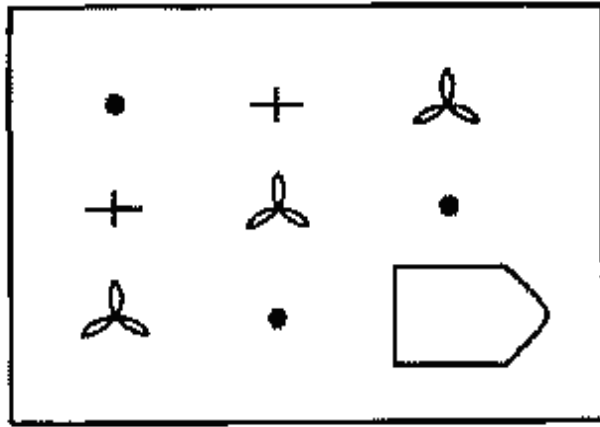

12

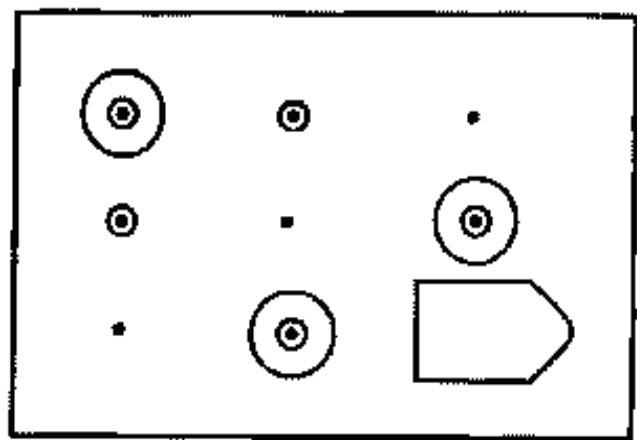
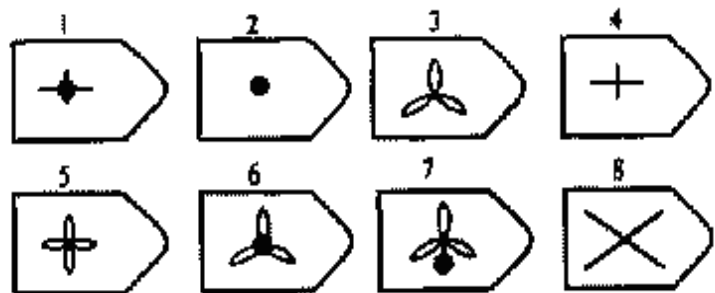
Серія D

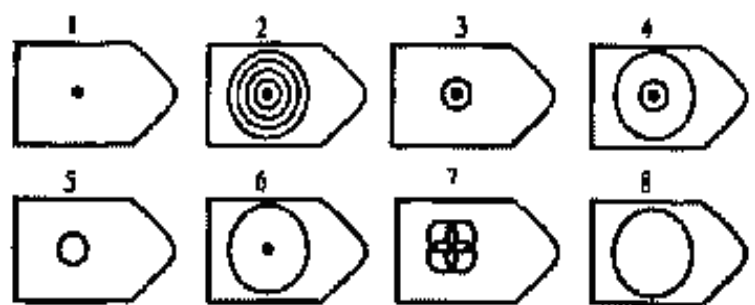
01

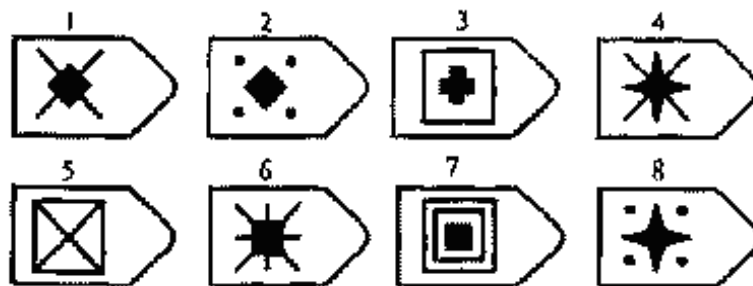
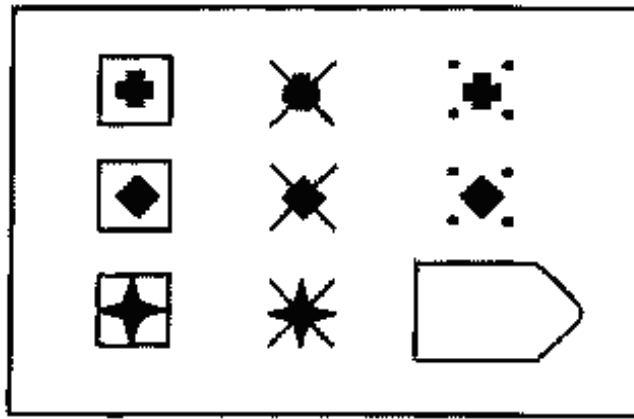

02

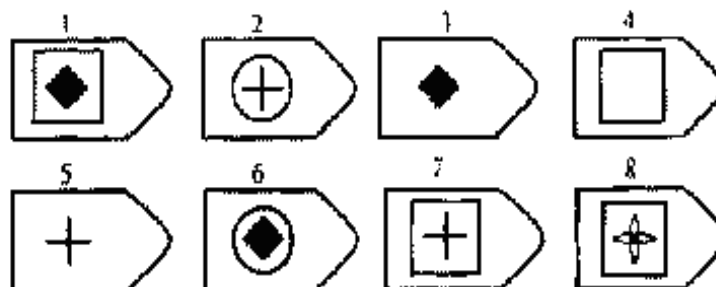
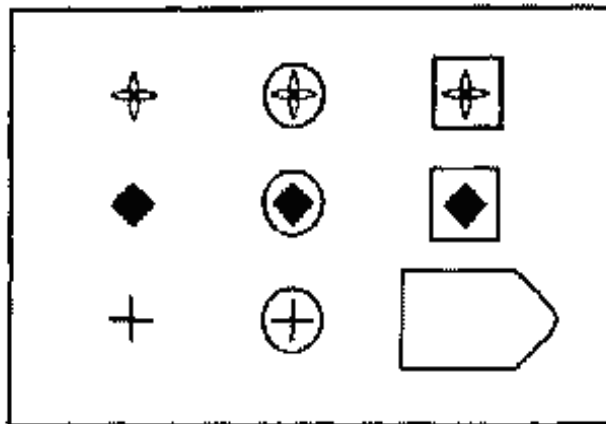

03

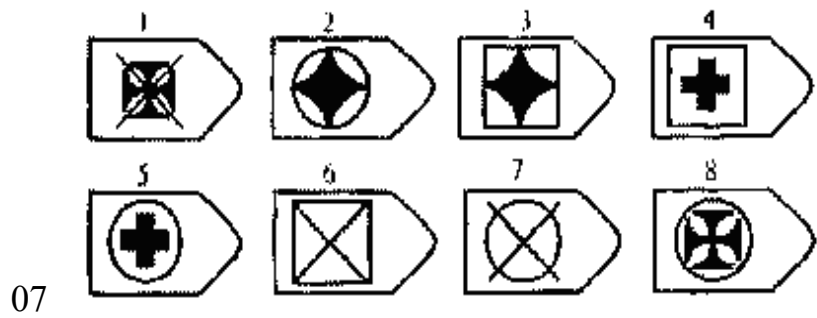
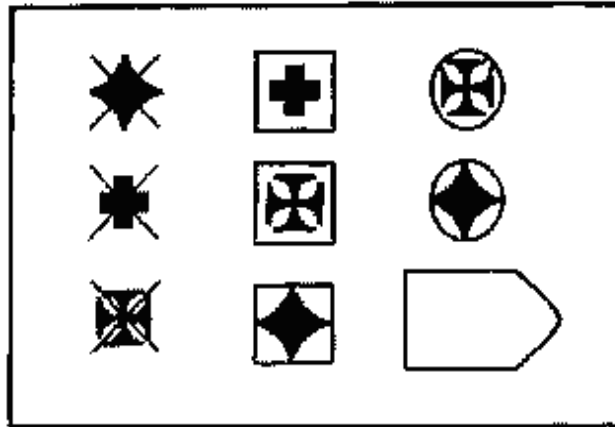
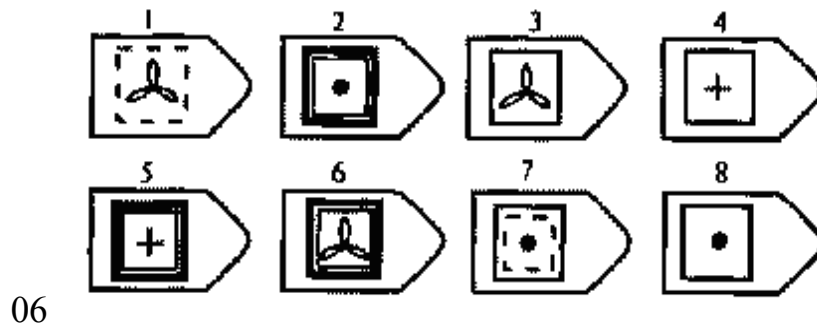
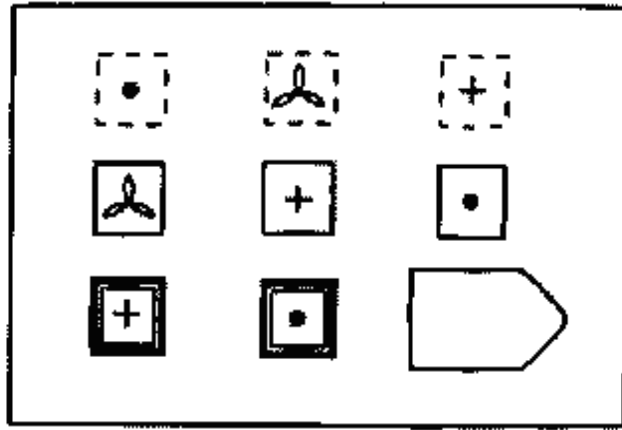

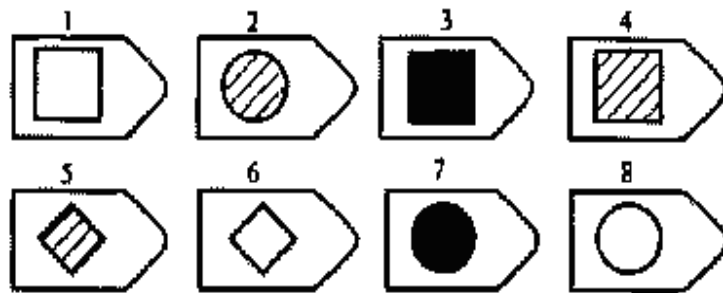
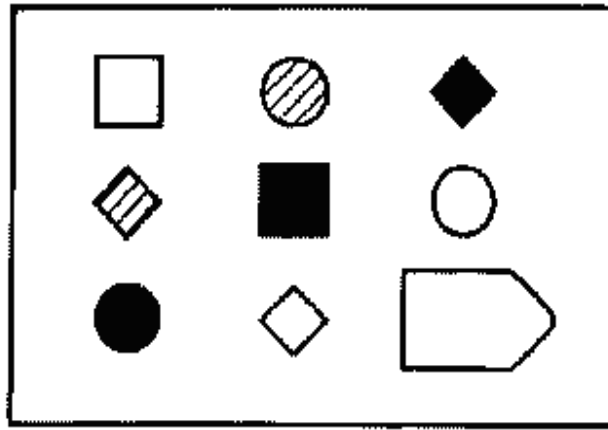

04

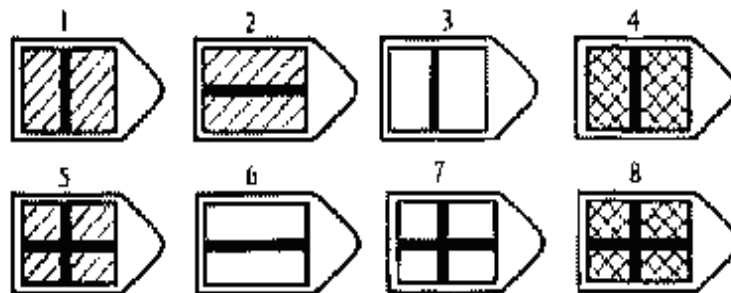
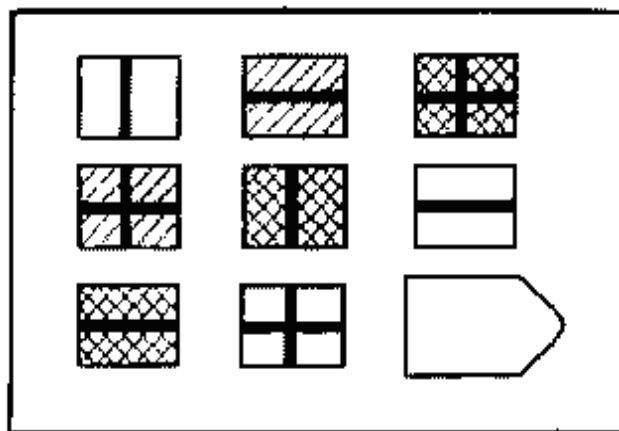

05

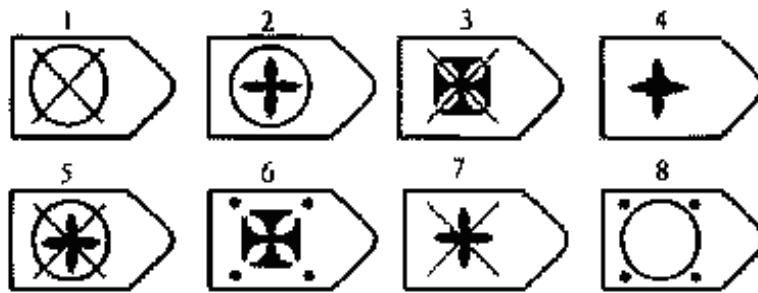
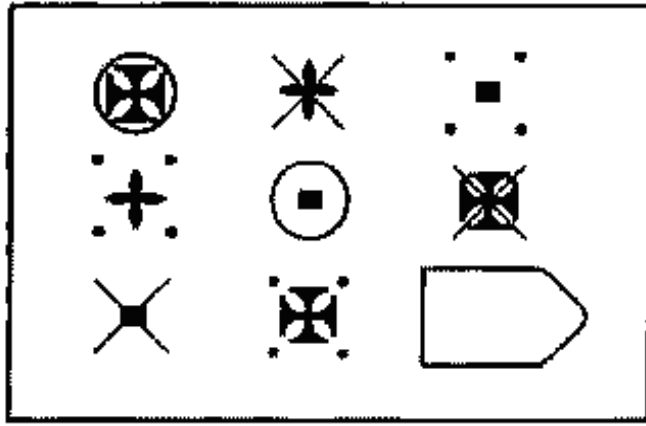

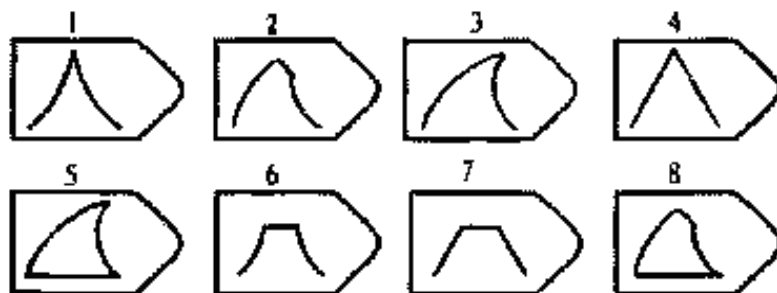
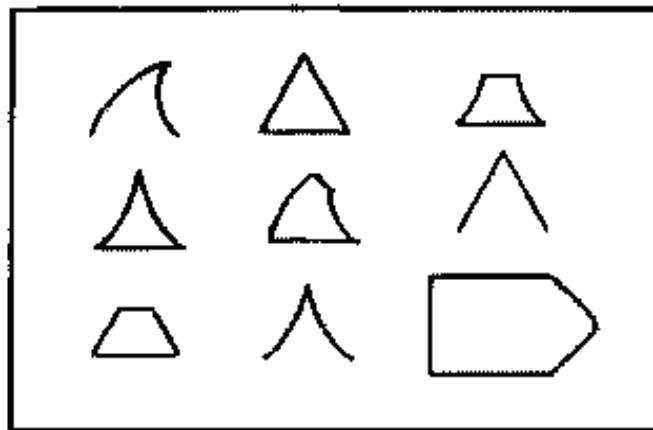
08

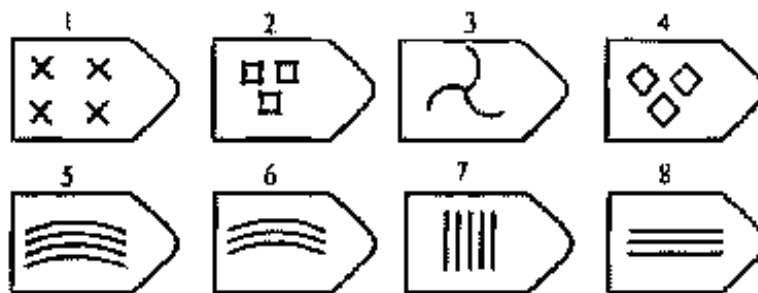
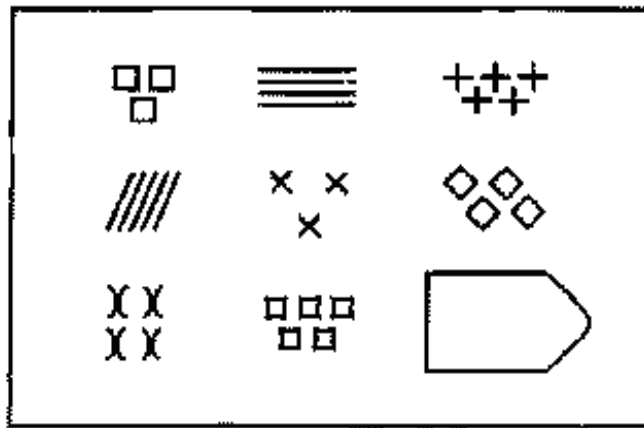
09

10

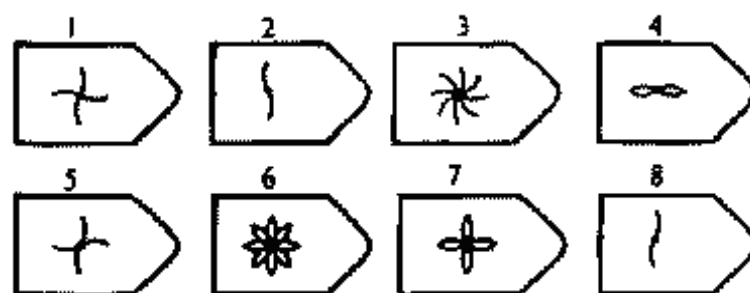
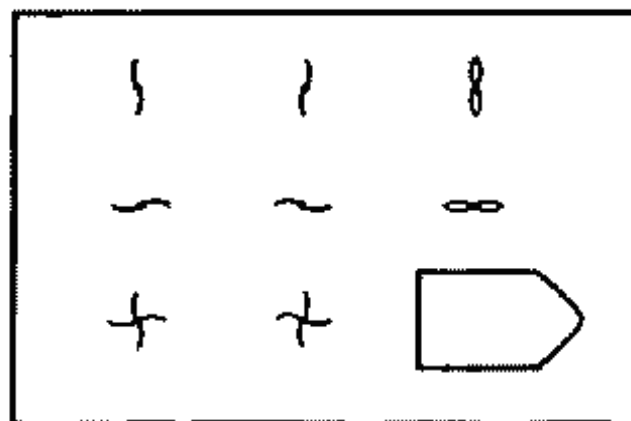

11

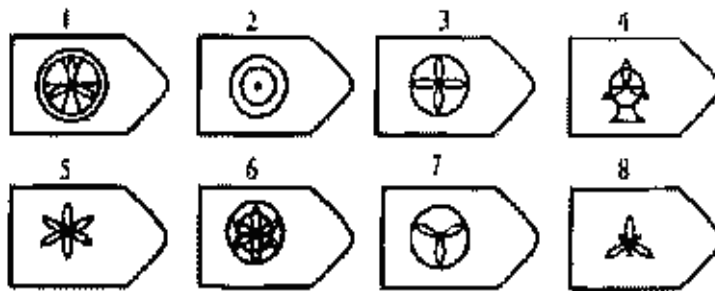
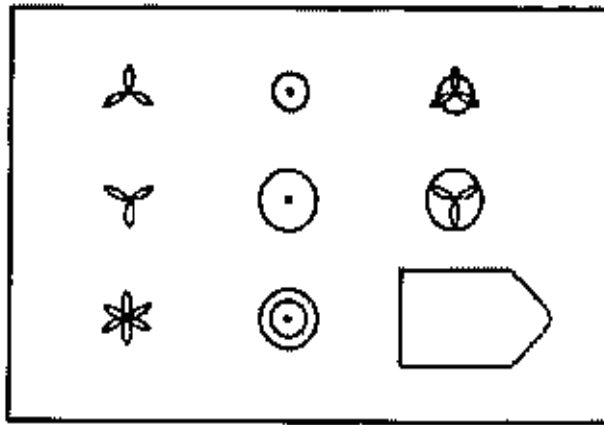

12

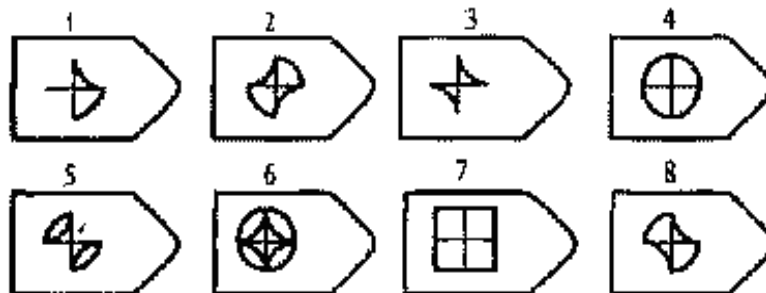
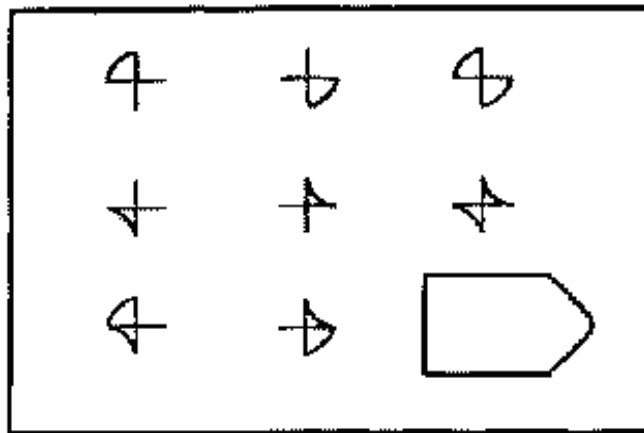
Серія Е

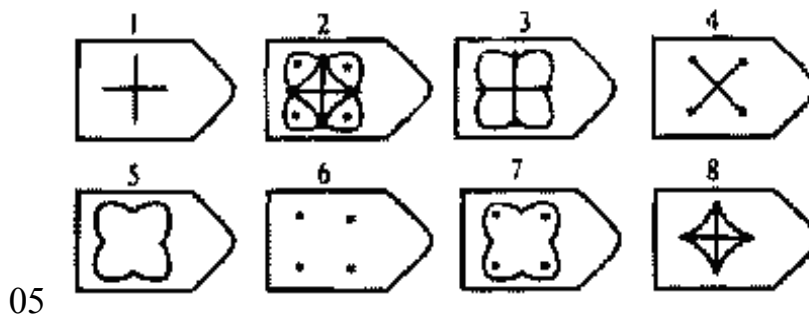
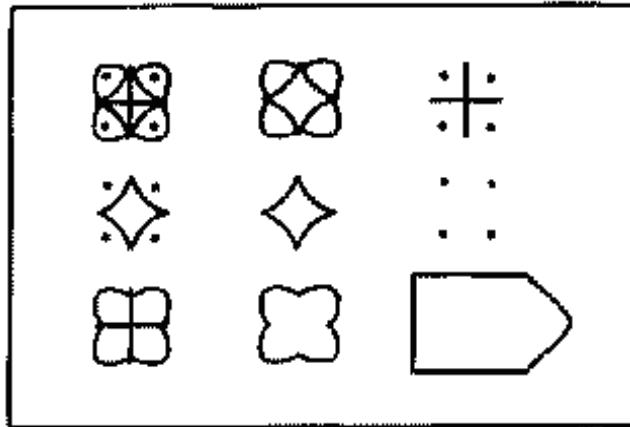
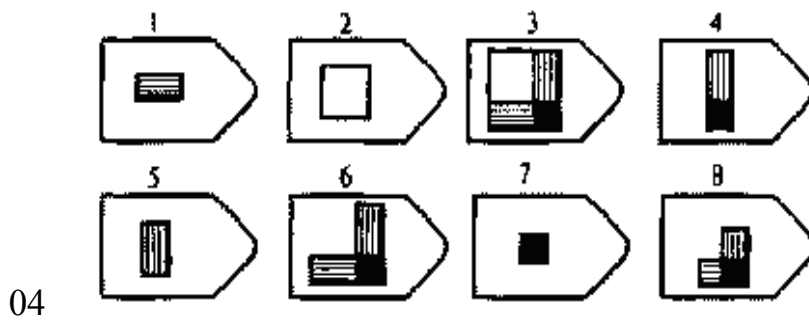
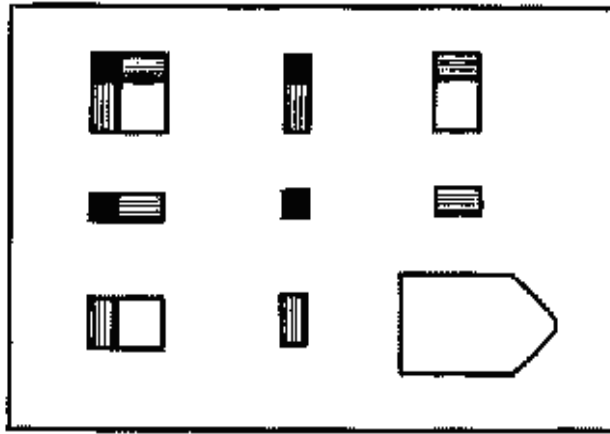
01

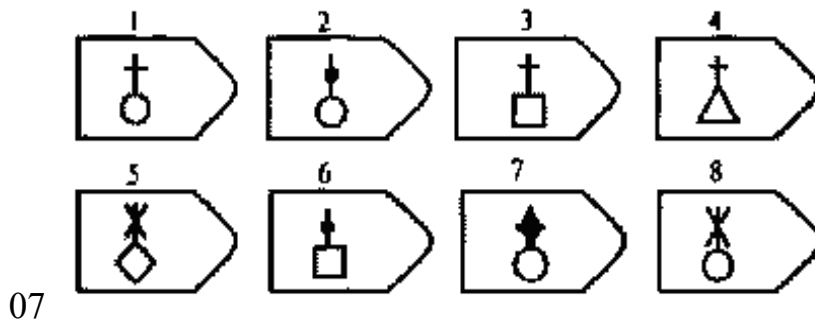
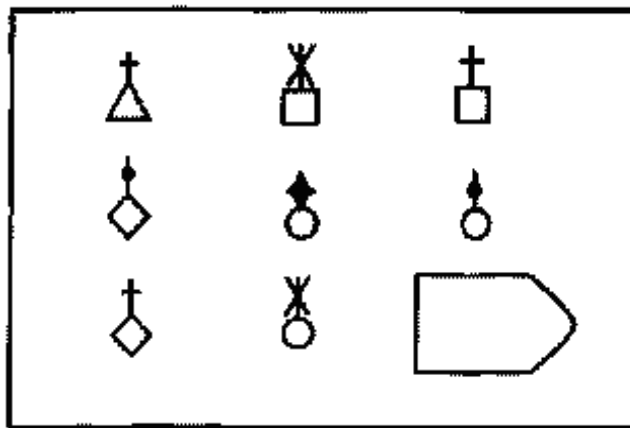
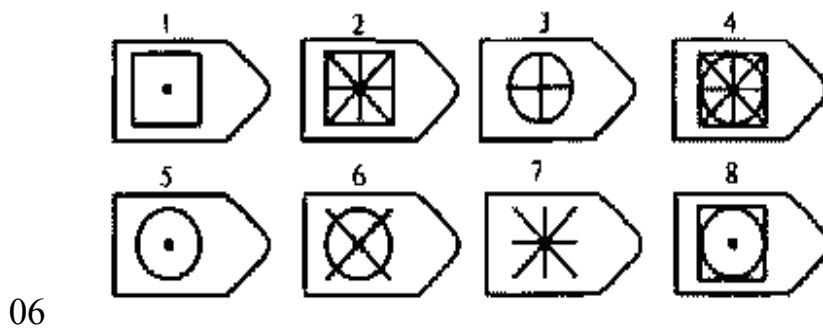
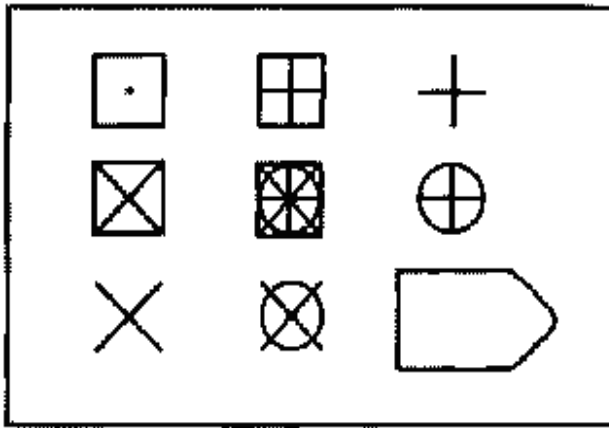

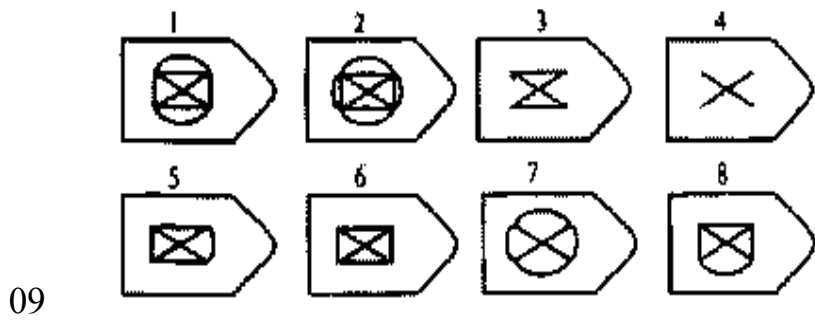
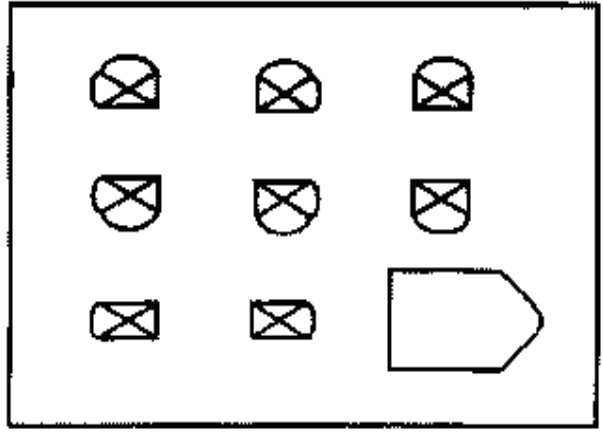
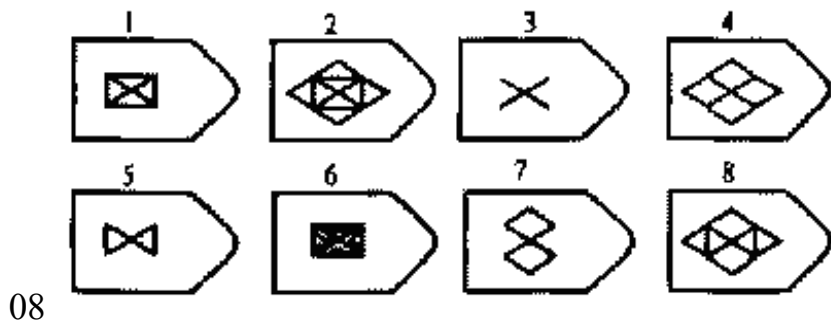
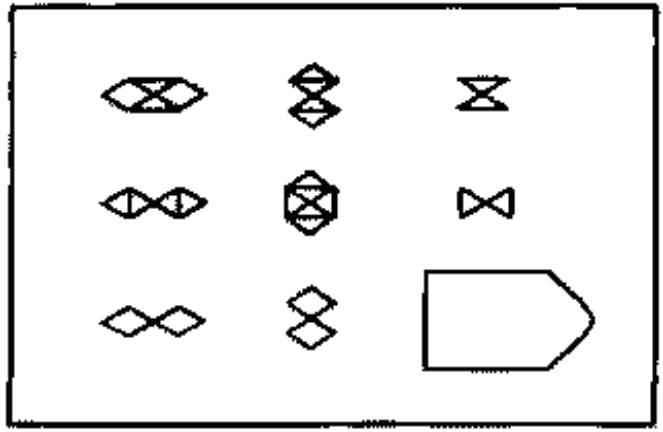
02

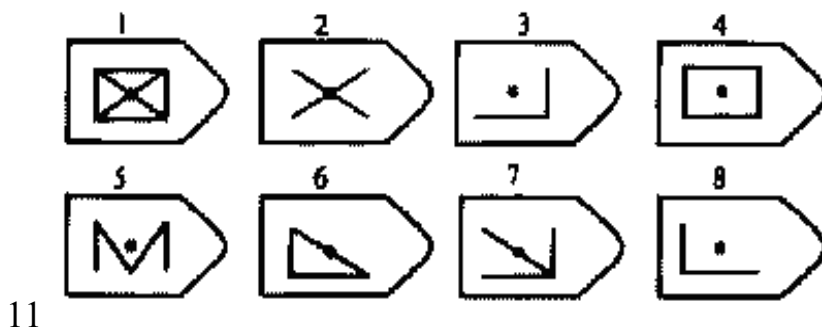
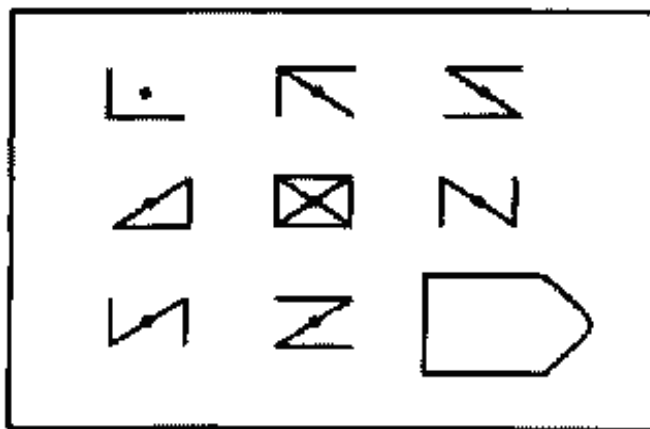
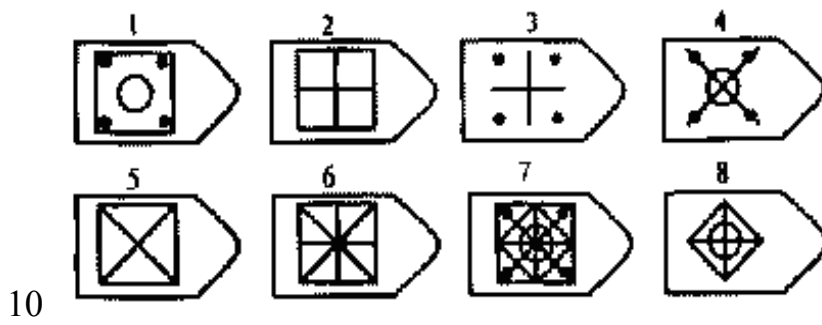
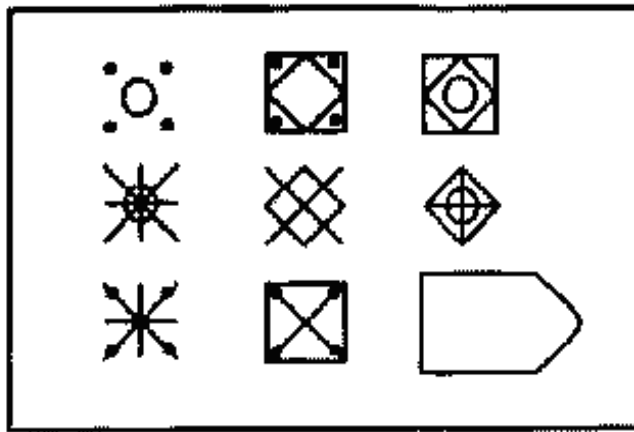

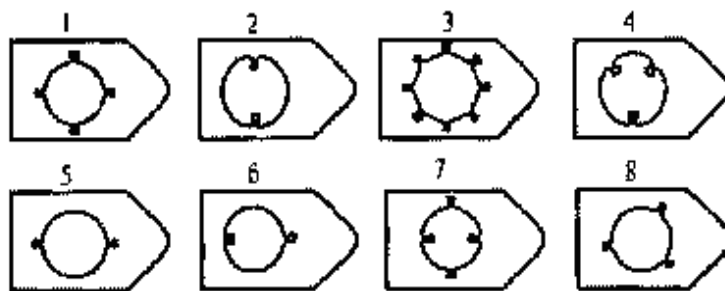
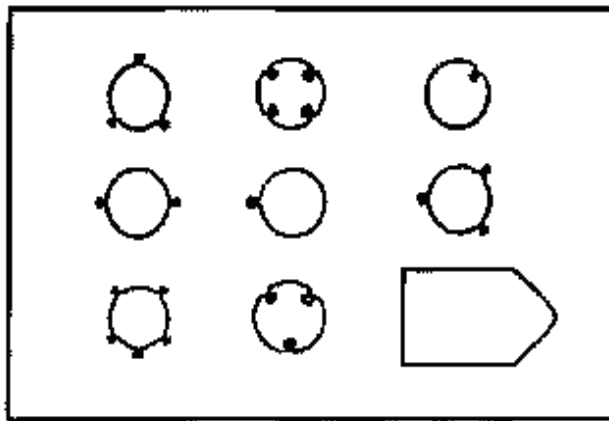
03

12

“Ключ”

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Серія А	4	5	1	2	6	3	6	2	1	3	4	2
Серія В	5	6	1	2	1	3	5	6	4	3	4	8
Серія С	5	3	2	7	8	4	5	1	7	1	6	2
Серія D	3	4	3	8	7	6	5	4	1	2	5	6
Серія E	7	6	8	2	1	5	1	3	6	2	4	5

Обробка результатів

Точність виконання завдання визначається шляхом співставлення фактичного виконання завдання респондента з “ключем” до методики.

Підраховується кількість правильних відповідей. Отриманий сумарний показник переводиться у відсотки, виходячи з того, що 60 правильних відповідей складають 100%.

Інтерпретація результатів

За існуючою шкалою розрізняють п’ять рівнів інтелектуального розвитку респондента:

I рівень – більше 95% (57 правильних відповідей) – високий інтелект;

II рівень – 75-94% (45-56 правильних відповідей) – інтелект вищий від середнього;

III рівень – 25-74% (15-44 правильних відповіді) – інтелект середній;

IV рівень – 5-24% (3-14 правильних відповідей) – інтелект нижчий від середнього;

V рівень – менше 5% (менше 3 правильних відповідей) – інтелектуальний дефект.

Методика “Матрицы прогрессивные Дж. Равена”

Методика предназначена для изучения логичности мышления, для выявления способности к систематизированной, планомерной, методической интеллектуальной деятельности. Тест состоит из невербальных заданий. Знания, приобретенные в школе, и жизненный опыт не влияют на результат выполнения задания.

Респонденту предъявляются рисунки с фигурами, связанными между собой определенной зависимостью, в которых недостает одной фигуры, а внизу она дается среди 6-8 других фигур. Задание респондента – установить закономерность, которая связывает между собой фигуры на рисунке и в регистрационном бланке указать номер недостающей фигуры из предлагаемых вариантов.

Стимульный материал теста состоит из брошюры, в которой размещено 60 рисунков, разделенных на 5 серий (А, В, С, D, E) по 12 рисунков в каждой. В каждой серии рисунков содержатся задания нарастающей сложности. В то же время характерно и усложнение типа заданий от серии к серии.

В серии А – использован принцип установления взаимосвязи в структуре матриц. Здесь задание заключается в дополнении недостающей части основного изображения одним из приведенных в каждом рисунке фрагментов. Выполнение задания требует от респондента тщательного анализа структуры основного изображения и выявления этих же особенностей в одном из нескольких фрагментов. Потом происходит слияние фрагмента, его сравнение с окружением основной части рисунка.

Серия В – построена по принципу аналогии между парами фигур. Обследуемый должен найти принцип, по которому построена в каждом отдельном случае фигура и, исходя из этого, подобрать

недостающий фрагмент. При этом важно определить ось симметрии, относительно которой расположены фигуры в основном образце.

Серия С – построена по принципу прогрессивных изменений в фигурах матриц. Эти фигуры в пределах одной матрицы все больше усложняются, происходит как бы непрерывное их развитие. Обогащение фигур новыми элементами подчиняется четкому принципу, выявив который, можно подобрать недостающую фигуру.

Серия D – построена по принципу перегруппировки фигур в матрице. Респондент должен найти эту перегруппировку, которая происходит в горизонтальном и вертикальном положениях.

Серия E – основана на принципе разложения фигур основного изображения на элементы. Недостающие фигуры можно найти, поняв принцип анализа и синтеза фигур.

Тест строго регламентирован во времени, а именно 40 минут. Для того чтобы придерживаться отведенного времени, необходимо следить за тем, чтобы к общей команде: “Приступить к выполнению теста” – никто не открывал рисунки и не подсматривал. По команде руководителя респонденты начинают выполнять задания методики. Перед этим руководитель рекомендует респондентам рационально использовать время, не останавливаясь долго на особо сложных заданиях. Лучше перейти к выполнению следующих заданий, а если останется время, вернуться к невыполненным заданиям.

По истечении 20 минут, респондентов можно предупредить о том, что они использовали половину времени.

Во время выполнения заданий теста необходимо контролировать, чтобы респонденты не списывали друг у друга. По завершении 40 минут – подать команду: “Закрыть всем рисунки!”, а затем собрать бланки ответов и брошюры с рисунками.

Инструкция: “Вам дается брошюра, с размещенными в ней 60 рисунками, разделенными на 5 групп, которые называем сериями и помечаем буквами А, В, С, D, E. В каждой серии 12 рисунков, обозначенных цифрами. Каждое задание (рисунок) обозначается буквой (серия) и цифрой (номер в серии). Каждый рисунок состоит из элементов, которые расположены в определенной логической последовательности. Эта последовательность прерывается вырезом, обведенным рамкой. Под каждым рисунком размещено 6-8 вариантов вставок (фрагментов выреза), среди которых только один правильный. Вам нужно определить определенную закономерность построения рисунка и выбрать из предложенных вставок ту, которая

возобновит его прерванную последовательность. Так, например, на рисунке 1 посмотрим, какая вставка возобновляет предложенную системность чередования. Правильно, вставка 4. Таким же образом найдите нужную вставку для каждого рисунка и результат запишите в регистрационный бланк. Помните, что сложность заданий от серии А к серии Е возрастает. Поэтому попытайтесь не расходовать много времени на первые задания. Не отвлекайтесь на то, чтобы следить за временем. За минуту до окончания Вы будете предупреждены”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст _____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

Серия А		Серия В		Серия С		Серия D		Серия Е	
A ₁		B ₁		C ₁		D ₁		E ₁	
A ₂		B ₂		C ₂		D ₂		E ₂	
A ₃		B ₃		C ₃		D ₃		E ₃	
A ₄		B ₄		C ₄		D ₄		E ₄	
A ₅		B ₅		C ₅		D ₅		E ₅	
A ₆		B ₆		C ₆		D ₆		E ₆	
A ₇		B ₇		C ₇		D ₇		E ₇	
A ₈		B ₈		C ₈		D ₈		E ₈	
A ₉		B ₉		C ₉		D ₉		E ₉	
A ₁₀		B ₁₀		C ₁₀		D ₁₀		E ₁₀	
A ₁₁		B ₁₁		C ₁₁		D ₁₁		E ₁₁	
A ₁₂		B ₁₂		C ₁₂		D ₁₂		E ₁₂	
Количество правильных ответов – _____									

Стимульный материал: (см. украиноязычный вариант методики).

“Ключ”

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Серия А	4	5	1	2	6	3	6	2	1	3	4	2
Серия В	5	6	1	2	1	3	5	6	4	3	4	8
Серия С	5	3	2	7	8	4	5	1	7	1	6	2
Серия D	3	4	3	8	7	6	5	4	1	2	5	6
Серия Е	7	6	8	2	1	5	1	3	6	2	4	5

Обработка результатов

Точность выполнения задания определяется путем сопоставления фактического выполнения задания обследуемого с “ключом” к методике.

Подсчитывается количество правильных ответов. Полученный суммарный показатель переводится в проценты, исходя из того, что 60 правильных ответов составляют 100%.

Интерпретация результатов

Согласно существующей шкале различают пять уровней интеллектуального развития респондента:

I уровень – более 95% (57 правильных ответов) – высокий интеллект;

II уровень – 75-94% (45-56 правильных ответов) – интеллект выше от среднего;

III уровень – 25-74% (15-44 правильных ответа) – интеллект средний;

IV уровень – 5-24% (3-14 правильных ответов) – интеллект ниже от среднего;

V уровень – менее 5% (менее 3 правильных ответов) – интеллектуальный дефект.

Методика 5.24. Методика дослідження креативності

Методика дослідження креативності дозволяє виявити рівень творчих здібностей особистості та побудувати психологічний креативний профіль, рефлексуючи креативний компонент образу “Я-реальний” і уявлення про образ “Я-ідеальний”. Порівняння двох образів креативності “Я-реальний” і “Я-ідеальний” дозволяє визначити креативний резерв і творчий потенціал особистості.

Інструкція: “Вам пропонується самостійно оцінити свої особистісні якості, відповідаючи на питання опитувальника. Уважно прочитайте їх. При позитивній відповіді на питання поставте знак “+”, при негативній – поставте знак “-” у графу “Я-реальний” і “Я-ідеальний” реєстраційного бланку. Довго над відповіддю не замислюйтесь, тому що перша відповідь імпульсивна і зазвичай правильна. Будьте щирі!”

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
 Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
 Спеціальність _____ Військове звання _____

№ з/п	Образ Я-реальний	Образ Я-ідеальний
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		
29		
30		
31		
32		
33		
34		
35		
36		
37		
38		
39		
40		

№ з/п	Образ Я-реальний	Образ Я-ідеальний
41		
42		
43		
44		
45		
46		
47		
48		
49		
50		
51		
52		
53		
54		
55		
56		
57		
58		
59		
60		
61		
62		
63		
64		
65		
66		
67		
68		
69		
70		
71		
72		
73		
74		
75		
76		
77		
78		
79		
80		

Текст опитувальника

1. Чи замислюєтеся Ви, які причини змушують Вас створювати що-небудь нове?
2. Чи бувають у Вас неприємності через власну цікавість?
3. Чи виникає у Вас бажання оригінально вдосконалити добру річ?
4. Чи мрієте Ви стати популярним, створивши що-небудь соціально нове?
5. У ситуаціях ризику Ви довіряєте інтуїції?
6. Ви вважаєте, що в конфліктних ситуаціях можливо уникнути емоційних переживань?
7. Чи відповідаєте Ви жартом, якщо Вас розігрують?
8. Якщо випаде нагода, Ви зміните роботу на більш оплачувану, але менш творчу?
9. Ви продумуєте наслідки прийнятого Вами рішення?
10. Пізнання нового перестає бути цікавим для Вас, якщо воно пов'язане з ризиком?
11. Чи доводилося Вам вдало використовувати речі не за призначенням?
12. Чи буває так, що коли Ви розповідаєте про який-небудь справжній випадок, то вдаєтеся до вигаданих подробиць?
13. В екстремальних ситуаціях Ви частіше прислухаєтеся до голосу розуму, ніж до інтуїції?
14. Доставляє Вам емоційне задоволення процес творчої діяльності?
15. Чи любите Ви жартувати і сміятися над собою?
16. Чи були Ви винахідником чогось нового у сфері діяльності, яка Вас цікавить?
17. Чи стомлює Вас робота, яка вимагає творчого мислення в нестандартних ситуаціях?
18. Чи відзначають оточуючі, що Ви в усе вникаєте?
19. Чи є Ваше захоплення рідкісним?
20. Чи буває, що у Вас виникають незвичайні образи, пов'язані з реальними подіями?
21. Ви іноді передчуваєте, хто дзвонить Вам по телефону, ще не знявши слухавку?
22. Чи байдужі Ви до негативних проявів емоцій чужих дітей?
23. Чи смієтеся Ви над своїми невдачами?
24. Чи відвідували б Ви заради нових знань спеціальні заняття, навіть якщо це пов'язано з незручностями?

25. Чи достатньо для Вас дрібної деталі, натяку на проблему, щоб захопитися її розробленням?

26. На філософські дитячі питання Ви знайшли відповіді у зрілому віці?

27. Чи відчуваєте Ви втрату інтересу до оригінальних, ризикованих пропозицій Ваших партнерів по роботі?

28. Чи фантазуєте Ви зараз на тему, як би Ви жили в іншому місті або в іншому сторіччі?

29. Вам важко передбачити наслідки майбутньої події?

30. Ви відчуваєте емоційний підйом і натхнення на початку нової справи?

31. Чи буває так, що Ви заздалегідь готували жарт чи жартівливі історії з метою розвеселити компанію?

32. Чи втомлюють Вас несподіванки у професійній діяльності, які вимагають нових виходів з ситуації, що створилася?

33. Ви обмірковуєте варіанти вирішення важких проблем, перш ніж зробити вибір найбільш продуктивного?

34. Коли Ви довго не пізнаєте чогось нового, Вас мучить відчуття незадоволеності?

35. Ви любите роботу, яка вимагає кмітливості, навіть якщо вона пов'язана з труднощами реалізації?

36. Стикаючись з незвичайними проблемами, Ви передбачаєте перспективи їх вирішення?

37. Чи снівся Вам коли-небудь сон, який передбачив події, що потім сталися?

38. Чи співчуваєте Ви людям, які не досягли бажаного результату в творчості?

39. Чи використовуєте Ви гумор для виходу зі скрутних ситуацій?

40. Ви вибирали професію з урахуванням своїх творчих можливостей?

41. Вам важко продумати багато негативних наслідків конфліктної проблеми?

42. Чи зможете Ви ризикнути кар'єрою заради пізнання нового?

43. Чи будете Ви займатися створенням чогось незвичайного, якщо це пов'язано з якимись труднощами?

44. Вам важко уявити незнайоме місце, в яке Ви прагнете потрапити?

45. Чи траплялося так, що Ви згадали про людину, з якою давно не зустрічалися, а потім раптом несподівано він подзвонив або написав Вам листа?

46. Чи співчуваєте Ви обдуреній людині?

47. Чи буває так, що Ви самі придумуєте анекдоти та смішні історії?

48. Якщо Ви втратите можливість працювати, то життя для Вас втратить інтерес?

49. Чи ґрунтовно Ви продумуєте всі етапи своєї творчої діяльності?

50. Чи хочеться Вам деколи розібрати річ, для того щоб дізнатися, як вона працює?

51. Ви імпровізуєте в процесі реалізації вже розробленого плану дії?

52. Ви вигадуйте казки дітям?

53. Чи буває так, що Ви з якихось незрозумілих причин не довіряєте деяким людям?

54. Ви схильні сильно переживати, якщо Вас обдурили?

55. Чи дратує Вас жарт, виражений у формі іронії?

56. Ви відчуваєте, що Ваша професія дозволить поліпшити навколишній світ?

57. Чи думаєте Ви, які таємні причини сховані в творчій діяльності людини?

58. Чи цікавить Вас, як живуть сусіди?

59. Чи надаєте Ви перевагу спілкуванню з людьми з незвичайними поглядами?

60. Чи фантазували Ви коли-небудь про те, що можна було б зробити, отримавши спадок?

61. Вам важко визначити характер людини з першого погляду?

62. Ви співчуваєте жебракам?

63. Чи вважають Вас оточуючи дотепною людиною?

64. У Вашій професійній творчості було багато невдач?

65. Ви роздумуєте про причини успіхів та невдач у своїй творчій діяльності?

66. Якщо Ви зустрічаєте незрозуміле нове слово, то дізнаєтеся про його зміст у довідниках?

67. Чи цікавлять Вас люди, які дотримуються тільки традиційних поглядів на життя?

68. Чи пишете Ви вірші?

69. Дивлячись на знайому людину, Вам важко передбачити, як складеться її життя?

70. Ви рідко висловлюєте свої емоції при вуличних скандалах?
71. Чи важко Вам з гумором вийти зі скрутної ситуації?
72. Чи можете Ви в своїй роботі піти на ризик, якщо шанси на успіх не гарантовані?
73. Чи достовірно Ви відновлюєте по випадкових деталях цілісний результат?
74. Чи намагалися Ви простежити генеалогічне древо життя?
75. Якщо б Ваші знайомі знали, про що Ви мрієте, то вважали б Вас диваком?
76. Вам важко уявити себе в старості?
77. Чи буває так, що Ви побоюєтеся йти на зустріч із незнайомою людиною через інтуїтивне занепокоєння?
78. Спостерігаючи драматичну подію в житті людей, чи відчуваєте Ви, що це відбувалося з Вами?
79. Чи надаєте Ви перевагу комедії серед інших жанрів?
80. Чи обов'язково творчість повинна супроводжувати професійну діяльність?

“Ключ”

№ з/п	Індекс	№ питання	Ключ до “Я-реальний”, “Я-ідеальний”
1	Творче мислення М	1	+
		9	+
		17	-
		25	+
		33	+
		41	-
		49	+
		57	+
		65	+
		73	+
2	Допитливість Д	2	+
		10	-
		18	+
		26	+
		34	+
		42	+
		50	+
		58	+
		66	+
		74	+

3	Оригінальність О	3	+
		11	+
		19	+
		27	-
		35	+
		43	+
		51	+
		59	+
		67	-
		75	+
4	Уява У	4	+
		12	+
		20	+
		28	+
		36	+
		44	-
		52	+
		60	+
		68	+
		76	-
5	Інтуїція І	5	+
		13	-
		21	+
		29	-
		37	+
		45	+
		52	+
		61	-
		69	-
		77	+
6	Емоційність, емпатія	6	-
	Е	14	+
		22	-
		30	+
		38	+
		46	+
		54	+
		62	+
		70	-
		78	+

7	Почуття гумору Г	7	+
		15	+
		23	+
		31	-
		39	+
		47	+
		55	-
		63	+
		71	-
		79	+
8	Творче ставлення до професії П	8	-
		16	+
		24	+
		32	-
		40	+
		48	+
		56	+
		64	-
		72	+
		80	+

Обробка результатів

Кількість балів по кожному індексу креативності визначається за “ключем” тесту при підсумовуванні отриманих балів. Якщо в респондента відповідь на питання збігається з “ключем” тесту, він отримує один бал за даний індексний показник: “Я-реальний” і “Я-ідеальний”. Наприклад, якщо на перше питання респондент відповів позитивно (+) у графі “Я-реальний” і “Я-ідеальний” і “ключ” відповіді (+), то за першим індексом М (творче мислення) він отримує по одному балу, якщо негативно (-), то не отримує бали. Необхідно пам’ятати, що “ключ” до тесту стосується за кожною якістю не тільки “Я-реального”, але і “Я-ідеального”.

Таблиця результатів у балах

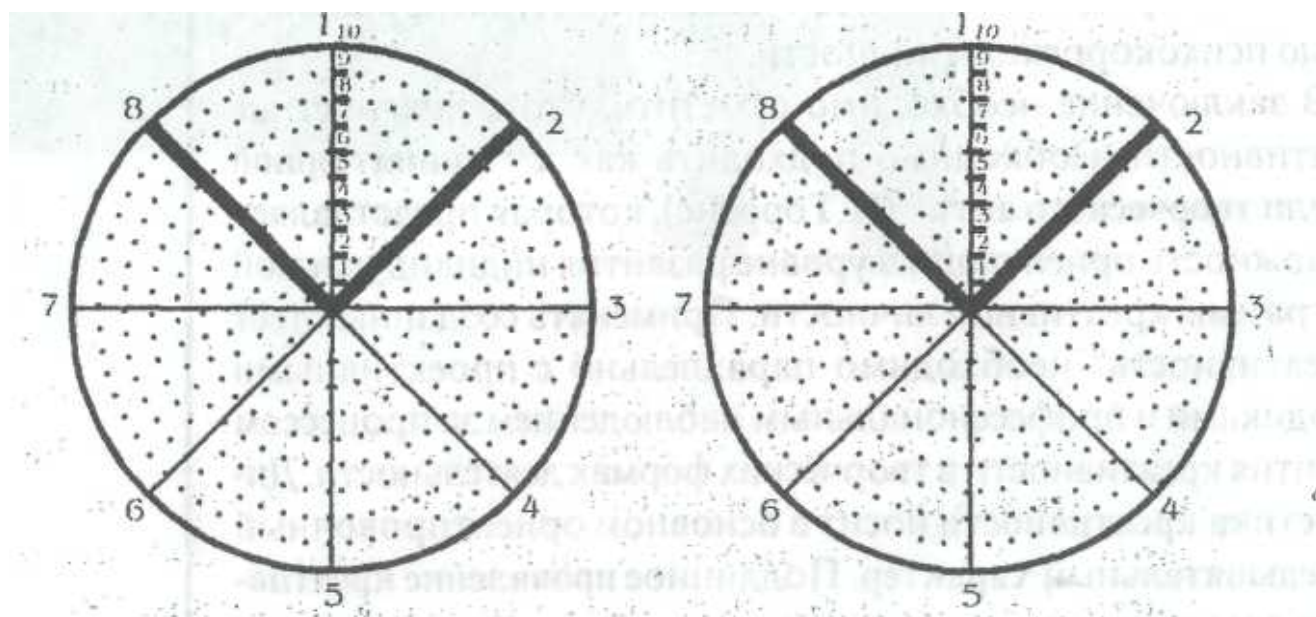
№ з/п	Ін-декс	Креативні якості	Всього балів “Я-реальний”	Всього балів “Я-ідеальний”
1	М	Творче мислення		
2	Д	Допитливість		
3	О	Оригінальність		
4	У	Уява		
5	І	Інтуїція		
6	Е	Емоційність, емпатія		
7	Г	Почуття гумору		
8	П	Творче ставлення до професії		

Побудова психологічних профілів креативності “Я-реальний” і “Я-ідеальний”

Для побудови психологічних профілів креативності намалюйте два кола “Я-реальний” і “Я-ідеальний” і розділіть кожен на вісім частин. Розмітьте отримані відрізки осі з середини на десять рівних частин. На них відкладаються бали, які відзначаються точками на осі кожного креативного показника. Вони свідчать про рівень восьми виділених креативних схильностей, які при з’єднанні точок утворюють психологічний профіль креативності.

Показники верхньої частини кола (1, 2, 8) відповідають свідомим, а нижні (4, 5, 6) – підсвідомим процесам творчої особистості. Показники 3 та 7 відносяться до граничних свідомо-підсвідомих психічних процесів.

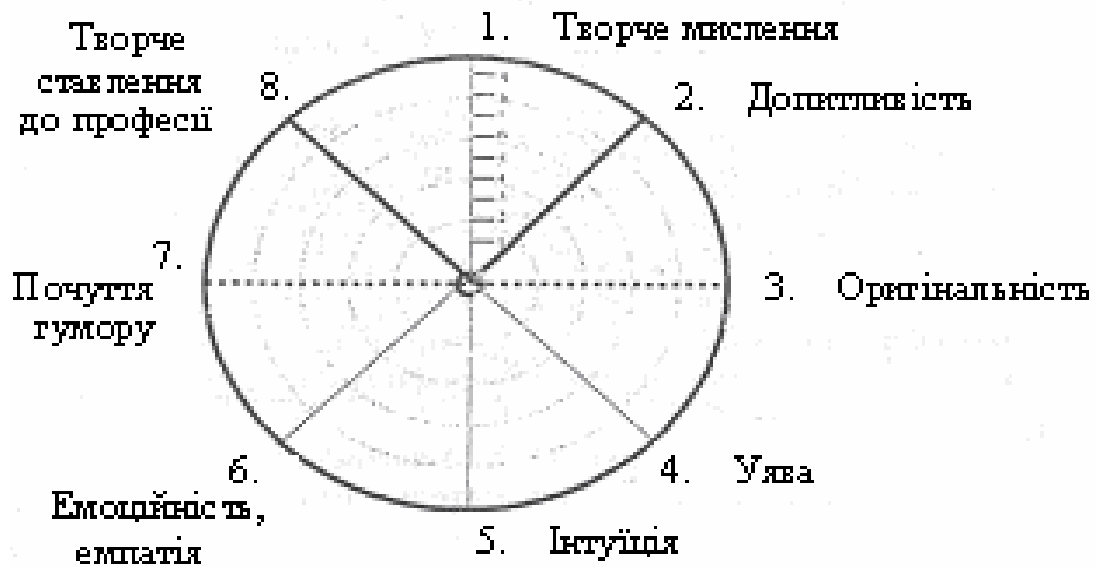
З метою визначення резервів і творчого потенціалу особистості необхідно поєднати ці кола, позначивши червоною з’єднувальною лінією контури психологічного профілю креативності “Я-ідеальний” і синьою – “Я-реальний”.

“Я-реальний”

“Я-ідеальний”

Реальне та ідеальне уявлення про креативність та творчі схильності виконує функцію регулятора самооцінки та рефлексії. Проте слід враховувати, що в усіх людей різне ідеальне уявлення про свої творчі можливості і вони часто бувають завищеними або заниженими. Дана проблема є предметом обговорення її з психологом у процесі психологічного консультування з метою психокорекції особистості.

Необхідно відмітити, що до діагностики креативності необхідно підходити як до “мініатюрної моделі творчого акту” (Е. Торранс), яка надає можливість орієнтації в рівні розвитку індивідуальної програми креативної особистості. Застосовувати дану методикку необхідно паралельно з проєктивними методиками та професійним наглядом за процесом розвитку креативності в творчих формах діяльності. Діагностика креативності має, в основному, орієнтовний розвідувальний характер. Справжній прояв креативності відбувається в процесі продуктивної діяльності, коли по мірі включення в творчий процес і залучення до творчої діяльності людини поступово відбуваються психокорекція та самокорекція, в ході яких розкривається та розвивається креативний потенціал особистості.

Методика исследования креативности

Методика исследования креативности позволяет выявить уровень творческих способностей личности и построить психологический креативный профиль, рефлексировав креативный компонент образа “Я-реальный” и представление об образе “Я-идеальный”. Сравнение двух образов креативности “Я-реальный” и “Я-идеальный” позволяет определять креативный резерв и творческий потенциал личности.

Инструкция: “Вам предлагается самостоятельно оценить свои личностные качества, отвечая на вопросы опосника. Внимательно прочитайте вопросы. При положительном ответе на вопрос поставьте знак “+”, при отрицательном поставьте знак “-” в графу “Я-реальный” и “Я-идеальный” регистрационного бланка. Долго над ответом не задумывайтесь, потому что первый ответ импульсивный и обычно правильный. Будьте искренни!”

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст _____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

№ п/п	Образ Я-реальный	Образ Я-идеальный	№ п/п	Образ Я-реальный	Образ Я-идеальный
1			41		
2			42		
3			43		
4			44		
5			45		
6			46		
7			47		
8			48		
9			49		
10			50		
11			51		
12			52		
13			53		
14			54		
15			55		
16			56		
17			57		
18			58		
19			59		
20			60		
21			61		
22			62		
23			63		
24			64		
25			65		
26			66		
27			67		
28			68		
29			69		
30			70		
31			71		
32			72		
33			73		
34			74		
35			75		
36			76		
37			77		
38			78		
39			79		
40			80		

Текст опросника

1. Задумываетесь ли Вы, какие причины заставляют Вас создавать что-либо новое?
2. Бывают ли у Вас неприятности из-за собственного любопытства?
3. Возникает ли у Вас желание оригинально усовершенствовать хорошую вещь?
4. Мечтаете ли Вы приобрести известность, создав что-либо социально новое?
5. В ситуациях риска Вы доверяете интуиции?
6. Вы считаете, что в конфликтных ситуациях возможно избежать эмоциональных переживаний?
7. Отвечаете ли Вы шуткой, если Вас разыгрывают?
8. Если представится случай, Вы поменяете работу на более оплачиваемую, но менее творческую?
9. Вы продумываете последствия принимаемого Вами решения?
10. Познание нового перестает быть любопытным для Вас, если оно связано с риском?
11. Приходилось ли Вам удачно использовать вещи не по назначению?
12. Бывает ли так, что когда Вы рассказываете о каком-нибудь подлинном случае, то прибегаете к вымышленным подробностям?
13. В экстремальных ситуациях Вы чаще прислушиваетесь к голосу разума, чем к интуиции?
14. Доставляет ли Вам эмоциональное удовлетворение процесс творческой деятельности?
15. Любите ли Вы шутить и смеяться над собой?
16. Изобретали ли Вы что-то новое в интересующей Вас сфере деятельности?
17. Утомляет ли Вас работа, требующая творческого мышления в нестандартных ситуациях?
18. Отмечают ли окружающие, что Вы во все вникаете?
19. Является ли редким Ваше увлечение?
20. Бывает ли, что у Вас возникают необычные образы, связанные с реальными событиями?
21. Вы иногда предчувствуете, кто звонит Вам по телефону, еще не сняв трубку?
22. Равнодушны ли Вы к отрицательным проявлениям эмоций чужих детей?
23. Смеетесь ли Вы над своими неудачами?

24. Посещали бы Вы ради новых знаний специальные занятия, даже если это связано с неудобствами?

25. Достаточно ли для Вас мелкой детали, намек на проблему, чтобы увлечься ее разработкой?

26. На философские детские вопросы Вы нашли ответы в зрелом возрасте?

27. Испытываете ли Вы потерю интереса к оригинальным, рискованным предложениям Ваших партнеров по работе?

28. Фантазируете ли Вы сейчас, как бы Вы жили в другом городе или в другом веке?

29. Вам трудно предвидеть последствия предстоящего события?

30. Вы чувствуете эмоциональный подъем и вдохновение в начале нового дела?

31. Бывает ли так, что Вы заранее готовили шутку или шуточные истории с целью развеселить компанию?

32. Утомляют ли Вас неожиданности в профессиональной деятельности, требующие новых выходов из создавшейся ситуации?

33. Вы продумываете варианты решения трудных проблем, прежде чем сделаете выбор наиболее продуктивного?

34. Когда Вы долго не познаете новое, Вас мучает чувство неудовлетворенности?

35. Вы любите работу, требующую смекалки, даже если она связана с трудностями реализации?

36. Сталкиваясь с необычными проблемами, Вы предвидите перспективы их решения?

37. Снился ли Вам когда-нибудь сон, который предсказал происшедшие потом события?

38. Сочувствуете ли Вы людям, которые не достигли желаемого результата в творчестве?

39. Используете ли Вы юмор для выхода из затруднительных ситуаций?

40. Вы выбирали профессию с учетом своих творческих возможностей?

41. Вам трудно продумать многие отрицательные последствия конфликтной проблемы?

42. Сможете ли Вы рискнуть карьерой ради познания нового?

43. Будете ли Вы заниматься созданием чего-то необычного, если это связано с какими-то трудностями?

44. Вам трудно представить незнакомое место, в которое Вы стремитесь попасть?

45. Случалось ли так, что Вы вспомнили о человеке, с которым давно не встречались, а потом вдруг неожиданно он позвонил или написал Вам письмо?

46. Сочувствуете ли Вы обманутому человеку?

47. Бывает ли так, что Вы сами придумываете анекдоты и смешные истории?

48. Если Вы лишитесь возможности работать, то жизнь для Вас потеряет интерес?

49. Основательно ли Вы продумываете все этапы своей творческой деятельности?

50. Хочется ли Вам порой разобрать вещь, для того чтобы узнать, как она работает?

51. Вы импровизируете в процессе реализации уже разработанного плана действия?

52. Вы сочиняете сказки детям?

53. Бывает ли так, что Вы по каким-то необъяснимым причинам не доверяете некоторым людям?

54. Вы склонны сильно переживать, если Вас обманули?

55. Раздражает ли Вас шутка, выраженная в форме иронии?

56. Вы чувствуете, что Ваша профессия позволит улучшить окружающий мир?

57. Думаете ли Вы, какие тайные причины скрыты в творческой деятельности человека?

58. Интересует ли Вас, как живут соседи?

59. Предпочитаете ли Вы общаться с людьми с необычными взглядами?

60. Фантазировали ли Вы когда-нибудь о том, что можно было бы сделать, получив наследство?

61. Вам трудно определить характер человека с первого взгляда?

62. Вы сочувствуете нищим людям?

63. Считают ли Вас окружающие остроумным человеком?

64. В Вашем профессиональном творчестве было много неудач?

65. Вы размышляете о причинах успехов и неудач в своей творческой деятельности?

66. Если Вы встречаете непонятное новое слово, то узнаете его смысл в справочниках?

67. Интересуют ли Вас люди, которые придерживаются только традиционных взглядов на жизнь?

68. Пишите ли Вы стихи?

69. Глядя на знакомого человека, Вам трудно предугадать, как сложится его жизнь?

70. Вы редко выражаете свои эмоции при уличных скандалах?
71. Трудно ли Вам с юмором выйти из затруднительной ситуации?
72. Можете ли Вы в своей работе пойти на риск, если шансы на успех не гарантированы?
73. Достоверно ли Вы восстанавливаете по случайным деталям целостный результат?
74. Пытались ли Вы проследить генеалогическое древо жизни?
75. Если бы Ваши знакомые знали, о чем Вы мечтаете, то считали бы Вас чудаком?
76. Вам трудно представить себя в старости?
77. Бывает ли так, что Вы опасаетесь идти на встречу с незнакомым человеком из-за интуитивного беспокойства?
78. Наблюдая драматическое событие в жизни людей, чувствуете ли Вы, что это происходило с Вами?
79. Предпочитаете ли Вы комедию всем остальным жанрам?
80. Обязательно ли творчество должно сопутствовать профессиональной деятельности?

“Ключ”

№ п/п	Индекс	№ вопроса	Ключ к “Я-реальный”, “Я-идеальный”
1	Творческое мышление	1	+
	М	9	+
		17	-
		25	+
		33	+
		41	-
		49	+
		57	+
		65	+
		73	+
2	Любознательность Л	2	+
		10	-
		18	+
		26	+
		34	+
		42	+
		50	+
		58	+
		66	+
		74	+

3	Оригинальность О	3	+
		11	+
		19	+
		27	-
		35	+
		43	+
		51	+
		59	+
		67	-
		75	+
4	Воображение В	4	+
		12	+
		20	+
		28	+
		36	+
		44	-
		52	+
		60	+
		68	+
		76	-
5	Интуиция И	5	+
		13	-
		21	+
		29	-
		37	+
		45	+
		52	+
		61	-
		69	-
		77	+
6	Эмоциональность, эмпатия Э	6	-
		14	+
		22	-
		30	+
		38	+
		46	+
		54	+
		62	+
		70	-
		78	+

7	Чувство юмора Ю	7	+
		15	+
		23	+
		31	-
		39	+
		47	+
		55	-
		63	+
		71	-
		79	+
8	Творческое отношение к профессии П	8	-
		16	+
		24	+
		32	-
		40	+
		48	+
		56	+
		64	-
		72	+
		80	+

Обработка результатов

Количество баллов по каждому индексу креативности определяется по “ключу” теста при суммировании полученных баллов. Если у респондента ответ на вопрос совпадает с ключом теста, он получает один балл по данному индексному показателю: “Я-реальный” и “Я-идеальный”. Например, если на первый вопрос респондент ответил положительно (+) в графе “Я-реальный” и “Я-идеальный” и ключ ответа (+), то по первому индексу М (творческое мышление) он получает по одному баллу, если отрицательно (-), то не получает баллы. Необходимо помнить, что ключ к тесту относится по каждому качеству не только к “Я-реальный”, но и к “Я-идеальный”.

Таблица результатов в баллах

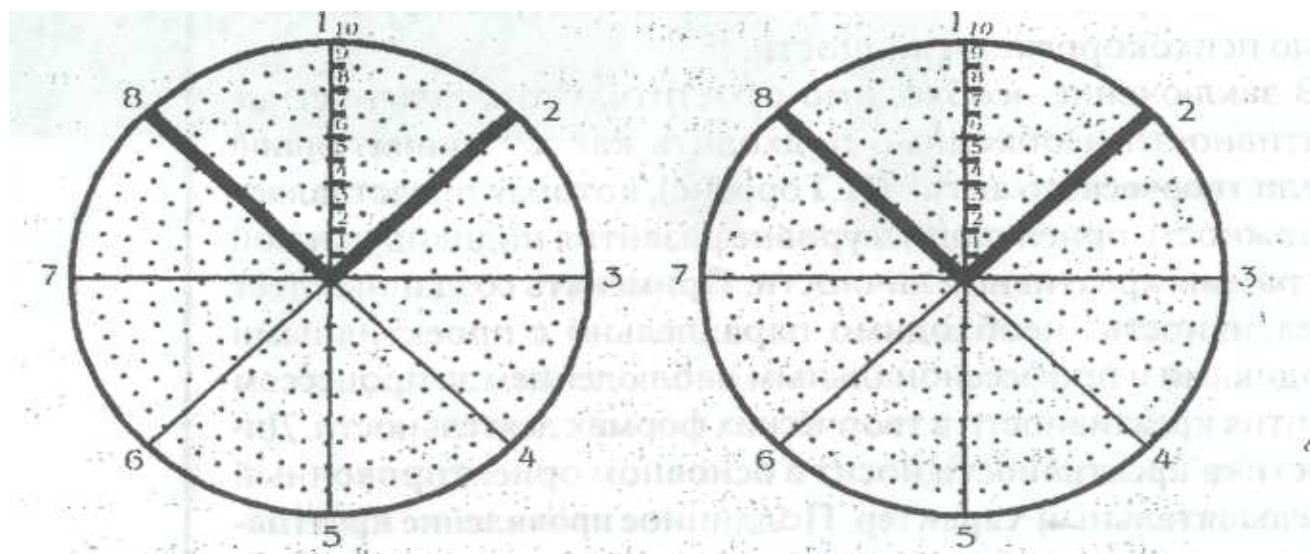
№ п/п	Индекс	Креативные качества	Всего баллов “Я-реальный”	Всего баллов “Я-идеальный”
1	М	Творческое мышление		
2	Л	Любознательность		
3	О	Оригинальность		
4	В	Воображение		
5	И	Интуиция		
6	Э	Эмоциональность, эмпатия		
7	Ю	Чувство юмора		
8	П	Творческое отношение к профессии		

Построение психологических профилей креативности “Я-реальный” и “Я-идеальный”

Для построения психологических профилей креативности нарисуйте два круга “Я-реальный” и “Я-идеальный” и разделите каждый на восемь частей. Разметьте полученные отрезки оси с середины на десять равных частей. На них откладываются баллы, которые отмечаются точками на оси каждого креативного показателя. Они свидетельствуют об уровне восьми выделенных креативных склонностей, которые при соединении точек составляют психологический профиль креативности.

Показатели верхней части круга (1, 2, 8) соответствуют сознательным, а нижние (4, 5, 6) – подсознательным процессам творческой личности. Показатели 3 и 7 относятся к пограничным сознательно-подсознательным психическим процессам.

С целью определения резервов и творческого потенциала личности необходимо совместить эти круги, обозначив красной соединительной линией контуры психологического профиля креативности “Я-идеальный” и синей – “Я-реальный”.

“Я-реальный”

“Я-идеальный”

Реальное и идеальное представление о креативности и творческих склонностях выполняет функцию регулятора самооценки и рефлексии. Однако следует учитывать, что у всех людей разное идеальное представление о своих творческих возможностях и они часто бывают завышенными или заниженными. Данная проблема является предметом обсуждения ее с психологом в процессе психологического консультирования с целью психокоррекции личности.

Необходимо отметить, что к диагностике креативности необходимо подходить как к “миниатюрной модели творческого акта” (Э.Торранс), которая предоставляет возможность ориентации в уровне развития индивидуальной программы креативной личности. Применять данную методику необходимо параллельно с проективными методиками и профессиональным наблюдением за процессом развития креативности в творческих формах деятельности. Диагностика креативности носит, в основном, ориентировочный разведывательный характер. Подлинное проявление креативности происходит в процессе продуктивной деятельности, когда по мере включения в творческий процесс и приобщения к созидательной деятельности человека постепенно происходят психокоррекция и самокоррекция, в ходе которых раскрывается и развивается креативный потенциал личности.

VI. МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Методика 6.25. Методика шкалової самооцінки психофізіологічного стану (О.М. Кокун)

Методика шкалової самооцінки на зорово-аналогових шкалах дає можливість швидко і досить точно отримувати оцінку респондентами різних складових їх ПФС. Найважливішими перевагами даної методики є її зручність, універсальність, інформативність, надійність, експрес-характер, можливість класифікації та зіставлення отриманих показників, що робить її однією з найбільш придатних методик для вирішення завдань моніторингу ПФС. Методика дає можливість достатньо легко діагностувати параметри не тільки “традиційних” станів самопочуття, активності й настрою, але й інших показників, які характеризують специфічний ПФС людини за певної діяльності, в тому числі емоційний, мотиваційний та інші компоненти.

Інструкція: “За допомогою нижченаведених шкал, будь ласка, оцініть різні показники свого стану на даний момент, поставивши вертикальну риску у відповідному місці, враховуючи те, що ліва сторона шкали означає найгірший можливий для Вас показник стану, а права – найкращий”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____

Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____

Спеціальність _____ Військове звання _____

найгірше _____ найкраще

САМОПОЧУТТЯ

найнижча _____ найвища

АКТИВНІСТЬ

найгірший _____ найкращий

НАСТРІЙ

найнижча _____ найвища

ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ

найнижча _____ найвища

ЗАІНТЕРЕСОВАНІСТЬ В УЧАСТІ В МИРОТВОРЧІЙ МІСІЇ

найнижче _____ найвище

БАЖАННЯ ВИКОНУВАТИ МИРОТВОРЧУ ДІЯЛЬНІСТЬ

найнижча _____ найвища

ВПЕВНЕНІСТЬ У СВОЇХ СИЛАХ

Діагностична процедура полягає в тому, що респонденту пропонується оцінити різні характеристики свого стану на даний момент, відмітивши відповідне місце на неградуйованій шкалі (яка являє собою пряму лінію довжиною 100 мм) вертикальною рисою, з урахуванням того, що лівий край шкали означає мінімальне, а правий – максимально можливе для респондента виявлення певної характеристики.

Обробка результатів

Кількісні показники (від 1 до 100) отримуються за допомогою прикладання на неградуйовану шкалу лінійки і визначення відстані (у міліметрах) від лівого краю шкали до позначеного респондентом місця.

Інтерпретація результатів

Від 1 до 20 – низький показник;
від 21 до 40 – нижче середнього;
від 41 до 60 – середній;
від 61 до 80 – вище середнього;
від 81 до 100 – високий.

Слід зауважити, що методика, насамперед, призначена для багаторазової фіксації і порівняння індивідуальних для кожного респондента показників, а не для порівняння показників, отриманих різними особами.

Методика шкалированої самооценки психофізіологического состояния (О.М. Кокун)

Методика шкалированої самооценки на зрительно-аналоговых шкалах дає можливість швидко і достатньо точно отримувати оцінку респондентами самих різноманітних складових їх ПФС. Самими важливими перевагами даної методики є її зручність, універсальність, інформативність, надійність, експрес-характер, можливість класифікації і порівняння отриманих показників, що робить її однією з найбільш придатних методик для вирішення завдань моніторингу ПФС. Методика дає можливість достатньо легко діагностувати параметри не тільки “традиційних” станів самопочуття, активності і настроєння, але і інших показників, які характеризують специфічне ПФС людини при певній діяльності, в тому числі емоційний, мотиваційний і інші компоненти.

Инструкция: “С помощью нижеприведенных шкал, пожалуйста, оцените разные показатели своего состояния на данный момент, поставив вертикальную черточку в соответствующем месте, учитывая то, что левая сторона шкалы означает наихудший возможный для Вас показатель состояния, а правая – наилучший”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст ____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

наихудшее _____ наилучшее _____

САМОЧУВСТВИЕ

очень низкая _____ очень высокая _____

АКТИВНОСТЬ

наихудшее _____ наилучшее _____

НАСТРОЕНИЕ

очень низкая _____ очень высокая _____

РАБОТОСПОСОБНОСТЬ

очень низкая _____ очень высокая _____

ЗАИНТЕРЕСОВАННОСТЬ В УЧАСТИИ В МИРОТВОРЧЕСКОЙ МИССИИ

очень низкое _____ очень высокое _____

ЖЕЛАНИЕ ВЫПОЛНЯТЬ МИРОТВОРЧЕСКУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

очень низкая _____ очень высокая _____

УВЕРЕННОСТЬ В СВОИХ СИЛАХ

Диагностическая процедура заключается в том, что респонденту предлагается оценить разные характеристики своего состояния на данный момент, отметив соответствующее место на неградуированной шкале (она представляет собой прямую линию длиной 100 мм) вертикальной черточкой, с учетом того, что левый край шкалы означает минимальное, а правый – максимально возможное для исследуемого выявление определенной характеристики.

Обработка результатов

Количественные показатели (от 1 до 100) получают посредством прикладывания на неградуированную шкалу линейки и определения расстояния (в миллиметрах) от левого края шкалы к обозначенному респондентом месту.

Інтерпретація результатів

- От 1 до 20 – низкий показателъ;
- от 21 до 40 – ниже среднего;
- от 41 до 60 – средний;
- от 61 до 80 – выше среднего;
- от 81 до 100 – высокий.

Следует учесть, что методика, в первую очередь, предназначена для многократной фиксации и сравнения индивидуальных для каждого респондента показателей, а не для сравнения показателей, полученных разными лицами.

Методика 6.26. “Реакція на рухомий об’єкт – РРО”

Методика вимірює реакцію на об’єкт в полі зору, який рухається з рівномірною швидкістю, і зупинку його в деякій точці шляху. Час цієї реакції залежить від оцінки швидкості руху і визначення величини відповідного упередження.

Дослідження РРО дозволяє оцінити такий показник складної сенсомоторної реакції, як точність реагування, а також робити висновок про співвідношення (врівноваженість) основних нервових процесів.

Обстеження проводять за допомогою електросекундоміра, секундна стрілка якого здійснює повний оберт за 1с, а на циферблаті нанесені поділки, які показують десяті долі секунди. Від респондента вимагається зупинити кожного разу стрілку електросекундоміра на заданій позначці (“0”).

При виконанні завдання реакція респондента може бути передчасною – стрілка не досягла заданого положення, запізнюючою – стрілка “проскочила” задане положення та точною – стрілка зупинена на заданій поділці. Кожна передчасна чи запізнююча реакція має кількісну характеристику в абсолютних значеннях відхилень – мілісекундах, до того ж цей показник для передчасних реакцій позначається знаком “-”, для запізнюючих – знаком “+”, для точних реакцій – знаком “0”. В кожному дослідженні три перші реакції є тренувальними і не враховуються. При цьому, для запобігання утворення рефлексу на час, перед кожною наступною реакцією стрілка електросекундоміру не встановлюється в нульове положення, а запускається з тієї поділки, на якій була зупинена в попередній реакції. Залікові вимірювання реакції повторюються 25 разів, оскільки схильність до того чи іншого виду реакцій більш помітно проявляється в перших 25 реакціях. При реєстрації результатів фіксують у протоколі абсолютну величину кожної реакції з її знаком.

Інструкція: “Я буду включати секундомір, стрілка якого рухається зі швидкістю один оберт у секунду. Ви повинні натисненням на “кнопку” зупинити стрілку точно на нулі”.

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
 Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
 Спеціальність _____ Військове звання _____

Обробка результатів

За результатами обстеження визначаються такі показники:

– відносна частота точних реакцій у %

$$K = \frac{T}{25} \cdot 100\%,$$

де K – частота точних реакцій,
 T – кількість точних реакцій,
 25 – кількість залікових спроб;

– кількість і сума відхилень усіх передчасних реакцій; кількість і сума відхилень усіх запізнюючих реакцій;

– арифметична сума відхилень стрілки від “0” усіх 25 реакцій;

– середня величина помилки окремо для передчасних і запізнюючих реакцій у мс (часткове від ділення сумарної величини даного роду помилок на їх кількість).

Інтерпретація результатів

Приклад.

При дослідженні РРО були отримані такі результати:

+4	-6	-1	0	-3
+3	-4	-2	+4	0
-3	-2	+2	-5	-2
+3	0	0	-2	-7
+5	-7	-6	0	+2

1. Кількість передчасних реакцій (-) – 13;
Кількість запізнювальних реакцій (+) – 7;
Кількість точних реакцій (0) – 5.
2. Відносна частота точних реакцій

$$K = \frac{5 \cdot 100}{25} = 20 \%$$

3. Сумарна величина відхилення стрілки від “0” – 73.

Точність реакції оцінюється як висока, якщо $K > 30\%$, середня – $K = (15-29)\%$, і низька – $K < 15\%$.

4. Про високий рівень сенсомоторної координації свідчить показник сумарної величини відхилення стрілки від “0” < 65 , середній рівень – 65-80, низький рівень – > 80 .

Перевага точних відповідей свідчить про врівноваженість нервових процесів, перевага кількості передчасних реакцій говорить про підвищену збудливість, а збільшення числа запізнюючих реакцій – ознака переваги процесу гальмування.

Методика “Реакция на движущийся объект – РДО”

Методика измеряет реакцию на объект в поле зрения, который двигается с равномерной скоростью, и остановку его в некоторой точке пути. Эта реакция является сложным пространственно-временным условным рефлексом, который образуется на основе оценки скорости движения и определения величины соответствующего упреждения.

Исследования РДО позволяют оценить такой показатель сложной сенсомоторной реакции, как точность реагирования, а также судить о соотношении (уравновешенности) основных нервных процессов.

Обследование проводят с помощью электросекундомера, секундная стрелка которого осуществляет полный оборот за 1с, а на циферблате нанесены деления, которые показывают десятые доли секунды. От респондента требуется останавливать каждый раз стрелку электросекундомера на заданной отметке (“0”).

При выполнении задания реакция респондента может быть преждевременной – стрелка не достигла заданного положения, запаздывающей – стрелка “проскочила” заданное положение и точной – стрелка остановлена на заданном делении. Каждая преждевременная или запаздывающая реакция имеет количественную характеристику в абсолютных значениях отклонений – миллисекундах, к тому же этот показатель для преждевременных реакций обозначается знаком “–”,

для запаздывающих – знаком “+”, для точных реакций – знаком “0”. В каждом исследовании три первые реакции являются тренировочными и не учитываются. При этом для предупреждения выработки рефлекса на время, перед каждой следующей реакцией стрелка электросекундомера не устанавливается в нулевое положение, а запускается с того деления, на котором была остановлена в предыдущей реакции. Зачетные измерения реакции повторяются 25 раз, поскольку склонность к тому или иному виду реакций более заметно проявляется в первых 25 реакциях. При регистрации результатов фиксируют в протоколе абсолютную величину каждой реакции с ее знаком.

Инструкция: “Я буду включать секундомер, стрелка которого двигается со скоростью один оборот в секунду. Вы должны нажатием на “кнопку” остановить стрелку точно на нуле”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____

Дата обследования _____ Возраст ____ Специальность _____

Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

Обработка результатов

По результатам обследования определяются следующие показатели:

– относительная частота точных реакций в %

$$K = \frac{T}{25} \cdot 100\%,$$

где K – частота точных реакций,

T – количество точных реакций,

25 – количество зачетных попыток;

– количество и сумма отклонений всех преждевременных реакций;

– количество и сумма отклонений всех запаздывающих реакций;

– арифметическая сумма отклонений стрелки от “0” всех 25 реакций;

– средняя величина ошибки отдельно для преждевременных и запаздывающих реакций в мс (частное от деления суммарной величины данного рода ошибок на их количество).

Інтерпретація результатів

Приклад.

При дослідженні РДО були отримані наступні результати:

+4	-6	-1	0	-3
+3	-4	-2	+4	0
-3	-2	+2	-5	-2
+3	0	0	-2	-7
+5	-7	-6	0	+2

1. Кількість преждевременних реакцій (-) – 13;
Кількість запоздуючих реакцій (+) – 7;
Кількість точних реакцій (0) – 5.
2. Відносна частота точних реакцій

$$K = \frac{5 \cdot 100}{25} = 20 \%$$

3. Сумарна величина відхилення стрілки від "0" – 73.

Точність реакції оцінюється як висока, якщо $K > 30\%$, середня – $K = (15-29)\%$, і низька – $K < 15\%$.

4. О високому рівні сенсомоторної координації свідчить показник сумарної величини відхилення стрілки від "0" < 65 , середній рівень – $65-80$, низький рівень – > 80 .

Перевага точних відповідей свідчить про зрівноваженість нервових процесів, перевага кількості преждевременних реакцій говорить про підвищену збудливість, а збільшення числа запоздуючих реакцій – ознака переваги процесу гальмування.

Методика 6.27. "Тепінг-тест"

Інструкція: "Сядьте так, щоб Ваша рука була на рівні поверхні стола. Візьміть олівець в праву руку, передпліччя тримайте паралельно стола, не спираючись на нього. Ви повинні поставити якомога більше крапок у Ваших реєстраційних бланках, виконуючи завдання в кожному квадраті протягом 5 секунд (всього 30 с). Перехід в кожний наступний квадрат здійснюється швидким коротким рухом по команді "Раз!". Зверніть увагу на те, що четвертий квадрат розташований під третім. Перед початком роботи олівець поставте перед першим квадратом. Рух руки повинен бути вільним, але працювати потрібно весь час на максимальному вольовому зусиллі".

Реєстраційний бланк

П.І.Б. (повністю) _____
Дата обстеження _____ Вік _____ Посада (підрозділ) _____
Спеціальність _____ Військове звання _____

1	2	3
6	5	4

Обробка результатів

I. Підраховується сума крапок у всіх шести квадратах:

$$\Sigma_1 + \Sigma_2 + \Sigma_3 + \Sigma_4 + \Sigma_5 + \Sigma_6.$$

II. Сума крапок першого квадрата ділиться на суму крапок шостого квадрата:

$$\frac{\Sigma_1}{\Sigma_6}$$

III. Сума крапок першого, другого та третього квадратів ділиться на суму крапок четвертого, п'ятого та шостого квадратів:

$$\frac{\Sigma_1 + \Sigma_2 + \Sigma_3}{\Sigma_4 + \Sigma_5 + \Sigma_6}$$

Методика “Теппинг-тест”

Інструкція: “Сядьте так, чтобы Ваша рука была на уровне поверхности стола. Возьмите карандаш в правую руку, предплечье держите параллельно стола, не опираясь на него. Вы должны поставить как можно больше точек в Ваших регистрационных бланках, выполняя задание в каждом квадрате в течение 5 секунд

(всего 30 с). Переход в каждый следующий квадрат осуществляется быстрым коротким движением по команде “Раз!”. Обратите внимание на то, что четвертый квадрат расположен под третьим. Перед началом работы карандаш поставьте перед первым квадратом. Движение руки должно быть свободным, но работать нужно все время на максимальном волевом усилии”.

Регистрационный бланк

Ф.И.О. (полностью) _____
 Дата обследования _____ Возраст _____ Специальность _____
 Должность (подразделение) _____ Воинское звание _____

1	2	3
6	5	4

Обработка результатов

I. Подсчитывается сумма точек во всех шести квадратах:

$$\Sigma_1 + \Sigma_2 + \Sigma_3 + \Sigma_4 + \Sigma_5 + \Sigma_6 .$$

II. Сумма точек первого квадрата делится на сумму точек шестого квадрата:

$$\frac{\Sigma_1}{\Sigma_6} .$$

III. Сумма точек первого, второго и третьего квадратов делится на сумму точек четвертого, пятого и шестого квадратов:

$$\frac{\Sigma_1 + \Sigma_2 + \Sigma_3}{\Sigma_4 + \Sigma_5 + \Sigma_6} .$$

Анкета-відзив про службову та професійну діяльність військового спеціаліста

Шановний товаришу!

Науково-дослідний центр гуманітарних проблем Збройних Сил України здійснює розроблення науково-методичних документів щодо професійного відбору кандидатів на військову службу за контрактом у миротворчі підрозділи.

Ми звертаємось до Вас, як до досвідченого фахівця, який добре знає своїх підлеглих і особливості діяльності за конкретною спеціальністю (посадою).

Саме тому Ви можете надати нам суттєву допомогу в підготовці достовірних матеріалів, які надалі використовуватимуться в практиці відбору.

ПОРЯДОК РОБОТИ

У запропонованій Вам анкеті представлені характеристики військово-професійної діяльності, які були виділені як критерії її успішності.

Вам необхідно оцінити вираженість цих ознак у своїх підлеглих за 10-бальною шкалою, яка умовно розділена на чотири ступеня:

- відмінно – (10, 9, 8) балів;
- добре – (7, 6, 5) балів;
- середньо – (4, 3) бали;
- слабо – (2, 1) бали.

Для цього напроти кожної ознаки в межах діапазону рівня оцінок обведіть потрібну цифру.

П.І.Б. в\сл _____

Стать _____

Рік народження _____

Військове звання _____

Штатна посада _____

Термін служби за контрактом (потрібне підкреслити): до 6 місяців; від 6 місяців до 1 року; від 1 року до 1,5 років; від 1,5 року до 2-х років; більше 2-х років.

Де в\сл проходив профвідбір під час вступу на військову службу за контрактом (потрібне підкреслити): в районному (міському) військовому комісаріаті; в обласному військовому комісаріаті; в окружному учбовому центрі; у військовій частині; не проходив.

Група професійної придатності _____
 Класна кваліфікація _____
 Загальна кількість грубих помилок, які призвели до аварійної ситуації _____
 Загальна кількість порушень військової дисципліни _____
 Кількість стягнень _____
 Кількість заохочень _____

**Оцінка військово-професійної діяльності фахівця щодо його
 готовності до успішного виконання службових завдань у складі
 миротворчих підрозділів**

№	Оцінювані показники (характеристики)	Оцінка в балах									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Володіння професійними знаннями, уміннями (професійна теоретична підготовка)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Уміння використовувати отримані знання в процесі виконання службових обов'язків (професійна практична підготовка)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Ставлення до виконання службових обов'язків	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	Точність і безпомилковість професійної діяльності	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	Здатність успішно працювати в напружених і складних ситуаціях	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	Надійність і витривалість при виконанні довгострокових робіт	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7	Службова і військова дисципліна	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8	Професійна надійність	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9	Результати діяльності (ефективність)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10	Особистісні якості	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	Здібність до співпраці (добре спрацьовується з іншими)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
12	Уміння самостійно працювати	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
13	Поступове підвищення рівня військової професійної діяльності (професійне зростання)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
14	Перспективи подальшого професійного зростання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
15	Готовність до успішного виконання завдань миротворчої місії	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Безпосередній командир (начальник)

Посада, військове звання _____
 (підпис)

П.І.Б.

Анкета-отзыв о служебной и профессиональной деятельности военного специалиста

Уважаемый товарищ!

Научно-исследовательский центр гуманитарных проблем Вооруженных Сил Украины осуществляет разработку научно-методических документов относительно профессионального отбора кандидатов на военную службу по контракту в миротворческие подразделения.

Мы обращаемся к Вам, как к опытному специалисту, который хорошо знает своих подчиненных и особенности деятельности по конкретной специальности (должности).

Именно поэтому Вы можете оказать нам существенную помощь в подготовке достоверных материалов, которые в дальнейшем будут использоваться в практике отбора.

ПОРЯДОК РАБОТЫ

В предложенной Вам анкете представлены характеристики военно-профессиональной деятельности, которые были выделены как критерии ее успешности.

Вам необходимо оценить выраженность этих признаков у своих подчиненных по 10-бальной шкале, которая условно разделена на четыре степени:

- отлично – (10, 9, 8) баллов;
- хорошо – (7, 6, 5) баллов;
- средне – (4, 3) балла;
- слабо – (2, 1) балла.

Для этого напротив каждого признака в границах диапазона уровня оценок обведите нужную цифру.

Ф.И.О. в\сл _____

Пол _____

Год рождения _____

Воинское звание _____

Штатная должность _____

Срок службы по контракту (нужное подчеркнуть): до 6 месяцев; от 6 месяцев до 1 года; от 1 года до 1,5 лет; от 1,5 лет до 2-х лет; более 2-х лет.

Где в\сл проходил профотбор при поступлении на военную службу по контракту (нужное подчеркнуть): в районном (городском) военном комиссариате; в областном военном комиссариате; в окружном учебном центре; в воинской части; не проходил.

Группа профессиональной пригодности _____
 Классная квалификация _____
 Общее количество грубых ошибок, которые привели к аварийной ситуации _____
 Общее количество нарушений воинской дисциплины _____
 Количество взысканий _____
 Количество поощрений _____

Оценка военно-профессиональной деятельности специалиста относительно его готовности к успешному выполнению служебных задач в составе миротворческих подразделений

№	Оценочные показатели (характеристики)	Оценка в баллах									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Владение профессиональными знаниями, умениями (профессиональная теоретическая подготовка)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Умение использовать полученные знания в процессе выполнения служебных обязанностей (профессиональная практическая подготовка)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Отношение к выполнению служебных обязанностей	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	Точность и безошибочность профессиональной деятельности	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	Способность успешно работать в напряженных и сложных ситуациях	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	Надежность и выносливость при выполнении долгосрочных работ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7	Служебная и воинская дисциплина	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8	Профессиональная надежность	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9	Результаты деятельности (эффективность)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10	Личностные качества	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	Способность к сотрудничеству (хорошо срабатывается с другими)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
12	Умение самостоятельно работать	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
13	Постепенное повышение уровня военной профессиональной деятельности (профессиональный рост)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
14	Перспективы дальнейшего профессионального роста	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
15	Готовность к успешному выполнению заданий миротворческой миссии	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Непосредственный командир (начальник)

Должность, воинское звание _____

(подпись)

Ф.И.О.

ЛИТЕРАТУРА

1. Акимова М.К. Психодиагностика: проблемы и исследования. – М, 1981.
2. Альманах психологических тестов. – М.: КПС, 1995.
3. Анастаси А. Психологическое тестирование.
4. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование. – СПб., 2001.
5. Батаршев А.В. Психодиагностика способности к общению, или как определить организаторские и коммуникативные качества личности. – М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2001. – 176 с.
6. Батаршев А.В. Темперамент и характер: Психологическая диагностика. – М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2001. – 336 с.
7. Батаршев А.В. Тестирование. Основной инструментарий практического психолога. – М, 1999.
8. Березин Ф.Б., Мирошников М.П., Рожанец Р.В. Методика многостороннего исследования личности. – М.: Медицина, 1976.
9. Бодров В.А. Методические указания по проведению психофизиологического отбора в школы ВМФ. – М.: ВМФ, 1969.
10. Бодров В.А. Психология профессиональной пригодности. – М.: ПЕР СЭ, 2001.
11. Бодров В.А., Малкин В.Б., Покровский Б.Л. Шпаченко Д.И. Психологический отбор летчиков и космонавтов // Проблемы космической биологии. Т.48. – Наука, 1984.
12. Бурлачук Л.Ф. Психодиагностика. – СПб., 2003.
13. Горбатов Д.С. Практикум по психологическому исследованию. Самара: Бахрам – М, 2000.
14. Дружинин В.Н. Когнитивные способности: структура, диагностика, развитие. – СПб, 2001.
15. Елисеев О.П. Практикум по психологии личности. СПб.: Питер, 2000.
16. Еникеев М.И. Психологическая психодиагностика: Стандартизированные тесты. – М, 2003.
17. Истратова О.Н. Психодиагностика. Коллекция лучших тестов / О.Н. Истратова, Т.В. Эксакусто. – Изд. 2-е. – Ростов н/Д.: Феникс, 2006. – 375 с.
18. Кабанов М.М., Личко А.Е., Смирнов Б.М. Методы психологической диагностики и коррекции в клинике. – Л.: Медицина, 1984.

19. Кулагин Б.В. Основы практической психодиагностики. – Л.: Медицина, 1984.
20. Куликов Л.В. Психологическое исследование: методические рекомендации по проведению. – СПб, 2001.
21. Лучшие психологические тесты (для профотбора и профориентации) \ Отв. Ред. А.Ф. Кудряшов. – Петрозаводск: Петроком, 1992.
22. Макаренко Н.В., Пухов В.А., Кольченко Н.В., Майдигов Ю.Л., Киенко В.М., Вороновская В.И. Основы профессионального психофизиологического отбора. – Киев: Наукова думка, 1984.
23. Методики исследований в целях врачебно-летней экспертизы. – М.: Воениздат, 1995.
24. Основы психодиагностики: Учебное пособие / А.Г. Шмелев и др. – Москва, Ростов-на-Дону: „Феникс”, 1996. – 544 с.
25. Пантилеев С.Р. Практикум по психодиагностике. Руководство по интерпретации / С.Р. Пантилеев, А.В. Визгина, И.М. Карлинская, Т.Н. Степанова, Л.Л. Яшина. – М., 2000.
26. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии / 2-е изд.; Под ред. А.А. Крылова и С.А. Маничева. СПб.: Питер, 2000.
27. Практикум по психодиагностике. Прикладная психодиагностика. – М.: МГУ, 1992.
28. Практическая психодиагностика. Методики и тесты: Учебное пособие / Редактор составитель Д.Я. Райгородский. – Самара: Бахрам-М, 2001.
29. Психологическая диагностика / Под ред. К.М. Гуревича. – М., 2000.
30. Психологические тесты \ Под ред. А.А. Карелина. Т.1, 2. – М.: Владос, 1999.
31. Психология и педагогика / Н.В. Бордовская, А.А. Реан, С.И. Розум. – СПб.: “Питер”, 2002. – 432 с.
32. Русалов В.М. Модифицированный личностный опросник Айзенка. – М., 1992.
33. Словарь-справочник по психологической диагностике / Л.Ф. Бурлачук, С.М. Морозов; Отв. ред. С.Б. Крымский. – Киев: Наук. Думка, 1989. – 200 с.
34. Собчик Л.Н. Стандартизированный многофакторный метод исследования личности (СМИЛ). Методическое руководство. – М.: ВНИИИМТ, 1990.

35. Собчик Л.Н. Введение в психологию индивидуальности. Теория и практика психодиагностики. – М.: Институт прикладной психологии, 2000.

36. Чернобай А.Д. Методики диагностики свойств восприятия внимания и памяти: практические указания к курсу “Психология и педагогика” / А.Д. Чернобай, Ю.Ю. Федотова. – Владивосток, 2005.

37. Шевандрин Н.И. Психодиагностика, коррекция и развитие личности. – М, 1998.

38. Шмелев А.Г. Психодиагностика личностных черт. – СПб.: 2002.

КОРОТКА ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ-УКЛАДАЧІВ

- КОКУН О.М.** – доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник науково-дослідного відділу воєнно-психологічних досліджень Науково-дослідного центру гуманітарних проблем Збройних Сил України.
- ПШКО І.О.** – начальник науково-дослідної лабораторії науково-дослідного відділу воєнно-психологічних досліджень Науково-дослідного центру гуманітарних проблем Збройних Сил України.
- ЛОЗІНСЬКА Н.С.** – старший науковий співробітник науково-дослідного відділу воєнно-психологічних досліджень Науково-дослідного центру гуманітарних проблем Збройних Сил України.
- КОПАНИЦЯ О.В.** – начальник Головного управління виховної та соціально-психологічної роботи Збройних Сил України, генерал-майор.
- МАЛХАЗОВ О.Р.** – доктор психологічних наук, доцент, головний науковий співробітник науково-дослідного відділу воєнно-психологічних досліджень Науково-дослідного центру гуманітарних проблем Збройних Сил України.

ДЛЯ ПОДАТОК

Методичне видання

ЗБІРНИК МЕТОДИК ДЛЯ ДІАГНОСТИКИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЗА КОНТРАКТОМ ДО ДІЯЛЬНОСТІ У СКЛАДІ МИРОТВОРЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ

Методичний посібник

*Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С.,
Копаниця О.В., Малхазов О.Р.*

Технічний редактор: Ткаченко В.В.

Підписано до друку . . .2011 р.

Формат 60x84/16

Папір офс. Шрифт Times New Roman. Друк. офс.

Ум. друк. арк. Наклад 300 прим.

Зам.

Друкарня